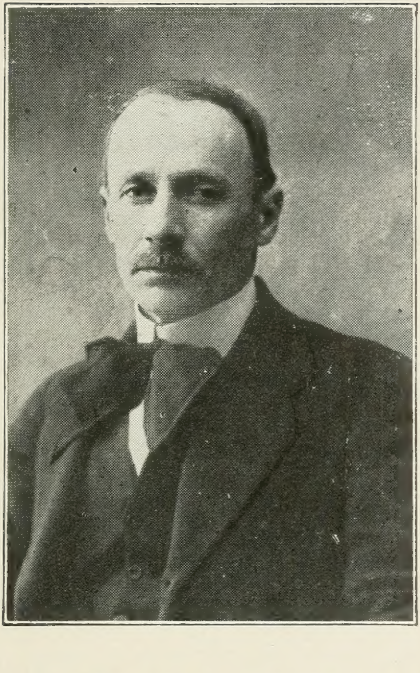
ΜΑΚΡΥΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ

ΜΑΚΡΥΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΚΙ' ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΙΩ. Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ - ΑΘΗΝΑΙ

1921

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίς

ΜΑΚΡΥΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Μιὰ ὥρα μακρυὰ ἀπ' τὴν πόλη, μὲ τὰ πόδια, θἄτανε τὸ σπίτι μας. Ἀλλὰ σὲ τί θέση! Ἀπ' τὴ μιὰ μεριά, πίσω τοῦ σπιτιοῦ, ἕνα βουνὸ ἀπότομο, φαλακρό, γυμνὸ ἀπὸ κάθε βλάστηση, καὶ μικροί, μικροὶ λόφοι, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη ἕνα ρέμα, μὲ χίλια δυὸ ρεματάκια, πού χυνόντουσαν σ' αὐτό, μικροὺς καταρράχτες, κατασκευάσματα τῶν νερῶν, ποὺ ἀπὸ ψηλά, ὁρμητικὰ κατέβαιναν.

Δύο μόνον σπίτια ὑπῆρχαν ἐκεῖ. Τὸ δικό μας, κ' ἕνα ἄλλο, πρὸς τὴν πόλη, στὴν ἴδια γραμμή, καὶ ἴσαμε διακόσια μέτρα ἀπὸ μᾶς. Ἄλλο δὲν ὑπῆρχε. Μετὰ τὸ ρέμα ὅμως, στὸ δρόμο τῶν περιβολιῶν, ὑψωνόταν ἕνα ὡραῖο, κομψό, ποὺ κατοικοῦσε ἕνα ἀντρόγυνο περασμένης ἡλικίας, μὲ μιὰ δουλίτσια. Τίποτε ἄλλο. Πέρα λίγο ἀρχίζανε τὰ περιβόλια, σειρὰ περιβολιῶν... Κοράκια γύριζαν, πλῆθος, ἔκαναν βόλτες, ψηλά, καὶ ὁ κρωγμός τους κάθε τόσο ἀκουγότανε μέσα στὴ σιωπή, στὴν ἐρημιά.

—Πώ, πώ, ἐρημιά... Τρομάρα εἶναι δῶ! εἶπε ἡ μάνα μου, ὅταν ἐπήγαμε.

Ἴσως εἶχε δίκιο, ἀλλὰ τί νὰ κάναμε; Ἡ ἀνάγκη.

Κάποιος φίλος παλιὸς τοῦ πατέρα μου τοῦ τὄδωσε δωρεὰν νὰ καθίσει. Τὄχε φτιάξει αὐτὸς γιὰ ἐξοχικό...

Ὁ δρόμος του ἔφερνε στὴν πόλη, ἀλλὰ τὸν εἴχανε χαλάσει τὸν περισσότερο, τὰ νερά. Σχισμάδες μεγάλες τοῦ εἶχαν κάνει δῶ, ἐκεῖ πάλι τοῦ εἶχαν ἀνοίξει, λές, τὰ σωθικά του, κ' ἔβλεπες ἄλλα χώματα, κόκκινα αὐτά, στὸ βάθος. Ὑπήρχαν καὶ μερικὰ δέντρα, λεῦκες τὰ πιὸ πολλά, κ' ἕνα μάλιστα κομμένο τὸ μισό, ποὖχε βγάλει φυλλαράκια, ἢ κλαδάκια, στὰ πλάγιά του.

Γιὰ νὰ πάμε κεῖ, στὸ σπίτι, τραβήξαμε τὸ διάολό μας. Περάσαμε πρῶτα ἀπὸ τὸ δρόμο τῶν περιβολιῶν, ὕστερα στρίψαμε σ' ἕνα δρομάκι γεμάτο δέντρα, ποῦφερνε στὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ μας. Καὶ ἀπὸ μακρυὰ ξεφορτώσαμε τὰ πράμματά μας.

Ὁ δρόμος τῶν περιβολιῶν εἶταν ὡραῖος, στρωτός. Ἐρχόταν ὅμως ἀπὸ μακρυά, δὲν εἶταν ἴσιος, καὶ μᾶς πλησίαζε κεῖ, περνώντας τὴ γέφυρα, κ' ἔπειτα χανόταν, ἀκολουθώντας τὸ ρέμα.

Ὁ πατέρας μου ἔλεγε, πὼς ὁ δρόμος μας εἶταν ὁ σωστὸς δρόμος τῶν περιβολιῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἡ γέφυρά του χάλασε, χάθηκε κι' αὐτός. Ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ εἶδε καὶ τὸ δύσκολο νὰ διατηρεῖ δρόμο ποὺ κάθε τόσο τὰ νερὰ τονὲ χαλοῦσαν, καὶ τὸν ἄφησε στὴν τύχη του. Προτίμησε κεῖνον τὸν ἄλλον, ποὺ ἂν καὶ δὲν εἶταν ἴσιος, εἶταν ὅμως μακρυὰ ἀπὸ τὴν ὁρμὴ τῶν νερῶν.

Καὶ ἀπ' τὸ δρόμο τῶν περιβολιῶν περνοῦσε κ' ἕνα λεωφορεῖο. Τὸ πρωΐ, τὸ μεσημέρι καὶ τὸ βράδυ, ὅταν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἔσβυνε.

Ὁ πατέρας μου ἐρχότανε μόνο τὸ βράδυ. Ἔπαιρνε

φαΐ μαζί του γιὰ τὸ μεσημέρι. Θεωροῦσε ἔξοδο νἄρχεται καὶ τὸ μεσημέρι μὲ τὸ λεωφορεῖο.

Πόσο μ' εὐχαρίστησε ὅταν πήγαμε σ' αὐτὸ τὸ σπίτι, τὸ πρωΐ ποὺ βγῆκα κ' εἶδα στὴν ἄκρη ἑνὸς ρεματιοῦ, παπαροῦνες νὰ κουνιοῦνται, καὶ μοῦ ἦρθε ἡ μυρουδιὰ τῶν ἄγριων λουλουδιῶν. Τὸ χαμόμηλο, τὸ καλύτερο στολίδι τῆς ἄνοιξης, ἁπλωνόταν παντοῦ, ἐκτὸς ἀπ' τοὺς ξεροὺς λόφους, ποὺ ἄλλο ἀπ' ἀγκάθια, κι' αὐτὰ κάπου-κάπου, δὲ φύτρωνε.

Χελιδόνια γυρίζανε γρήγορα, καὶ ψηλὰ στὸν καθάριο οὐρανό, κοράκια, ἄλλοτε χτυπώντας τὶς φτεροῦγες τους, κι' ἄλλοτε μὲ ἀκίνητες, ἁπλωμένες, σχίζανε τὸν ἀέρα.

Πόσο ἐπιθυμοῦσα νἄμουν κ' ἐγὼ ἕνα ἀπ' αὐτά...

Δὲ θἄχα, ἂν ἤμουνα, μιὰ ἀνησυχία, ποὺ μἔδερνε, ἀπὸ τὴν ἡμέρα, ποὺ ἀφήσαμε μιὰ ἄλλη πόλη μακρυνή, γιὰ νἄρθουμε σ' αὐτὸ τὸ μέρος. Μιὰ ἀνησυχία γιὰ τοὺς δικούς μου, γιὰ τὸν πατέρα μου, τὴ μάνα μου, τἀδελφάκια μου, τί θὰ γίνουμε, τί θὰ κάνουμε!

Ἐκεῖ, στὸ σπιτάκι αὐτὸ τὸ ἐρημικό, μὲ τὴν αὐλή, τὸ πηγάδι καὶ τὰ δεντράκια, θὰ ἤμουν εὐχαριστημένος πολύ, ἂν δὲν εἶχα αὐτὴ τὴν ἀνησυχία καὶ δὲν ἔβλεπα ἕνα φόβο στὴ μάνα μου πάντα, γιὰ τὰ μέλλοντα, ἂν θὰ πήγαιναν οἱ δουλειὲς τοῦ πατέρα μου καλά.

Καὶ ὅταν ἐρχόταν αὐτὸς τὸ βράδυ, ἡ μάνα μου πρώτη, κοίταζε τὰ δάχτυλά του, ἂν εἶνε μαυρισμένα ἀπ' τὸ μελάνι.

—Ἔγραψες; τὸν ρωτοῦσε, ἔτυχε κἄτι;

—Ἔ, κἄτι...

Τὰ μικρὰ ἀδερφάκια μου χοροπηδοῦσαν τότε.

—Γιά, γιά! ἔκανε ἡ μάνα μου, πῶς χαίρονται...

Ὁ πατέρας μου τὰ κοίταζε μὲ χαμόγελο.

Τὰ κοίταζα καὶ γώ, ἀλλὰ μὲ λύπη.

Δὲν ξέρω πῶς, ὅταν ἔβλεπα τὴ χαρά τους, μοῦ ἄναβε ἡ λύπη, ἡ ἀνησυχία, πιὸ δυνατά.

—Γιὰ τὸν Πέτρο, τί θὰ κάνουμε; δὲ θὰ πάει σχολεῖο; ρώτησε γιὰ μένα μιὰ Κυριακή, ἡ μάνα μου τὸν πατέρα μου.

—Ποὺ νὰ πάει τώρα, τῆς ἀπάντησε αὐτός, τὸν ἔχασε τὸ χρόνο του. Μεθαύριο, ἂν, Θεοῦ θέλοντος, πάμε μέσα, τότε βλέπουμε. Κ' ἔπειτα, πῶς θὰ μείνετε σεῖς μονάχοι ἐδῶ πέρα...

Ὁ κῆπος τοῦ σπιτιοῦ εἶταν καταπράσινος, λουλούδια πολύχρωμα βγαίνανε ἢ εἴχανε βγεῖ παντοῦ, γεμίζοντας τὴν ἀτμόσφαιρα ὅλο εὐωδιές.

Τὰ δέντρα πάλι τοῦ δρόμου, τὰ μεγάλα, σὰ νὰ φλυαρούσανε, σὰ νὰ λέγανε, νὰ λέγανε σὲ κάθε δροσερὴ πνοὴ τοῦ ἀνέμου ποὺ περνοῦσε. Καὶ τὰ κοράκια, σὲ πλῆθος μεγάλο, γύριζαν κοντὰ στὸ ἀπότομο βουνό καὶ φαινόντουσαν νἀγριεύουνε στὸ πέρασμα τοῦ γερακιοῦ, ποὺ ἀνήσυχα, νευρικά, καθὼς ἔσχιζε τὸν ἀέρα, κουνοῦσε τὸ κεφάλι του.

—Ἄχ, πῶς ἤθελα νἆμουν... ἔλεγα καὶ γι' αὐτό.

Τὴν νύχτα εἴχαμε, ἢ ἀκούγαμε μιὰ συναυλία. Αὐτὴν τὴν ἔκαναν τὰ βαθράκια, ποὺ σὲ χιλιάδες βρισκόντουσαν στὸ ρέμα.

Καὶ ὅταν δὲν ἐφώναζαν ὅλα, μιὰ ἢ δυὸ φωνὲς ἁπαλὲς ὑψώνονταν στὴν ἡσυχία τῆς ἀνοιξιάτικης βραδυᾶς...

Τὸ σπίτι, ποὺ ὑπῆρχε κοντά μας, ἂς ποῦμε κοντά μας, στὸν ἴδιο δρόμο, ξενοικιάστηκε ξαφνικά.

Αὐτοὶ ποὺ μένανε κεῖ, πρὶν ἀκόμα τοὺς γνωρίσουμε τί ἄνθρωποι εἶταν καὶ πόσοι, φύγανε

—Τί κρίμα, τί κρίμα... ἔλεγε ἡ μάνα μου. Τώρα δὲν ἔχουμε κανένα κοντά μας! Θἄχαμε κάποιον νὰ μιλοῦμε...

Μιὰ μέρα ὅμως, ποὺ γύριζα ἀπὸ μιὰ περιπλάνηση γύρο κεῖ, βρῆκα στὸ σπίτι μιὰ ἐπίσκεψη.

Εἶταν αὐτή, μιὰ γυναίκα σχεδὸν γρηά, ποὺ καθότανε στὸ σπίτι τὸ ὄμορφο, πάνω ἀπ' τὸ ρέμα καὶ στὸ δρόμο τῶν περιβολιῶν.

Μοῦ φάνηκε ἀλλιώτικο τὸ σπίτι, καὶ σὰ νὰ πῆρε πάλι, καὶ κεῖ, κάτι ἀπὸ τὴν παλιά του χαρά. Καὶ μάλιστα, ὅταν ἦρθε ὁ γέρος της, ἕνας κοντόχοντρος, μὲ πρόσωπο καταστρόγγυλο καὶ κοκκινόμαυρο.

Κ' ἔμειναν ὡς τὸ βράδυ ποὺ ἦρθε ὁ πατέρας μου, καὶ γνωριστήκανε. Τοὺς συνοδέψαμε ὕστερα, ὅλοι, καὶ τὰ μικρά, ἴσαμε τὸ ρέμα, ποὺ οἱ βαθράκοι φωνάζανε πολλοὶ μαζί, πλῆθος, μὲ κάτι φωνές, σὰ νἄχανε μαζευτεῖ κεῖ, νἄχανε κάνει συνάθροιση, ὅλες οἱ μάγισσες καὶ οἱ στρίγγλες τοῦ κόσμου, κ'ἔκαναν κάποια μαγική, στρίγγλικια ἑορτή, ἢ λειτουργία.

Ψηλά, ἕνα κομμάτι φεγγαριοῦ, φώτιζε, ἕνα μισοστέφανο φωτεινό, μὲ κορδέλλες, ἐπίσης φωτεινές, νὰ κρέμεται πάνω ἀπὸ τὸ ἀπότομο, μαῦρο βουνό . . . . .

Ἡ μάνα μου ἔπιασε φιλία μ' αὐτὴ τὴν οἰκογένεια. Καὶ σχεδὸν κάθε μέρα εἶταν ἐκεῖ. Πήγαινα κ' ἐγὼ κ' οἱ ἀδελφοῦλες μου. Ἀλλὰ κάθε βράδυ εἶταν ἀδύνατο νὰ μὴν κοτσομπολέψει.

Διηγότανε στὸν πατέρα μου τί ἔβλεπε, τί ἄκουγε, πῶς περνοῦσαν, τί ἄνθρωποι εἶτανε.

Τσιγκούνηδες φοβεροί, έλεγε, πού δέν είχε δεῖ ἄλλους τέτοιους. Κ' ἐνῶ εἴχανε λεφτά, χρήματα, εἴτανε πλούσιοι, κοιτάζανε μὲ τὸ τίποτα νὰ περνοῦνε, σχεδὸν δυστυχούσανε... Τὶς πρῶτες μέρες τοὺς εἶχε πάρει γιὰ φτωχούς, ἢ καλύτερα, γιὰ ἀνθρώπους ποὺ εἴχανε μικρὰ πράμματα, ἀλλ' ἔπειτα ἔμαθε πῶς εἴχανε περιουσία μεγάλη.

Αὐτὸ τὸ βεβαίωνε καὶ ὁ πατέρας μου, ποῦχε ρωτήσει κάποιον ποὺ τοὺς ἤξερε. Εἴχανε δυὸ περιβόλια ἐκεῖ στὴ γραμμή, μεγάλα, νοικιασμένα σὲ περιβολάρηδες, ἐλιές, χωράφια καὶ κτήματα μὲς στὴν πόλη.

Κ' ἔλεγε ἡ μάνα μου:

—Γιὰ σκέψου, πῶς μὲ μιὰ ὀκὰ πατάτες περνᾶνε δυὸ μέρες... Τρεῖς ἄνθρωποι μιὰ ὀκὰ πατάτες σὲ δυὸ μέρες! Γιὰ κρέας δὲν ἄκουσα ὥς τώρα νάχουνε μαγερέψει. Θὰ μοῦ τὄλεγε. Αὐτὴ ὅλα μοῦ τὰ λέει. Χόρτα, πατάτες, κουκιὰ καὶ μαυροφάσουλα... Ἀκοῦς; Κι αὐτὰ ἀπὸ λίγο.—Ἐκεῖνος ζεῖ πολλὰ χρόνια, σοῦ λέει, ποὺ τρώει λίγο... Κ' ἔτσι βρωμᾶ τὸ χνότο τους ἀπὸ τὴν πεῖνα... Ἔχουν καὶ κείνη τὴ δουλίτσα κ' ἔχει γίνει πετσὶ καὶ κόκκαλο...

—Ἀμ' οἱ γάτες της; εἶπε ἡ Νίτσα, ἡ μεγαλύτερη ἀδελφούλα μου.

—Ἄσ' τα τὰ κακόμοιρα τὰ ζῶα! Τὸ ἕνα μόλις στέκεται στὰ πόδια του, τὸ βλέπεις καὶ πάει τρικλίζοντας· τἄλλο πάλι, ἔχει μιὰ κοιλιά, τύμπανο... Ποιὸς ξέρει τί τρώει... Τί τὰ θέλουνε τὰ ζῶα!

Κι ἀφοῦ σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμή, ἡ μάνα μου εἶπε πάλι:

—Ἀμ' δὲ σοῦ εἶπα καὶ τἄλλο... Αὐτὸ εἶναι ποῦ-

ναι! Τρῶνε χόρτα! — Μὰ εἶταν τόσο νόστιμα! σοῦ λέει. Τρῶνε πατᾶτες, μαυροφάσουλα, τὰ σιχαμένα. —Μὰ εἶταν τόσο νόστιμα! Ὅλο αὐτὸ ἀκοῦς, ὅλα νόστιμα τῆς φαίνουνται, ἴσως γιατί δὲν ξοδεύουνε πολλά...

Αὐτὸ τὄχα ἀκούσει καὶ γὼ νὰ τὸ λέει, καὶ περίμενα νἀκούσω, ὅταν ἔλεγε τί φαΐ εἶχαν:

—Μὰ εἶταν τόσο νόστιμα...

Καὶ ἡ φωνή της ἀνέβαινε λεπτή, ψιλή, σὰ βιολιοῦ ποὺ πιάνει ψηλὲς νότες.

Γιὰ τὴ δουλίτσα της, ἔλεγε πὼς δὲν τρώει καθόλου, πὼς ἀφίνει τὸ πιάτο της σχεδὸν ἄγγιχτο. Καὶ δὲν ἔλεγε διόλου ψέματα, γιατὶ μιὰ μέρα, ποὺ εἶχαν ἀργήσει νὰ φάνε καὶ πήγαμε κεῖ, παρουσιάστηκε ἡ δουλίτσα κρατῶντας τὸ πιάτο της μὲ πατάτες βραστές.

—Κυρία, δὲ μπορῶ νὰ φάω ἄλλο...

—Δὲν πειράζει, παιδί μου, γιὰ τὸ βράδυ! τῆς εἶπε ἡ κυρία της. Ὕστερα, γυρίζοντας σὲ μᾶς, μπροστὰ στὴ δουλίτσα:

—Δὲ σᾶς τὄπα; Μὲ τὸ τίποτε θρέφεται αὐτὸ τὸ παιδί... Εἶναι σὰν πουλάκι! Μὲ μιὰ μπουκιὰ φαΐ καὶ μὲ λίγο ψωμὶ χορταίνει... Ἔχει τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ... Δὲν εἶναι σὰν καμπόσες, ποὺ ἔχουνε κατάρα! Πήγαινε, παιδί μου, καὶ βάλ'το στὸ ντουλάπι, νὰ μὴν πάνε μύγες...

Ἡ μάνα μου ὅμως, τὸ βράδυ, ποὺ διηγότανε στὸν πατέρα μου αὐτά, ἔλεγε:

—Αὐτὰ τὰ λέει, γιὰ νὰ κάνει τὴ δουλίτσα νὰ μὴν τρώει... Βάζω στοίχημα. Ἡ δουλίτσα θέλει ἡ καημένη νὰ δείξει, πὼς ἔχει τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, καὶ μένει νηστικιά, κάνει πὼς χορταίνει! Κύριος ὅμως

εἶδε πῶς θὰ γουργουρίζει ἡ κοιλιὰ τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ . . .

Τὰ γατάκια τους πάλι, τὄνα ἀδύνατο, ἀδύνατο, κοκκαλιάρικο, καὶ τἄλλο μὲ μιὰ κοιλιὰ φουσκωμένη, σὰ γκαστρωμένο, γυρίζανε στὸ σπίτι φωνάζοντας ἀδιάκοπα.

Ἡ κυρία Ἑλένη ἔλεγε γι᾽ αὐτά:

—Ἡ Τίτα εἶναι ἀριστοκράτισσα· δὲν τρώει ὅ,τι κι ὅ,τι· εἶναι πολύ, μὰ δὲν ξέρετε πόσο, ἰδιότροπη. Θέλει ἐκλεκτὸ φαΐ. Ἡ Ζούλα ὅμως, τρώει ὅ,τι βρεῖ, γιαὐτὸ ἔχει μιὰ κοιλιά, νά . . .

Μιὰ μέρα ἀκούσαμε ξαφνικὰ τὴ φωνὴ τῆς δουλίτσας νὰ λέει:

—Κυρία, κυρία! . . . Οἱ γάτες τρῶνε μιὰ μεγάλη ἀκρίδα . . .

—Ἄφησέ τες! ἔκανε ἡ κυρά της καὶ τινάχτηκε ἀπ᾽ τὴν καρέκλα της, ἄφησέ τες . . . Αὐτὴ εἶναι ἡ τροφή τους!

Ὁ κὺρ Κώστας, ὁ ἄντρας της, γύριζε ἄεργος μέσα στὸν κῆπο τοῦ σπιτιοῦ του, μὲ τὰ χέρια πίσω, τὸ πανταλόνι του νὰ κρέμεται, σὰν τῶν μικρῶν παιδιῶν, ἔφερνε γύρους μέσ᾽ στὶς λεμονιές του, ποὺ μοσχοβολοῦσαν. Στεκόταν κάποτε καὶ κοίταζε κάποιο δέντρο καὶ πάλι προχωροῦσε.

Δύσκολα ὅμως νὰ μιλήσει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος Ὅσες φορὲς ἔτυχε μαζί μας, δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα του νὰ βγάλει μιλιά. Μὰ καὶ ὅταν μιλοῦσε, νόμιζες πὼς γαύγιζε. Καὶ πετοῦσε ὅλο καλὲς λέξεις. Θυμοῦμαι μιὰ μέρα, εἶπε, ἢ ἔκανε νὰ πεῖ, γιὰ κάτι περιβολάρηδες:

—Οἱ ρούφ . . .

Καὶ σταμάτησε, τὸ κατάπιε, κ' ἔβαλε στὴ θέση του:

—Οἱ παλιάνθρωποι!

'Αλλὰ φαινόταν πὼς μὲ τὴ βιὰ τὸ κάθισε αὐτό, καὶ ὅτι τὸ ἄλλο τοῦ πήγαινε καλὰ στὸ στόμα.

'Απότομος, ἀμίλητος, χωρὶς γέλιο, εἴταν ὅλως διόλου ἀντίθετος ἀπ' τὴ γυναίκα του, ποὺ ὅλο γέλιο, ἀστεία καὶ ὁμιλία εἴτανε. Κάποτε μάλιστα, πείραζε καὶ τὸν ἄντρα της, τοὔλεγε κανένα ἀστεῖο, καὶ αὐτὸς τότε γύριζε καὶ τῆς ἔλεγε μὲ τὴ χοντρὴ φωνή του, ποὺ σὰ νἄχε σκουργιάσει, γιατὶ δὲ δουλευόταν:

— Τ' εἶν' αὐτά, τ' εἶν' αὐτά!

Τὸν ἄκουσα μιὰ φορὰ νὰ λέει καὶ πολλὰ λόγια. Εἴτανε γιὰ κάτι κουνούπια μεγάλα ποὔχανε φανεῖ νὰ γυρίζουν ἔξω. Καὶ εἶχε ταραχτεῖ στὴν ἐμφάνισή τους:

—Κλεῖσε, εἶπε τῆς γυναίκας του, κλεῖσε μὴ μποῦνε αὐτοὶ οἱ διαόλοι μέσα! Αὐτὰ φέρνουνε τὶς θέρμες... Αὐτὰ εἶναι ποὺ τὶς φέρνουνε... 'Αλλοίμονο, καημένη, σ' ὅποιον δαγκάσουν... ἄτιμα πράματα! 'Εδῶ δὲν εἴχαμε ποτέ, τώρα πὼς στὸ διάολο τοῦ κερατᾶ, ἤρθανε...

Τὰ καλὰ λογάκια, ἐπειδὴ εἶχε ταραχτεῖ, δὲν πρόσεχε νὰ τὰ κρατήσει καὶ τἄφινε κ' ἔβγαιναν, πηδούσαν ἀπ' τὸ στόμα του...

Ξυπνοῦσα πρωῒ-πρωΐ, κ' ἔβγαινα ἔξω μαζὶ μὲ τὸν πατέρα. Ὁ πατέρας μου θὰ πήγαινε στὸ δρόμο τῶν περιβολιῶν νὰ περιμένει τὸ λεωφορεῖο.

Καὶ περνοῦσε, γιὰ νὰ μὴν πάει ἀπὸ τὸ δρομίσκο ποὔφερνε στὸ δρόμο αὐτόν, ἐπειδὴ τοῦ ἐρχόταν μακρύτερα, ἕνα μέρος ἀνώμαλο, γεμάτο ἀγριόχορτα, θάμνους, ἀγκάθια καὶ λάκκους. Κοντὰ ἐκεῖ ποὺ περί-

μενε, ὑπῆρχε κ' ἕνα δωμάτιο κατατρύπιο, χωρὶς παράθυρο, ἀσουβάντιστο καὶ δίχως πάτωμα, ἀλλὰ μὲ σκεπή. Ὁ πατέρας μου ἔλεγε γι' αὐτό:

—Ὁ σταθμός μου!

Ἐγὼ ἔπαιρνα γύρο ὅλα τὰ μέρη, ἀνεβαίνοντας πάνω στὰ βράχια, κατεβαίνοντας στὶς ρεματιές.

Ἡ φύση ἑόρταζε στὸν ἐρχομὸ τῆς ἄνοιξης.

Ὁ πράσινος τάπητας, ποὺ εἶταν ἁπλωμένος, σχεδὸν παντοῦ, εἶχε στολιστεῖ μὲ τὸ χαμόμηλο καὶ μᾶλλα πλῆθος μικρὰ ἀνθάκια. Ἀλλοῦ πάλι κοκκίνιζε ἀπ' τὶς παπαροῦνες. Κι' ἀπ' τοὺς λάκκους, ἀπ' τὰ βαθιὰ μέρη, προβάλλανε μεγάλα, θρεμμένα ἄλλα λουλούδια πολύχρωμα καὶ παπαροῦνες μεγάλες μὲ τὸ σταυρὸ τὸ μαῦρο στὴ μέση τους.

—Γιατὶ ἔχουνε τὸ σταυρό; ρωτοῦσα τὸν ἑαυτό μου.

Κι ὁ ἀέρας ἐκεῖ εἶτανε γεμάτος ἀπὸ ἕνα βουητό, ἁρμονικό, ἀπ' τἄπειρα ἔντομα ποὺ γύριζαν, πετοῦσαν στὰ λουλούδια πάνω. Μέλισσες, σφίγγες παρδαλές, μαῦρες, μεγάλες, χοντρές, μ' ἕνα χρυσὸ στὴ ράχη, χρυσόμυγες καὶ ἄλλα, ἄλλα... Καὶ νόμιζες πὼς ὁ ἀέρας τραγουδοῦσε, μουρμούριζε, ἢ νάπαιζε σιγὰ κάποιο ἀόρατο ἁρμόνιο, νάπαιζε ἕνα τραγούδι στὴν ἄνοιξη, στὴ ζωή...

Λίγοι εἶταν οἱ διαβάτες, λιγοστοί. Κι αὐτοὶ βιαστικοὶ περνούσανε, χανόντουσαν γιὰ νάφήσουν ἔρημο τὸ μέρος πάλι.

Κάποτε κάρρο παραστρατημένο φαινότανε στὸ δρόμο μας.

—Βγαίνει ὁ δρόμος; μὲ ρωτοῦσαν.

—Ὄχι, ὄχι... Θὰ τσακιστεῖς...

Καὶ πίσω πάλι τὸ κάρρο.

Ἐγὼ ἄκουγα τὸν κρότο του, νὰ σβύνει, νὰ χάνεται σιγὰ-σιγά, σὰ νὰ διαλυόταν τὸ κάρρο, νὰ χανότανε μέσ' στὴ σιωπή.

Μιὰ μέρα ποὺ γύριζα, συναπαντήθηκα μὲ τὸν κύριο Τοργούδη. Ἐρχότανε μὲ τὰ πόδια ἀπὸ τὴν πόλη. Σκονισμένος, κουρασμένος, καὶ τὸ πρόσωπό του σὰ ντομάτα σκασμένη.

—Ἔ, τί κάνεις, μοῦ εἶπε σὰ νὰ μὲ γαύγισε, γυρίζεις, γυρίζεις! Δὲν παίρνεις τοὐλάχιστο κανένα ὅπλο, γιὰ νὰ μὴν πάει ὁ κόπος χαμένος . . .

Κ' ἔφυγε. Κι αὐτὰ μοῦ τὰ εἶπε χωρὶς νὰ σταθεῖ.

Παρατήρησα τότε. πὼς στὴ ράχη του εἶχε καθήσει ἕνα ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα κουνούπια ποὺ τόσο τὰ φοβότανε. Καὶ τὸ πήγαινε γρήγορα σπίτι του . . .

Ἔτσι περνοῦσαν οἱ μέρες. Ὁ ἥλιος γινόταν καυτερός. Πηγαίναμε πρὸς τὸ καλοκαίρι. Τὸ χαμόμηλο εἶχε ἀρχίσει νὰ μαραίνεται καὶ ἡ εὐωδία του δὲν ἐγέμιζε τὸν ἀέρα πιά. Ἀλλὰ καὶ στὸ ρέμα τὸ νερὸ τὸ λιγοστό, ποὺ λίμναζε, καὶ τὴ νύχτα φαινότανε σὰν κάποιος, λησμονημένος ἐκεῖ, μεγάλος καθρέφτης, χάθηκε, καὶ βαθράκια ἄπειρα μικρὰ εἴχανε γεμίσει τὸν τόπο. Ἀκόμα καὶ μὲς στὸν κῆπο μας εἴχανε μπεῖ. Οἱ φωνές τους εἶχαν πάψει. Ἀλλὰ τώρα τὴ νύχτα ἄλλες φωνὲς ἀκουγόντουσαν. Φωνὲς γρύλλων, πλῆθος φωνές, στόλιζαν τὴν ἡσυχία τῆς νύχτας. Καὶ ψάλλανε αὐτοὶ ἀπ' τὴν ἄλλη ὄχθη, ποὺ εἶταν τὸ σπίτι τοῦ Τουργούδη, ὅπου ὑπήρχαν λιγαριές.

Ἡ μητέρα μου ἕνα βράδυ μᾶς εἶπε, πὼς ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Τουργούδη μᾶς προσκαλέσανε στὴν ἑορτή τους ποὺ θὰ ἐρχότανε μετὰ λίγες μέρες.

Κι αὐτὸ τὸ βράδυ ἄκουσα ξαφνικὰ τὸν πατέρα μου νἀναφέρει ἕνα ὄνομα ποῦχα καιρὸ νὰ τὸ ἀκούσω, κάποιου ἐξαδέλφου του:

—Εἶναι καὶ κείνου ἡ ἑορτή!...

—Ποιανοῦ; ρώτησε ἡ μάνα μου.

—Ἔ, δὲν ξέρεις; τῆς ἔκανε αὐτὸς μὲ θυμό, κείνου τοῦ μολυντηριοῦ, τοῦ ἐξαδέλφου δά, τοῦ Κώστα... Ὁρίστε!... Ἐξάδελφος ὁ παλιάνθρωπος... ἄτιμος...

—Οὖ, ποὺ τὸν θυμήθηκες! Κ' ἐγὼ τὸν εἶχα ξεχάσει...

—Ποὺ τὸν θυμήθηκα!...

Πάψανε.

Εἴχαμε ἀνοιχτὰ τὰ παράθυρα, καὶ φωνὲς γρύλλων ἐρχόντουσαν ἀπὸ μακρυά, καὶ κάνα-δυὸ μελαγχολικές, λυπητερές, κοφτές, φωνὲς γρύλλων καὶ αὐτές, ἀπὸ κοντά, κάπου κεῖ ἀπ' ἔξω.

Ξαφνικὰ ὅμως, μιὰ φωνὴ στριγγιὰ ἀκούστηκε δυνατά, ἔπειτα ἄλλη, ἄλλη. Εἴτανε φωνὲς κουκουβάγιας.

—Οὖ, οἱ καταραμένες!

—Ἔ, τί, κουκουβάγια εἶναι, ἡ φωνή της... Αὐτὴ τὴ φωνὴ ἔχει... Κ' ἐδῶ στὴν ἐρημιὰ τί ἄλλο θέλεις νἀκοῦς;...

Ἐγὼ δὲ μιλοῦσα. Στὸ νοῦ μου εἶχε ἔρθει αὐτὸς ὁ ἐξάδελφος, ποὺ ἀνέφερε ὁ πατέρας μου.

Εἴταν ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ὅλο γελοῦσε, καὶ παράδοξα. Τὸ στόμα του ἄνοιγε πολύ, τὸ πρόσωπό του γέμιζε ρυτίδες, χωρὶς ὅμως, σχεδόν, νἀκούγεται τὸ γέ-

λιο του. Λὲς καὶ τὄκανε ἐπίτηδες, γιὰ νὰ δείχνει τὰ μεγάλα του ἀραιὰ δόντια.

Ἐγὼ τὸν ἀντιπαθοῦσα γιὰ τὰ μάτια του, κάτι μάτια μικρὰ κι' ὅλο εἰρωνία, καὶ τὸ γέλιο του. Καὶ περγελοῦσε καὶ εἰρωνευόταν τὸν καθένα, πρὸ πάντων τὸν πατέρα μου. Ὅταν τὸν ἄκουσα τὴν πρώτη φορὰ νὰ τὸν περγελᾶ, νόμισα πὼς ὁ πατέρας μου θὰ θύμωνε. Ἀλλὰ δὲ μίλησε. Φάνηκε ὅμως πειραγμένος. Καὶ τὄκανε αὐτὸ μόλις εἶχεν ἔρθει κι αὐτὸς στὸν τόπο ποὺ μέναμε. Καὶ εἶχε χρόνια νὰ δεῖ τὸν πατέρα μου, πρὶν παντρευτεῖ.

Ἀπ' τὴν ἡμέρα κείνη ἄρχισε νἄρχεται συχνὰ στὸ σπίτι μας. Ἐγὼ ἔπειτα πήγαινα σχολεῖο κι' ἐρχόμουνα τὸ βράδυ σχεδόν· ἔτρωγα κεῖ τὸ μεσημέρι. Ἀλλά, κάθε Κυριακή, ποὔμενα στὸ σπίτι, τὸν ἔβλεπα νὰ παρουσιάζεται.

Μετὰ καιρό, ἦρθε ξαφνικὰ ἡ ἀναχώρησή μας. Καὶ φύγαμε ξημερώματα.

Τί πένθιμο ξημέρωμα! . . .

Ἀπὸ κἄτι κατάρες, ποὺ εἴχανε ξεφύγει ἀπ' τὸ στόμα τῆς μάνας μου, καθὼς φεύγαμε, κατάλαβα πὼς αὐτὸς εἶτανε μιὰ αἰτία, ἢ ὁ αἴτιος, ποὺ φεύγαμε. Τί συνέβαινε; Πολλὲς φορὲς τὄχα συλλογιστεῖ.

Στὸ σπίτι τοῦ Τοργούδη γινόταν ἑτοιμασία γιὰ τὴν ἑορτή τους. Κ' ἑορτάζαν καὶ οἱ δυό. Ὁ Τοργούδης καὶ ἡ γυναίκα του. Ὁ πατέρας μου ἔλεγε, πὼς ὁ Τοργούδης ἐπὶ τούτω θὰ ζήτησε γυναίκα μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὄκανε μὲ σκέψη, γιὰ νὰ ἑορτάζουνε μαζὶ καὶ νὰ μὴν κάνουν ἄλλα ἔξοδα . . .

Τὰ γυαλιὰ τῶν παραθύρων τἄπλενε ἡ μικρὴ δούλα, γυάλιζε τὰ μπρούτζινα πόμολα τῆς ὀξώπορτας, σὰ νἄταν τὸ σπίτι σὲ κεντρικὸ μέρος τῆς πόλης, καὶ θἄχαν πλῆθος ἐπισκέπτες. Τὸ πατώματα λάμπανε. Ἡ κυρία Τοργούδη εἶχε κι αὐτὴ σφουγκαρίσει καὶ παραπονιότανε στὴ μάνα μου, πὼς τῆς εἶχε κοπεῖ ἡ μέση.

Ὁ ἄντρας της γύριζε μὲ τὰ χέρια πίσω σιγὰ-σιγά, καὶ πιὸ μαῦρος ἀπ' ἄλλοτε, ἀμίλητος. Μιὰ φορὰ ποὺ μίλησε, εἶπε:

—Ἔχουμε ἔξοδα, ἔξοδα! . . . Τί τὶς θέλουνε κι αὐτὲς τὶς ἑορτές, δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω . . .

—Μὰ καλέ, ἔλεγε ἡ μάνα μου στὸν πατέρα μου, αὐτοὶ σχεδὸν δὲν τρῶνε τώρα, γιὰ νὰ κάνουν οἰκονομία . . . Ἔχουν ἔξοδα, βλέπεις, γιὰ τὴν ἑορτή τους, καὶ δὲν ξέρουν πώς νὰ κάνουν! Βάζω στοίχημα πὼς θἄχουνε μετανιώσει ποὺ μᾶς προσκαλέσανε . . .

—Ἔλα, ἔλα . . . τὸ παράκανες, κουτσομπόλα! εἶπε ὁ πατέρας μου.

—Λέγε με ὅ,τι θέλεις! Ἐγὼ σοῦ λέω τὴν ἀλήθεια... Τοὺς βλέπεις καὶ τοὺς δυὸ καὶ ὅλο ξεροκαταπίνουν, τὸ χνότο τους βρωμᾶ . . . Ἀμ' ἐκεῖνο τὸ δουλικὸ ποὖχει τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ; Ἐκεῖνο ἀποσκελετώθηκε... Λοιπόν, δὲ σοῦ τελείωσα! Πῆραν ἕνα ἀρνάκι σφαγμένο, καὶ τὄχουν κρεμασμένο στὴν εἴσοδο, γιὰ νὰ φαίνεται . . . Μὰ καὶ ποιὸς νὰ τὸ δεῖ! Ἂς δοῦμε δὰ καὶ πόσοι θὰ πάνε . . .

—Τί λές! Δὲ θὰ μαζευτοῦνε ὅλοι οἱ περιβολαρέοι;...

—Μπορεῖ νὰ μαζεφτοῦνε, ἀλλὰ δὲ θὰ κρατήσουν κανένα στὸ τραπέζι . . . Μοῦ τὄπε . . . Θἄμαστε, μοῦ

εἶπε, ἐμεῖς κ' ἐμεῖς! Καὶ θὰ βάλει τὰ δυὸ μπούτια νὰ μαγερέψει.

— Τὸ πιστεύεις, εἶπε ὁ πατέρας μου κουνῶντας τὸ κεφάλι του, πὼς μὲ δυσαρέσκεια πηγαίνω σ' αὐτὸ τὸ σπίτι; Μὰ τί νὰ κάνω; γιὰ σκέψου: Ξέρεις τ' εἶναι νὰ κάθεσαι ὥρα, μ' ἕναν ἄνθρωπο καὶ νὰ μὴ βγάζει μιλιά! Μόνο κάποτε, ἀργὰ καὶ ποὺ, ἅμα τοῦ λέω, τοῦ λέω γώ, κάτι νὰ λέει! Καὶ νὰ μιλᾶς ἐκεῖ... γιατί, τί διάολο, σὰ μουγκοὶ νὰ μένουμε!

—Ναί, ἔχεις δίκιο, ἀλλὰ τί νὰ κάνουμε; Κ' ἔπειτα δὲν εἶναι κακὸς ἄνθρωπος...

—Δὲ λέω... Ἴσα-ἴσα μάλιστα...

—Μήπως τὸ θέλει κι' αὐτός; Ἀμ' ἡ γυναίκα του τί νὰ πεῖ;... Γιὰ φαντάσου νἄχεις κοντά σου ἕναν ἄνθρωπο καὶ νὰ μὴ βγάζει μιλιά! Μὰ πὼς παντρεύτηκε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος....

—Μὰ δὲ θἄταν ἔτσι νέος...

—Ποιὸς τὄπε! Ἔτσι εἴτανε· μοῦ τὸ διηγήθηκε προχτὲς ἡ ἴδια καὶ δέ στὄπα...

Καὶ ἡ μάνα μου μᾶς εἶπε πὼς ὅταν ὁ Τοργούδης πῆρε τὴν Τοργούδη, καὶ τὴν εἶχε πάρει μὲ προξενιά, αὐτὴ ὅταν τὸν εἶδε νὰ μὴ τῆς μιλᾶ, νὰ μὴν τῆς λέει τίποτα, νόμισε, πὼς ὁ Τοργούδης εἶχε μετανιώσει ποὺ τὴν πῆρε, κι' ὅλο ἔκλαιε. Εὐτυχῶς μιὰ ἀδελφή του τῆς εἶπε τί ἔτρεχε, ὅτι ἔτσι εἴταν ὁ χαραχτήρας του, καὶ τὴν ἡσύχασε. Σπάνια νἀνοίξει τὸ στόμα του καὶ νὰ πεῖ μιὰ λέξη, ἀπὸ μικρὸ παιδί...

Οἱ μικρὲς ἀδελφές μου εἴτανε ξετρελλαμένες μὲ τὸ σπίτι αὐτό. Ἐκεῖ εἴχανε γλέντι. Θἄβρισκαν τὴ δουλί-

τσα καὶ θἄρχιζαν τὸ παίξιμο καὶ τὸ χοροπήδημα στὸ μακρόστενο διάδρομο.

Κάποτε τὸ χοροπήδημα καὶ οἱ φωνές τους γινόντουσαν σωστὸ πανδαιμόνιο, καὶ τότε ἡ μάνα μου φώναζε:

—Ἔ, ἔ... Τ' εἶναι αὐτά! ἢ καθῆστε ἥσυχα, ἢ σᾶς στέλνω στὸ σπίτι...

Ὁ γέρο Τοργούδης, ὅταν βρισκόταν ἐμπρός, κάπου κεῖ καθισμένος, θὰ μιλοῦσε:

—Παιδιὰ εἶναι... ἔλεγε.

Καὶ ἡ κυρία Τοργούδη:

— Αὐτή, αὐτὴ φταίει, αὐτὴ τὰ ξεμυαλίζει! Θὰ σοῦ δείξω γώ, μωρή, ἐσένα...

Καὶ ἡ δουλίτσα, ποὺ παρουσιαζόταν στὴν πόρτα:

—Ἐγώ, κυρία, τί κάνω; ρωτοῦσε ἀνοίγοντας τὰ χέρια της, σὰ νἄλεγε: ψάξε με!

Ἕνας γρύλλος αὐτὸ τὸ βράδυ, τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς, ἀκούστηκε στὸν κῆπό μας νὰ ψάλλει. Ὅλοι χαρήκαμε, ἐγὼ ὅμως, πρὸ πάντων. Μαζὶ μὲ τὴν ἰδέα πὼς φέρνει καλό, ὅπως μοὖχαν πεῖ, μοῦ φάνηκε μιὰ συντροφιὰ μέσα κεῖ στὴν ἐρημιά.

—Ἕνας γρύλλος στὴν αὐλή μας, φώναξε ἡ μεγαλύτερη ἀδελφούλα μου, καὶ ἦρθε τρέχοντας στὸ μέρος, ποὺ γυρίζαμε, στὴ σειρὰ τῶν δέντρων, περιμένοντας τὸν πατέρα μου. Καὶ ὅταν αὐτὸς ἦρθε καὶ γυρίσαμε στὸ σπίτι, ἀκούσαμε καὶ μεῖς τὸ γρύλλο νὰ ψάλλει.

Εἶχε τρυπώσει κάπου κεῖ σὲ πυκνόφυλλο μέρος καὶ τραγουδοῦσε.

—Τί ὡραία!...

Τὰ μικρὰ ἀπ' τὴ χαρά τους πηδοῦσαν.

—Πάνε τὰ παπούτσια!...

Πήγανε μέσα, ἐνῷ ἐγὼ ἔμεινα ἔξω γιὰ νὰ τὸν ἀκούσω. Εἴτανε καὶ ὁ γρύλλος γιὰ μένα μιὰ συντροφιά. Καὶ πόσο ἤθελα τὴ συντροφιά! Τὴν ἤθελα πάντα, ναί, ἀλλ' ἐκεῖ, ἐκεῖ, μακρυὰ ἀπ' τὸν κόσμο, στὴν ἐρημιά, μὲ τὴν ἀνησυχία, ποὺ μοῦχε καταντήσει ἀρρώστια ἀπ' τὴν ἡμέρα ποῦ μπήκαμε στὸ βαπόρι, ποὺ τρέχαμε σὲ ξενοδοχεῖα μόνοι, μέσα σὲ ἀγνώστους καὶ στὸ ἄγνωστο, τὴν ἐπιθυμοῦσα τὴ συντροφιά, τὴ ζητοῦσα σὰ σωτηρία.

Θυμοῦμαι καὶ πῶς ὅταν πήγαμε στὸ σπίτι αὐτό, τὸ ἐρημικό, αἰσθάνθηκα κάποια ἡσυχία, ποὺ βρεθήκαμε ὅλοι μαζεμένοι, μέσα σὲ σπίτι. Καὶ θἄμουνα κεῖ εὐτυχισμένος, ἂν ἔνοιωθα πῶς ὑπῆρχε εὐτυχία, ἢ εἴχαμε εὐτυχία. Ναί, θἄθελα τὴ συντροφιὰ καὶ τότε, ὄχι ὅμως ὅπως τὴ ζητοῦσα τώρα.

Ὅταν ἔβλεπα συλλογισμένο τὸν πατέρα μου κάθε βράδυ, νἄρχεται καὶ νὰ μένει σιωπηλός, σκυθρωπός, στὸ τραπέζι, ἅ, τότε, τότε, τί ταραχὴ αἰσθανόμουνα! Κ' ἔβλεπα μαζὶ τὴ μοναξιά, τὴν ἐρημιά, τὴ δυστυχία!...

Νικοῦσα ὅμως αὐτά, κ' ἔκανα τὸν ἀστεῖο, ἔκανα πῶς δὲν καταλάβαινα τὶ γινόταν, κ' ἔλεγα διάφορες κουταμάρες κ' ἔπαιζα καὶ τὸν καραγκιόζη.

—Μωρέ, τὶ ἔπαθε αὐτός;

—Γιὰ κοίτα τον... Αὐτὸς ἔχει τὸ δικό του...

Ὁ πατέρας μου κουνοῦσε τὸ κεφάλι του. Πίστευε πῶς ἐγὼ δὲν ἐννοοῦσα, πῶς ἐγώ...

Ἀλλ' ὅταν κατώρθωνα νὰ τοὺς κάνω νὰ γελάσουν, καθὼς αὐτοὶ γελοῦσαν, ἐμένα ὑγραίνονταν τὰ μάτια μου.

Αὐτὴ τὴ βραδυά, ξαπλωμένος στὸ κρεββάτι, ἄκουγα ἔξω στὴν αὐλὴ τὸ γρύλλο νὰ τραγουδᾶ. Πόσο εὐχαριστιόμουνα ποὺ τὸν ἄκουγα. Ἡ αὐλή μας, ὁ κῆπος μας, δὲν ἔμενε μόνος, ἔρημος· εἶχε συντροφιὰ καὶ μαζὶ κ' ἐμεῖς τὴ νύχτα, τὴ νύχτα . . .

Κατὰ τὶς δέκα τὴν ἄλλη μέρα, ξεκινήσαμε ὅλοι μαζὶ γιὰ τὸ σπίτι τοῦ Τοργούδη. Περάσαμε τὸ ρέμα καὶ τὰ ρεματάκια, τὶς σχισμάδες τῆς γῆς, ποὺ εἶταν ἀρκετὰ ἐπίφοβες, ἀλλ' ἐμεῖς ξέραμε τὰ περάσματα καὶ φθάσαμε, ὁδηγῶντας τὸν πατέρα μου στὴν ἀντικρυνὴ μεριά.

Τὸ σπίτι φαινόταν, ὅπως εἶταν ἔτσι ἑτοιμασμένο, νὰ περιμένει ἐπισκέπτες. Ὁ κύριος ὅμως, Τοργούδης, ἂν καὶ ἑόρταζε, δὲν εἶταν ἐκεῖ, εἶχε πάει μέσα. πρωΐ-πρωΐ, γιὰ νὰ χαιρετίσει ἕναν παλιό του φίλο, πλούσιο κτηματία, ποὖχε κι' αὐτὸς τὴν ἑορτή του.

Ὁ πατέρας μου, ἡ μητέρα μου, μὲ τὴν κυρία Τοργούδη, μιλούσανε, λέγανε διάφορα πράματα, οἱ ἀδελφοῦλες μου μὲ τὴ δουλίτσα παίζανε στὸ διάδρομο, κ' ἐγὼ δὲν ἤξερα τὶ νὰ κάνω καὶ γύριζα μές στὸ σπίτι, στὸν κῆπο. Ἤμουν ὅμως εὐχαριστημένος, καὶ πολὺ μάλιστα. Νἆταν ἔτσι κάθε μέρα ...

Τὰ γατάκια δὲ φώναζαν αὐτὴ τὴ φορά, Γυρίζανε στὸ σπίτι παίζοντας μὲ ὅ,τι βρίσκανε, μὲ τὸ κομπολόγι τοῦ πατέρα μου, μὲ τὰ κρόσια τοῦ καναπέ. Αὐτὸ πείραξε ὅμως τὴν κυρία Τοργούδη καὶ πετάχτηκε φωνάζοντας τὴ δουλίτσα :

—Μαρουλιό! έλα γρήγορα νὰ πάρῃς τὰ γατιὰ ἀπ' ἐδῶ... Θὰ ξεσχίσουνε τὸν καναπέ...

Τὸ μεσημέρι ἦρθε. Ἀλλ' ὁ κ. Τοργούδης δὲν ἐφάνηκε. Καθίσαμε ἐπιτέλους νὰ φάμε χωρὶς αὐτόν.

Ὅταν εἴχαμε τελειώσει καὶ ὁ πατέρας μου κάπνιζε, νάτος καὶ παρουσιάστηκε ὁ κ. Τοργούδης. Ἀλλὰ πῶς παρουσιάστηκε! Τὸ καπέλλο του, μιὰ μικρὴ ρεμπούμπλικα, ποὺ εἴτανε σὰν κότσος γυναίκας πάνω στὸ χοντρό του κεφάλι, νὰ τὄχει στραβά, ὁ λαιμοδέτης του λυμένος, τὸ κολάρο του φευγάτο ἀπ' τὴ θέση του καὶ μὲ τὰ πόδια ἀνοιχτά.

Ὁ πατέρας μου ἔλεγε, ἔπειτα, πὼς εἶχε μεγαλώσει τὴ βάση, γιατὶ ἡ κορυφή, ἢ τὸ ἐπάνω μέρος εἶχε βαρύνει. Ἀλλ' ἐμένα μοῦ φάνηκε, ποὺ τὸν εἶδα ἔτσι, ὅτι ἔμοιαζε μὲ τὰ μικρὰ παιδάκια, ποὺ τὰ κάνουν κι ἀνοίγουν τὰ πόδια τους...

—Ἀντίο σας! εἶπε, καὶ ἀφοῦ στάθηκε μιὰ στιγμὴ στὴν πόρτα ἀπ' ἔξω μπῆκε μέσα.

Τὸν εὐχηθήκαμε.

—Εὐχαριστῶ, νἆστε καλά... μᾶς ἀπάντησε.

Εἶχε σταθεῖ πάλι μὲ τὰ πόδια ἀνοιχτά.

—Ἐγὼ πήγα, ἄρχισε νὰ λέει, νὰ χαιρετήσω κάποιον αὐτόνα, φίλο μου. Ἔχει κι αὐτὸς σήμερα τὴν αὐτήνα, πέστε την, τὴ γιορτή του... Ἔχουμε, δηλαδή, τὸ ἴδιο ὄνομα: Κώστας αὐτός, Κώστας ἐγώ... Σύμπτωση... Δὲν εἶναι σύμπτωση;... Νὰ ἀπὸ τόσα δὰ παιδάκια εἴμαστε μαζί. Κ' ἔτυχε, ἐδῶ νὰ δεῖτε, κ' ἔτυχε νἄχουμε καὶ τὸ ἴδιο ὄνομα. Φώναζε κανείς: Κώστα! Κ' ἐτρέχαμε κ' οἱ δυό... Κ' εἴμαστε νά, ἀπὸ

τόσο δὰ παιδάκια μαζί, τόσο δὰ παιδάκια. Κι ἀχώριστοι . . .

—Ἔφαγες; τὸν ρώτησε ἡ γυναίκα του.

—Ἄκου . . . ἔκανε αὐτός, κοιτάζοντας ἐμᾶς, ρωτᾶ ἂν ἔφαγα . . . Σπᾶς φύλλο στὴν κοιλιά μου καὶ ρωτᾶ ἂν ἔφαγα. Φύλλο σπᾶς στὴν κοιλιά μου, ὄχι ἔφαγα!... Ἔφαγα καὶ παράφαγα, γιὰ δέκα. . . Ἀφοῦ νὰ φύλλο, φύλλο τσακίζεις! Μὰ καὶ τὸ τσούξαμε . . . Ἄ, τοῦ δώσαμε καὶ κατάλαβε . . . Μὰ εἶναι φίλος αὐτός . . . Ἕναν ἔχω, αὐτόνα . . . Νά, ἀπὸ τόσα δὰ παιδάκια εἴμαστε μαζί, κι ἀχώριστοι . . . Κ' ἔτυχε, βλέπετε νἄχει κι' αὐτὸς τὸ ἴδιο ὄνομα μὲ μένα . . . Κώστας αὐτός, Κώστας ἐγώ . . .

Τὸ κρασί, ὅπως τὸ λάδι, σὲ σκουριασμένη μηχανὴ ἢ κλειδαριά, ἔκανε τὴ γλώσσα του νὰ ἐργάζεται κι ἔλεγε, ἔλεγε, ἂν καὶ εἶχε ἢ εὕρισκε ἀκόμα δυσκολία.

Ἡ γυναίκα του εὐτυχῶς, τὸν διέκοψε καὶ τὸν συμβούλεψε νὰ πάει νὰ ἡσυχάσει λίγο. Θύμωσε ὅμως, αὐτὸς καὶ τῆς εἶπε:

—Τί, γιὰ μεθυσμένο μὲ περνᾶς; Ἐγὼ δὲ μεθῶ ὄχι, δὲ μεθῶ μὲ τόσο, ἐγώ . . .

Ἀλλὰ σὲ λίγο, ἀφοῦ μᾶς εἶπε πάλι τὰ ἴδια, πῆγε μ' ἀνοιχτὰ τὰ πόδια στὸ δωμάτιό του νὰ ξαπλωθεῖ.

—Τἄπιε τὰ ποτηράκια του γιὰ καλά! μᾶς εἶπε ἡ γυναίκα του. Καὶ δὲν πίνει, ξέρετε, παρὰ σπάνια, καὶ γιαὐτὸ τὸν ἔπιασε . . . Πάντα ὅμως ὅταν βρεῖ αὐτὸν τὸν φίλο του . . .

Κάτι κρότοι, ποὺ ἀκουστήκανε μέσα στὸ δωμάτιο τοῦ Τοργούδη τὴν ἀναγκάσανε νὰ πάψει.

— Βρὲ τὸ βρωμιάρη! ἔκανε καὶ σηκώθηκε γρήγορα καὶ πῆγε μέσα.

Τὰ μικρὰ εἴχανε ξεκαρδιστεῖ στὰ γέλια, καὶ ἡ μάνα μου προσπαθοῦσε νὰ τὰ ἡσυχάσει.

— Σούτ . . . ντροπή! τοὺς ἔλεγε.

— Εἴτανε γιὰ τὴν ἑορτή του, εἶπε ὁ πατέρας μου.

Φύγαμε τὸ βράδυ. Στὸ τραπέζι ὅμως, τὸ βραδυνό, εἶχαν ἔρθει κι ἄλλοι. Τρεῖς γυναῖκες καὶ τρεῖς ἄντρες. Εἴτανε περιβολάρηδες καὶ νοικιαστὲς τῶν περιβολιῶν τοῦ Τοργούδη.

Καὶ δὲν περάσαμε ἄσχημα. Εἴχαμε καὶ τραγούδια. Ὁ γέρο Τοργούδης, ποὺ εἶχε ξεμεθύσει, ξαναμέθυσε.

Εἴδαμε τὴ σελήνη, καθὼς βγαίναμε, νἄναι πάνω ἀπ' τὸ μαῦρο βουνό, ποὺ εἴταν πίσω ἀπ' τὸ σπίτι μας, μιὰ σελήνη σὰν πιατέλα σπασμένη, ἢ σὰ νὰ τῆς ἔλειπε ἕνα μέρος.

Φωνές, τραγούδια γρύλλων, ἀνέβαιναν ἀπ' τὸ ρέμα.

Τὸ καλοκαίρι εἶχε ἔρθει. Ἥλιος θαμπωτικὸς φώτιζε, καὶ τὰ λουλούδια, ἡ πρασινάδα, μαραινόντουσαν. Ὅλα ξερὰ ἀρχίσανε νὰ γίνονται, καὶ δῶ καὶ κεῖ ἔβλεπα κίτρινα καὶ βράχια γυμνά. Ὅλα εἴχανε χαλάσει, δὲν εἴταν πιὰ ὡραῖα, ὅλα ξερά, μαραμένα, καὶ πάνω ὁ ἥλιος, ἕνας ἥλιος σὰ στόμιο ἀπέραντου καμινιοῦ, ποὔχυνε κάτω φλόγες.

Μὲ τὸ καλοκαίρι, τὶς ζέστες, οἱ δουλιὲς τοῦ πατέρα μου, ποὺ πήγαιναν κουτσαίνοντας σταματήσανε. Ὁ κόσμος ποὔχε κάτι, κεῖνος ποὔχε δουλιές, ἔφυγε γιὰ τὶς ἐξοχὲς καὶ τὶς παραλίες. Εἶχε μείνει μόνο ὁ φτωχόκοσμος σχεδόν. Καὶ ἀναγκαστήκαμε νὰ ξοδεύουμε

ἀπ' τὰ λίγα ποὔχαμε στὴν ἄκρη. Ὁ πατέρας μου ἐρχόταν πολὺ στενοχωρημένος. Κάναμε οἰκονομία ὅσο μπορούσαμε. Καὶ ὅταν ἦρθε ὁ καιρὸς τῶν σταφυλιῶν περνούσαμε μαῦτά.

Ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ οἱ γειτόνοι μας. Κι' αὐτοὶ ὅλο σταφύλια τρώγανε. Καὶ κάθε τόσο ἀκούγαμε, ἢ ἄκουγε ἡ μάνα μου, τὴν κυρία Τοργούδη νὰ λέει:

— Μὰ εἶταν τόσο νόστιμα...

— Καὶ νὰ σκεφτεῖτε, μᾶς ἔλεγε ὁ πατέρας μου, ὅτι εἶναι μὲ λεφτά, ἔχουνε περιουσία... Καὶ μὴ ἔχουνε παιδιά; Θὰ τἀφήσουνε σὲ συγγενεῖς, ἄλλοι θὰ τὰ χαροῦνε, θὰ τὰ φάνε...

Μιλούσαμε γιαυτούς, περνούσαμε τὶ ὧρες μας κάποτε. Ἀλλ' ὁ πατέρας μου ὅλο σκεφτικὸς εἴτανε. Ἕνα βράδυ εἶπε:

— Καὶ νὰ σκεφτεῖ κανεὶς τὶ καλὰ ποὺ εἴμαστε κεῖ!

— Τὸν καταραμένο, ἀπ' τὸ Θεὸ νὰ τὄβρει! εἶπε καὶ ἡ μάνα μου μὲ μιὰ ἔξαψη.

Ὁ πατέρας μου σὰ νὰ μὴν τὴν ἄκουσε καὶ ξακολούθησε:

— Εἴμαστε τόσο καλά, εἴχαμε ὅλα τὰ καλά μας, δὲ στερούμεθα! Καὶ νὰ κάθεται κανεὶς τώρα, στὴν ἐρημιὰ καὶ νὰ ζητιανεύει τὸ ψωμί... Εἴμαστε τόσο καλὰ ἐκεῖ, καλὰ καὶ καλά...

— Ἄχ, νὰ πάμε νὰ πάμε πάλι! τὰ δυὸ μικρὰ παρακλητικὰ εἴπανε, γιατὶ φύγαμε;

Καὶ οἱ μέρες οἱ καλοκαιρινὲς περνοῦσαν θλιβερές, θλιβερές.

Ἕνα βράδυ ὅμως, ὁ πατέρας μου ἔφερε ἕναν μαῦρο

πετεινό. Κάποιος πελάτης του τοῦ τὸν εἶχε δωρήσει. Τί χαρὰ αἰσθανθήκαμε ὅλοι, ὅταν πρωΐ-πρωΐ, ξημερώματα, τὸν ἀκούσαμε νὰ λαλεῖ. Ἐμένα μοῦ φάνηκε σὰ νἄρχισε νὰ φέγγει ἡ εὐτυχία, ὅτι εἶταν ἡ φωνή του ἐκείνη σὰν πρόσκληση στὴ χαρά, ἔδιωχνε τὴν ἐρημιά, ἔφερνε τὴ ζωή...

Καὶ ποὺ νὰ τὸν σφάξουμε!.. Τὸν δέσαμε ἀπ' τὸ πόδι σὲ μιὰ γαζία, μ' ἕνα μακρὺ κουρέλι, καὶ τὸν ἀφήσαμε νὰ γυρίζει.

Ὅταν ἐφώναζε, ἢ λαλοῦσε, λέγαμε:

— Τὸν ἀκοῦτε; Ἔχει καὶ ὡραία φωνή...

Ὁ πατέρας μου ξακολουθοῦσε νἆναι σκεφτικός.

Κ' ἐνῷ εἶχε πατήσει ὁ Σεπτέμβρης, ἡ ζέστη ξακολουθοῦσε δυνατή.

Ἐγὼ κοιτοῦσα ὅλο τὸν οὐρανό. Πῶς ἤθελα νἄβλεπα τὰ σύννεφα... Νὰ ἐρχόταν ἕνας ξαφνικὸς χειμώνας...

Ἀλλὰ νά, μιὰ νύχτα στὸν οὐρανὸ σύννεφα. Εἶχα βγεῖ στὴν αὐλὴ νὰ βγάλω νερὸ καὶ τὰ εἶδα σπαρτὰ στὸν οὐρανό, καὶ τὴ σελήνη νὰ τρέχει νὰ κυλᾶ μέσα σ' αὐτά...

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα, τὸ πρωΐ, ψιχάλισε. Ἡ γῆ μύρισε ὅλη, μύρισε σὰ νἀναστέναξε ἀπὸ εὐχαρίστηση γιὰ τὴ δροσιὰ ποὖπεσε πάνω της, καὶ γέμισε τὸν ἀέρα ἀπ' τὴ μυρουδιά της.

Ἀλλ' ἔπειτα ἀπὸ τὴν ψιχάλα αὐτή, βροχή, κατακλυσμός, μὲ βροντὲς τρομερές, κεραυνοὺς ἔπεσε. Τὰ νερὰ τρέχανε ἀπ' τὰ ψηλὰ μέρη, τρέχαν ἀπὸ χίλιες μεριές, γιὰ νὰ πέσουνε στὰ ρεματάκια, μὲ τρομερὸ θόρυβο χανόντουσαν πέφτοντας σαὐτά, στὶς σχισμά-

δες τῆς γῆς, τρέχανε βιαστικά, κοκκινωπά, ἀφρισμένα...

Καὶ ἡ βουὴ τοῦ ρέματος μοῦ θύμισε τὴν ἀγριεμένη θάλασσα, τὴ θάλασσα ποὺ ἄκουγα κεῖ στὸ μέρος μας, τὴ νύχτα, ὅταν εἶταν φουρτουνιασμένη...

Εἶταν ἀπόγευμα ποὺ ἄρχισε κ' εἴχαμε ἀνησυχήσει γιὰ τὸν πατέρα μου, πῶς θὰ ἐρχόταν, ἂν κρατοῦσε αὐτὴ ἡ βροχή. Ἀλλὰ δὲν κράτησε καὶ πολύ, καὶ πάλι φάνηκε ὁ ἥλιος νὰ λάμπει μέσ' ἀπ' τὰ σύννεφα. Ὁ καιρὸς ὅμως εἶχε ψυχράνει.

— Ἄ, πάει πιὰ ἡ βρωμοζέστη! εἶπε ἡ μάνα μου. Τώρα θὰ μαζευτεῖ κι ὁ κόσμος...

Αὐτὸ τὸ ἀπόγευμα, μετὰ τὴ βροχή, λάβαμε κ' ἕνα δῶρο ἀπ' τὴν κυρία Τοργούδη. Ἕνα γατάκι ραβδωτό. Μᾶς τὄφερε ἡ Μαρουλιό, ἡ δουλίτσα της. Εἶχε περάσει, γιὰ νἄρθει, ἀπ' τὴ γέφυρα. Τοῦ κάναμε μεγάλη ὑποδοχή.

Κι' ἔτσι, μετὰ τὸ γρύλλο, ποὺ τραγουδοῦσε στὸν κῆπο κ' εἶχε χαθεῖ ξαφνικά, εἴχαμε τὸ γατάκι καὶ τὸν πετεινό...

Καὶ ἦρθε ὁ χειμώνας. Γύρο κεῖ τὰ πάντα πρασίνισαν καὶ νερὰ ἁπλώνονταν. Τὰ ρεματάκια γινόντουσαν πιὸ μεγάλα, πιὸ βαθιά, ὄγκοι χωμάτων πέφτανε ἀπ' τὰ πλάγια τους. Κι' ἄλλα ρεματάκια, σχισμάδες, παρουσιάζονταν, ποὺ θἄκαναν, ἂν τἄφιναν, νὰ μὴ μπορεῖ κανεὶς νὰ περάσει στὸ σπίτι, μετὰ λίγα χρόνια.

Καὶ τὸ σπίτι σειόταν, βούϊζε ὅλο ἀπ' τὸν ἄνεμο, ἀπ' τὸν ἄγριο βορριά. Πω-πώ! ὅταν ἄρχιζε... Τί εἶτανε

κεῖνο ;... Σὰ νᾶταν τὸ μέρος ποὺ χόρευε ὁ βορριᾶς καὶ τραγουδοῦσε!...

Ἐγὼ εἶχα κάνει ἀρχὴ νὰ διαβάζω τὰ βιβλία μου, καὶ νὰ γράφω ὅ,τι μοῦ κατέβαινε, καὶ τἄφινα γιὰ νἀκούσω τὸν ἄνεμο, τὴ φωνή του. Ἀλλὰ δὲν εἴτανε μιά, ὑπῆρχε κι ἄλλη παρακάτω, μιὰ χαμηλότερη, ποὔλεγε τὸ ἴδιο τραγούδι, ἢ τὸν ἴδιο σκοπό, διαφορετικά. Ἔκανε δηλαδή, ἕνα σιγόντο παράδοξο, ἀλλ' ἐπιτυχημένο, πολύ, πολύ. Καὶ νόμιζες, πὼς δὲν εἴτανε μόνος, ὁ κὺρ Βορριάς, ἀλλ' ὅτι εἶχε μαζί του καὶ τὴν κυρὰ Βορριά, καὶ τραγουδοῦσαν ἐκεῖ στὴν ἐρημιά, τὸ ἐρωτικό τους τραγούδι. Καὶ μὲ τί μουσική!... Τύφλα νἄχει ὁ δάσκαλος τῆς φωνητικῆς τοῦ σχολείου μας, ὁ σιὸρ Μπάλντη.

Ἀπ' τὸ ρέμα τώρα, τὴ νύχτα, δὲν ἐρχόταν πιὰ τὸ τραγούδι τῶν γρύλλων. Σιωπή. Μόνο κάποτε, ἀκουγόταν ἡ ἄγρια βουὴ τοῦ νεροῦ ποὔτρεχε, ποὺ κατρακυλοῦσε μὲ δύναμη.

Καὶ ἡ νύχτα πόσο εἴτανε μαύρη! Παντοῦ μαυρίλα, δίχως τὸ παραμικρὸ φῶς, καὶ πάνω σύννεφα, ποὔκρυβαν τὸ φῶς τῶν ἀστεριῶν.

Ὅταν πήγαινα νὰ κλείσω τὰ ἐξώφυλλα τοῦ παραθύρου, ἔβλεπα, πολλὲς φορές, τέτοιο σκοτάδι ἔξω, βαθύ, πυκνό, ποὺ γιὰ μιὰ στιγμή, μοῦ φαινόταν, πὼς ἂν ἤθελα προβάλλει λίγο ἔξω, θὰ χτυποῦσα σ' αὐτό, ὅπως σὲ πράγμα στερεό.

Καὶ πὼς ζητοῦσα τὸ φῶς! Κοίταζα πρὸς τοῦ Τοργούδη νὰ δῶ ἂν λάμπει τὸ φῶς σὲ παραθυρό τους, καὶ ὅταν τὄβλεπα αἰσθανόμουν κάποια παρηγοριά.

Πολλὲς φορὲς τὸ βράδυ, ποὺ καθόμουνα στὸ μαγε-

ριό, κοντὰ στὸ τζάκι καὶ στὸν τέντζερη, ποῦβραζε, ἔβλεπα κάτω ἀπὸ τὴ σκάρα, στὸ μέρος ποῦπεφτε ἡ στάχτη, καὶ ποὺ φωτιζότανε δυνατά. Καὶ τὸ φανταζόμουνα σὰ μαγαζί, ἢ σπίτι καλὰ φωτισμένο, μὲ πολλοὺς ἀνθρώπους μέσα, προσκαλεσμένους, ποὺ διασκέδαζαν. Τί εὐτυχία . . .

Καὶ πῶς ἔκανα νὰ κρατήσω τοὺς δικούς μου, νὰ μὴν πάνε νὰ κοιμηθοῦνε νωρίς, καὶ νὰ μένει τὸ φῶς ἀναμένο . . .

—Ἔλα, ἔλα, ὕπνο! ἔλεγε ὁ πατέρας μου.

Καὶ μπάρωνε καλὰ τὶς πόρτες. τὶς στερέωνε, γιατὶ εἴχαμε καὶ τὸ φόβο μὴ μᾶς κάνουνε καμιὰ ἐπίσκεψη τίποτα κλέφτες.

—Διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων! ἔλεγε ὁ πατέρας μου, στερεώνοντας καλὰ τὶς πόρτες μὲ διάφορα πράγματα.

Εἶχα βαρεθεῖ νὰ γυρίζω, δὲν αἰσθανόμουν καμιὰ εὐχαρίστηση νὰ τρέχω ἔξω πιά . . . Καὶ ὅταν εἶταν καλὸς καιρός, καὶ ὁ ἥλιος φώτιζε καὶ δὲ φυσοῦσε ἄνεμος, σπάνια νὰ βγῶ. Ἐκτὸς ἂν εἶχα δουλιά.

Τώρα μὲ τὴν Τοργούδη ἡ μάνα μου σπάνια βλεπόντουσαν. Τὸ ρέμα εἶτανε γεμάτο νερὰ καὶ τοὺς ἐμπόδιζε. Ἀπ' τὴ γέφυρα μόνο μποροῦσε κανείς, τώρα, νὰ πάει, ἀλλ' εἶταν ὁ δρόμος μακρύς, γεμάτος νερά, λάκκους, βοῦρλα καὶ μεγάλα ἄγρια χόρτα. Ἤθελε κόπο καὶ προσοχή.

Ἔμενα λοιπὸν μέσα στὸ σπίτι κ' ἐγώ. Ἐδιάβαζα ἢ ἔγραφα τὶς περισσότερες φορές. Ἡ μητέρα μου καὶ οἱ ἀδελφοῦλες μου θᾆταν κοντὰ στὸ παράθυρο καὶ θὰ

γελοῦσαν μὲ τὸ γατάκι, ποὺ ἀνεβασμένο σ' ἕνα τραπεζάκι, τοποθετημένο κοντὰ στὸ παράθυρο, προσπαθοῦσε νὰ συλλάβει καὶ νὰ φάγει μύγες, ποὺ μισοπαγωμένες πήγαιναν στὰ γυαλιὰ ζητῶντας τὸν ἥλιο.

Καὶ εἶχε γίνει ἡ Κουτρούλα, ἔτσι τὸ λέγαμε, ἕνα ἔξυπνο γατάκι. Ἀλλὰ καὶ τί περιποίηση τοῦ κάνανε! Αὐτὸ πάλι ἀγαποῦσε νὰ βρίσκετε στοὺς ὤμους, πρὸ πάντων, τῆς μητέρας μου. Καὶ ἀνεβασμένο κεῖ, καθότανε. Καὶ ὅταν αὐτὴ σηκωνόταν, αὐτὸ ἔμενε ἀτάραχο, ἀκίνητο.

Τοῦ εἶχε ἀρέσει καὶ πολὺ νὰ πηγαίνει κοντὰ στὸν πετεινό, ποὺ εἴταν δεμένος στὴ γαζία, καὶ ἀνεβασμένο σὲ μιὰ πέτρα, ὧρες ἔμενε νὰ τὸν κοιτάζει.

Ἀλλὰ τὸν πετεινὸ μιὰ μέρα, ποὺ ἔπιασε βροχή, τὸν λησμονήσαμε ἔξω. Κ' ἔφαγε ὁ δύστυχος ὅλη τὴ μπόρα, μιὰ δυνατὴ βροχὴ σὰν κατακλυσμός. Καὶ δεμένος ὅπως εἴταν, ποὺ νὰ φύγει, ποὺ νὰ κρυφτεῖ;

Τὴν ἄλλη μέρα τὸν εἴδαμε μὲ κατεβασμένη τὴν οὐρά, μαζεμμένον, ἄρρωστο. Καὶ ἀναγκαστήκαμε νὰ τὸν σφάξουμε. Πάει ὁ πετεινός . . . Τὸν λυπηθήκαμε πολύ, ἀλλὰ τί νὰ κάναμε, ποὺ θὰ ψοφοῦσε; Ἐγὼ δὲν τὸν ἔσφαξα, οὔτε ὁ πατέρας μου, αὐτὸς ἔλειπε, ἀλλὰ τὸ δουλάκι τῆς Τοργούδη, ποὺ πῆγα καὶ τὸ φώναξα. Ἐγὼ τὸν λυπήθηκα περισσότερο ἀπὸ ὅλους, καὶ ὅταν ἔβλεπα τὸ κουρέλι ποὺ τονὲ δέναμε, ποὺ βρισκόταν ἀκόμα στὴ γαζία, αἰσθανόμουνα τὰ μάτια μου νὰ ὑγραίνονται. Καὶ ὅμως, ἔφαγα κ' ἐγὼ ἀπ' αὐτόν..

Καὶ τὸ γατάκι κείνη τὴν ἡμέρα πῆγε νὰ σκάσει ἀπὸ τὸ φαΐ, ἀπ' τὰ ἔντερα καὶ τἄλλα τοῦ φίλου του, ποὔφαγε. Καὶ τὄχε ρίξει στὸν ὕπνο γιὰ νὰ χωνέψει ἴσως.

Κ' ἔτσι πάει ὁ πετεινός, μιὰ συντροφιά μας, τὸ κράξιμό του, ποὖδινε ζωὴ στὸ σπίτι . . .

Μιὰ μέρα θυμήθηκα, μετὰ μιὰ βροχή, κ' ἕναν ἄλλο φίλο μου, χαμένο, ἢ ποὺ μᾶς εἶχε ἀφήσει :

—Θυμᾶστε, τοὺς εἶπα, τὸ γρύλλο, ποὖχαμε τὸ καλοκαίρι ; Τί νὰ γίνεται τώρα ; . . .

Εἴχαμε μόνο τὸ γατάκι, ἀλλὰ κι αὐτὸ κάτι ἔπαθε μετὰ λίγες μέρες.

Ἕνα μεσημέρι ποὺ γύριζα στὸ σπίτι ἀπὸ κάποια δουλιά, βρῆκα τὴ μάνα μου καὶ τὶς ἀδελφοῦλες μου στὴν αὐλή, λυπημένες. Ἦταν ὡραία μέρα, ὁ ἥλιος φώτιζε ἐλεύτερος.

—Πάει τὸ γατάκι μας . . . Θὰ ψοφήσει ! μοὖπε ἡ μάνα μου.

—Γιατί ;

—Ἔκανε ἐμετὸ κ' ἔβγαλε σκουλίκια, κάτι μακρυὰ καὶ ψιλά, σὰ χόρδες, καὶ λένε, πὼς ὅταν κάνουν ἐμετὸ αὐτὰ τὰ σκουλίκια, ψοφοῦνε. Νά το . . .

Τὄδα κάτω ἀπὸ ἕνα δεντράκι, μαζεμμένο καὶ ἀλλαγμένο τόσο, σὰ νἄταν ἀπὸ καιρὸ ἄρρωστο. Ὅταν τὸ πήρανε γιὰ μιὰ στιγμὴ στὴν ἀγκαλιά τους καὶ τἄφησαν ἔπειτα χάμω, τὰ πόδια του, καθὼς περπάτησε, τὰ πισινά, μπερδευόντουσαν.

Ὅ,τι ἤτανε δυνατὸ νὰ κάνουμε γιὰ νὰ τὸ σώσουμε, τὸ κάναμε. Καὶ ὅταν ἦρθε ὁ πατέρας μου, εἶπε κι αὐτὸς τὰ δικά του. Ὕστερα τὸ τύλιξαν καὶ τὄβαλαν πάνω σ' ἕνα μπαοῦλο, στὴν κάμαρα τῶν κοριτσιῶν, μὲ ζεστὲς μποτίλιες.

Ἐγὼ δὲ νύσταζα αὐτὴ τὴ βραδυά, κ' ἔμεινα ὧρες

ἄγρυπνος στὸ κρεβάτι μου. Ἡ νύχτα εἴταν ἥσυχη, ἄνεμος δὲ φυσοῦσε.

Ξαφνικά, μὲς στὴν ἡσυχία ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ γατιοῦ νὰ φωνάζει δυνατά. Ἀλλὰ τί φωνὴ εἴταν ἐκείνη! Ἔμοιαζε μὲ κλάμμα, μὲ θρῆνο.... Τὸ γατάκι ἔκλαιε.

Ἄκουσα τὴ μάνα μου νὰ ρωτᾶ δυνατά:

— Τὸ γατάκι εἶναι;

— Ναί, τῆς ἀπάντησαν οἱ μικρὲς ἀδελφές μου, ἔχει σηκωθεῖ....

Ὁ θρῆνος τοῦ γατιοῦ ἔπαψε. Τὰ μικρά, ὅπως εἶπανε στὴ μάνα τους, τὸ τύλιξαν πάλι καὶ τὄβαλαν στὴ θέση του.

Ἔγινε σιωπή.

Ἕνα λυχναράκι ποὖκαιγε μὲς στὸ δωμάτιο τῶν ἀδελφῶν μου, ἔσβυσε.

Σκοτάδι.

Ἔκανε νὰ μὲ πάρει ὁ ὕπνος, ὅταν ἕνα βογγητό, ὅμοιο μὲ ἀνθρώπου, μ' ἔκανε νὰ τιναχτῶ. Τώρα ρώτησα ἐγώ:

— Μὰ τ' εἶναι αὐτό;

Τὰ μικρά, ποὺ κι αὐτὰ δὲν κοιμόντουσαν, μοῦ ἀπάντησαν:

— Τὸ γατάκι....

Πέρασε λίγο. Κι ἄλλο βογγητό. Μὰ πόσο ἔμοιαζε μὲ βογγητὸ ἀνθρώπου! Ἡσυχία. Ἕνα μικρὸ βογγητό, ἕνα σὰν παράπονο... Τίποτε ἄλλο. Περίμενα ν' ἀκούσω. Τίποτα. Ἡσυχία, σιωπή.

Τὸ πρωὶ τὸ βρήκαμε νεκρό, ξυλιασμένο καὶ τυλιγμένο σ' ἕνα ἐπανωφοράκι τῆς μεγάλης ἀδελφούλας μου, πράσινο.

Κι ὁ ἥλιος χτυποῦσε στὸ παράθυρο καὶ ἁπλωνότανε στὸ μάρμαρο...

Πάει κ' ἡ Κουτρούλα! Δὲ θἀνεβεῖ πιὰ στὸ παράθυρο τὸ ἀνοιχτὸ ὅταν ὑπάρχει ἥλιος, εἶναι καλὴ μέρα, νὰ καθίσει, ποὺ τόσο τὸ ἐπιθυμοῦσε, οὔτε στὸ τραπεζάκι, νὰ κυνηγᾷ τὶς μύγες, ποὺ ἐρχόντουσαν στὰ γυαλιὰ τοῦ παραθύρου. Δὲ θὰ δεῖ πιὰ τὸν κῆπο, οὔτε τὰ κοριτσάκια, ποὺ τὰ περίμενε κ' ἔτρεχε κοντά τους φωνάζοντας, οὔτε τὴν κυρά της, ποὺ τὴν τύλιγε μὲ τὸ σάλι της, ὅταν εἴταν κρύο, κι οὔτε θ' ἀνεβεῖ πιὰ στὸ λαιμό της, στὸν ὦμο της, ὅταν ἐργάζεται....

Τὰ κοριτσάκια κλαῖνε γιὰ τὸ χαμό της, καὶ στὸ τραπεζάκι ἕνα κερὶ λάμπει ποὺ ἔχουν ἀνάψει γιὰ τὴν ψυχή της...

Στὸ σπίτι τώρα δὲν εἴχαμε οὔτε τὸ γρύλλο, οὔτε τὸν πετεινό, οὔτε τὸ γατάκι. Αὐτὸ οἱ ἀδελφούλες μου τὸ κλαίγανε ὅταν τὸν θυμόντουσαν.

Στοῦ Τοργούδη ὅμως τὸ σπίτι τὰ ζῶα πλήθαιναν. Ὁ κὺρ Κώστας, ὁ φίλος τοῦ Τοργούδη, τοῦ χάρισε ὀχτὼ νεοσσίδες κ' ἕναν πετεινό.

Εὐτυχία σωστή, γιατὶ δὲ θὰ περνοῦσε καὶ πολὺς καιρὸς καὶ θἀρχίζανε νὰ γεννοῦνε. Ἀλλ' ἡ Τουργούδη ἔπεσε σὲ φροντίδες, ἀνησυχοῦσε μ' αὐτὴν τὴν εὐτυχία ποὺ τῆς ἦρθε. Φοβότανε μὴν τὶς κλέψουνε, μὴ βγοῦνε ἔξω ἀπ' τὸν κῆπο, ποὺ τὸν εἴχανε κάνει ἄνω κάτω μὲ τὰ πόδια τους. Δὲν τὸν γνώριζες πιά. Καὶ κάθε τόσο ἡ κυρία Τοργούδη πεταγότανε ἔξω, στὴν πόρτα, καὶ μετροῦσε:

— Μιά, δυό... κείνη ἡ μαύρη τί ἔγινε;... Ἀ, νά τη..
Καὶ μοῦ κόπηκε τὸ αἷμα...

Ἕν' ἀπόγευμα ἦρθε ἡ δουλίτσα της τρεχάτη νὰ μᾶς πεῖ, πὼς μιὰ ἀπ' τὶς ὀρνιθοῦλες γέννησε, ἔκανε ἕνα αὐγό!...

Μετὰ ἀπ' αὐτὸ ἡ δουλίτσα, μᾶς εἶπε καὶ κάτι, ποὺ περισσότερο μᾶς ἐνδιέφερε. Μᾶς εἶπε, ὅτι εἶδε τὸ νεκρὸ γατάκι μας νἄναι πιασμένο στὸ ρέμα σὲ κάτι πέτρες.

— Τὸ καημένο, δὲ θέλει νὰ μᾶς ἀφήσει! εἶπε ἡ μάνα μου, τόσο νερὸ καὶ δὲ μπόρεσε νὰ τὸ πάρει...

Καὶ ὅλοι, καὶ ἡ δουλίτσα μαζί, πήγανε νὰ δοῦνε τὸ γατάκι ἀκόμα μιὰ φορά.

Ἐγὼ ἔμεινα μόνος στὸν κῆπο.

Δὲν ἐπῆγα, ἀλλὰ τὸ φαντάστηκα πὼς θἆταν, καὶ σὰ νὰ τὄδα ξαπλωμένο μὲς στὶς πέτρες, εἶδα τὶς γραμμὲς ποὖχε στὸ δέρμα, κεῖνες κάτω ἀπ' τὸ σαγόνι, τὶς ζωηρές . . .

Θυμήθηκα καὶ τὸ κλάμμα του. Δὲν εἶχα πεῖ σὲ κανέναν πὼς μοῦ εἶχε φανεῖ, δὲν ἤθελα νὰ τοὺς λυπήσω. Δὲ θέλησα νὰ τοὺς πῶ, ὅτι μοῦ φάνηκε, πὼς προαισθάνθηκε τὸ τέλος του, κ' ἔκλαιγε, θρηνοῦσε, γιατὶ θὰ χανόταν καὶ ζητοῦσε βοήθεια.

— Τὸ καημένο, εἶπα, καὶ ποὺ νὰ σηκωθεῖ κανεὶς νὰ τὸ βοηθήσει . . . Ἤτανε γατάκι . . .

Σπουργίτες φωνάζανε στὰ δέντρα, στὸ μαντρότοιχο καὶ μερικοὶ μαλλώνανε μὲ μανία σὰ σκυλιά, ἢ ἄνθρωποι.

Πήγα πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ τοὺς ἀνάγκασα νὰ φύγουν.

Ένα κομμάτι κουρέλι πού κρεμόταν ακόμα στον κορμό τής γαζίας, μού θύμισε τον πετεινό μας. Πάει, πάει κι αυτός...

Άκουσα βήματα, κείνη τη στιγμή, στην είσοδο και κοίταξα να δω ποιος είταν.

Ὁ πατέρας μου!...

Μοῦ φάνηκε παράξενος ὁ ἐρχομός του αὐτὴν τὴν ὥρα. Καὶ πήγα τρεχάτος κοντά του. Κάτι θὰ τοῦ συνέβαινε...

— Ποῦ εἶναι ἡ μητέρα σου; μὲ ρώτησε, δὲν εἶναι μέσα;

Τοῦ εἶπα τί εἶχε γίνει καὶ τὸν ρώτησα, ἂν θέλει, νὰ πάω νὰ τοὺς φωνάξω.

— Ὄχι, ὄχι... ἄσ'τους... μοῦ ἀπάντησε καὶ προχώρησε μέσα.

Τὸν ἀκολούθησα γεμάτος ἀνησυχία. Μοῦ εἴτανε σὰν ἀρρώστεια αὐτή, καὶ ὅλο, καὶ μὲ τὸ τίποτα, ἀνησυχοῦσα. Μὰ τί καλὸ μποροῦσε νὰ μᾶς ἔρθει;...

Κάθισε κοντὰ στὸ τραπέζι, καὶ χωρὶς νὰ βγάλει ἄλλη μιλιά, πῆρε ἕνα τσιγάρο ἀπ' τὸ πακέτο του καὶ τἄναψε. Ἄρχισε νὰ καπνίζει χωρὶς νὰ προσέχει σὲ μένα, μὰ σὰ νὰ μὴν ἤμουνα κεῖ...

Δὲ μοῦ φαινόταν ὅμως ταραγμένος. Τὸν καταλάβαινα καλὰ τὸν πατέρα μου, καλά! Κάτι ἔτρεχε, τώρα τί; Ἤθελα νὰ τὸν ρωτήσω, ἀλλὰ δὲν τολμοῦσα, φοβόμουνα μὴ μὲ στείλει στὸ διάολο. Κ' ἔτσι βγῆκα πάλι ἔξω.

—Κάτι θἄναι, κάτι συμβαίνει, μὰ τί; σκεπτόμουνα. Καὶ δὲν εἶχε μαζί του οὔτε ψώνια οὔτε τίποτα ἄλλο. Εὐτυχῶς ἄκουσα ὁμιλίες ἀπ' ἔξω. Ἐρχόντουσαν.

Καὶ τοὺς εἶδα σὲ λίγο νὰ μπαίνουνε μέσα, ὁ ἕνας πίσω ἀπ' τὸν ἄλλον.

Πρὶν προφτάσω νὰ τοὺς πῶ, πὼς εἶχε ἔρθει ὁ πατέρας μου, ἀρχίσανε νὰ μοῦ λένε ὅτι τὸ γατάκι δὲν εἶχε ἀλλάξει διόλου, ὅτι εἶχε τὰ ποδαράκια του τὰ μπροστινὰ ἔτσι, ὅπως ὅταν τὸ τυλίγαμε . . .

Τοὺς ἔκοψα τὴ φόρα τους καὶ τοὺς εἶπα πὼς μέσα βρίσκεται ὁ πατέρας.

—Μπά, μπά . . . ἔκανε ἡ μάνα μου καὶ προχώρησε γρήγορα γιὰ κεῖ, τί νὰ συμβαίνει; Σοῦ εἶπε τίποτα;

—Τί νὰ μοῦ πεῖ ἐμένα! τῆς ἀπάντησα.

Καὶ πῆγα κ' ἐγὼ πίσω μαζὶ μὲ τὰ μικρά. Ἔ, τώρα θὰ μάθαινα . . .

—Πὼς τοῦτο; τὸν ρώτησε ἡ μάνα μου, καθὼς μπῆκε. Συμβαίνει τίποτα;

—Μπά, τί νὰ συμβαίνει; Ἔτσι ἦρθα... Θὰ σοῦπῶ...

Σηκώθηκε καὶ πηγαίνοντας στὴν πόρτα, φύσηξε τὴν πίπα του καὶ τίναξε ἔξω τὸ τσιγάρο του. Ὕστερα:

—Γιὰ νὰ σοῦ δείξω κάτι νὰ γελάσεις, εἶπε στὴ μάνα μου, βάζοντας τὸ χέρι στὴν τσέπη του καὶ σύροντας ἐφημερίδα, γιὰ διάβασεδῶ! Ὑπάρχει, καθὼς φαίνεται, Θεός . . . Νά, ἐδῶ διάβασε, τὄχω σημαδεμένο! Γράφει τὰ ὀνόματα τῶν πνιγομένων. Σοῦ εἶχα πεῖ πρὸ ἡμερῶν γιὰ τὸ πλοῖο, ποῦφευγε ἀπ' ἐκεῖ, ἀπ' τὸ μεράκι μας, κ' ἐρχόταν ἐδῶ, καὶ στὸ δρόμο βούλιαξε . . . Εἶναι δῶ τὰ ὀνόματά τους . . . Καὶ μαζὶ εἶναι κ' ἕνα ὄνομα ποὺ σ' ἐνδιαφέρει . . . . δηλαδὴ ἐνδιαφέρει ὅλους μας . . . . Ἄ, ὑπάρχει Θεός . . .

Καὶ ὁ πατέρας μου κάθισε πάλι στὴ θέση του. Ἡ μητέρα μου διάβαζε . . .

Ἐγὼ εἶχα γίνει ὅλος μάτια κι αὐτιά.

Εἶδα τὴ μητέρα μου νὰ κάνει μιὰ κίνηση καὶ νὰ λέει, κοιτάζοντας τὸν πατέρα μου:

—Αὐτός . . . Ὁ Παρδέλης, ὁ ἐξάδερφός σου; . . .

—Αὐτὸς εἶναι, αὐτός . . . Ποιὸς θἄναι; Λέει καὶ τὸν τόπο του . . . Αὐτὸ τὸ τέρας εἶναι, αὐτὸς πνίγηκε καὶ πάει!

—Μὰ ποιὸς πνίγηκε; ρώτησα γώ, γιὰ ποιόνα λέτε;

Εἶχα ἀκούσει καλὰ καὶ εἶχα καταλάβει, ἀλλὰ ρώτησα ἔτσι.

—Ὁ περίφημος ἐξάδερφός μου, ὁ Κώστας Παρδέλης! μοῦ ἀπάντησε ὁ πατέρας μου, αὐτὸς πνίγηκε, δὲν ἄκουσες γιὰ ποιόνα λέμε τόση ὥρα!... Αὐτός, αὐτός... Καί, καθὼς φαίνεται, εἶχε ξεκινήσει νὰ μᾶς ἔρθει κ' ἐδῶ! Κ' ἐδῶ νὰ μὴ μᾶς ἀφήσει ἥσυχους! Βάζω στοίχημα ὅτι ἐδῶ ἐρχότανε . . . Ἀλλ' ὑπάρχει Θεός! Ἀργεῖ, ἀλλὰ δὲ λησμονεῖ . . .

Ὁ πατέρας μου πίστευε τώρα στὸ Θεό, ἐνῷ πρὸ ἡμερῶν δὲν πίστευε σὲ τίποτα.

Καὶ ξακολούθησε:

—Τώρα ἐμπρός, θὰ φύγουμε κ' ἐμεῖς ἀπὸ δῶ, ἀπὸ τὴν ἐρημιά, καὶ θὰ πάμε πάλι πίσω, θὰ πάμε πάλι μὲς τὴν εὐτυχία, ἐκεῖ, ἐκεῖ! . . . Κι ὅλα θὰ σιάξουν, ὅλα θὰ διορθωθοῦν.

Ἡ μάνα μου ἔπειτα, εἶπε στὸν πατέρα μου, πὼς καλὸ θἄτανε νὰ πληροφορηθεῖ καλά, νὰ βεβαιωθεῖ, πρὶν κάνουμε τὸ ταξίδι καὶ βρεθοῦμε μπερδεμένοι. Ὁ πατέρας μου τῆς ἀπάντησε πὼς τὄχε σκεφτεῖ αὐτό, καὶ ὅτι θὰ βεβαιωνόταν πρῶτα κ' ἔπειτα θὰ φεύγαμε.

Τὸ βράδυ στὸ τραπέζι μιὰ σιωπὴ μᾶς βάρυνε. Ὁ

πατέρας μου καὶ ἡ μάνα μου σιωπηλοὶ μένανε. Κἄτι εἴπανε, γιὰ μιὰ στιγμὴ μόνο, καὶ πάψανε.

Καὶ εἴχανε διώξει καὶ τὰ μικρά, γιατὶ φλυαρούσανε, λέγανε γιὰ τὸν τόπο ποὺ θὰ πηγαίναμε, θυμόντουσαν τὶς φιληνάδες τους. Κι αὐτὰ πήγανε σ' ἕνα ἄλλο δωμάτιο καὶ καθίσανε στὸ βάθος, ὅπου φωτιζόταν περισσότερο ἀπ' τὸ φῶς τῆς σελήνης, παρὰ ἀπ' τὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ, καὶ κεῖ ἀρχίσανε νὰ τραγουδοῦνε:

Βαπόρι, βαποράκι,
ποὺ πᾶς γιαλό, γιαλό ...

Κ' εἴταν αὐτὴ τὴ βραδιὰ μιὰ ἡσυχία ἔξω, μιὰ γαλήνη, ποὺ θύμιζε τὶς ἀνοιξιάτικες βραδιές.

Ἐγὼ κοίταζα τὸ σπίτι καὶ τὄβλεπα μὲ λύπη, κοίταζα τὴν κάθε γωνιά του, τὸ ταβάνι, τοὺς τοίχους, τὰ παράθυρα, καὶ τὸ λυπόμουνα, ποὺ θὰ τἀφίναμε μόνο ἔρημο. Καὶ σὰ νὰ τὄβλεπα καὶ πὼς θἆταν, ὅταν θὰ τ' ἀφίναμε. Σκοτεινό, σιωπηλό, ἐρημωμένο ...

Στὸ κρεβάτι μου ἔμεινα ἄγρυπνος ὧρες. Ποὺ νὰ κοιμηθῶ! Δὲν εἶχα μόνο νὰ σκεφτῶ τὴν ἀναχώρηση, τὸ γυρισμὸ πάλι, στὴ χώρα ποὺ γεννήθηκα, ἀλλὰ καὶ τόσα ἄλλα κι ἄλλα.

Κάτι λόγια τοῦ πατέρα μου μάλιστα, ἐρχόνταν καὶ ξαναρχόνταν στὸ νοῦ μου.

Στὸ τραπέζι ἡ μάνα μου εἶχε σκύψει στ' αὐτί του καὶ τοῦ εἶχε πεῖ σιγὰ κάτι. Κι αὐτὸς τῆς ἀπάντησε δυνατά:

—Ἔπρεπε νἄμουν κανεὶς ἄλλος καὶ νἄχα τοῦτο δῶ γερό, καὶ σοὔλεγα! ...

Κ' ἔδειξε τὴ γροθιά του.

Θυμήθηκα καὶ τὸν πατέρα μου πῶς εἴτανε στὴν πόλη, ποὔχαμε ἀφήσει.

Θυμώδης, ἀπαιτητικός, ἔβριζε μὲ τὸ τίποτα τὴ μάνα μου, καὶ ὅταν ἐρχόταν, καὶ τὸ φαΐ δὲν εἴταν ἕτοιμο, χαλοῦσε κόσμο! Ἄλλαξε ὅμως ἔπειτα πολύ, πρὸ πάντων, ὅταν φύγαμε, δὲν εἴταν αὐτὸς πιά, εἴταν ἄλλος!... Φερόταν καλὰ στὴ γυναίκα του, μὲ καλὸ τρόπο πάντα καὶ κοίταζε μάλιστα, ὅταν αὐτὴ ποὺ θύμωνε τώρα, νὰ ὑποχωρεῖ.

Μιὰ φορὰ μόνο τὸν εἶδα νὰ θυμώνει καὶ νὰ κρατᾶ τὸ θυμό του, ὄχι ὅπως πρῶτα, ποὺ νὰ θυμώσει ἔτσι! Ἕνα βράδυ ἡ μάνα μου τοῦ θύμισε πῶς τὸν λέγανε στὴν πατρίδα του. Καὶ τὸν λέγανε: Κοντορεβιθούλη! Αὐτὸ τὄχα ἀκούσει καὶ ἀπ' ἐκεῖνον, τὸ θειό μου, νὰ τὸ λέει.

—Ἔ, καλά, ἔκανε ὁ πατέρας μου πειραγμένος, νἄπαιρνες ἕναν ψηλό!...

Καὶ τῆς κράτησε θυμὸ σ' ὅλο τὸ διάστημα τοῦ φαΐτοῦ, κ' ἔπειτα σηκώθηκε χωρὶς νὰ πεῖ λέξη, καὶ πῆγε νὰ κοιμηθεῖ.

Ἀλλὰ τὸ πρωΐ τὄχε λησμονήσει καὶ τἄχανε μέλι-γάλα.

Ἦρθε καὶ στὸ νοῦ μου ὁ θειός μου πῶς θὰ πνιγόταν!...

Τὸ στόμα του μὲ τὰ μεγάλα καὶ ἀραιὰ δόντια, θὰ γέμισε ἁλμυρὸ νερό...

Ἀλλ' ἄραγε τὰ μάτια του θὰ εἴχανε τὸ περιγελαστικὸ ἀκόμα; Πῶς ἤθελα νὰ τὸν ἔβλεπα...

Μ' αὐτὲς καὶ ἄλλες σκέψεις ἔχασα τὸν ὕπνο μου.

Πού νά κοιμηθώ! Ἄκουσα τὸ ρολόγι νὰ χτυπᾶ καὶ μέτρησα τρεῖς! Πηγαίναμε γιὰ τὸ ξημέρωμα...

Ἔκλεισα τὰ μάτια κι' ἀποφάσισα νὰ κοιμηθῶ...

Ἄκουσα τὸν ἄνεμο, ποὺ εἶχε σηκωθεῖ, νὰ φυσᾶ δυνατά, νὰ βροντᾶ, κ' ὕστερα νὰ φεύγει, νἀπομακρύνεται γρήγορα καὶ νἀφίνει κάποια ἡσυχία. Ἀλλὰ πάλι νὰ κ' ἐρχόταν, κ' ἐρχόταν, μοῦ φάνηκε, μὲ κρότο σιδηροδρόμου.

Ἐπὶ τέλους ὁ ὕπνος μὲ πῆρε κ' εἶδα καὶ ὄνειρο.

Βρισκόμουνα στὴν πόλη ποῦχαμε ἀφήσει καὶ ὅπου θὰ πηγαίναμε, κ' εἶμουν σὲ μιὰ ἐξοχή της, σ' ἕνα γνωστό μου δρόμο χαραγμένο μές στὰ χωράφια.

Ὁ ἥλιος ἔδυε, χανόταν. Ξύπνησα. Ἄκουσα τὸν κρότο τοῦ ἀνέμου νἄρχεται.

Πάλι ὁ ὕπνος μὲ πῆρε.

Τὴν ἄλλη μέρα εἴχαμε βροχή, θύελλα, κατακλυσμὸ σωστό. Ὁ τόπος βούϊζε, μούγκριζε ἡ πλάση. Νερὰ κατέβαιναν ἀφρισμένα, εἶχαν πλημμυρίσει τὰ πάντα.

—Πάει τώρα! Θὰ τὴν πῆρε τὴν Κουτρούλα... εἶπε ἡ μιὰ ἀδελφούλα μου.

—Θὰ ταξειδεύει!...

Ἐγὼ φαντάστηκα τὸ γατάκι συρμένο ἀπ' τὰ θολὰ νερά, νὰ τρέχει στὴ θάλασσα, κ' ἔπειτα, ὅπως εἶχα δεῖ πολλά, ριχμένο στὴν ἀμμουδιὰ καὶ κεῖ νὰ σαπίζει. Καὶ σὰ νἄδα τὴν τρίχα του τὴ ραβδωτὴ νἄναι μαδημένη ποὺ τόσο τὴ χαϊδεύαμε, τὰ μάτια του βγαλμένα!...

Καὶ ὁ τόπος βούϊζε, μούγκριζε, βροντοῦσε ἀδιά-

κοπα, καὶ τὰ νερὰ θολά, ἀφρισμένα, γρήγορα τρέχανε, σὰ νὰ βιαζόντουσαν νὰ πάνε κάπου...

Κατὰ τὸ βράδι ὅμως ἔπεσα μὲ πυρετό. Τὸ σπίτι ἄνω-κάτω ἔγινε. Ἴσαμε τότε κανεὶς δὲν εἶχε ἀρρωστήσει, μ' ὅλη τὴν κακοφαγιὰ ποὺ κάναμε. Ἴσως ὁ ἀέρας, ὅπως ἔλεγε ὁ πατέρας μου, μᾶς βοηθοῦσε. Ἀλλὰ νὰ τώρα, ἐγώ, καὶ μάλιστα πότε;

Ὅταν ἦρθε ὁ πατέρας μου μπῆκε μές στὸ δωμάτιό μου ποὺ εἶμουν ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελφοῦλες μου, ποὺ μοὔκαναν συντροφιά, μπῆκε ταραγμένος καὶ πίσω ἡ μάνα μου.

Μὲ ρώτησε σὰ γιατρός, τί αἰσθανόμουνα, καὶ ἄλλα.

Ἡσύχασε ἔπειτα, ἅμα μ' ἄκουσε, τὴ μάνα μου, λέγοντάς της ὅτι δὲν εἶναι τίποτα...

Ὕστερα εἶπε καὶ τί εἶχε κάνει γιὰ νὰ μάθει καλὰ ἂν εἶναι ἐκεῖνος, ποὖχε πνιγεῖ, ὁ ἐξάδερφός του. Εἶχε τηλεγραφήσει στὸ νονό μου...

Μετὰ μιλήσαμε γιὰ τὸ ταξίδι.

Ἐγὼ εἶδα μὲ τὸ νοῦ μου πάλι τὸ βαπόρι, τὴ θάλασσα, τὰ στρογγυλὰ παραθυράκια καὶ σὰ νἄκουσα τὸν κρότο τοῦ κύματος. Καὶ ἡ καρδιά μου χτύπησε ἀπὸ χαρὰ κ' ἐλπίδα.

Τώρα θὰ χαιρόμουνα τὴ θάλασσα, τὸ ταξίδι, καὶ ὄχι ὅπως τότε.

Ἔμεινα τρεῖς ἡμέρες στὸ κρεβάτι, τρεῖς ἡμέρες σχεδὸν μὲ τάραξε ὁ πυρετός. Στὸ διάστημα αὐτὸ καμιὰ εἴδηση δὲν εἴχαμε ἀπὸ τὸ νονό μου, καὶ ὁ πατέρας μου εἶταν ἀνήσυχος.

Στὴν ἀρρώστια μου αὐτὴ οἱ Τοργούδηδες φανήκανε γενναιόδωροι.

Μοῦ στείλανε δυὸ αὐγὰ καὶ μὲ τὴ συμβουλὴ πὼς νὰ τὰ πάρω. Μόνο μελάτα!

Ἡ δουλίτσα, ποὺ τἄφερε, μᾶς εἶπε κ' ἕνα νέο. Ὅτι ἀρχίσανε κι ἄλλες ὀρνιθοῦλες νὰ γεννοῦνε . . .

Καὶ ἡ δουλίτσα ἔλαμπε ἀπὸ χαρὰ γι' αὐτὸ ποὺ γινόταν,

— Βρὲ τὸ κουτό, μᾶς εἶπε ἡ μάνα μου, ὅταν ἡ δουλίτσα ἔφυγε, δὲν τὸ εἴδατε; χαιρόταν σὰ νὰ τὰ γεννούσανε νὰ τὰ φάει αὐτή! . . .

Ἀλλὰ πρέπει νὰ πῶ κι αὐτό, δὲ βαστῶ, πρέπει νὰ τὸ γράψω . . .

Ἡ μάνα μου, ὅταν ἔπεσα ἄρρωστος, ἐρχόταν κάθε τόσο καὶ μὲ ρωτοῦσε, βάζοντας τὸ χέρι της στὸ μέτωπό μου:

— Γιὰ νὰ δῶ, πὼς εἶσαι; Τί αἰσθάνεσαι;

Τὴν ἄλλη μέρα ποὺ ἦρθε καὶ μὲ ρώτησε κοιτάζοντάς με γλυκά:

— Γιὰ νὰ δῶ, γιὰ νὰ δῶ τὸ κεφαλάκι σου . . .

Δὲν ξέρω πὼς μὲ πείραξε τὸ κοίταγμά της αὐτὸ τὸ γλυκό, ἡ ματιά της ποὺ εἴτανε γεμάτη γλύκα, τρυφερότητα.

Δὲν ἤθελα νὰ μὲ κοιτάζει ἔτσι, ὄχι δὲν ἤθελα! Μὲ πείραζε . . .

Καὶ ὅταν, πάλι, ἦρθε, ἀπέφυγα νὰ τὴν κοιτάξω, ν' ἀντικρύσω τὴ ματιά της.

— Τί ἔχεις; μὲ ρώτησε αὐτή.

— Τί νἄχω, δὲν ἔχω τίποτα! . . .

— Γιὰ νὰ δῶ!

Ἔβαλε τὸ χέρι της στὸ μέτωπό μου:

— Μπᾶ... ὡραία! Ἄρχισες καὶ δροσίζεις...
Πάω νὰ σοῦ κάνω ἕνα τσάϊ

Κ' ἔφυγε.

Στενοχωρέθηκα καὶ ταράχτηκα μαζί, γι' αὐτὸ ποὺ ἔκανα, νἀποφεύγω τὴ ματιὰ τῆς μάνας μου. Ἀλλ' εἶπα μὲ μανία:

—Δὲ θέλω νὰ μὲ κοιτάζει ἔτσι...

Τὴν τετάρτη μέρα σηκώθηκα. Εἴμουνα καλὰ καὶ καλά. Ἀκόμα ὅμως εἴδηση ὁ πατέρας μου δὲν εἶχε λάβει ἀπ' τὸ νονό μου, καὶ ἀνησυχοῦσε. Καὶ μεῖς μαζί του.

Βγῆκα τὸ ἀπόγευμα ἔξω. Καὶ πῆγα μάλιστα, σ' ἕνα μαγαζάκι, ποὺ εἶταν κοντὰ στὰ περιβόλια, νὰ ψωνίσω κάτι.

Ἡ μάνα μου μοῦ εἶχε πεῖ νὰ περάσω κι ἀπ' τοῦ Τοργούδη καὶ νὰ τοὺς εὐχαριστήσω γιὰ τὰ δυὸ αὐγὰ ποὺ μοῦ στείλανε. Ἀλλὰ τὸ στόμα μου κλειστό! νὰ μὴν πῶ ἀκόμα τίποτα ἂν θὰ φεύγαμε καὶ τὰ λοιπά. Ἔπρεπε πρῶτα νὰ μάθουμε καλά. Αὐτὸ τὄχε πεῖ καὶ στὶς ἀδελφοῦλες μου. Μὴν τοὺς ξεφύγει τίποτε, καὶ στὴ δουλίτσα ἀκόμα. Μιλιά!

Πῆγα στὸ μαγαζάκι, ψώνισα, καὶ στὸ γυρισμό, πέρασα ἀπ' τοὺς Τοργούδη. Τοὺς βρῆκα στὸν κῆπο.

Τοὺς εὐχαρίστησα γιὰ τὰ δύο αὐγά.

Ἡ Τοργούδη μὲ ρώτησε γιὰ τὴν ἀρρώστια μου καὶ φάνηκε χαρούμενη ποὺ γένηκα καλά.

Ὁ ἄντρας της μίλησε κι αὐτὸς καὶ εἶπε:

—Μικροπράμματα! Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν ἀρρωστήσει κανείς!...

Στεκότανε στὴ μέση τοῦ κήπου, κοιτάζοντας τὶς ὄρνιθες ποὺ σκάλιζαν, ποὺ τοῦ σκάβανε τὸν κῆπο.

—Ἔ, καὶ νὰ πάρω κανένα μαχαίρι! . . . εἶπε κουνῶντας τὸ κεφάλι του.

— Μὴν τὸν πιστεύεις, μοῦ εἶπε ἡ γυναίκα του, ἔτσι τὸ λέει . . . Αὐτὸς τρέμει γιὰ τὶς ὀρνιθοῦλες!

— Ὄχι, νὰ μὴ μὲ πιάνει θέρμη, μούγκρισε αὐτός.

— Δὲν εἶπα αὐτό . . .

Ὁ κὺρ Τοργούδης ἄφησε κάτι σὰ γρυλλισμό, καὶ κινήθηκε, ἔφυγε στὸ βάθος τοῦ κήπου, χώθηκε μὲς στὰ δένδρα.

— Τὸν ἔπιασε! ἔκανε ἡ γυναίκα του.

Μοῦ εἶπε νὰ περάσω ἀπὸ μέσα, καὶ πῆγα.

Ἐκεῖ ἄρχισε νὰ μὲ ρωτᾶ τὰ ἴδια πάνω κάτω. Μοῦ ἔδωσε καὶ σπόρους νὰ δώσω τῆς μάνας μου γιὰ νὰ τοὺς φυτέψει.

— Νὰ τοὺς φυτέψει! εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, ποὺ νἄξερε!

Κείνη τὴ στιγμὴ μπῆκε μέσα ἡ Μαρουλιό, κρατῶντας θριαμβευτικὰ ἕνα αὐγό.

— Κυρία κυρία.. κοίτα!... κοίτα, τί μεγάλο! . . .

— Ἄ, ναί! αὐτὸ εἶναι αὐγό, αὐγάραρος! . . . εἶπε ἡ Τοργούδη, παίρνοντάς το. Καλὰ ἄκουσα γώ, τὶς φωνές τους πρωτύτερα . . .

— Αὐτὸ τὄκανε ὁ πετεινός, κυρία! . . .

— Τί λές, βρὲ ἀνόητη;

— Σᾶς ὁρκίζομαι, κυρία, τὸν εἶδα . . .

— Βρέ, πήγαινε ἀπ' ἐδῶ . . .

— Μὰ αὐτὸς εἶτανε στὸ κοφίνι!

— Ὁρίστε! ἔκανε ἡ κυρία Τοργούδη γελῶντας, σὲ μένα, πῶς σοῦ φαίνεται; . . .

Ὕστερα στὴ δουλίτσα:

— Καημένη Μαρουλιό, μακάρι νὰ γεννοῦσαν καὶ τἀρσενικά, κι ὄχι μόνο μεῖς τὰ θηλυκά!... Ἀλλά...

Ἡ Τοργούδη ὅμως, ποὺ τἄλεγε αὐτά, οὔτε μισὸ παιδὶ εἶχε γεννήσει.

Ἔφυγα καὶ γελοῦσα στὸ δρόμο, ποὺ φαντάστηκα τὸν Τοργούδη γκαστρωμένο ἢ τὸν πατέρα μου...

Πήγαινα σιγὰ στὸ σπίτι. Εἶδα ἀπ' ἔξω τὶς ἀδελφές μου νἆναι.

Κάτι μοῦ φώναζαν, ποὺ δὲν μποροῦσα στὴν ἀρχή, νἀκούσω. Ὅταν πλησίασα λίγο, τὶς ἄκουσα νὰ λένε ρυθμικά:

—Μάθαμε, μάθαμε, θὰ φύγουμε!...

Κατάλαβα τί ἔτρεχε...

Μετὰ δεκαπέντε μέρες φύγαμε ἀπ' τὸ σπίτι αὐτὸ τῆς ἐρημιᾶς. Ἀποχαιρετήσαμε τοὺς Τοργούδηδες καὶ μπήκαμε στὴν ἅμαξα ποὺ μᾶς περίμενε. Μιὰ σούστα εἶχε πάει ἐμπρὸς μὲ τὰ ροῦχα.

Τί κλάμματα κάναμε... Σὰ νὰ βλέπω ἀκόμα τὴν Τοργούδη νὰ κλαίει, τὸ δουλάκι νὰ σφογγίζει τὰ μάτια του μὲ τὴν ποδιά του, καὶ τὸν Τοργούδη μὲ γεμάτα δάκρυα τὰ γουρλωμένα μάτια του. Καὶ εἶχε βγάλει αὐτὸς μιὰ μαντήλα σκούρα, μεγάλη, γιγάντια, ποὺ μὄκανε ἔπειτα νὰ πῶ, πὼς ἂν ὁ Κύκλωπας κεῖνος, ὁ Πολύφημος, ἔφτιαχνε μαντήλι, τόσο μεγάλο θὰ τὄκανε...

Ἡ ἅμαξα ἔφευγε γρήγορα. Χαιρετηθήκαμε κι' ἀπὸ μακρυά, κουνῶντας τὰ μαντήλια μας. Εἶδαμε καὶ

τὸ σπίτι μας. Θεέ, πῶς τὸ λυπόμουνα! Κλειστό, κατάκλειστο, καὶ κανεὶς ἐκεῖ, κοντά του. Ἐρημιά...

Ἡ ἅμαξα ἀπομακρυνόταν. Οἱ Τοργούδηδες, τὸ δουλάκι μικραίνανε. Στεκόντουσαν ἀκόμα στὴ γραμμὴ ἀκίνητοι, καὶ μᾶς κοιτάζανε. Ἀλλὰ καὶ τὸ σπιτάκι μας πέρα, μόνο, ἔρημο, κι' αὐτὸ φαινότανε νὰ μᾶς κοιτάζει, νὰ μᾶς κοιτάζει θλιβερά, ποὺ φεύγαμε, ποὺ τἀφίναμε!...

ΤΟ ΞΕΧΑΡΒΑΛΩΜΑ

Ἀνέβηκε γρήγορα τὴ σκοτεινὴ σκάλα καὶ μπῆκε στὸ φωτισμένο ἀπὸ μικρό, κατεβασμένο, φῶς, δωμάτιο.

Ὁ πατέρας του ἅμα τὸν εἶδε, σηκώθηκε:

—Ἔλα λοιπόν! τοῦ εἶπε.

Ὁ ἀδελφός του ὁ Κωστῆς, καθισμένος σὲ μιὰ γωνιά, μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, μόλις γύρισε καὶ τὸν κοίταξε.

—Μὰ τί τρέχει, τί συμβαίνει; ρώτησε αὐτός, κοιτάζοντας γύρο, ποὺ εἶνε ἡ μητέρα;...

—Κάτσε, θὰ στὰ πῶ, δὲν εἶνε τίποτα! Νὰ τῆς ἦρθε νὰ ταξιδέψει! αὐτὸ εἶνε ὅλο! τοῦ ἀπάντησε ὁ πατέρας του κουνῶντας τὰ χέρια του.

—Νὰ ταξιδέψει; Τί νὰ ταξιδέψει, τί ἐννοεῖς;

—Τί ἐννοῶ; Νά, πῆρε τὴ δούλα της σήμερα τὸ πρωΐ, τὰ ξημερώματα κἔφυγε! Πάει λέει, στὴ Σύρα καὶ πέρα ἀκόμα, σἄλλα νησιά! Ἤθελε νὰ ταξιδέψει, νὰ κάνει ταξίδια!.

—Ἔλα, Χριστέ! Καὶ χειμώνα καιρό! ὁ Γιώργης, ἡ Μαρία;

—Εἶνε δῶ κοντά, στοῦ Μίτσα...

Πάλι ρώτησε τὸν πατέρα του, ὑποπτεύθηκε μὴν εἶχανε μαλώσει, πράγμα, ποὺ γινόταν πολὺ συχνά,

καὶ τοῦ ἦρθε θυμὸς ἐναντίον τοῦ πατέρα του. Ἀλλ' αὐτὸς τοῦ ὁρκίσθηκε, πὼς διόλου δὲν εἶχαν μαλώσει, ἀλλ' αὐτὴ τώρα τελευταία, εἶχε πάθει μανία γιὰ ἐκδρομές, νὰ γυρίζει καὶ ὅλο τὴ χάνανε! Καὶ πρωΐ, πρωΐ ξημερώματα, χωρὶς νὰ τοὺς πεῖ τίποτα ἀπὸ πρίν, πῆρε δρόμο...

—Ἔτσι εἶνε, ὅπως σοῦ λέει ὁ πατέρας! μίλησε ἀπ' τὴ θέση του ὁ ἀδελφός του ὁ Κωστῆς, χωρὶς σχεδὸν νὰ στραφεῖ.

Περπάτησε λίγο. Κοίταξε τὸ σπίτι, τὸ σκοτεινὸ διάδρομο, ἕναν ἄλλο μικρὸ τοῦ μαγερειοῦ. Καὶ κεῖ σκοτεινιά...

—Μᾶς ἔκανε ἄνω κάτω, παιδί μου, ἄρχισε νὰ λέει ὁ πατέρας του, τί ὡραῖα ποὺ περνούσαμε, μόλες τὶς ἰδιοτροπίες της!. Μὰ τί ἔπαθε!.. Παράτησα καὶ μαγαζὶ κι' ὅλα! Στὸ διάολο νὰ πάνε! ὅλο πίκρες ἔχω νοιώσει στὴ ζωή μου!

—Μὰ γιατὶ τὸ κάνετε τόσο σπουδαῖο; Ἔ, τῆς ἦρθε νὰ κάνει ἕνα ταξίδι! ἔτσι δὲ μοῦπατε; Τώρα τί; τρέχει τίποτα ἄλλο;

—Δὲν τρέχει τίποτα ἄλλο!

—Γιατὶ κάνεις ἔτσι τότε;

—Πὼς κάνω ἔτσι; ξέρω κἐγὼ παιδί μου!. Ἔ, δὲ ξέρεις, μοῦ τἄφερε ὅλα ἄνω κάτω!

—Οὖ!. στἄφερε ὅλα ἄνω κάτω! Καὶ ὁ Δημήτρης προχώρεσε στὴ λάμπα:

—Ἔλα, τώρα, ἀφῆστε τὶς γρουσουζιές!. εἶπε καὶ σήκωσε τὸ φῶς, ποὺ τὸν στενοχωροῦσε χαμηλωμένο. Αὐτὸ εἶνε! ἔτσι!. Φῶς. φῶς!.

Τὸ δωμάτιο φωτίσθηκε δυνατά.

Ἡ ματιὰ τοῦ Δημήτρη, ποὺ ἔτρεξε γύρο, εἶδε πάλι τὶς ζωγραφιὲς πάνω στὸν τοῖχο τὸν κόκκινο, καὶ τὴ μικρὴ ζωγραφιὰ χαμηλά, χαμηλά, ποὺ εἶχε κρεμάσει ἡ μάνα του, κοντὰ στὴ θέση ποὺ καθόταν. Κ' εἶχε αὐτὴ ἕνα καράβι νὰ ταξιδεύει, ἕνα κάτασπρο καράβι μὲ φουσκωμένα τὰ πανιά...

—Ἔξοχα εἶνε!. νά, ἔτσι!. εἶπε. Ὄχι νὰ κάθεσθε στὰ σκοτεινά!. Μὰ τὸ θεό, σὰ νὰ σᾶς συνέβηκε κανένα δυστύχημα! Δὲν κάνετε τὸ σταυρό σας!.

—Ναί, δὲ λέω!. ἔκανε ὁ πατέρας του.

—Καλά, καλά! Τώρα, ἐδῶ, τί θὰ φάμε;

—Τί νὰ φάμε, παιδί μου!

—Τί νὰ φάμε! Ἄλλο τοῦτο! Μὰ μὴ θέλεις νὰ μείνουμε νηστικοί; Μὰ γιὰ πέτε μου, στὸ θεό σας, γιατὶ κάνετε ἔτσι; Ἔχουμε τίποτα πένθος; Αὐτὴ γλεντᾶ, διασκεδάζει καὶ πρέπει καὶ μεῖς νὰ κάνουμε τὸ ἴδιο!.

Εἶδε τὴ μορφὴ τοῦ πατέρα του, ποὺ εἶχε πάρει κάποια μικρὴ λάμψη, πάλι νὰ σκυθρωπάζει, νὰ γίνεται σκοτεινή.

—Λοιπόν, γιὰ λέτε, τί ἔχουμε; Ἔχουμε τίποτα;

— Κάτι ἔχουμε, τοῦ ἀπάντησε ὁ πατέρας του, νά, λίγο τυρί, ἐληές, σαρδέλες! Ποιὸς νὰ μᾶς μαγερέψει!

— Θεία! Τί νὰ τὸ κάνεις τὸ μαγέρεμα! Ὅταν θέλουμε νὰ τὰ μαγέρικα καὶ διαλέγουμε! Κἔπειτα πόσο θὰ λείψουν! Ἔλα ἔλα, ποῦνε τὸ τραπεζομάντηλο;

— Μὰ στάσου νἄρθουν καὶ οἱ ἄλλοι! τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του, καθὼς αὐτὸς ἀνοίγοντας ἕνα συρτάρι ζητοῦσε τραπεζομάντηλο.

— Ἂς τὸ στρώσω πρῶτα!

— Ἔ, πῆγε νὰ κάνει κ' ἕνα ταξιδάκι, καλὰ ἔκανε

κακά! Ἔτσι τὸ θέλησε, ἐπιτέλους! εἶπε στὸν ἑαυτό του. Κὔστερα στὸν ἀδελφό του δυνατά:

— Ἔλα, ἔλα, τί κάθεσαι ἔτσι! σὰν Ἑβραῖος εἶσαι, μὰ τὸ θεό, πάνω στὰ τείχη τὰ γκρεμισμένα τῆς Ἰερουσαλήμ! Σήκω, σήκω! πιάσε κεῖ! Ἔλα λοιπὸν! τράβα! ἐμπρὸς! Ἔτσι ντέ! Ἄ γιά σου! Ἔτσι σὲ θέλω! Μὰ ἐσὺ κάνεις γιὰ πρώτης τάξεως σερβιτόρος! μὰ δὲ ξέρω, οἱ σερβιτόροι στρώνουν καὶ τὰ τραπέζια;

Ἡ πόρτα ἀκούστηκε κάτω νὰ κλείνει μὲ κρότο.

— Νά τοι! εἶπε ὁ πατέρας! φθάσανε!

— Κατὰ φωνή ἔπρεπε νὰ πεῖς καὶ ὁ γάϊδαρος! βγάζω ἔξω τὴ Μαρία!

Καὶ γρήγορος ἔτρεξε μέσα στὴν κουζίνα, ἄναψε φῶς, ἅρπαξε μαχαιροπήρουνα, πιάτα, κἔκανε τέτοιο θόρυβο, ποὺ ἀνάγκασε τὸν πατέρα του νὰ τοῦ φωνάξει:

— Μωρὲ σὰ νἄνε δέκα μέσ' στὸ μαγεριό!

Καθὼς ἑτοιμαζότανε νὰ βγεῖ κρατῶντας πιάτα, μαχαιροπήρουνα καὶ μιὰ ἁλατιέρα, χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἀνάγκη, μπῆκε ἡ ἀδελφή του κρατῶντας τὸ καπέλο της.

— Πῶς εἶταν αὐτό;

— Θὰ σοῦ πῶ, θὰ σοῦ πῶ! Ἔλα δῶ ἐσύ, ἔκανε στὸν ἀδελφό του, ποὺ ἐρχόταν πίσω, πάρε, αὐτὴν τὴν ἁλατιέρα μὴ μοῦ πέσει! κιαὐτά!

— Στάσου νὰ τὰ πάρω γώ.. τοῦ εἶπε ἡ ἀδελφή του.

—Ἔλα πάρε καὶ σύ!

—Λοιπὸν γιὰ πές μας... ἄρχισε νὰ τοῦ λέει ὁ Γιώργης.

—Ὕστερα, ὕστερα!

Καὶ κοίταξε τὴν ἀδελφή του, ποὺ ἔφευγε. Τοῦ εἶχε φανεῖ πιὸ ἀδύνατη καὶ ὠχρὴ ἀπ' ἄλλοτε.

—Ἔλα, τράβα, τί κάθεσαι! εἶπε στὸν ἀδελφό του ποὺ στεκόταν ἀκίνητος.

—Μὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ γίνει τέτοια ἑτοιμασία; Ἔχουμε τίποτα;

—Κεῖνο ποὺ ἔχουμε! Πήγαινε μέσα κἔφθασα κἐγώ!

Τοὺς βρῆκε καθισμένους ὅλους στὸ τραπέζι γύρο. Ἡ ματιά του πῆγε στὴ θέση τῆς μάνας του. Ἐκεῖ ἡ καρέκλα της ἕτοιμη! Δίπλα, ὅπως πάντοτε, εἶχε καθίσει ἡ ἀδελφή του.

Λύπη τοῦ ἔσφιξε τὴν καρδιά του, ἀλλὰ φώναξε μὲ κωμικιὰ φωνή:

—Εμπρός, καὶ ἦρθε ὁ σερβιτόρος!

Τὸ τραπέζι, ὅσο κιᾶν ἔκανε αὐτὸς μὲ τὸ Γιώργη νὰ τὸ ζωηρέψει εἴτανε μελαγχολικό, πένθιμο. Ἔκανε ὅμως, τἀδύνατα, δυνατά. Περγέλασε τὴ μάνα του τὴν ταξιδιώτισα, καθὼς τὴν ἔλεγε, καὶ τὴν περιέγραψε, πὼς θὰ πήγαινε ἔχοντας πίσω της τὴ δούλα, τὴ Λενιώ, νὰ κρατᾶ τὴ βαλίτσα. Καὶ σὰ νὰ τοὺς ἔβλεπε νὰ πηγαίνουν, ἔκανε τὴ Λενιὼ νὰ γλυστρᾶ καὶ νὰ πέφτει μὲ τὴ βαλίτσα, στὴ θάλασσα...

Ἐδῶ φοβήθηκε ὅμως, μὴ αὐτὸ τὸ πάθαινε σωστά, ἡ μάνα του..

Ἡ Μαρία ζήτησε κι' αὐτὴ νὰ τοὺς βοηθήσει νὰ κάνουν τὸ τραπέζι εὔθυμο, ἀλλ' ὁ πατέρας του μετὰ ἀπὸ λίγα χαμόγελα καὶ κάτι λογάκια, ἔγυρε τὸ κεφάλι σκεπτικός. Ὅμοια ἔκανε καὶ ὁ Κωστῆς. Κἔτσι τελείωσε τὸ τραπέζι γεμάτο μελαγχολία.

Καὶ ἡ νύχτα ἤτανε σιωπηλή, ἥσυχη.

Όταν σηκώθηκαν ὁ πατέρας του τοῦ εἶπε:

—Πάμε λίγο ἔξω!

Ἐδέχτηκε. Δὲ θάργοῦσαν, πολὺ γρήγορα θὰ γύριζαν. Καὶ φύγανε.

Γιὰ κάμποση ὥρα ὁ πατέρας του βάδιζε σιωπηλός, ἔπειτα εἶπε σηκώνοντας τὸ κεφάλι:

—Δὲν εἶνε αὐτό, δὲν εἶνε αὐτό! Σαὐτὸ τὸ ταξίδι κἄτι τρέχει! Καὶ κούνησε τὸ κέφάλι του.

—Τὶ νὰ τρέχει; τὸν ρώτησε ὁ γιός του κάτι διακρίνοντας στὰ λόγια του.

—Θὰ τὸ δεῖς! Ἔτσι φεύγει μιὰ γυναίκα καὶ παρατᾶ τὸ σπίτι της, τὰ παιδιά της;

—Τί θές νὰ πεῖς; τοῦ εἶπε θυμωμένος ὁ γιός, γιατὶ ἐνόησε καλὰ τώρα, τί ἤθελε νὰ πεῖ ὁ γέρος του, αὐτὰ πατέρα εἶνε ντροπὲς καὶ δὲν πρέπει νὰ λέγονται! Τώρα στὰ γεράματα! Φρίκη! Ἀκοῦς, ἀκοῦς!

Ἔπαψε. Ἕνας ἄνθρωπος παρουσιάστικε γνωστός τους στὴ γωνιὰ τοῦ δρόμου, στὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ, ὅπου κἰαυτοὶ πλησίαζαν. Χαιρετίσθηκαν.

Ὁ πατέρας του, ἅμα ὁ ἄνθρωπος πέρασε, εἶπε:

—Καὶ τί νὰ κάνω; Μὲ εἶδες; Πρέπει νὰ χαμογελῶ, νὰ μὴ δείχνω τί ἔχω, τί μὲ τρώει!

Πρωΐ, πρωΐ πετάχτηκε ἀπ' τὸ κρεβάτι του. Ὁ ἥλιος δὲν εἶχε βγεῖ ἀκόμα. Εἶδε πάλι τὰ παλιὰ σπίτια, ποὺ τριγύριζαν τὸ δικό τους, τὰ μαυρισμένα τους κεραμίδια. Εἶχαν κλειστὰ ὅλα τὰ παράθυρα. Ἀπὸ μιὰ καπνοδόχο πυκνὸς καπνὸς ἔβγαινε.

—Τί χαρά, σκέφτηκε, θἆχα, ἂν εἶταν ἐδῶ ἡ μάνα μου!

Στὸ νοῦ του ἦρθαν καὶ οἱ ὑποψίες τοῦ πατέρα του καὶ τοὔρθε νὰ γελάσει. Καὶ ὅμως, σὲ μιὰ μπυραρία, ποὺ καθὼς περνοῦσαν ἀπ'ἔξω, συρθήκανε καὶ μπήκανε μέσα, γρήγορα ζωήρεψε κοιτάζοντας τὶς κόρες, ποὺ βρισκόντουσαν ἐκεῖ. Καὶ μάλιστα, σὲ μιά, τόλμησε, χωρὶς νὰ ντραπεῖ τὸ γιό του, νὰ τῆς πεῖ καὶ δυὸ λογάκια!

—Ἔ, γέρο ἁμαρτωλέ, εἶπε αὐτὸς τότε μὲ τὸ νοῦ του, ἐδῶ πάει κεῖνο! Ἐκ τῶν ἰδίων, φαίνεται, κρίνει!

Καὶ εἴχανε γυρίσει στὸ σπίτι ἀρκετὰ ἀργὰ καὶ ὅλους τοὺς βρήκανε νὰ κοιμοῦνται. Ἐκεῖ ὅμως, στὸ σπίτι, τὸν ἄκουσε πάλι νἀναστενάζει...

Στὸ σπίτι ἀκόμα, κανεὶς δὲν εἶχε σηκωθεῖ. Εἶταν ἥσυχο. Γιὰ νὰ περάσει τὴν ὥρα, πῆρε κάτι ἐπιστολὲς παλιές, φίλων του καὶ τὶς ξαναδιάβασε. Θυμήθηκε ἔπειτα, πὼς ἔπρεπε νἀπαντήσει σὲ κάποιο φίλο του. Καὶ τοῦ ἔγραψε. Ἔτσι ἡ ὥρα πέρασε. Ἄκουσε πόρτες νἀνοίγουν καὶ ὁμιλίες... Σηκώθηκε τότε καὶ βγῆκε κιαὐτός.

Ὁ ἀδελφός του ὁ Κωστῆς εἶταν κλεισμένος μέσ' στὸ δωμάτιό του. Τὸν ἄκουσε νὰ περπατᾶ μέσα.

Κανένα δὲ βρῆκε στὴν τραπεζαρία. Ἔρημη. Καὶ εἶτανε ψυχρὴ ψυχρή. Λύπη τοῦ ἔσφιξε τὴν καρδιά.

Ἕνα ἄσπρο γατάκι μὲ λίγες βοῦλες μαῦρες, καθότανε ζαρωμένο σὲ μιὰ καρέκλα, καὶ κοιμώτανε. Στὸ βῆμα του, ποὺ ἔκανε τὰ ἔπιπλα νὰ κουνηθοῦνε, κούνησε κι' αὐτὸ ταὐτιά του, χωρὶς νἀνοίξει τὰ μάτια του.

Κοίταξε τὶς ζωγραφιὲς τῶν τοίχων, σὰ νὰ μὴν τὶς ἤξερε, ἔπειτα τὸ μικρὸ καραβάκι μέ τἄσπρα του πανιά.

Τραβήχτηκε ἀπ' ἐκεῖ καὶ πῆγε στὸ παράθυρο, καὶ εἶδε ἔξω.

Κείνη τὴ στιγμὴ ἕνας ἀδύνατος νέος μ' ἕνα τσουβάλι στὸν ὦμο, στάθηκε, πετῶντας τὸ τσουβάλι χάμω, καὶ γρήγορα-γρήγορα ἔβγαλε τὰ παπούτσια του, δυὸ παλιοπάπουτσα, τὰ τοποθέτησε ὄρθια τὄνα κοντὰ στἄλλο, στὸ δρόμο, κ'ὕστερα πέρνοντας τὸ τσουβάλι ἔφυγε. Τὰ παπούτσια ἔμειναν μόνα...

Ἄκουσε τὴν ἀδελφή του νἄρχεται καὶ γύρισε. Τὴν εἶδε ὅμως, τόσο ὠχρή, ποὺ θυμὸς πάλι, τοῦ ἦρθε καὶ βλαστήμησε τὴ μάνα του.

—Θὰ βγεῖς; τὸν ρώτησε αὐτή.

—Ναί, καμμιὰ βόλτα θὰ κάνω, θὰ πάω ἴσαμε τοῦ πατέρα καὶ θὰ γυρίσω γρήγορα.

—Κάτσε νὰ σοῦ κάνω ἕναν καφέ.

—Ὄχι, ὄχι, θὰ πάρω ἔξω...

Δὲν τὸν βίασε. Κ' ἔφυγε αὐτὸς πιὸ γρήγορα ἀπ' ὅσο ἤθελε.

Ἔκανε κρύο. Ψυχρός, παγωμένος ἄνεμος φυσοῦσε.

—Τὴν τρελή, τὴν τρελή! εἶπε γιὰ τὴ μάνα του.

Βάδιζε γιὰ τὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του. Σὲ λίγο, ποὺ τὸ σκέφθηκε, εἶπε μὲ κάποια συχασιά:

—Μὰ τί θὰ κάνω κεῖ;

Ζήτησε νὰ βρεῖ κανένα ἄλλο μέρος νὰ πάει.

—Καλλίτερα κεῖ!. εἶπε γιὰ τὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του.

Σ' ἕνα δρόμο, ποὺ περνοῦσε, εἶδε κοντὰ στὸ πεζοδρόμιο, ξαπλωμένο, ἕνα ἄλογο ψωραλέο, κόκκινο, νὰ ψυχομαχᾷ. Κανεὶς δὲν εἶταν ἐκεῖ. Κουνοῦσε κάποτε τὰ

πόδια του τὰ τεντωμένα λίγο, κι᾿ ἄφινε κάθετόσο ἕνα βογγιτό.

Προχώρησε.

—Καλὰ ποὔχει μαζί της τὴ Λενιώ . . . εἶπε μὲ τὸ νοῦ του.

῾Ο πατέρας του στὸ κατάστημα, μιλοῦσε μὲ δύο φίλους του. Ἤτανε γελαστὸς καὶ φαινότανε νἄχει ὄρεξη γιὰ κουβέντα. Θυμήθηκε ὅμως τὰ λόγια του:

—Καὶ νὰ μὴ μπορῶ, ἀλλὰ πρέπει νὰ χαμογελῶ . . .

Τώρα σὰ νὰ τὸν κοίταξε πιὸ βαθυά, ἄρχισε νὰ τὸν δικαιώνει. Τί, πὼς γέρασε; Γιατὶ γέρασε τὸ σῶμα δὲν ἔχει δικαίωμα, δὲν πρέπει νὰ αἰσθάνεται τὴ ζήλια, νἀγαπᾶ;..

Χαμογέλασε ὅμως, καθὼς σκεπτόταν αὐτά. Θυμήθηκε καὶ τὰ μαλώματα, ποὺ ἔκαναν, ὁ πατέρας του μὲ τὴ μάνα του. Κάθε τόσο εἶταν ἀδύνατο νὰ μὴ μαλώσουν καὶ μάλιστα γιὰ ψύλλου πήδημα. Γιατὶ σὲ ἄλλα, ποὺ ἔπρεπε νὰ μαλώσουνε, δὲ βγάζανε λέξη. Καὶ μοιάζανε μὲ μικρὰ παιδιά, ὅταν λογοφέρνουν. ῾Ο πατέρας του τραβιώτανε μόνος καὶ δὲν ἤθελε νὰ καθίσει στὸ τραπέζι. Θὰ πήγαινε στὴν αὐλὴ καὶ ἂς ἔκανε κρύο, παγωνιά, ἢ εἶχε δυνατὸ ἥλιο. Καὶ κεῖ θὰ γύριζε σὰν ἐρωτευμένος, γεμάτος ἀπελπισία. ῾Η μάνα του πάλι, θὰ καθότανε στὸ τραπέζι ψυχρή, ἀμίλητη, χωρὶς νὰ κοιτάζει κανέναν. Τότε θἄιρεχε αὐτός, πάντα αὐτός, γιατὶ τἄλλα του ἀδέλφια δὲν ἀνακατεύονταν, καὶ θἄσερνε τὸν πατέρα του, ἀφοῦ πρῶτα ὅμως, ἔψελνε τῆς μάνας του πολλά. Τῆς ἔλεγε, πὼς εἶχε τόσον καλὸ ἄνθρωπο καὶ εἶταν ἁμαρτία νὰ τὸν βασανίζει, πὼς ἀπ᾿

τὰ φερσίματά του ἔπρεπε νὰ δεῖ, ὅτι εἶταν σὰν παιδὶ αὐτός, καὶ ἄλλα πολλά. Πήγαινε ἔπειτα, κάτου κέσερνε τὸν πατέρα του, ὅπως σέρνουν παιδιά, ποὔχουνε θυμώσει μὲ τοὺς γονιούς τους. Κἔλεγε ὁ πατέρας του, καθὼς ἔκανε πὼς δὲν ἤθελε νὰ πάει:

—Ἄσε με, παιδί μου, κἔμπλεξα μὲ κακὸ διάβολο!.

Ἡ γυναίκα του ἅμα τὸν ἔβλεπε νὰ μπαίνει μέσα καὶ πίσω νἄρχεται ὁ γιός του, γιατὶ αὐτός, ὁ γιός, ὅταν φθάνανε στὴν πόρτα, τὸν ἔσπρωχνε νὰ μπεῖ πρῶτος, δὲ μποροῦσε, τὶς περισσότερες φορὲς νὰ κρατηθεῖ καὶ κἄτι θἄλεγε:

—Γιὰ κοίτα τον, πὼς τὸν φέρνουν! γέρο ξεκουτιάρη!

Ἐδῶ ὁ πατέρας του ἔχανε πάλι, τὸ λογικό του, λησμονοῦσε τὴν ἀπελπισία του, καὶ κόρωνε, ἄναβε, κοκκίνιζε σᾶ διάνος θυμωμένος, καὶ νά, ἕνας ἄλλος νέος καυγᾶς πολὺ πιὸ χειρότερος ἀπ' τὸν πρῶτο!...

Πάνω στὶς ἐνθυμήσεις αὐτές, οἱ φίλοι τοῦ πατέρα του φύγανε κιαὐτὸς πλησίασε τὸ γιό του.

—Τί νέα; τὸν ρώτησε.

—Τίποτα νέα, τοῦ ἀπάντησε.

Ὁ πατέρας του ἔσυρε τὸ ψαρρὸ γένι καὶ εἶπε:

—Δὲ λάβαμε τίποτα ἀκόμα!.

—Τί; ρώτησε κάνοντας ὅτι δὲν ἐννόησε.

—Τί!. νὰ τηλεγράφημα, μιὰ εἴδηση!. τοῦ ἀπάντησε ὁ πατέρας του μὲ κάποια ἔξαψη.

Μείνανε σιωπηλοί. Ὁ Δημήτρης κοίταξε ἔξω. Ἄνθρωποι πολλοὶ περνοῦσαν, ἄλλοι βιαστικοὶ κιἄλλοι μὲ βραδὺ βῆμα καὶ χαζέβοντας, ποὺ ἔκανε τοὺς βιαστικοὺς νὰ κουνιοῦνται πίσω τους, δῶ καὶ κεῖ, σὰ νὰ θέλανε νὰ τοὺς ξεφύγουν.

Ὁ πατέρας του μίλησε:

—Ὅτι κιἂν πεῖς, καμμιὰ φορὰ στὰ γεράματα γίνονται τὰ μεγαλείτερα λάθη!.

—Μὰ πάλι τὰ ἴδια! βρέ, βρέ! Μὰ τεῖνε τοῦτο!

—Δὲ μπορῶ νὰ τὸ βγάλω ἀπ' τὸ νοῦ μου!

—Νὰ σοῦ πῶ, πατέρα. Ἐγὼ ἐνόμιζα, πὼς ἐκείνη, ἡ μάνα μου, εἶχε κάποια λόξα, ποὺ συνάμωσε τώρα, νὰ θέλει ταξίδια, αὐτή μόνο! ἀλλὰ βλέπω πὼς καὶ σὺ δὲν πᾶς πίσω! Μὰ τὴν πίστη μου! Μὰ ἂν δὲ μοιάζατε δὲ συμπεθεριάζατε!

Τὰ τελευταία τἄπε μὲ γέλιο, καὶ νόμισε, ὅταν ἔλεγε, πὼς μοιάζουνε στὶς λόξες, ὅτι τοὺς ἔφερνε πάλι κοντὰ νὰ φιλιωθοῦνε...

Ἀλλ' αὐτὸς κούνησε τὸ κεφάλι:

—Καλά, καλά!... ἔκανε.

Εἶχε ὅμως, ἕνα μικρὸ χαμόγελο στὰ χείλια.

—Μὰ τί καλά! γιὰ στάσου!.

Κιἄρχισε νὰ τοῦ λέει πολλὰ ὑπερασπίζοντας τὴ μάνα του, ἂν καὶ αἰσθάνθηκε, καθὼς τἄλεγε αὐτά, κἄτι νὰ κλονίζεται μέσα του...

Πελάτες ἦρθαν καὶ τοὺς διέκοψαν. Ἔφυγε.

Θέλησε νὰ περπατήσει, νὰ δεῖ φίλους, ποὺ στὸ νοῦ του παρουσιάσθηκαν. Ἀλλὰ πάλι τὸν ἐνόχλησαν, τὸν στενοχώρεσαν πολὺ αὐτά, ποὺ γινόντουσαν, καὶ τὸν ἔκαναν νὰ γυρίσει στὸ σπίτι του μὴ θέλοντας νὰ δεῖ, νὰ μιλήσει μὲ τὰ φιλικὰ πρόσωπα...

Ἡ ἀδελφή του τοῦ φάνηκε πὼς εἶχε κλάψει. Τὰ μάτια της εἶταν κόκκινα.Καὶ πάλι αἰσθάνθηκε θυμὸ ἐναντίον τῆς μάνας του, καὶ μὲ δυσκολία, ἀπὸ φόβο μὴν

πάθει τίποτα αὐτή, κρατήθηκε καὶ δὲν τὴν καταράστηκε.

—Τί θὰ φάμε τὸ μεσημέρι; τὴ ρώτησε κάνοντας ὅτι δὲν ἐννόησε πὼς εἶχε κλάψει.

—Ἀγόρασα ραδίκια καὶ τἄβαλα.. τοῦ ἀπάντησε σιγά, λυπημένα.

Τῆς εἶπε πολλά, τῆς διηγήθηκε διάφορα ἐπεισόδια τοῦ γραφείου του, τῆς πόλης, ποὺ ἔμενε, τί γινόταν ἐκεῖ, πὼς περνοῦσαν. Ὅλα ἀστεία παθήματα, γιὰ νὰ γελάσει. Καὶ εἶδε τὴ ματιά της νὰ λάμπει καὶ τὸ γέλιο νὰ φαίνεται πάλι.

Πάνω σαὐτὸ ἦρθε καὶ ὁ ἀδελφός του ὁ Γιώργης, ξένοιαστος, γελαστός, χωρὶς νὰ δίνει πεντάρα γιὰ τίποτα.

—Γιά, γιὰ πὼς κάνουν! τοὺς εἶχε πεῖ τὸ βράδι, παράτησε ἡ κυρὰ μάνα τὰ μικρά της κιαὐτὰ κλαῖνε νὰ γυρίσει πίσω γρήγορα!

Αὐτὸν τώρα, ὅταν ἡ ἀδελφή τους τοὺς ἄφησε, τὸν ἔπιασε καὶ τὸν ρώτησε πολλά. Κιαὐτὸς τοῦ τὰ εἶπε. Εἴταν σχεδόν, ὅπως τοῦ εἶχαν πεῖ.

Ἡ μάνα τους εἶχε γίνει ἰδιότροπη τόσο, τώρα τελευταία, ποὺ εἴταν ἀνυπόφορη. Ἔβαζε τὴν καπέλα της κἔπαιρνε δρόμο, χωρὶς νά ξέρουνε ποὺ πάει.. Ἔφευγε πρωΐ κὲρχόταν, πολλὲς φορές, τὸ βράδι. Καὶ ποιὸς νὰ νὰ τῆς μιλήσει!. Ὁ πατέρας τσιμουδιά! ποὺ νὰ βγάλει μιλιά! Τὴν παρακαλοῦσε μάλιστα, πολλὲς φορές, ποὺ ξημέρωνε Κυριακή, νὰ μὴν πάρει δρόμο καὶ νὰ μείνει στὸ σπίτι, ποὺ θἄμενε κιαὐτός. Καὶ νὰ βγοῦνε τἀπόγευμα μαζί. Τίποτα! Αὐτὴ τὸ χαβᾶ της! Τὴν εἶχε πάρει κάμποσες φορές, ὁ Κωστῆς ἀπὸ πίσω.. Μὴ χάσει τὴ μανούλα του! Κἔτσι τοὺς χάσανε καὶ

τοὺς δυό. Τρέχανε στὴν Κηφισσιά, στὸ Μαρούσι, Σεπόλια, στὴ Σαλαμίνα! Γιὰ τὸ σπίτι οὔτε φρόντιζε, οὔτε μιὰ ματιὰ ἔρριχνε πιὰ σαὐτό... Τὸ καπέλλο της καὶ δρόμο!. Τὸ πρωΐ ποὺ ἔφυγε, πολὺ πρωΐ, ἔκανε ὁ πατέρας τους, κιαὐτός, γιατὶ οἱ ἄλλοι κοιμόντουσαν, ἔκαναν τἀδύνατα δυνατὰ νὰ τὴν κρατήσουν. Μπά! Τίποτα. Δὲν ἄκουγε κανέναν.

—Θέλω νὰ ταξιδέψω, τί σκλάβα μὲ πήρατε!

Καὶ τἄχε σχεδιάσει ἀπὸ μέρες, τἄχε ἑτοιμάσει. Καὶ πῶς τοὺς τὄπε καὶ δὲν ἔφυγε χωρὶς νὰ ξέρουν ποὺ πάει!.Ὁ καϋμένος ὁ πατέρας τους κίτρινος, κίτρινος ἀπ' τὴν ταραχὴ τὴν ἄφησε, ἀφοῦ τὴν ἀκολούθησε ἴσαμε τὸ βαπόρι.Τὸ μόνο ποὺ ἔκανε ὁ πατέρας τους μετά, εἶταν ποὺ βλαστήμησε ποὺ πῆρε ἡ γυναίκα του τὴν κληρονομιὰ τοῦ ἀδελφοῦ της. Αὐτὸ μόνο!..

Μέσα ἔπειτα, στὸ δωμάτιό του ὁ Δημήτρης, τὰ σκέφθηκε αὐτά, ποὺ τοὖπε ὁ ἀδελφός του, κουνῶντας τὸ κεφάλι ἀπελπιστικά.

Τώρα λυπήθηκε τὸν πατέρα του πολύ, πολύ, καὶ εὐχαριστήθηκε ποὺ δὲν τῆς μιλοῦσε, ποὺ δὲν ἔπιανε καυγὰ γιὰ τὰ τρεξίματά της...

—Μὰ αὐτὸ ὅμως, πῶς θὰ τελειώσει; ρώτησε τὸν ἑαυτό του.

—Τί θὰ κάνει, θὰ βαρεθεῖ! Θὰ τῆς μιλήσω κἐγώ, ἔξω ἀπ' τὰ δόντια!. ἀπάντησε.

Ἀπ' τὸ παράθυρο, ποὺ κοίταξε, εἶδε ἔξω, στὸ δρόμο νἄνε κεῖ ἀκόμα, τὰ παλιοπάπουτσα τοῦ νέου, ποὺ τἄφησε, στὴν ἴδια θέση καὶ γυρμένα τώρα, σὰ νὰ κλαίγανε γιὰ τὴν ἐγκατάλειψη. Μιὰ γρηά, ποὺ περνοῦσε, στάθηκε τὰ εἶδε μὲ προσοχή, καὶ πέρασε.

Στὸ νοῦ του ἦρθε ξαφνικὰ τώρα, τὸ ἄλογο, ποὺ πεσμένο, πεταμένο, κοντὰ στὸ πεζοδρόμιο, ξεψυχοῦσε..
Καὶ τὸ λυπήθηκε, τὸ λυπήθηκε δυνατὰ τώρα..

Τὸ βράδι μετὰ τὸ φαΐ, ὁ πατέρας του σηκώθηκε κ'ἑτοιμαζότανε γιὰ ἔξω.

—Γιὰ πού; τὸν ρώτησε ὁ Δημήτρης.

—Λίγο ἔξω, τοῦ ἀπάντησε.

Οἱ ἄλλοι δὲ μίλησαν. Ὁ Δημήτρης στεναχωρέθηκε. Τί ἤθελε πάλι ἔξω!. Περίμενε νὰ τοῦ πεῖ νὰ πάνε μαζί, ἂν καὶ δὲν ἤθελε νάφήσει στὸ σπίτι τὴν ἀδελφή του μόνη. Ἤξερε πὼς σὲ λίγο, ὁ ἕνας ἀδελφός του θὰ κλεινότανε στὸ δωμάτιό του, καὶ ὁ ἄλλος θὰ γλυστροῦσε ἔξω, γιὰ νὰ βρεῖ τοὺς φίλους του. Ὅπως εἶχαν κάνει καὶ τὴν περασμένη βραδιά..

Καὶ ὁ πατέρας του ἔφυγε. Ἄκουσε τὰ πατήματά του στὴ σκάλα, κ'ἔπειτα στὴν αὐλή.

Ὁ Γιώργης σηκώθηκε καὶ βγῆκε στὸ διάδρομο. Ἔπειτα σὲ λίγο τὸν εἶδε νὰ περνᾶ, κιἄκουσε τὰ βήματά του στὴ σκάλα σιγά. Ἔφευγε κι' αὐτός!

Ὁ Κωστῆς ἔμενε μὲ σκυμμένο κεφάλι. Αὐτὸς δὲν εἶταν ποτὲ ὁμιλητικός, ἀλλ' ἀπ' τὴν ἡμέρα ποὺ ἔφυγε ἡ μάνα του, παράγινε. Τόση ὥρα ποὺ εἶτανε στὸ τραπέζι, μόλις θἄχε πεῖ δυό, τρεῖς μισὲς λέξεις. Κιαὐτὸς σηκώθηκε καὶ σιωπηλὸς ἔφυγε γιὰ τὸ δωμάτιό του. Ἄκουσε ὁ Δημήτρης τὴν πόρτα του νὰ κλείνει. Ἡσυχία. Γύρισε νὰ δεῖ τὴν ἀδερφή του. Αὐτὴ εἶχε σκύψει τὸ κεφάλι κ' εἶχε κρύψει τὸ πρόσωπό της μέσ' στὰ χέρια της. Ἔκλαιε. Σηκώθηκε καὶ τὴν πλησίασε:

—Βρέ, παιδί μου, τί ἔπαθες πάλι; τῆς εἶπε.

—Θὰ δεῖς, θὰ δεῖς, τοῦ ἀπάντησε μὲ κομμένη φωνὴ ἀπ' τὰ κλάμματα, κάτι κακὸ θὰ πάθουμε, κάτι κακό!..

Οἱ ἡμέρες περνοῦσαν καὶ εἴδηση ἀπ' τὴ μάνα του δὲν εἶχαν καμμιά. Ἀναγκάστηκε ἕνα πρωῒ νὰ πάει σὲ κάποιο πρόσωπο γνωστό του, ποὺ κατεῖχε καλὴ θέση Δημοσία, καὶ τὸ παρεκάλεσε νὰ τηλεγραφήσει στὸν ἀστυνόμο ἐκεῖ, γιὰ νὰ μάθουν. Ἐπίσης ἐτηλεγράφησε καὶ σὲ δυὸ φίλους του, ποὺ ξέρανε τὴ μάνα του, καὶ ποὺ μένανε ἀπὸ χρόνια σαὐτὸ τὸ νησί. Ἀλλ' ἡ ἀπάντηση ἐβράδυνε νὰ ἔρθει καὶ αὐτὸς εἶχε πάθει κάποια νευρικὴ ταραχή, τόπος δὲν τὸν χωροῦσε. Τώρα μάλιστα, εἶχε ἀρχίσει νὰ βλέπει μὲ κακὸ μάτι τὸν πατέρα του, ποὺ οὔτε ἀνάφερνε πιά, γιὰ τὴ γυναίκα του, μιλιὰ δὲν ἔβγαζε καὶ οὔτε φαινότανε λυπημένος. Καὶ κάθε βράδι τὄχε πάρει ταχτικό, ἅμα ἔτρωγε, θὰ ἑτοιμαζότανε στὴν κάμαρά του καὶ θἄβγαινε ἔξω.

Πότε ἐρχότανε; Δὲν ἤξεραν, γιατὶ πέφτανε στὸν ὕπνο ἀπὸ νωρίς.

Τὴν ἐνέργειά του αὐτὴ γιὰ τὴ μάνα του σὲ κανέναν δὲν τὴν εἶπε. Τὴν κρατοῦσε μυστικιὰ καὶ ὑπόφερνε μόνος.

Ὅταν ὅμως ἕνα βράδι, ἔλαβε ἀπάντηση, πὼς εἶνε κεῖ καὶ μένει σὲ ξενοδοχεῖο, τοὺς τὰ φανέρωσε. Ὁ Κωστῆς τότε, μίλησε, ἄνοιξε αὐτὴ τὴ φορά, τὸ στόμα του νὰ πεῖ, πὼς αὐτὰ δὲ θὰ γινόντουσαν, θὰ εἴτανε ἥσυχοι, ἂν τὴν ἀκολουθοῦσε. Ἀλλὰ δὲν τὸν ξύπνησε κανείς, καί...

Μαὐτὸ στὸ σπίτι ἔπεσε κάποια γαλήνη. Ὁ πατέ-

ρας του όμως κιαὐτὴ τὴ βραδιά, ἑτοιμάσθηκε κἔφυγε, ἀφοῦ δείπνησε...

—Μὰ ποῦ πάει; ρωτοῦσε τὸν ἑαυτό του ὁ Δημήτρης. Ἐδῶ, ἐδῶ κἄτι μυρίζει!

Εἴτανε νύχτα βαθειὰ καὶ πήγαινε σπίτι του. Καὶ βιαζότανε νὰ φτάσει γρήγορα. Τὸ σπίτι του τὄδρε σκοτεινό, καὶ ἀπ᾿ τὴ σκάλα, χωρὶς νἀνεβεῖ, φώναξε τὴν ἀδελφή του:

—Μαρία!

Ἀπὸ πάνω ἀκούει τὴ φωνὴ τοῦ ἀδελφοῦ του, τοῦ Κωστῆ, νὰ τοῦ λέει θλιμμένα:

—Ἡ Μαρία; τώρα δά, πέθανε!

Ξύπνησε. Μὲ χαρὰ εἶδε πὼς εἴτανε ὄνειρο καὶ ὅτι βρισκότανε στὸ κρεβάτι του.

Ἄκουσε δυὸ φωνὲς στρίγγλικες σὰ μαζὶ μὲ τὸν ἄνεμο, ποὺ ἀκουγότανε νὰ φυσᾶ, νὰ χτυπᾶ πόρτες καὶ παράθυρα, νὰ φώναζαν γρηὲς στρίγγλες.

Δὲ μπόρεσε νὰ κοιμηθεῖ πάλι. Πρῶτα, γιατὶ τὸν εἶχε ταράξει τὸ ὄνειρο, καὶ δεύτερο ἀπὸ μιὰ ἰδέα:

—Ὁ πατέρας μου ἄραγε, ἔχει ἔρθει;

Καὶ τὸ δωμάτιο φωτιζότανε θαμπὰ σὰ νὰ ἐρχόταν ἡ μέρα.

—Μπά, θἄχει ἔρθει!

Αὐτὸ δὲν τὸν ἡσύχαζε, κἄτι σὰ νὰ τοὔλεγε πὼς δὲν εἴτανε στὸ σπίτι αὐτός.

Μὰ εἴτανε ξημέρωμα;

Σηκώθηκε καὶ κοίταξε ἀπ᾿ τὶς γρίλλιες. Ἔξω εἴτανε σελήνη.

Ἄναψε τὸ κερὶ καὶ κοίταξε τὴν ὥρα. Εἴτανε δυὸ μετὰ τὰ μεσάνυχτα.

—Θὰ πάω νὰ δῶ!

Φόρεσε γρήγορα τὸ ροῦχο του καὶ παίρνοντας τὸ κερί, ἄνοιξε τὴν πόρτα του καὶ διευθύνθηκε στὸ δωμάτιο τοῦ πατέρα του. Μπῆκε πρῶτα στὴ σαλίτσα, καί, ἀφοῦ ἔδηξε καὶ ξανάδηξε, γιὰ νὰ μὴ τὸν τρομάξει, χτύπησε σιγὰ τὴν κλειστὴ πόρτα. Τίποτα. Πάλι χτύπησε πιὸ δυνατὰ ὅμως, καὶ μίλησε. Ἡσυχία μέσα. Ὁ ἄνεμος ἀκούστηκε ἔξω νὰ τρέχει βουΐζοντας. Ἄνοιξε τὴν πόρτα.

Τὸ κρεβάτι τοῦ πατέρα του στρωμένο, ἀπείραχτο!

—Ὁρίστε χάλια! ἔκανε καὶ πῆγε πάλι στὴ σαλίτσα.

—Μὰ τίνε αὐτό! Μωρὲ γιὰ φαντάσου, εἶπε ἀφίνοντας τὸ κερὶ πάνω στὸ τραπέζι, γέρος ἄνθρωπος μὲ παιδιά, ποὺ ἂν εἴτανε παντρεμένα θἄχανε σωρὸ παιδιά, νὰ τρέχει τὶς νύχτες σὰν ξενύχτης νέος!..

Καὶ τὸ σπίτι βούϊζε ὅλο ἀπ' τὸν ἄνεμο..

Ἔσβυσε τὸ φῶς καὶ ἄνοιξε τὸ παράθυρο.

Ὁ δρόμος ἔρημος φωτισμένος μὲ τῆς σελήνης τὸ φῶς, καὶ κανείς, κανεὶς διαβάτης. Ὁ ἄνεμος ἔσερνε χαρτιά, σκουπίδια.

Ἔτρεμε ἀπ' τὸ κρύο. Καὶ ἡ καρδιά του χτυποῦσε ἀνήσυχα.

—Μὰ ἔτσι ἀργεῖ, ἢ κἄτι τοῦ συνέβηκε; ρωτοῦσε τὸν ἑαυτό του.

Καὶ τοῦ ἐρχότανε νὰ βγεῖ, νὰ τρέξει, νὰ ψάξει. Ἀλλὰ πού; Χίλιες ἰδέες κακές, περνοῦσαν ἀπ' τὸ νοῦ του. Εἶδε ὅτι δὲ μποροῦσε νὰ μείνει, καὶ ὅτι σερνότανε νὰ βγεῖ, νὰ τρέξει, νὰ ψάξει.

Καὶ δὲν ἤθελε νἀνησυχήσει κανέναν. Ἂν καὶ σκέφθηκε, γιὰ μιὰ στιγμή, τὸ Γιώργη. Αὐτὸν τὸν εἶχε ἀκούσει ποὖχε ἔρθει, γιατὶ εἶχε πλαγιάσει αὐτὴ τὴ βραδιὰ λίγο ἀργά. Τὸν ἄκουσε ποὺ τραγουδοῦσε στὸ δωμάτιό του.

—Στάσου, εἶπε στὸν ἑαυτό του, ἂν δὲ φανεῖ ὅσο νὰ μετρήσω χίλια, θὰ ντυθῶ καὶ θὰ βγῶ!

Καὶ ἄρχισε νὰ μετρᾶ κοιτάζοντας τὸν ἔρημο δρόμο.

Δὲν εἶχε ὅμως, προχωρήσει τὸ μέτρημα πολύ, καὶ διέκρινε κάποιον νὰ παρουσιαστεῖ στὴ γωνιὰ τοῦ δρόμου πέρα. Ἡ καρδιά του χτύπησε ἀπ' ἐλπίδα. Καὶ σὲ λίγο εἶπε:

—Αὐτὸς εἶνε!

Χαρὰ τοῦ ἦρθε, χαρὰ ποὺ τὸν ἔκανε νὰ συγχωρέσει τὸ γέρο πατέρα του γιὰ τὰ ξενύχτια ποὖκανε.

Τὸ πρωΐ ὁ ἴδιος καιρός, ὁ ἄνεμος νὰ βογκᾶ καὶ οἱ φωνὲς οἱ στρίγγλικες τώρα πολλές, πάλι νἀκούγονται σὰ νἆταν ἀπ' ἔξω γάτες, ξωτικὲς γάτες καὶ ξεφώνιζαν ἀγριεμμένες

Καὶ εἶχε δεῖ στὸν ὕπνο του ὅλο διασκεδάσεις καὶ νύχτες ὀργίων. Γυναῖκες γυμνές, νάνους σὲ ὑπόγεια κατάβαθα, ποὺ κατέβαινε κανεὶς σαὐτά, μπαίνοντας πρῶτα σὲ βαθειὰ πηγάδια, ἢ ξεροπήγγαδα. Καὶ ὁ πατέρας του ἐκεῖ, στὴ μέση.

Ὅταν βγῆκε γιὰ νὰ πάει στὴν τραπεζαρία, καθὼς περνοῦσε ἀπ' τὴ σαλίτσα, ἔρριξε μιὰ ματιὰ μέσα. Εἶδε τὸν πατέρα νὰ βρίσκεται κεῖ. Προχώρησε, ἀλλ' ἄκουσε τὸν πατέρα του νὰ τὸν φωνάζει, καὶ γύρισε.

Τὸν εἶδε γελαστό, εὐχαριστημένο νὰ βάζει τίς τιράντες του. Αὐτὴ ἡ θέα τοῦ ἔφερε θυμό.

—Τί ἔκανες χθὲς τὸ βράδι σύ; βγῆκες ἔξω, γλέντησες, ἢ κάθισες μέσα νάγιάσεις; τὸν ρώτησε ὁ πατέρας του

—Μέσα κάθισα, τί νὰ βγῶ ἔξω! τοῦ ἀπάντησε.

—Ἀ, μωρέ, καὶ νἄχα τὰ νιάτα σου! ἔκανε ὁ πατέρας κοιτάζοντας τὸ γιό του καὶ κουνῶντας τὸ κεφάλι.

Ἀλλοιώτικος τοῦ φαινόταν πολὺ ὁ πατέρας του. Ποτὲ δὲν τοῦ μιλοῦσε ἔτσι.

Σήκωσε κἄστριψε τὸ ψαρὸ του μουστάκι, ἔπειτα τἄλλο, κ' εἶπε χωρὶς νὰ κοιτάζει τὸ γιό του, μὲ χαμόγελο, καὶ χωρὶς νἀφήσει τὸ στρίψιμο τοῦ μουστακιοῦ του:

—Ἔ, μωρέ! ἐσὺ κάτσε, κάτσε... ἐγώ, ἐγὼ εἶχα χτὲς τὸ βράδι τὴν ὡραιότερη γυναίκα τοῦ καφεσαντάν!..

Ὅλη τὴν ἡμέρα ἀπέφευγε τὸν πατέρα του. Δὲν πῆγε οὔτε στὸ κατάστημά του καὶ οὔτε βρέθηκε στὸ τραπέζι τὸ μεσημέρι μαζί του. Πῆγε ὅταν ἤξερε πιὰ πὼς ὁ πατέρας του θἄχε φύγει. Καὶ χωρὶς νὰ πεῖ τίποτα, μὰ τίποτα, στὸν ἀδελφό του τὸ Γιώργο, ποὺ ὅλο μὲ γέλιο, γιατὶ εἶχε τρομερὴ ὄρεξη, τοῦ μιλοῦσε

Ἂν καὶ τοῦ ἦρθε κάποια ἐπιθυμία νὰ πεῖ, νὰ ξελαφρωθεῖ λίγο, σὰ νὰ βαστοῦσε βάρος μεγάλο, πού, ἂν τὄλεγε, θἄπαιρνε κ' ἕνας ἄλλος ἕνα μέρος του. Κρατήθηκε ὅμως, καὶ δὲ μίλησε.

Ἡ ἀναίδεια τοῦ πατέρα του τὸν εἶχε τρομάξει. Μόλις τοῦ ἐρχόντουσαν στὸ νοῦ τὰ λόγια του, αἰσθανόταν ταραχή, συχασιὰ ὅμοια μὲ κείνη, ποὺ αἰσθάνε-

ται κανείς, όταν τρέχει πάνω στὸ σῶμα του βρωμερὸ ζωΐφιο.

Πῶς τόλμησε ὁ πατέρας του καὶ τοῦ εἶπε τί εἶχε κάνει; Πάντα μένανε σὲ ἀπόσταση μεγάλη, πολὺ μεγάλη, γιὰ τέτοια ζητήματα, ἢ σὰ νὰ μὴν ὑπήρχαν τέτοια γιαὐτούς, νὰ μὴν τἄξεραν. Πῶς τόλμησε νὰ τοῦ τὸ πεῖ; Καὶ στὴ μπυραρία, ποὺ εἶχαν πάει τότε, τὴν πρώτη βραδιά, ὅπου τὸν εἶδε νὰ ζωηρεύει, κράτησε ὅσο μποροῦσε, μιὰ ψυχρὴ στάση καὶ σοβαρότητα, ποὺ τοὖχε ἔρθει καὶ ἀπὸ σκέψη καὶ ἀπὸ πείραγμα, γιατὶ ἔβλεπε τὸν πατέρα του νὰ κάνει ἔτσι. Σὰ νἄχε ἀλλάξει μὲ μιᾶς, γιὰ μιὰ μόνο νυχτιά, κἔγινε ἀλλοιώτικος τόσο, ποὺ δὲν ἐγνώριζε πιὰ τὸν πατέρα του κεῖνον τὸν ἥσυχο, τὸν φρόνιμο ἄνθρωπο.

Ἡ ἀδελφή του ἔτυχε, αὐτὴν τὴν ἡμέρα, νὰ τοῦ παραπονεθεῖ, πῶς δὲν αἰσθανόταν καλὰ τὸν ἑαυτό της. Αὐτὸς φοβήθηκε μαὐτό. Στὸ νοῦ του ἦρθανε, σὰ νὰ παραμονεύανε νὰ παρουσιασθοῦνε, κάτι λόγια ἑνὸς φίλου του, ποὺ τοὖχε πεῖ κἄποτε:

—Ὅταν σ' ἕνα σπίτι πέσει ἀτιμία, γρίνια μεγάλη, ἔ, περίμενε νὰ μπεῖ καὶ ὁ θάνατος. Καὶ τὸ κακὸ εἶνε, πῶς πάντα χτυπᾶ τὸν πιὸ ἀθῶο μέσα κεῖ!.

Συμβούλεψε τὴν ἀδελφή του νὰ προφυλαχτεῖ, καὶ νὰ πάρει τὸ βράδι, κἄτι, ἕνα καλὸ ζεστό..

—Θὰ σοῦ κάνω γὼ ἕνα ζεστὸ πρώτης, καὶ νὰ σκεπαστεῖς ἔπειτα καλά!

Καὶ στὸ σπίτι ὅλο τὰ ἴδια. Ὁ ἕνας ἀδελφός του ὁ Γεώργης, νὰ λείπει, ἐνῶ ὁ ἄλλος ὁ Κωστῆς, νἄνε κλεισμένος στὸ δωμάτιό του. Τί ἔκανε μέσα; Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔλεγε, πὼς διαβάζει, ὁ Γιώργης ὅμως ἐπέμενε νὰ λέει,

πῶς κοιμώταν τὸν περισσότερο καιρό, γιὰ νὰ μὴ αἰσθάνεται τὴν ἔλλειψη τῆς μάνας του!

Καὶ ὁ Γιώργης τἄλεγε αὐτὰ γελῶντας, ἀλλ' ὁ Δημήτρης εἶχε δεῖ, πὼς ὁ Κωστῆς εἶχε ἀδυνατίσει κ' εἶχε χάσει ἕνα ρόδινο χρῶμα, ποὖχε. Πάλι ὁ νοῦς του πῆγε στὸ κακό, ποὺ χτυπᾶ τοὺς ἀθώους μέσα στὸ σπίτι κεῖνο, ποὺ πέφτει ἀτιμία, γρίνια, καὶ φοβήθηκε καὶ γιαὐτόν.

Καὶ ἡσυχία τρομαχτικιὰ μέσα στὸ μεγάλο σπίτι. Ἡ ἀδελφή του διάβαζε κάποιο βιβλίο, ποὺ τῆς εἶχε δώσει ἐπὶ τοῦτο, εὔθυμο, κοντὰ στὸ παράθυρο, τυλιγμένη σ' ἕνα θαλασσὶ βαθὺ σάλι. Αὐτὸς ἔμπαινε, ἔβγαινε προσπαθῶντας νὰ δώσει κίνηση, θόρυβο στὸ σπίτι.

Πῆγε στὸ δωμάτιο τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τοῦ χτύπησε. Ποὺ νἀνοίξει!

—Δὲ μπορῶ, διαβάζω! τὸν ἄκουσε νὰ τοῦ λέει.

Χτύπησε πάλι ὅτι κάτι θὰ τοὔλεγε. Τίποτα.

Ἄρχισε κιαὐτὸς νὰ τραγουδᾶ. Ἀλλὰ σὲ λίγο ἔπαψε. Θλιβερὴ τοῦ φάνηκε νἀντηχεῖ ἡ φωνή του μέσα κεῖ. Κ' ἔπειτα τὸ τραγοῦδι αὐτό, τοῦ θύμισε τὴ μάνα του, ποὺ τόσο τἀγαποῦσε...

Στενοχωρέθηκε πολὺ καὶ ἤθελε νὰ βγεῖ, νὰ τρέξει, ἀλλὰ πῶς νὰ κάνει ποὺ θἄφινε τὴν ἀδελφή του:

Γιὰ τὸ βράδι πάλι, ἂν καὶ ἤθελε νὰ μὴν εἶνε στὸ τραπέζι, τοῦ ἦρθε ντροπὴ νὰ τὸ κάνει, καὶ φανεῖ ὅτι χτυπᾶ φανερὰ τὴ διαγωγὴ τοῦ πατέρα του. Γιὰ τοῦτο θὰ ἔμενε νὰ φάνε μαζί. Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ ἔδωσε δίκαιο στὸν πατέρα του. Αὐτὸς εἶχε πάθει ἀπὸ ζήλια καὶ ζητοῦσε νὰ ἐκδικηθεῖ!..

Θυμήθηκε καὶ τὴ μάνα του, πὼς εἶταν πρὸ καιροῦ.

Καλὴ καὶ ἀγαθὴ νοικοκυρά, ποὺ μόνο τὸ σπίτι της κοίταζε. Μετὰ ὅμως; Μετά, ἢ καλύτερα μαζὶ μὲ τὸν πλουτισμὸ τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν κληρονομία, ποὺ πῆρε αὐτή, ἔγινε παράξενη, φιλόνικη, καὶ οἱ καυγάδες ποὺ δὲν ἤξερε τὸ σπίτι στὶς φτώχες του, ἀρχίσαν ταχτικὰ νὰ γίνονται. Καλὸ φαΐ ὑπῆρχε τώρα, καλό, διαλεχτό, ἀλλὰ πόσες καὶ πόσες φορὲς δὲν τὸ φάγανε, ἢ ἂν τὄφαγαν εἶταν ἀληθινά, ὅπως ἔλεγε ὁ πατέρας του, φαρμάκι!

Ὅταν ὁ ἥλιος ἔδυσε, χάθηκε, σκέφτηκε νὰ πάει γιὰ λίγο, ἔξω.

—Θὰ βγεῖς; τὸν ρώτησε ἡ ἀδελφή του, ποὖχε σηκωθεῖ ἀπ' τὸ διάβασμα, κρατῶντας ἀκόμα τὸ βιβλίο στὰ χέρια.

—Ὄχι, ὄχι, τῆς εἶπε γρήγορα, γρήγορα, μετανόησα!

Κἔμεινε. Καὶ ὅμως πῶς ἤθελε νὰ τρέξει, νὰ πιεῖ, νὰ μεθύσει, νὰ λησμονίσει!

Τὸ βράδι ὁ πατέρας του, ποὺ στὸ τραπέζι κάθισε ἀντικρύ του, σὰ νὰ μὴν ὑπῆρχε τίποτα, πάλι ἔκανε τὰ ἴδια. Ἅμα ἔφαγε, πῆγε μέσα στὸ δωμάτιό του, ἑτοιμάστηκε καὶ βγῆκε ἔξω. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὅμως, τοὺς χαιρέτησε. Πλησίασε στὴν πόρτα τῆς τραπεζαρίας, ποὺ καθόνταν ὅλοι σιωπηλοί, καὶ τοὺς εἶπε μ' ἕνα χαμόγελο καὶ μὲ μιὰ φωνὴ σὰν περγελαστικιά, εἰρωνικιά, ποὖκανε τὸ γιό του τὸ μεγάλο, νὰ ταραχτεῖ πολύ:

—Ἀντίο σας!

Κ' εἶχε φορέσει αὐτὴ τὴ βραδιὰ κ' ἕνα καινούργιο ἐπανωφόρι σταχτὶ καὶ τὄχε κουμπώσει ἴσαμε κάτω.

Δὲν εἶχε κατεβεῖ τὴ σκάλα, καὶ ὁ Κωστῆς σηκώθηκε ὁρμητικὰ κἔφυγε ἀπ' τὴν τραπεζαρία. Ὁ Δημήτρης νόμισε, πὼς θὰ φωνάζε τὸν πατέρα του, θὰ τοὔλεγε τίποτα, ἀλλὰ τὸν ἄκουσε νὰ διευθύνεται ἀλλοῦ, νἀνοίγει τὴν πόρτα τοῦ δωματίου του, καὶ νὰ τὴν κλείνει ἔπειτα, δυνατὰ πολύ. Σὲ λίγο σηκώθηκε κι' ὁ Γιώργης σφυρίζοντας κἔφυγε.

Εἶδε ὁ Δημήτρης τὴν ἀδελφή του νὰ τὸν κοιτάζει:

—Δὲν τοὺς ἀφίνεις, τῆς εἶπε κουνῶντας τὸ κεφάλι περγελαστικά, αὐτοὶ εἶνε ὅλοι γιὰ δέσιμο ἐδῶ μέσα!.

Τὸ ἄλλο βράδι ὁ πατέρας του δὲ φάνηκε στὴν ὥρα του. Καὶ ἡ ἀδελφή του εἶχε κάνει κόπους καὶ κόπους νὰ ἑτοιμάσει φαΐ. Ὧρες πάλευε γιαὐτὸ στὸ μαγεριὸ μέσα.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀδελφός του ὁ Γιώργης κιαὐτὸς δὲν εἶχε φανεῖ. Περίμεναν ὧρες καὶ κανεὶς δὲ φαινόταν. Ἐπιτέλους βαρέθηκαν καὶ σκεφθήκανε νὰ φάνε. Πῆγε τότε, αὐτὸς καὶ χτύπησε τὴν πόρτα τοῦ ἀδελφοῦ του Κωστῆ, ποὺ πάντα, ἂν δὲν τοῦ χτυπούσανε δὲν ἔβγαινε νὰ φάει. Μποροῦσε νὰ μείνει κεῖ μέσα κλεισμένος, νηστικός.

Καὶ βγῆκε αὐτός.

—Νὰ φάμε, τοῦ εἶπε ὁ Δημήτρης, αὐτοὶ δὲν ἦρθανε! Τί θὰ πεῖ! Ἐγὼ πεινῶ. Ἔπρεπε νἄχουνε λίγο φιλότιμο!

—Μὰ μπορεῖ νὰ τοὺς ἔτυχε καμμιὰ δουλιά! τοῦ ἔκανε ὁ ἀδελφός του μ' ἕνα μικρὸ θυμὸ καὶ μὲ μιὰ κίνηση νευρικιὰ τοῦ κεφαλιοῦ.

—Δὲν ξέρω γώ! ἐγὼ πεινῶ!.

Αὐτὸς δὲ μίλησε.

Εἶπε τῆς ἀδελφῆς του, πού μέσα στὸ μαγεριὸ εἴτανε, νὰ φέρει τὸ φαΐ. Κιἀυτὴ τὄφερε. Ἀλλ' ἡ ἀδελφή του, ἅμα καθίσανε καὶ σερβίρισε τὸ φαΐ, δὲ θέλησε μπουκιὰ νὰ βάλλει στὸ στόμα της. Τὴ βίασε. Ἀδύνατο, δὲ μποροῦσε νὰ φάει, δὲν εἶχε ὄρεξη διόλου.

Αὐτὸς ἔσκυψε καὶ ἄρχισε νὰ τρώει γρήγορα. Εἶδε σὲ λίγο, μὲ τρόπο, πὼς καὶ ὁ Κωστῆς ἔκανε σχεδὸν τὸ ἴδιο, νὰ μὴν τρώει. Ἡ ἀδελφή του ἔμεινε μὲ γυρμένο στὰ πλάγια τὸ κεφάλι, ἀκίνητη. Θύμωσε τώρα, γιατὶ τοῦ φάνηκε, καλὰ πιά, πὼς τὄκανε ἐπειδὴ λείπανε οἱ ἄλλοι ἀπ' τὸ τραπέζι.

Εἶχε ὅμως, τελειώσει, ὅταν τοῦ λέει δείχνοντας τὸ στῆθος της:

—Ξέρεις, Δημήτρη, κἄτι πόνοι μοῦρθαν ἐδῶ, νὰ ἐδῶ, ἐδῶ! Πωπώ! πολλοί, πολλοί!. Θεέ μου!

Καὶ σηκώθηκε. Σηκώθηκε κιαὐτὸς τρομαγμένος:

—Νά το! σκέφθηκε, νά το αὐτὸ πού φοβόμουνα!.

Αὐτὴ ἔφερνε τὰ χέρια της στὸ στῆθος κἔλεγε:

—Θεέ μου! σὰ νὰ μὲ σκίζουνε!.

Ὁ Κωστῆς κίτρινος τὴν εἶχε πλησιάσει κιαὐτός.

—Γιὰ πού, πού; τὴ ρώτησε.

—Ἐδῶ, ἐδῶ!. στὸν πνεύμονα!.

—Μπά, μπά, μπά! Ὄχι, δὲν εἶνε στὸν πνεύμονα, θἄνε ἀπ' ἔξω!.

—Νὰ πλαγιάσει!.

—Ἕνα ζεστό!.

—Τρέξε πάρε ἕνα συναπισμό! Θὰ τῆς τραβήξει τὸ κρύο!

—Θεέ μου! σὰ νὰ μὲ σκίζουνε νύχια!. Πώ, πώ!.

—Ἄλλο τοῦτο!.

—Τρέξε σοῦ εἶπα νὰ πάρεις ἕνα συναπισμό!.

Ὁ ἀδελφός του, καὶ τὸν λυπήθηκε ἔπειτα ποὺ τὸ σκεπτόταν, ὠχρός, ξεσκούφωτος ὅρμησε στὴ σκάλα.

—Νὰ πλαγιάσεις! Ἔλα, ἔλα!. Μὴ φοβᾶσαι, δὲν εἶνε τίποτα, κανένα κρύο.. Θὰ περάσει! τῆς ἔλεγε.

Στὸ δωματιό της γρήγορα ἄναψε φῶς. Ἀλλ' ἡ ἀδελφή του μόλις ἔκανε νὰ γείρει ἄρχισε πάλι τὶς φωνές. Τῆς εἶταν ἀδύνατο νὰ πλαγιάσει, οἱ πόνοι δυνάμωσαν, ἔγιναν τρομεροί, κάτι σὰ χέρι μέσα της, ἔλεγε, μὲ μακρυὰ νύχια τραβοῦσε τὰ στήθια της, τὴν ξέσχιζε...

Δὲν ἤξερε τί νὰ κάνει. Καὶ πάνω σαὐτὸ θυμήθηκε τὴ μάνα του ἔπειτα τὸν πατέρα του:

—Καὶ κεῖνος λείπει, ὁ καταραμένος!. εἶπε.

—Μὴ τὸν βρίζεις.

—Μὴ τὸν βρίζω!.

Κατόρθωσε ἡ ἀδελφή του νὰ ξαπλωθεῖ στὸ κρεβάτι, χωρὶς νάπλώσει τὰ πόδια της. Ἀλλοιῶς τῆς εἶταν ἀδύνατο νὰ πλαγιάσει. Ἔτσι ποῦ τὴν εἶδε, θυμήθηκε ὅτι κάποτε εἶχε διαβάσει, πὼς αὐτὴ τὴ στάση παίρνουν οἱ ἄρρωστοι....

Ἄκουσε τὴν πόρτα κἔπειτα ἕνα γρήγορο ἀνέβασμα καὶ ὁ Κωστῆς βιαστικὸς μπῆκε:

—Πῆρα! ἔκανε λαχανιασμένος.

Τῆς ἔβαλαν συναπισμό. Κἔκαιε τὸ σῶμα της πολύ, πολύ.

—Ἔχει πυρετό! εἶπε σιγὰ στὸν ἀδελφό του, πηγαίνοντας κοντά του, κοντὰ στὸ κομμό, ὅπου εἶχε σταθεῖ αὐτός.

Ὕστερα δυνατά:

—'Εγὼ πάω γιὰ τὸν πατέρα, νὰ δῶ γιατὶ ἄργησε!. Δὲ θἀργήσω...

Ὁ γιατρὸς εἶχε φύγει. Αὐτοὶ καθισμένοι μένανε στὴν τραπεζαρία χωρὶς νὰ μιλοῦνε. Ὁ Κωστῆς βρισκότανε στὸ δωμάτιο τῆς ἀδελφῆς του, ποὺ ψηνόταν ἀπὸ πυρετὸ τρομερό. Ὁ ἄνεμος ἔξω φυσοῦσε δυνατός. Τὸν ἄκουσε ὁ Δημήτρης νὰ φυσᾶ καὶ μαζὶ δυὸ φωνὲς στρίγγλικες σὰ νἄχαν ἔρθει μαζί του πάνω στὴ ράχη του καθισμένες στρίγγλες.

Ὁ Γεώργης διάβαζε ἐφημερίδα. Ὁ Δημήτρης τρίβοντας τὸ μουστάκι του, καθότανε σὲ μιὰ πολυθρόνα, ποὺ συνήθιζε ἡ μάνα του νὰ ξαπλώνεται. Εἶδε ξαφνικὰ τὸν πατέρα του νὰ κάνει τὸ ἴδιο, τὴν ἴδια κίνηση, νὰ τρίβει κιαὐτὸς τὸ μουστάκι του, κ' ἔπαψε. 'Απ' τὴν ὥρα ποὖρθε ὁ πατέρας του λίγα λόγια εἶχαν ἀνταλλάξει. Ἡ σκηνὴ τῆς μπυραρίας, ποὺ τὸν βρῆκε, δυνατά, μὰ δυνατὰ στὸ νοῦ του ἐρχόταν. Ὁ πατέρας του καθισμένος στὸ μικρὸ καμαράκι μὲ τὴ μισόγυμνη σχεδὸν γυναίκα. Τὰ ποτήρια γεμάτα μπύρα, πιάτα μὲ φέτες σαλάμι, τυρί..

Καὶ τὸν ἐνοχλοῦσε ἡ σκηνὴ αὐτή, τὸν ἐνοχλοῦσε. Τὰ μάτια τῆς γυναίκας ἐκείνης, γαλανὰ μὲ βαμμένα τσίνουρα, λάγνα μάτια, τὸν κοιτάζανε καλά, καλά.. Εἶχε καὶ τὰ μάγουλα λίγο βαμμένα. Ἡ ροδαλή της σάρκα καὶ τὸ χώρισμα κεῖνο τῶν μαστῶν..

Στὸ τέλος θύμωσε, γιατὶ τοῦ ἐρχότανε στὸ νοῦ αὐτὴ τόσο ἐπίμονα, θύμωσε μὲ τὸν πατέρα του, καὶ σηκώθηκε πειραγμένος, γιατὶ εἶδε, πὼς θύμωνε καὶ ἀπὸ κάποια ζήλια, γιὰ τὸ γέρο πατέρα του, ποὖχε τὴ νέα κείνη,

καί, πού δίχως ἄλλο θᾶταν ἡ γυναίκα, πού τοὖχε πεῖ.

Προχώρησε στὸν ὑποσκότεινο διάδρομο καὶ σιγὰ πῆγε στὸ δωμάτιο τῆς ἀδελφῆς του. Ὁ Κωστῆς ὄρθιος μὲ σκυμμένο κεφάλι, ἔμενε κοντὰ στὸ κομμό, ὅπου πάνω ὑπῆρχε μιὰ λάμπα μικρή, πού φώτιζε. Στὸ βῆμα τοῦ Δημήτρη γύρισε καὶ τὸν εἶδε.

— Πῶς πάει; τὸν ρώτησε αὐτὸς σιγά.

—Πῶς νὰ πάει! τοῦ ἀπάντησε ὁ Κωστῆς κ' ἔρριξε τὰ μάτια πάλι στὸ μάρμαρο τοῦ κομμοῦ.

Ὁ Δημήτρης στάθηκε λίγο, εἶδε τὴν ἀδελφή του, κἔφυγε πάλι πατῶντας σιγὰ ὅσο μποροῦσε, μὲ τὰ νύχια.

Στὴ τραπεζαρία ὁ πατέρας του καὶ ὁ ἀδελφός του χωρὶς νἀλλάξουν στάση. Κάθισε πάλι στὴ θέση του.

Ὁ πατέρας του τώρα, μίλησε κατεβάζοντας τὸ χέρι του ἀπ' τὸ μουστάκι του:

—Ὁ Κωστάκης θὰ μείνει ἴσαμε τὶς τρεῖς; ρώτησε.

—Ναί, μετὰ εἶμαι γώ!

—Κὔστερα γώ! εἶπε καὶ ὁ ἀδελφός του.

Πάλι σωπάσανε.

Κἔξω ὁ ἄνεμος βούϊζε, ὑψωνόταν ἄγριος, κουνοῦσε τὴ στέγη, τὰ παράθυρα, καὶ μαζί, λίγο μακρυά, σὰ νἆχε ἀφήσει τὶς δυὸ στρίγγλες σὲ κάποια γωνιὰ τοῦ δρόμου, ἀκουγόταν ἡ φωνή τους νὰ κλαίει καὶ νὰ φωνάζει θυμωμένη...

Πάνω σαὐτὸ ἡ πόρτα τοῦ δρόμου χτύπησε δυνατά.

—Μὰ ποιὸς νἆνε τέτοια ὥρα!

Πρὶν σηκωθεῖ ὁ Δημήτρης εἶδε σὰ σκιὰ νὰ περνᾶ γρήγορος ὁ Κωστῆς κι' ἄκουσε τὴ φωνή του νὰ λέει:

—Χτυποῦνε!

Μείνανε στὶς θέσεις τους περιμένοντας.

Βήματα έγιναν πολλά στή σκάλα. Ὁ πατέρας του σηκώθηκε, ἐπίσης κι' ὁ Γιώργης.

Στὴν πόρτα τῆς τραπεζαρίας μιὰ γυναίκα μὲ κατάμαυρα ρούχα παρουσιάστηκε καὶ τυλιγμένη σ' ἕνα σάλι μαῦρο, ποὔκριβε τὸ πρόσωπό της. Τοὺς κοίταξε γιὰ μιὰ στιγμή, κ'ὕστερα ξετυλίγοντας τὸ σάλι, εἶπε σοβαρά, δείχνοντας τὴ μορφή της:

—Σὰν τὴν Ἐλισάβετ!

Οἱ ἄνθρωποι οἱ γνωστοί, οἱ φίλοι, καὶ οἱ συγγενεῖς εἶχανε σχεδὸν φύγει. Τὸ σπίτι ἐρήμωσε, καὶ τώρα ἡ θλίψη πιὸ βαριὰ ἔπεφτε μαζὶ μ' ἕνα κενό, ἕνα κενὸ ὅμως, ποὺ μέσα βρισκόταν ἡ μορφὴ ἡ ἀγαπητὴ ποὔφυγε, ποὺ χάθηκε..

Ἡ πόρτα, ἡ ἐξώπορτα, χτύπησε μὲ κρότο κλείνοντας.

Ὁ Δημήτρης ὁ Βίγκος τραβήχτηκε ἀπ' τὸ παράθυρο, ποὺ ἀπ' ἔξω, κάτω στὸ πεζοδρόμιο, στ' αὐλάκι, ἕνα γνωστό του κόκκινο σταμνί, βρισκότανε σπασμένο..

Ἡ μητέρα του εἶχε χαθεῖ στὸ δωμάτιό της. Οὔτε εἶχε συνοδέψει τὴ νεκρὴ κόρη της. Καὶ κανεὶς δὲ μπόρεσε νὰ τὴ βγάλει ἀπ'ἐκεῖ, οὔτε νὰ πάει νὰ τὴ φιλήσει γιὰ τελευταία φορά..

Ὁ πατέρας του κι' ὁ ἀδελφός του Γιώργης βρισκόντανε μεσ'στὴν τραπεζαρία, μ'ἕνα φίλο παλιό, κουβεντιάζοντας. Καὶ μιλοῦσαν πίνοντας καφέδες καὶ κονιάκ, τὄνα πάνω στ'ἄλλο. Ὁ Κωστῆς εἶχε κλειστεῖ στὸ δωμάτιό του.

Τὸ σκοτάδι δὲ θὰ βράδυνε νὰ πέσει.

Ξαφνικὰ μπῆκε στὴ σαλίτσα ὁ Κωστῆς κίτρινος, ταραγμένος:

—Πάλι φεύγει ἡ μαμά! τοῦ εἶπε.

—Ἔ, διάβολε! τότε δὲ θᾶνε καλά!.

Καὶ μόλις βγῆκε στὸ διάδρομο εἶδε τὴ μάνα του μὲ κατάμαυρα ροῦχα καὶ τυλιγμένη μ' ἕνα μαῦρο σάλι, ἕτοιμη γιὰ νὰ φύγει. Πίσω της ἡ Λενιὼ σήκωνε τὴ βαλίτσα της.

—Μὰ ποῦ πᾶς!

—Ὅπου θέλω! Θὰ πάω νὰ γυρίσω, νὰ κλάψω τὴ μοίρα μου!.

Βγῆκε κι' ὁ πατέρας του, ὁ ἀδελφός του, ὁ φίλος τους. Τίποτα ὅμως. Στάθηκε ἀδύνατο νὰ τὴν πείσουνε νὰ μείνει.

Θἄφευγε, δὲ θἄργουσε πολύ, ἔπρεπε ὅμως νὰ φύγει.. Μόνο γιὰ μαρτύριο εἶχε γεννηθεῖ τὄξερε, ὁ δρόμος της νᾶνε δρόμος μαρτυρίου, γι' αὐτὸ γεννήθηκε!

Καὶ τὴν ἄφησαν. Κἔφυγε σιγὰ μ' ἕνα χαιρετισμὸ ξερό, καὶ χωρὶς οὔτε νὰ στραφεῖ διόλου νὰ τοὺς δεῖ, καθὼς ἔβγαινε.

Ὁ Κωστῆς τὴ συνόδεψε. Ἤθελε καὶ δὲν ἤθελε αὐτή, τῆς κόλησε κοντά. Πῆρε καὶ λεπτὰ ἀπ' τὸν πατέρα του γιὰ νὰ τὴν ἀκολουθήσει ἔπειτα κρυφά..

Ὁ Δημήτρης εἶχε ταραχτεῖ καὶ ἔνοιωθε τὸν ἑαυτό του ἕτοιμο γιὰ νέα κλάμματα. Καὶ ἀφίνοντας τοὺς ἄλλους νὰ μιλοῦνε γιὰ τὴ μάνα του καὶ τὴ μανία ποὺ τῆς εἶχε ἔρθει, ἀνέβηκε στὴν ταράτσα.

Τοῦ φαινόταν τὸ σπίτι κεῖνο νἆχε ξεβιδωθεῖ, νἄρχιζε νὰ χαλᾶ, ἕτοιμο νὰ διαλυθεῖ σὲ χίλια δυὸ κομμάτια..

Κ' εἶχε καταλάβει καλὰ τὴ μάνα του, τί εἶχε. Στὸ νοῦ του ἦρθε πάλι, κἔσφιξε τὰ δόντια του ἀπὸ θυμό, πῶς μπῆκε τὴν πρώτη βραδιά, ἡ μάνα του στὸ δωμάτιο τῆς ἀδελφῆς του. Ἀφοῦ εἶχε ξεπλέξει τὰ μαλλιά της πρῶτα, καὶ τἄχε ρίξει στοὺς ὤμους της, σὰ νὰ ὑπῆρχε πένθος, θάνατος, μπῆκε μέσα.

Τοῦ εἶχε φανεῖ τότε, ποὺ τὴν παρατηροῦσε καλά, πῶς ζητοῦσε νὰ εὐχαριστηθεῖ ἀπὸ λύπη, νἀπολαύσει τὴ λύπη, καὶ ὅτι ζητοῦσε ἀκόμα κἄτι ἄλλο πιὸ δυνατό, πιὸ κακό!.

Τὰ κινήματα ποὺ ἔκανε τῆς ἀπελπισίας εἶταν σὰν κινήματα ἀνθρώπου, ποὺ παίζει μέρος ἀπελπισμένου, καὶ τὸ αἰσθάνεται, τἀγαπᾶ... Μὰ καὶ τὰ μαύρα, ποὺ φοροῦσε, δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος νὰ τὰ φορεῖ, γιατὶ τὸ πένθος τοῦ ἀδελφοῦ της εἶχε περάσει ἀπὸ καιρό. Τὰ μάτια της στεγνά, ξερὰ σόλη τὴν ἀσθένεια..

—Σὰν τὴν Ἐλισάβετ!.

Τὰ λόγια αὐτὰ πάλι, ποὖπε, ὅταν ἔμπαινε, τοῦ ἦρθανε στὸ νοῦ, τοῦ ξανάρθανε.

Αὐτὰ τοῦ εἴχανε δώσει ὅμως τὴν ἀρχὴ τοῦ μυστηρίου, γιατὶ ἡ μάνα του ζητοῦσε νὰ τρέχει σὰν ἔρημη· Εἶχε θυμηθεῖ πῶς ἡ μάνα του ἀπὸ χρόνια εἶχε μαγευτεῖ ἀπ' τὴν ἱστορία μιᾶς αὐτοκρατόρισσας, ποὺ γύριζε, γύριζε, περιπλανόταν. Κἐπειδὴ ἡ αὐτοκρατόρισσα εἶχε λύπες, συμφορές, εἶτανε βέβαιος πιά, τὸ πίστευε, πῶς καὶ ἡ μάνα του ζητοῦσε, ἐπιθυμοῦσε νὰ πέσουνε λύπες στὸ σπίτι της, συμφορὲς μεγάλες...

Καὶ τώρα; Ἡ ἀδελφή του εἶχε χαθεῖ, ἡ μάνα του γύριζε παίζοντας τὸ μέρος τῆς αὐτοκρατόρισσας, καὶ ὁ πατέρας του θἄτρεχε, σὰ νέος, ἄσωτος, σὲ γυναῖκες

καὶ διασκεδάσεις. Αὐτὸ τὄχε δείξει καὶ στὴν ἀσθένεια τῆς κόρης του, πού ἀργοῦσε πολλὲς φορές, βρίσκοντας πρόφαση, πὼς εἶχε δουλιές! Πῶς θὰ τελείωνε αὐτὴ ἡ ἱστορία;

Καὶ πάλι νόμισε ὅτι εἶδε τὸ σπίτι σὰ μηχανὴ ποὺ χαλᾶ καὶ ποὺ διαλύεται, πέφτουν τὰ κομμάτια της..

—Μὰ γιατί, Θεέ μου, τί κατάρα!

Καὶ ὅμως δὲν εἶχαν κάνει ποτὲ σὲ κανέναν κακό, ποτέ! βοηθοῦσαν ὅσο μποροῦσαν τὸ φτωχό, κοίταζαν τὸ σπίτι τους, τὴ δουλιά τους.

Ἡ ἀνάμνηση τῆς καλῆς ζωῆς, τῶν καλῶν ἡμερῶν τοῦ ἦρθε, κ' εἶδε μέσα στὸ φῶς τῆς τραπεζαρίας, τὸ γλυκὸ πρόσωπο τῆς ἀδελφῆς του κάτι νὰ διαβάζει καὶ οἱ ἄλλοι νἀκοῦνε . .

—Θεέ μου, θεέ μου! ἔκανε καὶ κινήθηκε δῶ καὶ κεῖ.

Καὶ κάτω, πέρα, τὰ φῶτα τοῦ Πειραιᾶ, λάμπανε καὶ κουνιόντουσαν σὰ σημαιοῦλες φωτεινές, σημαιοῦλες φκιαγμένες ἀπὸ φλόγα, καὶ πάνω αἱματωμένος οὐρανὸς καὶ σὰ βαμμένα ἀπ' αἷμα σύννεφα.

1917.

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΑΚΙ ΜΕ ΤΑ ΚΟΚΚΙΝΑ

Καθισμένος παράμερα κοίταζα τὶς δυὸ φίλες, ποὺ περπατοῦσαν κοντὰ στὴν εἴσοδο τοῦ κήπου καὶ μιλούσανε, γελοῦσαν. Εἶχαν τόση ὥρα κεῖ νὰ περπατοῦνε καὶ νὰ τὰ λένε. Καὶ κείνη πάντα ἀπέφευγε νὰ κοιτάζει στὸ μέρος μου, καθὼς ἐρχόταν ἢ καθὼς ἔκαναν πάλι, νὰ γυρίσουν καὶ νὰ πάνε πρὸς τὴν πόρτα.

Καὶ ὅταν κάποτε, τύχαινε νὰ πέσει ἡ ματιά της ἐκεῖ ποὺ καθόμουνα, σὲ μένα, εὐθὺς μισόκλεινε τὰ μάτια καὶ σήκωνε τὸ κεφάλι γυρίζοντάς το ἀλλοῦ.

Πολλὲς φορὲς ἔπεφτε καὶ ἡ ματιὰ τῆς ἀδελφῆς μου πάνω μου γελαστή, ἀλλὰ σὰ νὰ μὴ μποροῦσε νὰ μὲ κοιτάξει καλά! Μοῦ φαινόταν ὅμως, ἀπὸ μιὰ λάμψη της ποὔβλεπα τότε, νὰ γίνεται στὰ μάτιά της, ἀλλοιώτικη, πὼς εὐχαριστιότανε γιὰ τὸ πάθημά μου, γιὰ τὴν περιφρόνηση ποὺ τραβοῦσα. Ἀλλ' εἶχα χάσει τὴν ντροπὴ κ' ἔμενα κεῖ σὰ ζητιάνος...

Καὶ χωρὶς ἄλλο, θὰ τῆς τὄχε πεῖ ἡ φίλη της, θὰ τῆς εἶπε πὼς κάτι πῆγα νὰ τῆς πῶ καὶ τί μοῦ ἀπάντησε!

—Ἔ καί; εἶχα πεῖ.

Ἀλλὰ καὶ τί κουτὰ πῆγα νὰ τῆς μιλήσω! Θὰ τὰ διηγήθηκε! Τῆς εἶχα πεῖ:

—Δεσποινίς Λιλίκα, ἤθελα δυὸ λέξεις νὰ σᾶς πῶ...

—Τί εἴπατε; μοῦ ἔκανε αὐτὴ μισοκλείνωντας τὰ γαλανά της μάτια μ' ἕνα κούνημα τῆς κεφαλῆς.

Κ' ἐγὼ ὁ βλάκας, τὰ ξαναείπα, ἀλλὰ σὰ βρεμμένος·

—Μπά! μοῦ εἶπε περγελαστικά, καλύτερα ὅμως μοῦ φαίνεται μένα, νὰ τὶς φυλάξεται νὰ τὶς πῆτε ἀλλοῦ! Θὰ τῆς τὰ διηγήθηκε δίχως ἄλλο!...

Εἶχα κόψει ἕνα λουλούδι τὸ μάδησα, δάγκασα τὴν καρδιά του καί, ἂς τὸ πῶ, εἶπα καὶ κάτι λόγια ἔτσι, σὰ νἄκανα μάγια! Καὶ θύμωνα, θύμωνα, τώρα περισσότερο, ἐναντίον τῆς ἀδελφῆς μου, ποὺ μοῦ φαινόταν πὼς εὐχαριστιόταν γιὰ τὴν τυραννία, γιὰ τὴν περιφρόνηση, ποῦβλεπε νὰ μοῦ κάνει.

Ἀπὸ καιρὸ μ' ἐνοχλοῦσαν ὅμως, τὰ κρυφομιλήματά τους, ποῦπερνε τὴ Λιλίκα παράμερα καὶ ὧρες μιλοῦσαν. Μοῦ εἶχε περάσει μιὰ ἰδέα πὼς κοίταζε νὰ τὴν τραβήξει ἀπὸ μένα.

—Δὲν εἶναι παράξενο, ἔλεγα, νὰ τῆς λέει γιὰ κάποιον ἄλλον, ποὺ θὰ βλέπανε στὸ σχολεῖο, ὅταν βρισκόντουσαν κλεισμένες!

Κ' εἶχα ἀρχίσει νὰ μισῶ τὴν ἀδελφή μου, ποὺ ἀντὶ νὰ μὲ βοηθᾶ, ζητοῦσε καὶ εἴμουνα βέβαιος, ἔτσι νόμιζα, ζητοῦσε νὰ τὴν ξεμυαλίσει! Καὶ μὴ δὲν τὄξερε; Μὰ καὶ οἱ πέτρες τοῦ σπιτιοῦ μας ἀκόμα τὄχανε μάθει!

Ἐπὶ τέλους σηκώθηκα κι ἀνέβηκα πάνω. Εἶχα μιὰ ἐπιθυμία νὰ τὶς ἐκδικηθῶ!

Πῆγα στὸ δωμάτιό μου κ' ἐκάθησα πολεμῶντας νὰ κρατηθῶ ἐκεῖ, ἀπὸ κάτι ποὺ μ' ἔσπρωχνε νὰ πεταχτῶ καὶ νὰ πάω κάτω πάλι, νὰ βλέπω...

—Μὰ γιατί, μὰ γιατί; εἶπα.

Τάχα χάσει ὁ δύστυχος!

—Δὲν ἔπρεπε ἔτσι νὰ τὸ κάνω, ἔλεγα, ἔπρεπε ἀλλοιώτικα! Μὰ πώς;

Κι ὅλοι τὸ ξέρανε στὸ σπίτι ὅλοι! Καὶ μαζὶ μὲ τὴν ἀπελπισία μου, τὴ λύπη ποὺ μ' ἔπιανε μὴν τὴ χάσω, εἶχα καὶ τὴ ντροπὴ γιὰ τὴν ἀποτυχία, γιὰ τὴ χυλόπιτα!

Θυμήθηκα κιαὐτό. Προχτές μετὰ τὸ μεσημέρι, καθόμαστε ἀκόμα στὴν τραπεζαρία, ὅταν αὐτὴ ἦρθε. Καὶ στάθηκε ἀπ' ἔξω ντυμένη, τυλιγμένη στὸ κόκκινο ἐλαφρό παλτό της.

Ὦ πὼς μοῦ φάνηκε! σὰ νἄταν τυλιγμένη, ντυμένη φλόγα, φωτιά! ἔτσι τὄπα μὲ τὸ νοῦ μου.

Ἡ ἀδελφή μου σηκώθηκε καὶ βγῆκε γρήγορα. Ὁ πατέρας μου ἔσκυψε καὶ τὴν κοίταξε. Αὐτὴ τὸν εἶδε καὶ τὸν χαιρέτησε. Καὶ τοῦ χαμογέλασε μὲ κεῖνο τὸ χαμογελό της! ἔ θεέ! Ὁ πατέρας μου γυρίζοντας τὸ κεφάλι πάλι, μέσα, μοὖριξε μιὰ ματιά, καθὼς ἔμενα σὰ μαγεμμένος, θαμπωμένος, ἀπ' τὴ θέα της, κ' εἶπε στὴ μάνα μου:

—Ἔχει δίκαιο, ἀλήθεια!

Δὲν τὴν ἤξερε καλά, κ' εἶχε καὶ καιρὸ νὰ τὴ δεῖ, γιατὶ ὅταν αὐτὴ ἐρχόταν, αὐτὸς ἔλειπε.

Κεῖνο τὸ «ἔχει δίκαιο» ποὺ εἶπε, μοὖδωσε ἀκόμα πιὸ λαχτάρα γιἀυτή, ἀλλὰ μαζὶ καὶ κάποια ἀνακούφιση. Εἶχε ἀναγνωριστεῖ ἡ δύναμη τῆς ὀμορφιᾶς της, βλέπανε καλά, τί ὀμορφιὰ πάλευα νὰ κατακτήσω!

Κ' εἶχε μιὰ ἐξυπνάδα, μιὰ εἰρωνία! Ὦ θεέ, μίσησα τὴν ἐξυπνάδα!

—Μήπως, έλεγα, όταν είνε έξυπνη πολύ, μιὰ κόρη, ἔτσι νἄχει αὐτὴν τὴν ἐξυπνάδα, τὴν ειρωνεία, δὲ μπορεῖ νἀγαπήσει;

Καὶ πῶς ἤθελα νὰ μἀγαποῦσε, ἴσα ἴσα ποὺ εἶταν ἔτσι ἔξυπνη, όλο ειρωνία, ἂς ἀφήσουμε τὴν ὀμορφιά της!

Ταραχὴ μοῦ ἦρθε καὶ δὲ μπόρεσα νὰ μείνω στὸ κάθισμα. Σηκώθηκα καὶ περπάτησα νευρικὰ πάνω, κάτω.

—Τώρα δὲ μοῦ μιλάει, μοῦ θύμωσε...

Σὲ λίγο μοῦ ἦρθε θυμός:

—Καὶ νἄχεις καὶ τὴ μάνα σου, εἶπα, καὶ νὰ σοῦ λέει ξύλα κούτσουρα!

Κάθε τόσο κάτι θἄλεγε, αὐτή, καὶ προχτὲς ἀκόμα τὸ βράδι, ὅταν εἶχα κάνει κεῖνο τὸ θαύμα, κάτι εἶπε γιὰ νὰ μὲ δυσαρεστήσει.

Πρώτα, πρώτα πάνω στὸ φαΐ, τὴν ἔπιασα ξαφνικά, νὰ νεύει στὸν πατέρα μου δείχνοντάς με.

Καθὼς ἔτρωγα ὁ νοῦς μου εἶτανε μὲ κείνη, εἶχα τὴν καΐλα μου ὁ δύστυχος, καὶ ποιὸς ξέρει τί μούτρα θἄκανα καὶ πῶς θὰ εἶμουνα!

Καὶ τὴν ἄκουσα ἔπειτα, νὰ λέει δυνατά:

—Ποιὸς τοῦ λέει! Ἡ ἄλλη ἔκανε σὰν τρελή!

Μοὖρθε νὰ τῆς ἀπαντήσω, ἀλλὰ τόπα ἀπὸ μέσα μου:

—Δὲν πάει νἄκανε καὶ σὰ μανιακιά! Ἐγὼ δὲν τὴν ἤθελα, σᾶς τὴ χαρίζω!

Ἄφησα μὲ μιᾶς τὶς σκέψεις καὶ βγῆκα γρήγορα. Ἕνας φόβος μοῦ εἶχε ἔρθει, μὴ φύγει χωρὶς νὰ τὴ δῶ καὶ νὰ μὲ δεῖ ὅτι τὴ βλέπω. Τί γιὰ θυμοὺς εἶμουνα!

Ἡ μητέρα μου δὲν εἶταν ἐκεῖ, ἀλλ' εἶδα τὴ μιὰ γρηά, τοῦ πατέρα μου τὴ μάνα, νὰ ξεφυτρώνει στὸ διάδρομο.

—Ἔ, τί κάνεις; μοὖπε.

Καὶ καθὼς μὲ κοίταξε ἔβαλε καὶ μιὰ σταφίδα στὰ δόντια της καὶ τὴ δάγκασε. Εἶπα δόντια της, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ πῶ στὸ δόντι της, γιατὶ εἶχε ἕνα μονάχο πάνω κ'ἕνα κάτω.

Πὼς μὲ κοίταζε ὅμως ἡ παλιόγρηα! Εἶχα κάμποσο καιρό, ποὺ μἐνοχλοῦσε ἡ ματιὰ καὶ τῶν δυὸ γρηῶν, καὶ τῆς μάνας τοῦ πατέρα μου καὶ τῆς μάνας τῆς μητέρας μου. Ναί, ποτὲ δὲν εἴτανε γλυκειὰ ἡ ματιά τους, γιατί, καθὼς ἔλεγα, θἆχε ξεθυμάνει ἡ γλύκα τους. Ἀλλὰ τώρα τελευταία, εὕρισκα κάτι σαὐτή, ποὺ μὲ πείραζε, μὲ νευρίαζε.

—Ἔ, τί νὰ κάνω! τῆς ἀπάντησα καὶ προχώρησα κάνοντάς την νὰ παραμερίσει λίγο, γιὰ νὰ περάσω.

Δὲν ἔκανα τὸν ἀδιάφορο, ἄφινα ἀπ' ἕνα πείσμα, θυμό, νὰ φαίνουμαι. Καὶ πῆγα στὸ παράθυρο τοῦ διαδρόμου ποὖπεφτε στὸν κῆπο γιὰ νὰ δῶ. Δὲν τόλμησα νὰ κατεβῶ εὐθὺς κάτω.

Κανεὶς δὲν εἴταν! ἔρημο εἴταν τὸ μέρος ποὺ γύριζαν.

Στράφηκα νὰ πάω κάτω. Εἶδα τὴ γρηὰ μὲ τὸ χέρι στὸ στόμα της νὰ στέκεται καὶ νὰ μὲ κοιτάζει.

Ἔδειξα φανερὰ πὼς θύμωσα, γιατὶ σούφρωσα τὰ φρύδια καὶ κάτι μουρμούρισα, κούνησα τὰ χείλια, καὶ ἀντὶ νὰ πάω, περνῶντας ἀπὸ κοντά της νὰ κατεβῶ ἀπ' τὴν καλὴ σκάλα, μπῆκα σ' ἕνα στενὸ διάδρομο, ποὖφερνε στὴν κουζίνα, γιὰ νὰ κατεβῶ ἀπ' τὴ μικρὴ σκαλίτσα.

Ἄκουσα ὅμως τὴ φωνὴ τῆς γρηᾶς νὰ μοῦ λέει δυνατά:

—Πάνω στὰ καρφιὰ κάθεσαι, πάνω στὰ καρφιά!

Αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν κρατήθηκα κ' εἶπα κ' ἐγὼ δυνατά:
—Ἄστο διάολο καὶ σεῖς! τέρατα!
Ἀπ' τὸ μαγεριὸ κείνη τὴ στιγμή, ἐπρόβαλε ἡ μορφὴ τῆς Ἀνέτας τῆς κοντόχοντρης δούλας:
—Τάκη, μοῦπε, γιὰ ἔλα δῶ!
—Τί θέλεις; τὴ ρώτησα μὲ θυμό!
—Ἔλα δῶ! θὰ δεῖς!
Ἐπειδὴ ἐπέμενε πήγα.
—Γιὰ κοίταξε δῶ! μοῦπε.
Καὶ πηγαίνοντας πίσω, χωρὶς νἀστραφεῖ, μοὔδειξε μὲ γύρισμα τῆς κεφαλῆς:
—Γιά!
Ἀπ' τἀνοιχτὸ παράθυρο κοίταξα ἔξω.
Ὤ, θεέ! Πάνω στὴν ταράτσα τοῦ πλυσταριοῦ, ποὺ εἶταν χωριστὰ ἀπ' τἄλλο σπίτι, τὴν εἶδα! Τὸ κόκκινο ἐπανωφόρι της ἔσφιγγε ἀπ' τὸν ἄνεμο, τὸ σῶμα της σὰ νὰ τὸ ἀγκάλιαζε σφιχτά, κἔδειχνε ἔτσι κάτι γραμμές!
Εἶταν ἀνεβασμένη σ' ἕνα κάθισμα καὶ κρατῶντας μὲ τὄνα χέρι τὸ σχοινὶ τῶν ρούχων κοίταζε κάπου καὶ μιλοῦσε τῆς ἀδελφῆς μου, ποὺ στεκόταν κάτω, κοντά της.
Εἶχα ταραχτεῖ, ζαλιστεῖ, ἀλλὰ συνῆρθα. Ἡ Ἀνετα μὲ κοίταζε. Πήγα στὰ μέσα.
—Τί ὡραία ποὖνε ἔ; μοῦ ἔκανε αὐτή.
Κούνησα τὸ κεφάλι.
Αὐτὴ ξακολούθησε:
—Νά, αὐτὴ σοῦ κάνει γιὰ γυναίκα σου, κιὄχι κείνη ἡ ἄλλη!
Τώρα τῆς ἀπάντησα μἕνα ψευτοχαμόγελο:

—Καλὰ εἶνε ὅλα αὐτά, 'Ανέτα μου, ἀλλὰ νὰ δοῦμε ἂν μὲ θέλει αὐτή!

—Τί, δὲ σὲ θέλει! Στὄπε;

—Τί πρέπει νὰ μοῦ τὸ πεῖ! πράμμα ποὺ φαίνεται! Ἔμεινε σὰ σκεπτική. 'Εγὼ πλησίασα καὶ θέλησα μὲ τρόπο νὰ δῶ.'Αλλὰ μόλις ἐπρόβαλα λίγο, τὴν εἶδα νἀφίνει τὸ σχοινὶ μ'ἕνα τίναγμα καὶ νὰ κάνει νὰ κατεβεῖ. Κρύφτηκα γρήγορα.

—Θέλεις νὰ στὰ φκιάξω γώ; ἄκουσα τὴν 'Ανέτα νὰ μοῦ λέει.

—'Εσύ! ἐσὺ νὰ μοῦ τὰ φκιάξεις!

—Ναί, ἐγώ, ἐγώ! Τί νομίζεις, δὲ μἔχεις γιἄξια;

—Ξέρω κἐγώ!

—Ἔ, καλά, θὰ δεῖς.

Ὁ πνιγμένος ἀπ' τὰ μαλλιά του πιάνεται, λένε.

Συχνά, μὰ πολὺ συχνὰ στὸ σπίτι μας, γινόντουσαν μαλώματα, φωνές, ξεφωνητά, χαλασμὸς κόσμου. Δὲν εἶταν ὅμως αὐτὰ οὔτε ἀπ' τὴ μάνα μου καὶ τὸν πατέρα μου, οὔτε ἀπὸ μένα καὶ τὴν ἀδελφή μου, ἀλλ' ἀπ' τὶς δυὸ γρηές, ποὺ εἴχαμε μαζί μας, δυὸ σαράβαλα, ἀπ' τὴ μάνα τοῦ πατέρα μου καὶ τὴ μάνα τῆς μητέρας μου.

Καθόντουσαν αὐτὲς σὲ δυὸ δωμάτια κάτω ἀπ' τὴν τραπεζαρία κ'εἶχαν καὶ δικιά τους εἴσοδο.

Εἶταν ἀδύνατο ὅμως νὰ μονιάσουν. Κάθε τόσο πιανόντουσαν καὶ γινόταν τότε τοῦ Κουτρούλη ὁ γάμος! Ὑπῆρχαν καὶ μέρες ποὺ ἡσύχαζαν, τἄχαν καλά, ἀλλὰ νὰ πάλι ἡ φουρτούνα! Καὶ μάλωναν γιὰ μικροπράγματα ποὺ μόνο τὰ μικρὰ παιδιὰ μαλώνουν.

Ἄλλοτε πάλι, ὅταν τἄχαν καλά, θὰ τὰ βάζανε μ μᾶς. Λέγαν πὼς τρώγαμε κιἄλλα φαϊτὰ κρυφά, γλυκίσματα, φρούτα. Καὶ μοῦ τὰ ψέλνανε αὐτὰ ἐμένα, γιὰ νὰ τὰ πῶ.

Καὶ κλέβανε, οἱ ἀθεόφοβες, ἀλύπητα, ὅταν βρίσκανε τίποτα. Ἅμα ἀνέβαιναν ἐπάνω ἀπ᾽ τά δωμάτιά τους, καὶ γινόταν αὐτὸ πρὸ πάντων, ὅταν ἔφευγε ἡ μάνα μου, φαινόντουσαν σὰ λαγωνικὰ ποὺ ψάχνουνε νὰ βροῦν θήραμα. Καὶ παντοῦ ἀνοίγανε, ψαχούλευαν. Μιὰ μέρα μᾶς ἄνοιξαν ἕνα μπαούλο, ποὺ ἡ μητέρα μου φύλαγε μουσταλευριές, κ᾽ εἶχε λησμονήσει νὰ τὸ κλειδώσει, καὶ μᾶς τὶς πήραν ὅλες. Δὲν ἄφησαν οὔτε γιὰ δείγμα. Πῆγε ἔπειτα ἡ μητέρα μου νὰ φέρει λίγες στὸ τραπέζι καὶ δὲ βρῆκε καμμιά!

Ἔ, αὐτὴ τὴ φορὰ θύμωσε πολὺ καὶ τοὺς ἔκανε παρατήρηση. Ἀλλ᾽ οἱ δυὸ γριὲς ἔκαναν πὼς δὲ ξέρουν τίποτα καὶ βάλλανε μάλιστα, καὶ τὶς φωνές.

—Ἀκοῦς, ἀκοῦς! να μᾶς κάνουνε καὶ κλέφτρες!

Κιἄρχισε ἡ μάνα τοῦ πατέρα μου νὰ φοβερίζει πὼς θὰ φύγει:

—Χώρια, χώρια! Μοναχός σου χόρευε κι᾽ ὅσο θέλεις πήδα! ἔλεγε. Θὰ πάρω τὰ χτήματά μου καὶ θὰ δώσω μοῦντζες!

—Ἀμ᾽ ἐγώ, τί νομίζεις, θὰ καθίσω; ἔλεγε ἡ ἄλλη ἡ μάνα τῆς μητέρας μου, δὲν ἔχω τὴ συνταξή μου; Θὰ πάω σὲ μιὰ καμαρούλα καὶ θὰ ζῶ μπέϊκα!

Καὶ τί εἶταν τὰ χτήματα καὶ ἡ σύνταξη; Τὰ χτήματα εἶταν δυό,τρία χωράφια ποὺ δὲν ἔδιναν πάρα πάνω ἀπὸ τριακόσιες πενῆντα δραχμὲς τὸ χρόνο, καὶ ἡ σύνταξη τῆς ἄλλης ἴσαμε καμμιὰ σαρανταριὰ δραχμές!

Λησμόνησαν ὅμως νὰ φύγουν καί, μετὰ λίγες μέρες, ἔκαναν ἕναν καυγᾶ τρομερό.

Ἀκούσαμε ξαφνικὰ τὶς φωνές τους καὶ τρέξαμε. Αὐτὴ τὴ φορὰ εἶχαν πιαστεῖ χέρια μὲ χέρια. Ἡ μιὰ γρηά, τῆς μάνας μου, εἶχε καθίσει πάνω σ'ἕναν καναπὲ τὴν ἄλλη.

Τὶς χωρίσαμε μὲ κόπο ἐνῶ ἀπ' τὰ στόματά τους ἔδγαιναν σὰ βροχὴ οἱ βρισιὲς καὶ οἱ κατάρες.

Καὶ ἡ αἰτία ποὺ πιάστηκαν εἶταν οἱ σταφίδες. Ἡ μιὰ ποὺ τὶς ἀγαποῦσε πολὺ κἔπαιρνε συχνά, δὲν εἶχε δώσει καὶ στὴν ἄλλη..

Ἔτσι λοιπόν, περνούσαμε τὶς ἡμέρες, ἄλλοτε μὲ γαλήνη κιἄλλοτε μὲ τρικυμία, ὅταν ξαφνικὰ πάψανε κ' ἔγινε μιὰ μεγάλη ἡσυχία, μιὰ μεγάλη γαλήνη.

Ἡ μάνα μου τὸ παρατήρησε πρώτη:

—Μὰ πῶς τὄπαθαν! εἶπε.

—Ἴσως βάλλανε μυαλό! τῆς ἀπάντησε ὁ πατέρας μου.

Ὁ πατέρας μου εἶχε μανία, ὅταν εἴμουνα παιδὶ μικρό, νὰ λέει:

—Ἆ τὸν Τάκη, θὰ τὸν παντρέψω μικρό, μικρό! Ἢ μικρὸς μικρὸς παντρέψου, ἢ μικρὸς καλογερέψου!

Κ' ἐγὼ ποὺ τἄκουγα βρισκόμουνα πολὺ σύμφωνος κ' ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου, πῶς ἤθελα νἄχα μιὰ γυναίκα νόστιμη...

Αὐτὰ τὰ λόγια του ὅμως, ἀπὸ πολὺν καιρὸ τἄχε λησμονήσει, δὲν τἄλεγε πιά. Καὶ δὲν τἄλεγε ἴσα, ἴσα σὲ ἐποχή, ποὺ ἐγὼ παρακαλοῦσα νὰ τἀκούσω. Μιὰ μέρα ὅμως, ἕνα μεσημέρι τὰ θυμήθηκε. Τὸν ἄκουσα

νὰ λέει στὴ μάνα μου, καθὼς μπῆκα μέσα, σὰ νἄκανε τὴν οὐρὰ κουβέντας ποὖχαν ἀπ' ὥρα:

—Ἔτσι εἶνε! Πρέπει νὰ τὸν παντρέψουμε, εἶνε καιρός του!

Ἀλλ' ἀντὶ νὰ αἰσθανθῶ τώρα, εὐχαρίστηση ἔνοιωσα μιὰ ντροπή.

Κατάλαβα τί ἔτρεχε καὶ τὶ τὸν ἔκανε νὰ θυμηθεῖ τὴν παντρειά.

Στὸ σπίτι εἴχαμε μιὰ ὑπερέτρια ῥαχιτικιά, κοντὴ πολὺ, ἀλλὰ τετράγωνη καὶ μὲ κάτι βυζιὰ σὰν ἀσκιὰ μικρά. Πολλὲς φορὲς αὐτὰ μὲ σκανδάλιζαν κιἄπλωνα ζητῶντας νὰ τὰ πιάσω σὰ νἄθελα τὰ δῶ τὶ εἴχανε μέσα.

—Κάτσε ἥσυχα, ἔλα ἥσυχα! μοὔλεγε, ἀλλὰ μἄφινε.

Εἶχε κάτι μάτια γαλανὰ πολύ, σχεδὸν ἄσπρα.

Ἕνα πρωΐ κάτι τέτοιο ἔκανα, εἶχα ἁπλώσει τὸ χέρι μου πάνω της, ὅταν ξαφνικὰ μπῆκε ἡ μητέρα μου, ποὺ ἐγὼ τὴ νόμιζα στὸ κρεβάτι της. Τἄχασα, ἀλλ' αὐτὴ ἔκανε ὅτι δὲν εἶδε καὶ πέρασε σἄλλο δωμάτιο.

Καὶ τὸ μεσημέρι ἄκουσα κεῖνο τοῦ πατέρα μου:

—Πρέπει νὰ τὸν παντρέψουμε, εἶναι καιρός του!

Ὅταν βρέθηκα στὸ δωμάτιό μου εἶπα κἐγώ:

—Ἀμ' τί, τώρα τὸ καταλάβατε;

Στὸ σπίτι μας ἐρχόταν κάποτε ἕνα κορίτσι μιανῆς φίλης παλιᾶς τῆς μητέρας. Αὐτή, ἡ φίλη της, χήρα ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ, δὲν ἐρχόταν ποτὲ στὸ σπίτι μας, γιατὶ ἔπασχε ἀπ' τὰ πόδια της, καὶ μόνο ἡ δική μου ἡ μητέρα πήγαινε καὶ τὴν ἔβλεπε.

Ξαφνικὰ αὐτὴ ἡ κόρη, ἄρχισε νἄρχεται σχεδὸν κάθε μέρα. Κ᾽ ἔμενε ὧρες. Μαζὶ μαὐτό, κάθε τόσο ἄκουγα τὴ μάνα μου νὰ τὴν ἐκθειάζει:

—Μὰ τί κορίτσι σεμνὸ ποὺ εἶνε! Νοικοκυροκόριτσο σωστό!.

Ἄλλοτε πάλι φαινότανε μαγεμένη ἀπ᾽ τὴν ἐμορφιά της κἔλεγε:

—Ἔχει μιὰ γλύκα, ὅταν μιλᾷ!. Ἀμ᾽ ἐκεῖνα τὰ μάτια!.

Ἐγὼ δὲν ἔβλεπα καμμιὰ γλύκα τέτοια, ἂν καὶ προσπαθοῦσα, γιατὶ τώρα, ποὺ ἐρχότανε συχνά, ποὺ τὴν ἔβρισκα ὅλο ἐκεῖ, εἶχα ἀρχίσει νὰ τὴν παρατηρῶ, ἢ νὰ τὴν κοιτάζω ἐρωτικά. Τί νἄκανα; Καὶ δὲν εἶταν ἄσχημη, ἴσα-ἴσα εἶχε κανονικὰ τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ ὡραῖα σὲ σχῆμα μάτια. Αὐτὸ μἔκαναν νὰ τὸ παρατηρήσω τὰ λόγια τῆς μάνας μου. Σαὐτὸ εἶχε δίκαιο, ἀλλά...

Μἀυτὰ ποὔλεγε ἡ μάνα μου, ἄρχισα κάτι νὰ μυρίζουμε, πὼς γιὰ νὰ τὰ λέει αὐτὰ ἴσως νἆταν αὐτὴ ἡ νύφη, αὐτὴ θὰ σκεφθήκανε νὰ μοῦ δώσουν. Κὔστερα τί ἤθελε κάθε μέρα νἄρχεται;

Μιὰ μέρα ὅμως, σχεδὸν βεβαιώθηκα. Ἔπεσα μέσ᾽ στὶς δυὸ γρηές, ποὺ εἶχαν πάψει νὰ μαλώνουν κ᾽ εἶχαν ὅλο φιλία. Καὶ μοῦ λέει ἡ μιά:

—Ἔ, δὲ μᾶς λὲς καὶ μᾶς; Ἡ σουσουράδα πὼς πάει; Θὰ τὴν πάρεις λοιπόν, αὐτὴν τὴ σουσουράδα, ἔ; σἀρέσει;

—Σώπα, καλέ, τῆς ἔκανε ἡ ἄλλη, ποὺ θὰ πάει νὰ πάρει αὐτὴν τὴ σουσουράδα! μωρὲ μοῦτρο ποὺ θὰ πάρει!. Ἔχει καιρὸ γιὰ παντριές! Ἂς γλεντίσει πρώ-

τα τὰ νιάτα του καὶ βλέπουμε! Τί, τί θέλει τὴ σκλαβιὰ ἀπὸ τώρα!..

Αὐτά τους τὰ λόγια κανένα ἀποτέλεσμα δὲ φέρανε, ἀλλ' αὐτὸ ποὺ ἔμαθα ἔφερε κάποιο.

Γιὰ νὰ τὸ λένε θἄχαν ἀκούσει κάτι, θὰ τὄχαν μάθει ἀπ' τὴ μάνα μου, ἢ κι' ἀπ' αὐτὸν ἀκόμα τὸν πατέρα μου. Θὰ γίνηκε λόγος!

Αἰσθάνθηκα ἐπιθυμία νὰ τὴ συμπαθήσω, νὰ τὴν ἀγαπήσω, νὰ προσηλωθῶ ὅλος σαὐτή. Καὶ γιὰ κεντρί, στὴν ἐπιθυμία μου αὐτή, νὰ τὴ δυναμώσω, μεταχειριζόμουνα μιὰ εἰκόνα τῆς Κάκιας, πῶς εἴτανε μιὰ μέρα.

Τὰ μαγουλάκια της εἶχαν κοκκινίσει ἕνα ἀπόγευμα, καθὼς μοῦ μιλοῦσε, καὶ ἡ ματιά της εἶχε ἀνάψει... Ἆ, ἔκαιε!.

Εἴτανε, δίχως ἄλλο, θησαυρὸς κρυμμένος!..

Κιἄρχισα πιὸ πολὺ νὰ τὴ βλέπω ἐρωτικά, νὰ κολλῶ κοντά της. Καὶ πηγαίναμε καλὰ καὶ καλά, ἴσαμε μιὰ μέρα ποὺ ξεφύτρωσε ἕνα ἐμπόδιο.

Μιὰ μέρα δὲν ξέρω πῶς μοῦ φάνηκε νὰ μοιάζει ἡ Κάκια πολὺ τῆς μάνας μου. Ἡ μάνα μου, ἀντίθετα ἀπ' τὴ μάνα της, εἶχε παντρευτεῖ πολὺ μικρὴ καὶ κρατιόταν καλά! Φαινόταν πολὺ νέα. Ὤ, ὤ, αὐτὸ τότε, πόσο μὲ ψύχρανε! Πολεμοῦσα νὰ τὸ βγάλω, προσπαθοῦσα νὰ βρῶ ὅτι δὲν ὑπῆρχε καμμιὰ ὁμοιότητα, τίποτα, τίποτα! Αὐτὸ ἐκεῖ, ἐπέμενε. Ἔμοιαζε τῆς μάνας μου! Καὶ δὲν ἤθελα νὰ μοιάζει διόλου, μὰ διόλου.

Καὶ μέσα σαὐτὸ τὸ μαρτύριο ποὺ βρισκόμουνα, εἶχα καὶ δυὸ διαβόλους. Τὶς δυὸ γρηές. Αὐτὲς δὲ μᾶς ἄφιναν ἥσυχα, ἐρχόντουσαν ἐκεῖ ποὺ καθόμαστε, ἐγώ, ἡ

ἀδελφή μου κ' ἡ Κάκια, ἀλλ' ἐμεῖς φεύγαμε πάντα καὶ τὶς ἀφίναμε. Θέλανε, καλὰ καὶ σώνει, νὰ μάθουν ἂν ἐγὼ τὴ συμπαθῶ, συμπαθῶ τὴ σουσουράδα, καὶ ὅλο μὲ φέρνανε βόλτα. 'Αλλ' ὅσο κιἂν εἶταν ἢ νόμιζαν πὼς εἶταν ἔμπειρες, δὲν τὰ κατάφερναν καλά.

—Μὰ εἶνε τίποτα αὐτή; μὲ ρώτησε μιὰ φορὰ ἡ μιά.

—Μὰ δὲν τὴ ξέρεις;

—Ναί, τὴν ξέρω, μὰ τὰ μάτια μου, παιδί μου! νομίζεις βλέπω καλά; Γιὰ πές μου, εἶνε τίποτα; πὼς σοῦ φαίνεται ἐσένα;

—Τὶ πὼς μοῦ φαίνεται ἐμένα;

—Νά, ἂν σ' ἀρέσει, βρέ, ἂν τρώγεται;

—Μὰ τὶ διάβολο! γιὰ ἀνθρωποφάγο μὲ πήρατε!

—Ἔλα, βρέ, παλιόπαιδο!

Καὶ ἡ ἄλλη κουνῶντας τὸ κεφάλι:

—Μὰ ξέρεις τὶ σοῦ εἶνε αὐτός;

Πάνω σαὐτὰ συνέβηκε καὶ κάτι ἄλλο, ἢ κάτι παρουσιάστηκε, ποὺ ὅσο κι' ἂν εἶτανε περαστικό, ἔδωσε ὅμως ἕνα τέλος.

Κι' αὐτὸ εἶταν ἕνα πέρασμα μιανῆς νέας κυρίας τῶν 'Αθηνῶν.

Τὴν εἶχα δεῖ ἕνα πρωΐ. Εἶτανε μόνη πρῶτα, μὲ μιὰ δούλά της, καὶ τὴν εἶχα πάρει γιὰ λεύτερη, ὕστερα εἶδα καὶ τὸν ἄντρα της. Περίμεναν στὴν παραλία γιὰ νὰ φύγουν. Ἕνας φίλος, ποὺ ὅλα τἄξερε, αὐτὸς μοὖπε πὼς εἶταν 'Αθηναία.

Τί ἐντύπωση μοὔκανε κεῖνο τὸ κεφαλάκι τὸ καστανό, κείνη ἡ μυτίτσα, τὰ χειλάκια! 'Αμ' τὰ μάτια της! Ὦ, τὰ μάτια της!.

Ἡ μορφὴ τῆς Κάκιας χάθηκε, ξαφανίστηκε, καὶ

όταν θέλησα νὰν τὴ σκεφθῶ, πώ, πώ, πὼς τὴν εἶδα μπροστὰ στὸ λαμπερὸ κεῖνο πρόσωπο!

Θυμοῦμαι σ' ἕνα πέρασμα μιανῆς κυρίας τοῦ τόπου μας, αὐτὴ ἡ νέα κυρία, ἡ ξένη, ποὺ εἶχε σηκωθεῖ, γιατὶ καθόταν πρὶν ἔξω ἀπὸ τὸ καφενεῖο τῆς παραλίας, γύρισε τὸ κεφάλι καὶ τὴν κοίταξε μὲ μιὰ στάση κ' ἕνα βλέμμα περιφρονητικό. Τὰ μεγάλα της ματόκλαδα εἴχανε σχεδὸν κρύψει τὸ βλέμμα της, τοὺς δυὸ κείνους μικροὺς ἥλιους, ἀλλὰ πόσο, πόσο εἶταν ὡραία κἔτσι!.

—Μὴ βιάζεσαι, ἔλεγα ἔπειτα φεύγοντας, τί, ὅποια θέλουνε θὰ σοῦ δώσουν; Τί ὡραῖο πράμμα!. Ἄ, θὰ βρῶ!.

Ἀπ' τὴν ἡμέρα κείνη ἄρχισα νὰ φεύγω νωρὶς τὸ ἀπόγευμα, μόλις ἔτρωγα σχεδὸν, καὶ νὰ ἐπιστρέφω τὸ βράδι.

—Γιατὶ δὲν κάθεσαι, ποὺ θὰ πᾶς πάλι! μοῦλεγε ἡ μάνα μου ζητῶντας νὰ μὲ κρατήσει.

Ἀλλὰ ποὺ ἐγώ! Ἔπαιρνα δρόμο.

Εἶχα κάνει τὶς σκέψεις μου.

—Ἕνα τέτοιο προσωπάκι, ἕνα τέτοιο κεφαλάκι, ἔλεγα, πρέπει νὰ βρῶ! Τί, ὅποια θέλουν θὰ μοῦ δώσουν; Τί ὡραῖο πράμμα εἶταν! Εὐτυχισμένος κεῖνος, ποὺ τὴν ἔχει! Τί μάτια!. Ἄ, θὰ βρῶ! Κ' ἔπειτα τί, κορίτσι εἶμαι; Ἄς παντρευτεῖ πρῶτα ἡ Τασία! Ὤ! Ἡ παντριὰ μήπως εἶνε μπάλωμα νὰ τὸ ξιλόσεις;

Αὐτὸ τελευταία, τὄχα ἀκούσει νὰ τὸ λέει κάποτε ἡ μάνα μου.

Μοὖρθε στὸ νοῦ καὶ ἡ Ἀθήνα, ἡ Ἀθήνα! Καὶ τί δράματα ἔκαναν νὰ παρουσιαστοῦνε! Ἀλλά, τὸ παρατήρησα, εἶδα νἄχω κἐγὼ ἕνα φόβο, τὸ φόβο τοῦ πατέρα μου. Κἔλεγε αὐτὸς πάντα:

—Παπούτσι ἀπ' τὸν τόπο σου καὶ ἄς εἶν' καὶ μπαλωμένο!

Δὲν τὸν ἔμελλε γιὰ προίκα φθάνει νἄτανε γνωστή, τοῦ τόπου μας.

Ἡ Κάκια ἔπαψε σὲ λίγο, νἄρχεται. Κ' ἐγὼ ἄρχισα νὰ μένω στὸ σπίτι. Κανεὶς δὲ μοὔπε τίποτα.

Ἕνα ἀπόγευμα ὅμως, ξαφνικά, παρουσιάστηκε. Μὰ αὐτὴν τὴν ἡμέρα εἶταν ἀλλοιώτικη, σχεδὸν ἀγνώριστη, μὲ ὄχι ἁπλὰ καὶ σεμνὰ ντυμένη, ἀλλὰ λίγο τρελά. Μἄρεσε ἔτσι καὶ τῆς ρίχτηκα. Ἀλλ' αὐτὴ δὲ φέρθηκε ὅπως ἤξερα καὶ πίστευα. Ἔτσι μοῦ φάνηκε σὰ νἄρθε δασκαλεμένη. Τὸ ὕφος της δὲν εἶταν ἐκεῖνο ποὺ γνώριζα, οὔτε ἡ ματιά της, ποὺ ἄλλοτε τόσο ζητοῦσε τὴ δικιά μου. Τώρα τίποτα ἀπ' αὐτά. Εἶταν ἀλλαγμένη πολύ, πολὺ ἀλλαγμένη. Ἡ ματιά της λίγο στεκόταν τώρα, ποὺ τὴ ζητοῦσα γώ, καὶ ἀποσυρότανε μὲ κάποια ὑπερηφάνεια μαζὶ μὲ σκέρτσο.

Ὅταν ἔφυγε, εἶπε ἡ μάνα μου μπροστά μου, στὴν ἀδελφή μου:

—Μὰ πῶς ἔκανε αὐτὴ ἔτσι σήμερα; Τὴν εἶδες; Τὸ πιστεύεις τὴ συχάθηκα!

Μετανόησα ποὺ τῆς ρίχτηκα, ἀλλὰ βρῆκα γιὰ νὰ παρηγορηθῶ, πὼς μὲ τὸν τρόπο της αὐτὸν ἔσπασε κάτι ποὺ μἔδενε ἀκόμα μαυτή, τί; καὶ μοὔδινε σωστά, ἢ γιὰ καλὰ τὴν ἐλευθερία μου!

Καὶ ξακολούθησα νὰ ὀνειρεύομαι τὸ πρόσωπο ποὔθελα, καὶ λέγοντας στὸν ἑαυτό μου νὰ προσέχει καὶ νὰ μὴ παρασύρεται ἀπ' ὅτι πρόσωπο νόστιμο.

Ἡ Κάκια ἔπαψε γιὰ καλά, νἄρχεται. Ἀλλὰ σὰ νἄ-

δωσε μαὐτὸ κάποιο σύνθημα, ἀρχίσανε οἱ συγκυλίες τῶν δύο γρηῶν.

Στὸ σπίτι οὔτε λόγος πιὰ γιὰ παντριὲς καὶ τέτοια. Καὶ πῶς ἤθελα ὅμως, ἤθελα νὰ γινόταν!. Μιὰ φορὰ μόνε ὁ πατέρας μου μοὖπε:

—Καλὸ εἶνε νὰ μαζευτεῖς πιὰ καὶ νἄρχεσαι καὶ σὺ στὸ κατάστημα, νὰ φαίνεσαι!.

Στραβομουτσούνιασα:

—Οὔ!. ἔκανα, ἔχω καιρό! Ἀπὸ τώρα κλεισοῦρες! Ὁ πατέρας μου μὲ κοίταξε καὶ δὲν εἶπε τίποτα. Ἐγὼ θἄπαιρνα ὅποια ἤθελα!.

Ἕνα μεσημέρι ἔφερα μιὰ ζωγραφιὰ κόρης στὸ σπίτι. Στὴ μητέρα μου εἶπα, πῶς τὴν εἶχα βρεῖ στὸ δρόμο, κοντὰ στὸ σιδερόδρομο. Ἡ ἀλήθεια ὅμως, εἶταν πῶς τὴν εἶχα ἀγοράσει κοντὰ στὸ σιδερόδρομο, ἀλλὰ ντράπηκα νὰ τὸ πῶ. Εἶχα βρεῖ κάποιον γυρολόγο, ποὺ τότε θἄχε ἔρθει, νάπλώνει ζωγραφιὲς στὰ κάγκελα τοῦ σταθμοῦ. Εἶταν οἱ περισσότερες, μορφὲς κοριτσιῶν. Ξαφνικὰ μιὰ μοῦ φάνηκε πῶς ἔμοιαζε μὲ τὴ νέα ἐκείνη κυρία! Ἔτσι μοῦ φάνηκε ὅτι εἶχε κεῖνο τὸ προσωπάκι...

Κανεὶς δὲν εἶταν ἐκεῖ κείνη τὴν ὥρα, καὶ τὴν ἀγόρασα.

Τῆς ἔφκιαξα ἐγὼ ὁ ἴδιος, μιὰ κουρνίζα καὶ τὴν κρέμασα κοντὰ στὸ κρεβάτι μου, τάχα γιὰ νὰ στολίσω τὸ δωμάτιό μου.

Φοροῦσε ἕνα κουκάκι μαῦρο κ' εἶχε τὸ λαιμὸ τυλιγμένο μ' ἕναν ἄσπρο μπουά.

Ὢ, πόσο μάρεσε κεῖνο τὸ προσωπάκι μὲ τὰ καστανὰ γλυκὰ μάτια πού κοίταζε χαμογελῶντας.

—Νά, ἔλεγα, ἕνα τέτοιο προσωπάκι νὰ βρεῖς, νἄχεις κοντά σου!

Ἀλλὰ σιγά, σιγὰ ἔπαθα κάτι ἄλλο. Αἰσθανόμουνα εὐχαρίστηση, κάποτε, χαρά, ὅταν βρισκόμουνα στὸ δρόμο, ἢ στὸ τραπέζι, στὴ σκέψη, πὼς θὰ πήγαινα στὸ δωμάτιό μου, καὶ θὰ τὴν ἔβλεπα! Ναί, ναί, σὰ νὰν τὴν εἶχα ἐρωτευθεῖ!

Φαίνεται ὅμως πὼς τὄχα νὰ μὲ πιάνει ἀγάπη καὶ γιὰ τὶς ζωγραφιές, γιατὶ μικρός, μιὰ μαϊμουδίτσα σωστή, εἶχα πάθει μανία μὲ μιὰ ἄλλη ζωγραφιά. Καὶ δὲν εἴταν κόρης μικρῆς ἀλλὰ μεγάλης γυναίκας, πές. Τὴν εἴχαμε αὐτὴ στὴν τραπεζαρία. Καὶ δὲ βρισκότανε μόνη στὸ κάδρο, μαζί της ὑπήρχαν καὶ ἄλλες δυό. Ὡραῖες καὶ οἱ συντρόφισσές της πολύ, ἀλλ' ἐμένα αὐτὴ μοὖχε χτυπήσει στὸ μάτι. Παράσταιναν τὶς τρεῖς Χάριτες.

Θυμοῦμαι μιὰ μέρα θέλησα καὶ νὰν τὴ φιλήσω. Ἔβαλα πρῶτα σ' ἕνα τραπεζάκι, πού εἴταν ἀπὸ κάτω ἀπ' τὴ ζωγραφιά, ἕνα σκαμνὶ καὶ μὲ τὴ βοήθεια καρέκλας, ἀνέβηκα στὸ τραπέζι, κ' ὕστερα στὸ σκαμνί. Καὶ τὴ φίλησα μὲ κίνδυνο νὰ πέσω, νὰ γκρεμιστῶ. Ἀλλὰ τί τρομάρα, τί ντροπεῖ αἰσθάνθηκα, ὅταν, καθὼς κατέβαινα ἀπ' τὰ ὕψη, παρατήρησα τὸν πατέρα μου νἄνε ξαπλωμένος στὸν καναπέ. Δὲν τὸν εἶχα δεῖ πού μπήκα, γιατὶ μέμπόδιζε τὸ τραπέζι τὸ μεγάλο, πού εἴτανε μπρός. Εὐτυχῶς κοιμώτανε..

Ἕνα ἀπόγευμα γύρισα κουρασμένος ἀπὸ μακρὺ

περίπατο. Καὶ ἀφοῦ ξεκουράστηκα μεσ' στὸ σπίτι, βγήκα στὸν κῆπο.

Κανεὶς δὲν εἶταν ἐκεῖ, ἔρημος, καὶ μόνο ὁ ἥλιος καὶ χελιδόνια.

Στὴν ἐμφάνισή μου πλῆθος σπουργίτια πέταξαν ἀπ' τὴν κληματαργιά, πού ῥίμαζαν τὶς μαῦρες ῥόγες τῶν σταφυλιῶν. Καὶ καθὼς κάθισα, τοὺς ἄκουσα τοὺς ἀχρείους, νὰ φωνάζουν ὅλοι μαζὶ στὴ γραμμή, ἀνεβασμένοι στὸ μαντρότοιχο τοῦ κήπου.

Ἔγυρα στὸν πάγκο.

Μέλισσες, σφῆγκες, χρυσόμιγες πετούσανε βουΐζοντας.

Κάτω πάλι στὴ γῆ, μυρμίγκια γυρίζανε, κόκκινα, μαύρα. Ἕνα μικρὸ κόκκινο πήγαινε ἔχοντας στὸ στόμα του ἕνα μεγάλο νεκρό, κόκκινο, ἄλλο εἶδος..

Ὁ ὕπνος μὲ πῆρε. Κ' εἶδα ἕνα παράξενο ὄνειρο.

Εἴμουνα σὲ μιὰ παραλία, ὅπου κοντά, κοντὰ στὴ θάλασσα, βρισκόταν τὸ σπίτι μας χτισμένο. Ἀπ' τὴ θάλασσα ξαφνικὰ εἶδα νἄχει βγεῖ καὶ νἀνεβαίνει στὸν τοῖχο τοῦ σπιτιοῦ ἕνα εἶδος μεγάλου κογχυλιοῦ, ἢ σαλίγκαρος τῆς θάλασσας. Τὸν πῆρα, τὸν ξεκόλησα ἀπ' τὸν τοῖχο, καὶ θέλησα νὰ τὸν πετάξω πάλι στὴ θάλασσα. Ἀλλὰ δὲν εἶταν πιὰ σαλίγκαρος κεῖνο ποὺ ἔβγαινε ἀπ' τὸ ὄστρακο, ἀλλ' ἕνα μικροσκοπικὸ ἀνθρωπάκι, μιὰ κόρη γυμνὴ μελαχρινή, ὄμορφη ἴσαμε μιὰ πιθαμὴ στὸ ἀνάστημα, καὶ μὲ κάτι στηθάκια..

Κρατῶντας την στὸ χέρι σκεπτόμουνα νὰ τὴν κρύψω, νὰ τὸ ἔχω δικό μου αὐτὸ τὸ μικροσκοπικὸ πλάσμα καὶ μαζὶ θεωροῦσα τελειωμένο τὸ ζήτημα τῆς γυναίκας. Τὴν εἶχα βρεῖ!..

Πάνω σαὐτὸ ξύπνησα καὶ μιὰ λύπη μοῦ ἦρθε, γιατὶ εἶταν ὄνειρο. Δὲν πρόφτασα ὅμως, νὰ λυπηθῶ πολύ, γιατὶ ἕνα κρυσταλένιο γέλιο ἀκούστηκε πέρα λίγο..

Πετάχτηκα καὶ πῆγα νὰ δῶ..

Ἕνα κοριτσάκι μὲ κόκκινα ρούχα, εἶτανε μὲ τὴν ἀδελφή μου στὸ πλακοστρωμένο μέρος τοῦ κήπου, ποὺ πήγαινε στὴ δεύτερη εἴσοδο.

Τότε θἆχαν ἔρθει.

Τὸ προσωπό του δὲν τὄβλεπα, ἀλλ' εἶχε ἕνα σωματάκι!

Μικρότερη λίγο στὸ ἀνάστημα ἀπ' τὴν ἀδελφή μου, ἀλλ' ἕνα σώμα!..

Καὶ νὰ καὶ γύρισε, καθὼς θαύμαζα τὸ σώμα της, γύρισε τὸ κεφαλάκι της ἕνα ξανθό, ξανθό, κ' εἶδα τὸ πρόσωπό της..

Θεέ! Τί πρόσωπο! Νά, νὰ αὐτὴν ἀγαπῶ, αὐτὴν! καμμιὰ ἄλλη, καμμιὰ δὲ θέλω! Πάει!

Δὲν ἔμοιαζε διόλου μὲ τὴ νέα κείνη κυρία, οὔτε μὲ τὴ ζωγραφιά, μὰ διόλου, ἀλλ' αὐτὴ εἶτανε γιὰ μένα, αὐτὸ τὸ πρόσωπο.....

Ὅταν τὸ βράδι ἔμεινα μόνος στὸ δωμάτιό μου, ἡ ματιά μου πῆγε στὴ ζωγραφιά.

Στάθηκα τὴν εἶδα, ὕστερα πλησιάζοντας τὴν πῆρα καὶ τὴν ἔσχισα. Καθὼς ὅμως τὴν ἔσχιζα αἰσθάνθηκα κάτι στὴν καρδιά μου, μιὰ λύπη..

Καὶ ἀπ' ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα μ' ἀρχίσανε βάσανα, πόνοι, ἐλπίδες, ἀπελπισίες. Δὲν εἶταν ἀγάπη αὐτὸ ποὖχα, εἶταν τρέλα, γιὰ τὸ κοριτσάκι μὲ τὰ κόκκινα.

Ὕστερα μετὰ καιρό, ἔκανα καὶ κείνη τὴν ἀπόπειρα, ποὺ ζήτησα νὰ τῆς πῶ τὶς δυὸ λέξεις, καὶ τὴν ἔπαθα. Καὶ μετὰ παρουσιάσθηκε βοηθὸς νὰ μοῦ τὰ φκιάξει ἡ Ἀνέτα...

Δὲν ξέρω γιατὶ εἶχα μιὰ ἐλπίδα στὴν Ἀνέτα πὼς κάτι θἄκανε. Ἀλλ' εἶχα κιἄλλη;

Ἔτυχε ὅμως αὐτὲς τὶς ἡμέρες νὰ πιάσουνε βροχές, κακοκαιρίες. Καὶ ἀκριβῶς ἀπ' τὴν ἄλλη μέρα.

—Ὢ! ἀλοίμονο, ἔλεγα, τώρα θἄρθει καὶ ὁ χειμώνας, ἀλοίμονο! Πὼς νὰ κάνω;

Ἡ Ἀνέτα πήγαινε στὴ Λιλίκα, ποὺ δὲν ἐρχόταν ἀπ' τὴ βροχὴ καὶ τὴν κακοκαιρία, πήγαινε σταλμένη ἀπ' τὴν ἀδελφή μου. Καὶ ὅταν ἐρχόταν ἤθελα νὰ τὴ ρωτήσω, ἀλλ' ἡ ντροπὴ κ' ἕνας φόβος μοῦκλειναν τὸ στόμα. Αὐτὴ μὲ κοίταζε μόνο..

—Πάει, ἔλεγα, τίποτα δὲ θἄκανε καὶ τῆς ἔρχεται δύσκολα νὰ μοῦ τὸ πεῖ!

Καὶ κλεινόμουνα στὸ δωμάτιό μου, ἀπελπισμένος, ὧρες. Ἡ μάνα μου ἐρχόταν καὶ μοῦ χτυποῦσε:

—Ἔλα, μοῦλεγε, τὶ κάνεις τόσες ὧρες κλεισμένος!

—Γράφω! τῆς ἀπαντοῦσα.

Κ' ἔγραφα ἀλήθεια, τὴν ἱστορία τοῦ ἔρωτά μου!

Αὐτὴ ἐπέμενε:

—Ἔλα ἄνοιξε! Τί, φιλόσοφος ἢ συγγραφέας βάλθηκες νὰ γίνεις!

Πῆγα νὰ τῆς πῶ, ὅταν μοῦπε αὐτό:

—Μὰ μπορῶ νὰ γίνω φιλόσοφος ποὺ δὲν ἔχω στάλα πιὰ μυαλό; Μπορεῖτε νὰ μοῦ τὴ δώσετε αὐτὴ γιὰ νὰ μοῦ ξανάρθει;

Ὢ τὰ σύννεφα καὶ ἡ βροχὴ πόσο μὲ πείραζαν! Ἄχ, νὰ ὁ χειμώνας!. Ἀφοῦ στὶς τόσες καλοσύνες δὲ μπόρεσα νὰ καταφέρω τίποτα, θὰ μπορέσω μὲ τὶς κακοκαιρίες ποὺ θὰ τὴ βλέπω ἀργὰ καὶ πού!

Κι' ἂν ἔπαδε καὶ τὴ φιλία μὲ τὴν ἀδελφή μου; Νὰ τὴν πάρει ἄλλος! Μὰ τὸ Θεό, θὰ τρελαθῶ!..

Κιἄκουγα τὴ βροχὴ νὰ χτυπᾶ ρυθμικὰ τὰ παράθυρα καὶ μοῦ φαινότανε νὰ χτυποῦσε τὴν καρδιά μου, νἄπεφτε σ' αὐτὴ παγωμένη....

Βγῆκα κ' ἔξω, ἀλλὰ δὲν πέρασα ἀπ' τὸ δρόμο της, πέρασα ἀπὸ μακρυὰ γιὰ νὰ δῶ τὸ σπίτι της. Ἀλλ' οὔτε τὸ σπίτι της εἶδα. Εἶδα μόνο νέους νὰ περνοῦν ἀπ' τὸ δρόμο της καὶ τοὺς μίσησα!...

Εἶχε ἀρκετὲς μέρες νὰ φανεῖ. Ἀλλὰ πάλι ἦρθε ἡ ἡσυχία, ἔλαμψε ὁ μάγος ἥλιος, καὶ τὸ κυανὸ χρῶμα τοὐρανοῦ γλυκό, γλυκὸ σὰν τὰ μάτια της, πάλι φάνηκε. Μαὐτὰ ἦρθε κιαὐτή, ἄλλος ἥλιος, γιὰ νὰ πάψει τὴν τρικυμία ποὖχα στὸ νοῦ.

Θυμᾶμαι καθόμουνα στὸ παράθυρο καὶ κοίταζα μελαγχολικὸς ἔξω, τὸ δρόμο, τοὺς διαβάτες, ὅταν ξαφνικὰ τὴν εἶδα νἄρχεται. Ἀλλά, ἀλλὰ, πρώτη φορά, πρώτη, καθὼς κοίταξε πάνω, ποὺ μ' εἶδε, ἀντὶ νὰ ρίξει τὰ μάτια της ἀλλοῦ, ἕνα χαμόγελο χάραξε τὴ ροδινή της ὄψη καὶ μὲ χαιρέτησε μὲλαφρὸ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ!

Πῶς δὲν ἔπεσα κάτω; Ὑπάρχει εὐτυχία; πολλοὶ ρωτοῦνε. Δὲν ὑπάρχει λέει; Νά, νὰ αὐτὴ εἶταν ἡ εὐτυχία· τὴν εἶδα, εἶδα τὴ λάμψη της!

Ὁ νοῦς μου σάλευε, ἔτρεμα ὅλος, ποὺ ἑτοιμαζόμουνα γρήγορα, νευρικά. Θάλασσα τἄχα κάνει μέσα.

Έκανα καὶ νὰ θυμώσω, ἀλλ'εὐθὺς γέμιζα ἀπ'ἀγάπη.

Ἐτοιμάστηκα καλά, φόρεσα καὶ τὸ καπέλο μου, γιατὶ μοῦ φαινόταν πὼς μοῦ πήγαινε ἔτσι μὲ κατεβαστὸ τὄνα του μέρος, κ' ἔκανα νὰ βγῶ, ὅταν ἡ Ἀνέτα φάνηκε στὴν πόρτα.

Ἡ μορφή της εἶτανε γελαστὴ κ' εἶχε τὄνα της χέρι πίσω.

—Σοῦ φέρνω κἄτι! μοὖπε. Τί μοῦ δίνεις;

—Ὅ,τι θέλεις!

—Δὲ θέλω τίποτα!. Νά! Μοῦ τἄδωσε νὰ στὰ δώσω μὲ τὴ σημασία τους! Αὐτὸ καὶ τοῦτο:

Καὶ μοὖδινε ἕνα κλωνὶ αἰγόκλημα κ' ἕνα φύλλο..

—Ἔλα, ἔλα, Ἀνέτα, ἄφησε τἀστεῖα!

—Σοῦ κάνω ὅρκο! Τί θὰ σὲ γελάσω!

Κ' ἔκανε νἀρχίσει ὅρκους.

Τὴ σταμάτησα καὶ τὰ πῆρα.

—Καλά, καλά!. μὰ ἀλήθεια εἶνε;. Μὴ μέ..

—Μὰ ἀκόμα!.

—Καλά, καλά! Καὶ τί σοῦ εἶπε, λέγε μου, ὅτι τὰ δίνει μὲ τὴ σημασία τους;

—Ναί, ναί, ναί!. Ὅτι στὰ δίνει μὲ τὴ σημασία τους. Τί ἄλλο θέλεις!.

Ἤξερε ἡ Λιλίκα πὼς γνώριζα ἀπὸ σημασίες λουλουδιῶν. Τὸ θυμήθηκα εὐθύς. Μιὰ μέρα στὴν ἀρχή, εἶταν ἐμπρὸς ποὺ μοῦ ζήτησε ἡ ἀδελφή μου τὸν ὀνειροκρίτη μου νὰ δεῖ ἕνα ὄνειρό της. Καὶ ὅταν ἡ ἀδελφή μου τὄδε, τὸν πῆρε κιαὐτὴ καὶ τὸν κοίταξε. Στὸ τέλος εἶδε ποὖχε καὶ σημασίες ἀνθέων.

—Μπά, ἔκανε, ἔχει καὶ σημασία ἀνθέων;

—Ναί, τῆς εἶπε ἡ ἀδελφή μου, τὶς βάλλανε κοντὰ

στὰ ὄνειρα!. Ὁ Τάκης νὰ δεῖς, πῶς τὶς ξέρει! ἀπ' ἔξω καὶ ἀνακατωτά!.

Ἐγὼ διαμαρτυρήθηκα.

Κεῖνες τὶς ἡμέρες ἡ ἀδελφή μου μοῦ φερόταν κάπως καλά, ἀλλ' ἔπειτα!

Γνώριζα ἀλήθεια τὶς σημασίες, κ' ἤξερα τὶ σήμαινε τὸ κλωνὶ καὶ τὸ φύλλο τοῦ αἰγοκλήματος, ἀλλὰ θέλησα νὰ βεβαιωθῶ, δὲν πίστευα, κι' ἅρπαξα τὸν ὀνειροκρίτη καὶ κοίταξα:

Αἰγόκλημα (κλῶνος) Μὲ δεσμεύεις.

Αἰγόκλημα (φύλλο) Θὰ εἶσαι εὐτυχὴς ἂν μ' ἀπολαύσεις.

Νὰ τὴν ἀπολαύσω! Θεέ! Πῶς δὲν πῆρε δρόμο ὁ νοῦς μου!

Γιαὐτὸ μοῦ χαμογέλασε, γιαυτό...

Ἡ Ἀνέτα πάνω σαὐτὸ μοὖπε:

—Ἄκουσε 'δῶ, εἶνε μόνη της κάτω! Ἡ Τασία εἶνε στὸ δωμάτιό της καὶ ντύνεται.. Αὐτὴ κάνει μιὰ ὥρα ὡς ποὺ νὰ ντυθεῖ!..

Πώ, πώ, πῶς μοὖρθε! Ἀλλὰ πῶς θὰ πήγαινα;

Μιὰ ἰδέα μοὖρθε σὰν ἔμπνευση. Εἶχα κἐγὼ τὶς ἐμπνεύσεις μου, τί νομίζετε; Κρατῶντας τὸν ὀνειροκρίτη πήγα γιὰ κάτω, σιγὰ ὅμως σὰν κλέφτης.

Κατεβαίνοντας ἔψαχνα· καὶ βρῆκα κάτι, ποὺ ἤθελα.

Τὴν εἶδα νὰ περπατᾶ σιγὰ μὲ βῆμα βραδύ, στὸ δρομίσκο, ποὺ εἴταν ὁ πάγκος κεῖνος, ποὖχα κοιμηθεῖ...

Μόλις ἄκουσε τὸ βῆμα μου στάθηκε καὶ γύρισε. Καὶ ἅμα μ' εἶδε τὰ μάτια της φωτισθήκανε δυνατά, κ' ἕνα χαμόγελο στόλισε τὴ μορφή της..

—Θεοί!

Τὴν πλησίασα.

—Αὐτὸ εἶνε δικό σας; τὴ ρώτησα δείχνοντας τὸν κλῶνο καὶ τὸ φύλλο.

Ὁ τρόπος της ἐκεῖνος ὁ ἔξυπνος, κείνη ἡ ἐξυπνάδα, ποὺ μἔκανε δυστυχή, ποὺ τὴ φοβόμουνα καὶ τὴν ἀγαποῦσα μαζί, βγῆκε πάλι τώρα, ὄχι ὅμως νὰ μὲ πικράνει, ἀλλὰ νὰ μοῦ δώσει τὴ μεγαλείτερη εὐτυχία τοῦ κόσμου..

—Εἴτανε δικό μου, τώρα εἶνε δικό σας! Μήπως ὅμως, δὲν τὸ θέλετε;

—Γιὰ τὸ θεό! μὴν τὸ λέτε! Πώ, πώ! Ἴσα, ἴσα! Σᾶς εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ! τῆς εἶπα μὴ βρίσκοντας ἄλλο τί νὰ πῶ. Ἀλλὰ μἔβγαλε ἀσπροπρόσωπο κεῖνο, ποὖχα σκεφτεῖ..

—Νά, γιὰ νὰ δεῖτε δῶ, τῆς εἶπα καὶ τῆς ἔδειξα, ἀνοίγοντας τὸ βιβλίο, νὰ αὐτὸ τὸ λουλούδι ἐγὼ θὰ σᾶς δώσω.

—Γιά! ἔκανε αὐτή.

Κἔγραφε τὸ βιβλίο:

—Ἀσφόδελος—Σὲ ἀκολουθῶ μέχρι τάφου.

—Τὸ μικρότερο λέει, ἀπ' ὅτι αἰσθάνομαι! τῆς εἶπα καθὼς διάβαζε. Ὁ νοῦς μου εἶχε ἀρχίσει νὰ δουλεύει τακτικά, ἂς ποῦμε τακτικὰ ἂν κ' ἔκανε σὰ ρόδα μηχανῆς ποὺ τῆς ἔχουνε σπάσει γρανάζια.

Σήκωσε τὸ βλέμμα καὶ μὲ κοίταξε χωρὶς χαμόγελο τώρα..

—Ὢ ἀνόητοι. ἔλεγα ἔπειτα, ποὺ τὸ θυμόμουνα, ἀνόητοι, ποὺ ὀνειρεύεσται καὶ λέτε παραδείσους μὲ θεούς. ἀγγέλους, κι' ἄλλα, ἀνόητοι! Νὰ αὐτὸς εἶνε ὁ παράδεισος, ἡ ματιὰ τῆς κόρης ποὺ ἀγαπᾶτε καὶ σᾶς ἀγαπᾶ!.

Ἔφυγα ὅταν κατάλαβα πὼς θὰ ἐρχόταν ἡ ἀδελφή μου. Κ' ἔφυγα, ὄχι γιὰ τίποτα ἄλλο, ἀλλὰ γιατὶ δὲν ἤθελα νὰ μὲ δεῖ σὲ κείνη τὴν ταραχή, ξαναμμένο.

Κἐγλύστρησα σὰν κλέφτης πάλι κιἀνέβηκα πάνω, ἀπ' τὴ μικρὴ σκαλίτσα ὅμως τώρα.

Εὐτυχῶς οἱ γρηὲς δὲν τὄχαν πάρει μυρουδιά. Ἡ μάνα μου ἔλειπε.

Τὸ πρόσωπο π' ἀντίκρισα, ἅμα ἀνέβηκα, εἶταν ἡ Ἀνέτα.

Μοῦ φάνηκε πὼς παραμόνευε, γιατὶ εὐθὺς παρουσιάστηκε.

—Ἀνέτα μου, σεὐχαριστῶ πολύ, πολύ! Μοὖδωσες τὴ ζωή μου! τῆς εἶπα καὶ τῆς ἄρπαξα τὰ χέρια.

Ἀλλὰ πὼς μοῦ φάνηκε; ὅτι τὰ μάτια της εἴτανε κόκκινα, κλαμμένα..

Τί νὰ γίνεται τώρα, ἡ Ἀνέτα; Μιὰ μέρα ἔφυγε ἀπ' τὸ σπίτι μας, πρὶν ἀκόμα, ἢ λίγες μέρες πρὶν κάνω σύντροφο τοῦ βίου μου, τὴν κόρη μὲ τὰ κόκκινα.. Ἔφυγε ἀφοῦ μἔκανε εὐτυχή! Θέλησα νὰ τὴν κρατήσω, ἀλλὰ στάθηκε ἀδύνατο, ἤθελε νὰ φύγει. Κ'ἔφυγε καὶ ἀπ' τὸν τόπο μας.

Τί νὰ γίνεται τώρα; Θὰ ζεῖ ἄραγε, κεῖνο τὸ δυστυχισμένο πλάσμα; Ἴσως θὰ πλανιέται δῶ καὶ κεῖ στὰ ξένα δουλεύοντας, γερασμένο, συντριμένο καὶ φέροντας καὶ ἀναμνήσεις! Καὶ τί ἀναμνήσεις!..

Η ΕΚΔΙΚΗΣΗ ΠΟΥ ΘΑ ΕΡΘΗ *

Πάλι ὁ Παυλῆς δούλευε στὸ κατάστημα τοῦ Μπάτσικα, πάλι. Δὲν εἶχε φύγει καὶ ἂς ἔλεγε ἀπὸ καιρό:

—'Απ'τὸ καταραμένο μαγαζὶ μακρυὰ ὁ δουλευτής!..

Ἔμεινε κ' ἐργαζότανε στὸ καταραμένο μαγαζὶ σὰν κολασμένος μέσα σὲ καζάνι κόλασης, ὅπου ὅσο κι' ἂν τὸν βασανίζει αὐτό, δὲ μπορεῖ νὰ φύγει.

Καὶ τὸ μισοῦσε καὶ αὐτό, ὅπως ἐκεῖνον τὸν Μπάτσικα τὸν ἀφεντικό του, τὸν κοντόχοντρο μὲ τὸ γέλιο τὸ ξερὸ σὰ βήξιμο καὶ τὰ μάτια του ποὺ εἶταν σὰ γιαλιὰ δίχως χρώμα.

Καὶ ὅμως δούλευε κεῖ. Κάθε μέρα βρισκόταν ἀπὸ πολὺ πρωΐ στὸ μακρόστενο δωμάτιο, ποὺ χρησίμευε γιὰ ἐργαστήρι, πλανίζοντας καὶ κολῶντας ξύλα!..

Μιὰ σκάλα πλατειὰ καινούργια τὸ συγκοινωνοῦσε μὲ τὸ κάτω, ὅπου ὑπῆρχε τὸ ἐπιπλοπωλεῖο.

Σκυθρωπός, ἀμίλητος, ἔβγαινε τὸ βράδι ἀπ' τὴ δουλιά. Αὐτὸ ἔκανε τὸ φίλο του τὸν Κουκλῆ νὰ λέει πολλὲς φορές:

—Μωρὲ σὰν τὸ Λάζαρο καὶ σύ! 'Εκεῖνος δὲ γελοῦσε γιατὶ εἶδε τὰ κακὰ τοῦ ἄλλου κόσμου, σὺ δὲ

* «Χαραυγὴ» 15 'Ιουλίου 1911.

βγάζεις άχνα επειδή είδες και παραείδες Μπάτσικα!

Και τον έπαιρνε στο πιο κοντινό κρασοπουλειό, όπου, αφού του έδινε κάμποσα ποτήρια, τον έφερνε, καθώς έλεγε, στα σύγκαλά του. Τότε αλήθεια, ο Παυλής μιλούσε, άνοιγε το στόμα του για να πει κάτι, πού είτανε σα σούμα όλων των συλλογισμών, πού τον είχανε βασανίσει όταν δούλευε:

—Άχ! δε θάρθει μια μέρα!.. Αφεντικά!.. Πού θα πάνε να κρυφτούνε! Αλλά κείνον εγώ πρώτα ήθελα, κείνον!... άχ! τον Μουράβα!.. Πού να τον εύρω όμως;

Ο Κουκλής κουνούσε το κεφάλι του χωρίς να απαντά. Ήξερε τί εννοούσε μ' αυτά του τα λόγια ο φίλος του. Είχε αρχίσει να περιμένει κάποια επανάσταση, την επανάσταση των δυστυχισμένων, πού ήλπιζε να εκδικηθεί. Ήξερε επίσης ότι, επάνω απ' όλα, επάνω απ' το μίσος, πού είχε στο Μπάτσικα, στεκόταν ένα άλλο μίσος, ένα μίσος μανιακό για κάποιον Μουράβα. Αυτός ο Μουράβας τον είχε βασανίσει πολύ μικρόν, όταν ορφανός απροστάτευτος δούλευε στο κατάστημά του. Του είχε γίνει με το έτσι το θέλω, και προστάτης ή καλύτερα αφέντης. Και ξύλο, ξύλο. Δεν περνούσε μια μέρα χωρίς να τον δείρει. Τον χτυπούσε για το τίποτα, τον χτυπούσε και χωρίς αιτία, έτσι για να ξεθυμάνει, όπως άλλοι σπάζουνε ποτήρια, πιάτα.

Αλλ' αυτός ο Μουράβας, πού για να τον εκδικηθεί δε θα περίμενε το σήκωμα των δυστυχισμένων, θα τόκανε πρίν, είχε χαθεί. Πού πήγε κανείς δεν ήξερε. Μόνο από κάποιον μια μέρα, άκουσε ότι βρίσκεται στην Αμερική.

Ἄρχιζε ἔπειτα, ὁ Παυλῆς, νὰ λέει γιὰ τὸ Μπάτσικα πὼς ζητᾶ μὲ κάθε τρόπο νὰ τοῦ κόψει πρόστιμο. Τὰ φύλλα δὲν κλοῦνε καλά, χάσκουν, χίλια δυὸ εὕρισκε καὶ δός του βρισιὲς καὶ δός του πρόστιμο!.. Ἡ κακιά του τύχη τὸν ἔρριχνε ὅλο σὲ τέτοιους ἀνθρώπους, ποὺ ρουφοῦνε ὄχι τὸν ἱδρώτα, ἀλλὰ τὸ αἷμα τοῦ τεχνίτη! Καὶ τελειώνοντας ἔλεγε μὲ μανία:

—Ἄ, ἀφεντικά, ἀφεντικά!..

Ὁ Κουκλῆς δὲν τὸν διέκοπτε, τὸν ἄφινε νὰ λέει πράγματα ποὺ τοῦ τὰ εἶχε πεῖ χίλιες φορές. Ἀλλὰ τί ἄλλο νὰ ἔλεγε; Ὁ Κουκλῆς τὸ εὕρισκε φυσικό. Κουνοῦσε μόνο τὸ κεφάλι καὶ κάποτε ἔτριζε τὰ δόντια του λέγοντας τὰ λόγια ποὺ θὰ ἔλεγε στὸ τέλος ὁ φίλος του:

—Ἄ, ἀφεντικά, ἀφεντικά!..

Ἔτσι τὰ ἴδια λέγανε καὶ τὰ ἴδια περνοῦσαν κάθε βράδι.

Τὴν Κυριακὴ ἀπ' τὸ πρωῒ σχεδὸν κολοῦσαν στὸ κρασοπουλειὸ ἴσαμε τὴ νύχτα ποὺ θὰ φεύγανε σκυθρωποὶ γκρινιάζοντας, ἐνῷ ὅλη τὴν ἡμέρα τὴν εἶχανε περάσει μὲ γέλια.

Ἕνα ἀπόγευμα Κυριακῆς δὲν ἔκαναν ὅπως συνείθιζαν, ἀλλὰ σηκωθήκανε, πάνω στὴν ὥρα μάλιστα, ποὺ ἔπρεπε νὰ καλοκαθίσουν, καὶ φύγανε.

Ὁ Κουκλῆς θὰ πήγαινε τὸν Παυλῆ σ' ἕνα μέρος ποὺ μαζευόντουσαν πολλοὶ καὶ κάποιος τοὺς δασκάλευε, τοὺς ἔλεγε γιὰ κάτι ἰδέες...

Σιγὰ-σιγὰ περπατῶντας φθάσανε σ' ἕνα ἀπόκεντρο

ἐξοχικὸ μαγαζάκι, ποὺ πέρα μακρυὰ διακρινόντανε νάπλώνεται ἡ θάλασσα, τὰ μακρυνὰ βουνά, κ' ἕνα, ποὺ οἱ κορυφές του σὰ μαστοὶ παρθένου ἐπροτείνονταν στὸν οὐρανό. Καὶ ὅλα, ὅλα κι ὁ οὐρανός, μὲ τὸ ἴδιο σχεδὸν χρῶμα βαμμένα, ἄλλο πιὸ πολύ, ἄλλο πιὸ ἐλαφρά.

Κάτω ἀπὸ δυὸ μεγάλες ἀκακίες, ποὺ βρισκόνταν ἀπ' ἔξω ἀπ' τὸ μαγαζάκι καθόντουσαν πολλοὶ κουρελιάρηδες, ξυπόλυτοι, μελαψοὶ ἀπ' τὸν ἥλιο καὶ στεγνοὶ ἀπ' τὴν κακοπέραση. Τὰ μάτια τους στηλώθηκαν στὸν Παυλῆ καὶ τὸ σύντροφό του.

Ὁ Κουκλῆς ἤξερε ἀρκετοὺς καὶ τοὺς χαιρέτησε. Αὐτοὶ ἀπαντήσανε. Κοιτάξανε πάλι τὸν Παυλῆ καὶ ξανάρχισαν τὴν ὁμιλία τους.

Οἱ δυό τους καθίσανε κοντὰ στὴν πόρτα τοῦ μαγαζιοῦ σὲ μιὰ μικρὴ σκιά. Κοντὰ ἐκεῖ, στὴν εἴσοδο, ἕνας τέτζερης τραγουδοῦσε τὸ πιὸ εὔθυμο τραγούδι, πάνω σ' ἕνα ντενεκὲ τοῦ πετρελαίου, ποὺ χρησίμευε γιὰ φουφοῦ.

Ὁ καιρὸς εἴτανε καλός. Ὁ οὐρανὸς καθαρός, καθαρός, χωρὶς κανένα σημάδι ἄσπρο νὰ τοῦ χαλᾶ τὴ γαλήνη.

Εἶχε ἔρθει ἡ ἄνοιξη πιὰ καὶ ὁ ἀέρας ἐγέμιζε ἀπὸ μυρουδιὰ χόρτου, λουλουδιῶν καὶ ἀπ' τὴν εὐγενικιὰ μυρουδιὰ τῶν στολισμένων μὲ τὰ λευκά τους στολίδια, τὰ νυφικά, δυὸ δέντρων, ποὺ κάτω στὴ σκιά τους τὴν κεντημένη ἀπ' τὰ φύλλα τους, καθόνταν συζητῶντας οἱ σύντροφοι, καὶ ἀπὸ ἕνα ἁγιόκλημα ποὺ ἀνεβασμένο στὴ μάνδρα τοῦ κρασοπουλειοῦ ἔπεφτε πλούσιο στὸ δρόμο σὰ νὰ χυνόταν σ' αὐτόν, στολισμένο καὶ αὐτὸ μὲ τὰ λευκά του λουλούδια ...

—Ἐδῶ παίρνει κανεὶς ἀναπνοή! εἶπε ὁ Κουκλῆς βαθειὰ ἀναπνέοντας.

—Ναί, ναί... τοῦ ἀπάντησε ὁ Παυλῆς κοιτάζοντας τριγύρω καὶ αἰσθανόμενος τὴ γαλήνη νὰ πέφτει στὸ πνεῦμα του.

Ἔμειναν σιωπηλοί. Οἱ ἄλλοι συγομιλοῦσαν. Ὁ δάσκαλος δὲ θἄργουσε νὰ φανεῖ.

Γύρω τους, κοντά τους χλόη ψηλὴ καὶ ἄλλα ἄγρια χόρτα καὶ λουλούδια εἶταν μαζεμένα πυκνὰ σὰ μικροσκοπικὸ πλῆθος. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα σὰ σταυροφόροι δεσποτάδες τους μὲ τὸ μαῦρο σταυρὸ στὴ μέση, οἱ παπαροῦνες ἐπρόβαλαν κόκκινες, κόκκινες...

—Νὰ ὁ Δάσκαλος! Μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε νὰ λέει. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οἱ ἀγριοπρόσωποι, οἱ κουρελιάρηδες μὲ τὶς ἄγριες ματιές τους, σηκώθηκαν στὴ φωνὴ αὐτὴ καὶ στράφηκαν στὸ μέρος, ποὺ φαινόταν ἕνας ψηλὸς ἀδύνατος ἄνθρωπος μὲ ρεμπούπλικα καφετιά, παλιὰ καὶ σταχτερὰ ρούχα, νὰ ἔρχεται σιγά.

Ὅταν πλησίασε εἶχε τὸ βλέμμα σὰ σβυσμένο, ἄδειο ἀπὸ σπίθα ζωῆς, κίνησης. Ἀλλὰ μόλις ὁ Κουκλῆς τὸν πλησίασε καὶ τοῦ σύστησε τὸν Παυλῆ, μιὰ φωτεινὴ ἀκτίνα ἀγάπης φώτισε κεῖνα τὰ μάτια καὶ ἔδωσε ζωὴ σ' ὅλη τὴν ἀδύνατη, ὠχρὴ μορφή του.

— Καὶ ὁ Χριστὸς ἔτσι θὰ κοίταζε! σκέφτηκε ὁ Παυλῆς.

Ἡ φωνὴ τοῦ δασκάλου εἶτανε γλυκειά, πειστική.

Εἶχε σταθεῖ κοντὰ στὴ μάνδρα τοῦ κρασοπουλειοῦ καὶ μιλοῦσε. Οἱ ὀπαδοί, οἱ σύντροφοι τὸν εἶχανε κυκλώσει. Πάνω του, δίπλα ἀπ' τὸ ἁγιόκλημα ὑψώνονταν, ἐκουνιοῦνταν, ἐστέκονταν κ' ἔσειαν τὰ κλωνιά

τους οἱ ἀνθισμένες κορυφὲς καλαμιῶν. Ἀφοῦ εἶπε κάμποσα λόγια γιὰ τὴ συντροφιὰ καὶ τὸ σκοπό της, ὁ Δάσκαλος, ἀλλάζοντας τόνο καὶ σύροντας ἀπ' τὴν τσέπη του ἕνα χαρτάκι τοὺς εἶπε:

—Γιὰ κοιτᾶτε ἐδῶ παιδιά!. Αὐτὸ τὸ χαρτάκι τὸ βρῆκα μόλις βγῆκα ἔξω ἀπ' τὴν καλύβα μου. Ὁ ἄνεμος θὰ τὸ ἔφερε κεῖ. Εἶνε ἀπ' τὴν Παλιὰ Διαθήκη. Γιὰ ἀκοῦστε νὰ δῆτε πόσο πηγαίνει σύμφωνα μὲ τὶς δικές μας ἰδέες.

Καὶ ὁ Δάσκαλος ἄρχισε νὰ διαβάζει τὸ σχισμένο φύλλο:

—Ψαλμός! Εἰς τὸ πρῶτον μουσικὸν καὶ τὰ λοιπά!. Εἶνε τοῦ Δαβὶδ: Ἀληθῶς ἄρα λαλεῖτε δικαιοσύνην; κρίνετε μετ' εὐθύτητος υἱοὶ ἀνθρώπων; Ὁ Δίκαιος θέλει εὐφρανθεῖ ὅταν ἰδεῖ τὴν ἐκδίκησιν, τοὺς πόδας αὐτοῦ θέλει νίψει ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀσεβοῦς!.. Τώρα νὰ σᾶς τὸ ἐξηγήσω!..

Ὁ Παυλῆς ἄκουγε προσεχτικά, ἀλλὰ ξαφνικὰ κάτι τὸν κύκλωσε ὅμοιο μὲ ὄνειρο, ἢ κομμάτι παρμένο ἀπ' τὸν μάγο ὕπνο, καὶ τοῦ φάνηκε τότε, ὅτι ὅλα ὅσα εἶχε πεῖ ὁ δάσκαλος, τὰ κομμάτια τῆς Γραφῆς καὶ ὅ,τι θὰ ἔλεγε ἀκόμα, ὅλα νὰ τὰ ἤξερε, ὅλα, κάποιος νὰ τοῦ τὰ εἶχε πεῖ, νὰ τοῦ τὰ εἶχε διαβάσει σὲ κάτι ἄλλες ὧρες, σὲ ὧρες μυστηριώδεις! Καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ σὰ νὰ ἔπεσε τὸ σκοτάδι, ποὺ κρύβει τὰ μέλλοντα, εἶδε, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶταν ἔτσι περαστικός, ἀλλ' εἶτανε σταλμένος ἀπ' τὸ μεγάλο Κριτὴ γιὰ νὰ τιμωρήσει!..

Ὁ δάσκαλος μιλοῦσε, μιλοῦσε, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐπρόσεχε πιά, ἔμενε βυθισμένος σὲ κεῖνο τὸ μάγο, ποὺ σὰν ἀόρατο, στοὺς ἄλλους, σύννεφο τὸν εἶχε κυκλώσει καὶ

τὸν ἔκανε νὰ αἰσθανθεῖ τόσα, καὶ σὰ νὰ ἄκουγε ἄλλες φωνὲς νὰ τοῦ λένε, νὰ τοῦ μιλοῦνε!...

Συνῆρθε ἀπὸ μιὰ βροντερὴ φωνὴ τῆς συντροφιᾶς, ποὺ ἔβγαλε ἐνθουσιασμένη ἀπ' τὴ διδαχὴ τοῦ Δασκάλου. Ἄκουσε τὸ Δάσκαλο νὰ λέει:

— . . . Ἄλλους νόμους θὰ κάνουμε, ἄλλους, ποὺ θὰ ὑπαγορεύσουν οἱ δυστυχεῖς!...

Ὁ Δάσκαλος χτυποῦσε τοὺς πλουσίους, τοὺς νόμους, ὅλα! Εἶχε φτάσει πιὰ ὁ καιρὸς νὰ συντρίψουνε τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ τὸ παλιό, τὸ ἀραχνιασμένο, τὸ γεμάτο ζωΰφια καὶ ἄλλα βρωμερὰ ἑρπετά, καὶ νὰ φκιάξουνε ἕνα νέο γεμάτο ἀπὸ ἀέρα καὶ φῶς!...

Καὶ ὁ ἥλιος ἔδυε. Φαινόταν, φωλιασμένος σ'ἕνα βουνό, νὰ χάνεται χωρὶς λάμψεις σὰν τυλιγμένος σ'αὐτές.

Ὁ ἥλιος εἶχε χαθεῖ, οἱ σκιὲς τῆς νύχτας ἐρχόνταν. ἔβγαιναν καὶ ὁ Δάσκαλος ξακολουθοῦσε νὰ λέει, νὰ μιλᾶ. Ξαφνικὰ ἐσώπασε ἀπότομα καὶ κοίταξε δείχνοντας πέρα πρὸς τὴ δύση. Ἐκεῖ, ἐνῷ εἶχε πέσει σκοτάδι πιά, ἡ δύση εἶχε γίνει κατακόκκινη τόσο, ποὺ σὰν κάποιο χέρι γίγαντα μὲ πινελιὲς μεγάλες νὰ τὴν εἶχε βάψει μὲ αἷμα πολὺ πολύ, ποὺ φαινόταν νὰ στάζει, νὰ τρέχει . . .

—Σημεῖο!.. φώναξε ἕνας·

—Ἔτσι ὁ οὐρανὸς θὰ βαφτεῖ ἀπ' τὸ αἷμα! ἐξήγησε ἄλλος.

Τὴν ἄλλη μέρα πάλι στὸ κοτάστημα τοῦ Μπάτσικα. Ἀπὸ πολὺ πρωῒ ἐκεῖ δούλευε μέσα στὰ ξύλα, τὰ ροκανίδια... Οἱ ἡμέρες περνοῦσαν ὅπως πάντα, σκοτεινὲς γιὰ τὸν Παυλῆ μέσα στὸ κατάστημα τοῦ Μπάτσι-

κα. Κάποτε ὅμως τώρα, ἡ ἐνθύμηση τοῦ Δασκάλου, τῶν νέων φίλων, τοῦ ἔδιναν κάποια χαρὰ καὶ μὲ λαχτάρα σκεπτότανε τὴν Κυριακὴ ποὺ θὰ πήγαινε κοντά τους.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ τοῦ εἶχε φανεῖ, ὅταν ὁ Δάσκαλος μιλοῦσε, δὲν τὸ θυμότανε, δὲν τοῦ εἶχε ἀφήσει ἴχνος, ὅταν συνῆρθε, παρὰ ἕνα σκοτάδι ταραγμένο ποὺ τὸν ἔκανε νὰ πιστέψει ὅτι εἶχε ἀποκοιμηθεῖ ἔτσι ὄρθιος καὶ κάτι εἶχε δεῖ σ' αὐτὸν τὸν ὕπνο.

Ἕνα πρωῒ σηκώθηκε μὲ μιὰ προαίσθηση ὅτι κάτι κακὸ θὰ τοῦ συμβεῖ.

Εἶχε δεῖ κ' ἕνα ὄνειρο.

Κατέβαινε ἕνα δρόμο πολὺ κατηφορικό, ἔρημο, ποὺ κάτω στὸ βάθος του φαινότανε δάσος πυκνὸ ἀπὸ πεῦκα. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ τὴν ἄλλη τοῦ δρόμου ὑψώνονταν βράχοι ψηλοὶ καὶ πάνω σ' ἕναν εἶδε πολλοὺς καλόγερους καὶ παπάδες, ὅλους στὴ γραμμὴ ἀκίνητους, νὰ τὸν κοιτάζουν ποὺ περνοῦσε. Αὐτὸς κάτι ἔτρωγε. Καὶ βλέποντας τοὺς καλόγερους νὰ τὸν κοιτάζουν ἔτσι, νόμισε ὅτι τὸν βλέπανε θέλοντας νὰ δοῦνε μήπως αὐτό, ποὺ ἔτρωγε εἴτανε δικό τους, τοὺς τὸ εἶχε κλέψει. Καὶ στράφηκε νὰ δοῦνε αὐτοί, τί εἶχε. Ἀλλὰ μαζὶ εἶδε καὶ αὐτὸς τί ἔτρωγε! Ἔτρωγε, μασοῦσε δίχως πόνο τὰ δάχτυλά του!.. Καὶ ἐνῷ τὸ εἶδε ξακολουθοῦσε νὰ τὰ μασᾶ, νὰ τὰ μασᾶ καὶ τὰ αἰσθανόταν στὸ στόμα του κρύα, μαλακὰ καὶ παράλυτα. Ξαφνικὰ εἶδε τὸν Κουκλῆ. Ἐρχόταν αὐτὸς γρήγορος. Ἀλλὰ δὲν εἴτανε μελαχροινὸς πιά, εἴτανε μαῦρος, κατάμαυρος καὶ ντυμένος παράξενα, μὲ μικρὲς-μικρὲς βράκες,

θαλασσιὲς καὶ τὰ γόνατά του ἔχοντας τυλιγμένα μὲ ἄσπρες λουρίδες πλατειές!..

Καὶ αὐτὴν τὴν ἡμέρα ὁ οὐρανὸς εἴτανε γεμάτος σύννεφα καὶ φυσοῦσε καὶ ἄνεμος δυνατός. Ἕνας θόρυβος ἐρχόταν ἀπὸ μακρυὰ δυνατός, ἀδιάκοπος. Εἴτανε ἡ θάλασσα. Τὸ δυνατὸ αὐτὸ στοιχεῖο κυλοῦσε, ἔρριχνε ἀγριεμένο τὰ κύματά του στὴν ἀμμουδιά. Τὸ ἕνα πάνω στὸ ἄλλο καὶ ἄλλοτε πολλὰ μαζὶ τὰ κύματα τρέχανε, ὁρμοῦσαν στὴν παραλία σὰ σάτυροι τῆς θάλασσας, βγαίνοντας ἀπ' τὰ βάθη της καὶ ἐρωτευμένοι κάποια τῆς γῆς ἐμορφιά.

Ὅταν ἔκανε ν' ἀρχίσει τὴν ἐργασία του εἶδε ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ ἐργαστεῖ. Κάτι τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἐργαστεῖ, νὰ προσηλωθεῖ στὴν ἐργασία του καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔπιασε τὸν ἑαυτό του νὰ παραμιλᾶ.

—Τί ἔχω;...

Δίπλα κεῖ ἄρχισε νὰ γίνεται ἕνας κρότος μεγάλος σὰ νὰ κάρφωναν καζάνια καὶ χτυποῦσαν, χτυποῦσαν...

Ὁ κρότος αὐτὸς τὸν εὐχαρίστησε καὶ τοῦ ἔφερε μιὰ ἐπιθυμία. Θέλησε ὁ κρότος αὐτὸς νὰ γινότανε τόσος δυνατὸς ποὺ νὰ χανόνταν ὅλα, ὁ κόσμος, ἡ πλάση μέσα σ' αὐτόν!

Καὶ ἄρχισε νὰ ἐργάζεται μὲ κάποια ψυχικὴ ἡσυχία σὰ νὰ ἡσύχασε ἡ ψυχή του μέσα στοὺς κρότους.

Τὸ μεσημέρι δὲν ἐπῆγε στὸ μαγερειό, ἀλλ' ἔμεινε κεῖ ἐπάνω χωρὶς νὰ κατεβεῖ διόλου κάτω, ὅπου τὸν ἐνοχλοῦσε ἡ μορφὴ τοῦ Μπάτσικα.

Ξαφνικὰ τὸ ἀπόγευμα καθὼς δούλευε, ἄκουσε κάτω τὸ Μπάτσικα νὰ φωνάζει καὶ νὰ βρίζει καὶ νόμισε ὅτι εἴτανε γιὰ τοὺς κρότους. Ἀλλὰ σὲ λίγο τὸν εἶδε

νὰ φανεῖ κατακόκκινος μὲ τὰ μάτια του τὰ σὰ γιαλένια νὰ ἀστράφτουνε σὰ νὰ κρύβανε κάρβουνα ἀναμένα.

—Βρὲ χαμάλη, τοῦ φώναξε ὑψώνοντας τὰ δυό του χέρια, τὶ συρτάρια εἴτανε κεῖνα!. Τοῦ κομοῦ βρέ!.. Βρέ, ποὺ νὰ σὲ πάρῃ ὁ διάολος, ἂν τἄχασες πιὰ ἄσ' τὴ δουλιά!.. Ἔβγα μωρέ, ἔβγα νὰ ζητιανέψεις!.. Πήγαινε ἀπ' ἐδῶ, μὴ μὲ φέρεις σὲ κανένα μπελᾶ!. Μωρὲ τὰ λεφτά μου βγαίνουνε μὲ ἱδρώτα, μωρέ!.. Γίνομαι ψεύτης, κλέφτης γιὰ νὰ τὰ βγάλω καὶ νὰ τὰ χαραμίζω σὲ σένα!.

Ἄστο, ἄστο, διάολε.. Ἄστο κι' αὐτό, ἄστο. Φεύγα!. Δὲ θέλω τὴ δουλιά σου!.

Καὶ ὁ Μπάτσικας ἅρπαξε ἕνα ἐργαλεῖο, ποὺ κρατοῦσε ὁ Παυλῆς στὰ χέρια.

—Καλά!. .

Χωρὶς ἄλλο νὰ πεῖ κατέβηκε κάτω καὶ ἔφυγε.

Περπατοῦσε γρήγορα. Κάπου πήγαινε ποὺ εἴτανε μεγάλη ἀνάγκη νὰ βρεθεῖ αὐτὸς καὶ οἱ συντρόφοι ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσαν. Θέλησε σὲ λίγο κάτι νὰ τοὺς πεῖ, νὰ πεῖ στοὺς συντρόφους καὶ στράφηκε. Κανείς! Μόνος αὐτός! Ἐκεῖνοι ποὺ πήγαν;..

—Τί ἔπαθα;.. ρώτησε τὸν ἑαυτό του.

Ἀλλὰ πάλι σὲ λίγο, νόμισε ὅτι τὸν ἀκολουθούσανε σύντροφοι γιὰ νὰ πάει κάπου, ποὺ εἴτανε μεγάλη ἀνάγκη νὰ βρεθεῖ, καὶ τοῦ φαινόταν ἀκόμα νὰ ἔβλεπε καὶ τὶς σκιές τους...

Καὶ ἡ νύχτα ἐρχότανε ἄγρια, σκοτεινὴ σὰν κόλαση, καὶ ποὺ σὰ σπαθὶ κάποιου ἀγγέλου ἡ ἀστραπὴ τὴν ἔσχιζε κάποτε.

Όταν πάλι συνῆρθε ἄκουσε μιὰ φωνὴ γνωστή. Ὁ Κουκλῆς!.. Τὸν εἶδε νὰ στέκεται καὶ νὰ κοιτάζει τρία κοριτσάκια ποὺ βαδίζανε μαζί. Ἡ φωτιὰ τοῦ τσιγάρου του ἔλαμψε. Τὰ κοριτσάκια χωρίσανε καὶ τὸ ἕνα πῆρε τὸ δρόμο ποὺ πήγαινε ὁ Κουκλῆς. Αὐτὸς προχώρησε. Τὸ κοριτσάκι πέρασε ἀπὸ κοντά του γρήγορο καὶ αὐτὸς κινήθηκε τότε πιὸ πολύ. Ἀλλ' αὐτὸ χώθηκε σὲ μιὰ πόρτα, ὅπου σὲ λίγο ἡ σκιὰ τοῦ Κουκλῆ ἔφθασε καὶ ἁπλώθηκε κουνῶντας. Ὁ Κουκλῆς πέρασε καὶ προχώρησε μὲ τὴ σκιά του...

—Κουκλῆ! τοῦ φώναξε ὁ Παυλῆς μ' ἕνα μικρὸ σάλο στὸ νοῦ.

Αὐτὸς στράφηκε γρήγορα.

—Ὤπ!.. ἔκανε.

—Ἔλα δῶ!

—Ὁ Παυλῆς!

Καὶ πῆγε γρήγορα κοντά του μὲ τὰ δυό του χέρια ἕτοιμα, ἀπὸ μακρυά, νὰ σφίξουνε τὰ χέρια τοῦ Παυλῆ. Μαζί του πῆγε καὶ μυρουδιὰ δυνατὴ κρασιοῦ.

—Τί κάνεις; τὸν ρώτησε ὁ Παυλῆς πολεμῶντας νὰ πάψει τὸ σάλο, ποὺ εἶχε στὸ νοῦ.

—Τί νὰ κάνω! Νά, σήμερα δὲν πῆγα στὴ δουλιὰ καὶ τοῦ ἔδωσα τοῦ κρασιοῦ καὶ κατάλαβε!.. Αὐτό!.. Σὺ τί κάνεις μὲ τὸν κὺρ Μπάτσικα; Πῶς τὰ πῆγες;.. Σὰν τὸν κάβουρα, ἔ;.. Στὸ διάολο νὰ πάνε! Πάμε νὰ σοῦ δώσω ἕνα;

Ὁ Παυλῆς ἀρνήθηκε, ἀλλὰ ζητῶντας ὁμιλία, γιὰ νὰ βγεῖ ἀπὸ κάτι ποὺ τοῦ ἔπερνε τὸ νοῦ, τὸν ρώτησε ἂν θὰ πάνε τὴν Κυριακὴ στὸ Δάσκαλο.

—Δὲν πάω πουθενά! Δὲν τὸν ἀφίνεις κι' αὐτόν!

Οὔφ! Ἐμένα νὰ σοῦ πῶ δὲ μ' ἀρέσουνε λόγια, τὰ βρίσκω ὅλα ξύλα, κούτσουρα! Ἐγὼ ἅμα ρουφήξω κάμποσες γίνομαι ὁ φιλόσοφος τῶν φιλοσόφων! Στὸ διάολο ὁ κόσμος! Ὅλα μάταια, μάταια εἶνε! Τί θὰ τὰ κάνετε βρὲ, τὰ λεφτά; Ἐδῶ, ἐδῶ θὰ μείνουνε καὶ σᾶς θὰ σᾶς φάνε τὰ σκουλίκια! Τί γυναῖκες, τί ἄν-δρες, τί παιδιά, κορίτσια, τί τί... σκυλιά, γατιά! Ὅλα κόκκαλα, κοκκάλες! Πούφ καὶ βρῶμα! Πάμε τώρα νὰ πάρεις ἕνα;.. Ἀνακάλυψα ἐδῶ κοντὰ ἕνα... βάλσαμο σωστό!

Ὁ Παυλῆς ἀρνήθηκε. Εἶχε σκεφθεῖ νὰ πάει στοῦ Μπάτσικα γιὰ νὰ τοῦ ζητήσει ὅ,τι μεροκάματα εἶχε νὰ πάρει. Καὶ ὅπου τὸ ἔβγαζε ἡ ἄκρη!

Ἔτσι ὁ Κουκλῆς πῆρε μόνος του τὸ δρόμο γιὰ τὸ βάλσαμο καὶ ὁ Παυλῆς γιὰ τὸ κατάστημα τοῦ Μπά-τσικα.

Ὁ Μπάτσικας καθότανε στὸ γραφεῖο του. Στὸ βῆμα τοῦ Παυλῆ σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ τὸν εἶδε.

—Βρὲ τί ἔγινες! Βρὲ μαγκούφη ποὺ πῆγες; Ἄρ-χισες καὶ δὲν παίρνεις οὔτε ἀπὸ κουβέντα! Ἄντε πή-γαινε πάνω γρήγορα καὶ μοῦφερε μιὰ πελάτισά μου κάτι νὰ διορθώσεις! Προσοχὴ ὅμως! Ὁ νοῦς σου νἆ-ναι μαζί σου! Σὺ εἶσαι μάστορας καὶ μάστορας! Ἐγὼ τὸ λέγω σ' ὅλους! Ἄντε! ἔχω ἀνάψει καὶ τὸ λυχναράκι! Ἕνα νυχτεράκι καὶ εἶνε ἕτοιμα!

Ὁ Παυλῆς ἀνέβηκε πάνω καὶ ἄρχισε νὰ ἐργάζε-ται. Εἶδε ὅμως ὅτι προτιμοῦσε νὰ τὸν ἔδιωχνε. Ἐρ-γαζότανε διορθώνοντας κάτι μικροπράγματα, ὅταν φάνηκε ὁ Μπάτσικας.

—Ἦρθα νὰ σοῦ κάνω συντροφιά.. τοῦ εἶπε.

Καὶ ἡ συντροφιά του εἴτανε νὰ ξαπλωθεῖ σ' ἕναν καναπὲ χωρὶς ντύμα.

Ἔξω ἀκούστηκε σὲ λίγο, ἡ βροχὴ νὰ πέφτει ραγδαία. Ἀστραπὴ ἔλαμπε, χανόταν καὶ ἡ βροντὴ σὰ δεμένο ἀπ' αὐτὴν τέρας βρυχώμενο τὴν ἀκολουθοῦσε...

Νερὰ ἔμπαιναν ἀπ' τὸ μικρὸ παράθυρο, ποὺ εἴτανε ψηλὰ καὶ ἀκούστηκαν νὰ τρέχουν στὸ πάτωμα.

Ὁ Παυλῆς ἄφησε τὴν ἐργασία του. Κάτι ἀναμνήσεις μακρυνὲς τοῦ ἦρθαν καὶ μαζὶ μιὰ ἐλπίδα. Ἕνα δυνατὸ ρογαλητὸ τὸν ἔφερε στὸν ἑαυτό του. Ὁ Μπάτσικας εἶχε ἀποκοιμηθεῖ στὸν καναπέ.

Τὸν εἶδε κ' ἔπειτα κοίταξε μιὰ πεταλουδίτσα ποὺ ἔκανε γύρους κοντὰ στὴ φλόγα τοῦ λύχνου.

—Πάει νὰ καεῖ! εἶπε μὲ τὸ νοῦ του. Τοῦ φάνηκε νὰ εἶχε ὁμοιότητα μὲ κάτι δικό του.

Κοίταξε πάλι τὸ Μπάτσικα. Βρισκότανε ξαπλωμένος στὸν καναπὲ μὲ κλειστὰ τὰ δίχως χρώμα μάτια του.

Μέσα στὸν κρότο τῆς βροχῆς ἄκουσε καὶ τὸ ρωλόγι τὸ κρεμαστὸ, νὰ χτυπᾶ κανονικά, ρυθμικὰ καὶ γρήγορα σὰ μέσα του ὁ γέρο Χρόνος νὰ μαστόρευε τὶς ὧρες τὶς καλὲς καὶ τὶς κακές!...

Τοῦ ἦρθε κάτι νὰ πεῖ στὸν Μπάτσικα, νὰ τὸν ξυπνήσει, ἀλλὰ δὲ μπόρεσε. Ποιὸς εἴτανε αὐτός; Ὁ Μπάτσικας ἢ ὁ Μουράδας; Τὰ δυὸ πρόσωπα, τοῦ Μπάτσικα καὶ τοῦ Μουράδα, εἶχανε ἑνωθεῖ σὲ ἕνα καὶ μόλις φαινότανε τοῦ ἑνὸς, χανόταν γιὰ νὰ φανεῖ τοῦ ἄλλου..

—Μά... ἔκανε νὰ πεῖ, ἀλλ' ἕνας τιναγμὸς ἔγινε στὸ νοῦ του καὶ μὲ μιᾶς σὰ νὰ τυλίχτηκε στὸ ὄνειρο κεῖνο. Φάνηκε αὐτό, παρουσιάσθηκε.

Αὐτὸς εἴτανε σταλμένος ἀπ' τόν Κριτὴ γιὰ νὰ τιμωρήσει!.. Κείνη τὴ στιγμὴ ὁ Μπάτσικας ἔκανε ἕνα κίνημα σὰ νὰ ἤθελε νὰ προφυλαχτεῖ ἀπὸ κάτι ποὺ τὸν φοβέριζε. Ὁ Παυλῆς τὸν πλησίαζε...

Τὰ μάτια τοῦ Μπάτσικα ἄνοιξαν ξαφνικά.

—Τί....

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσει καὶ ὁ Παυλῆς ἁρπάζοντάς τον τὸν χτυπᾶ κάτω στὸ πάτωμα..

Ὁ Μπάτσικας πάλευε, χτυποῦσε καὶ σ' ἕνα χτύπημά του τὸ ἔπιπλο ποὺ κρεμόταν ὁ λύχνος ἔπεσε καὶ τὸ φῶς ἔσβυσε.

Ὁ Παυλῆς μὲ φωνὴ ἄγρια τὸν σήκωσε καὶ μὲ μιὰ προσπάθεια, ποὺ δὲν εἴτανε δική του, ἀλλ' ἀπ' ἄλλον δοσμένη, τὸν ἔφερε στὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο. Ἕνας κρότος ἔγινε κάτω καὶ μιὰ φωνὴ μαζὶ μὲ τὰ νερὰ ποὺ χτυποῦσαν στὶς πλάκες.

Μιὰ ἀστραπὴ ἔδειξε τὸν Παυλῆ μόνο στὸ παράθυρο, βροντὴ ἔπειτα δυνατὴ ἐτάραξε τὸ σπίτι, καὶ σὰ νὰ συντριφτήκανε τίποτα κεῖ ἐπάνω, τὸ νερὸ σὰν ἀπὸ σπασμένες κάνουλες ἄρχισε νὰ τρέχει...

ΤΟ ΤΖΑΚΙ

Ὁ Βίγγας μπῆκε πρῶτος:

—Κανείς! εἶπε στὸ σύντροφό του, ποὺ ἐρχόταν πίσω.

Τὸ μαγαζάκι ἦταν ἔρημο καὶ μόνο ὁ κὺρ Ζούμης σ'ἕνα τραπέζι, διάβαζε ἐφημερίδα.

—Καλῶς τὰ παιδιά, τοὺς εἶπε αὐτός, ἀφίνοντας τὴν ἐφημερίδα πάνω στὸ τραπέζι. Τὰ πράμματα βλέπω, εἶνε σκούρα!

—Θὰ σιάξουν, κὺρ Ζούμη, θὰ σιάξουν!

—Λές; ἢ θἄχουμε καμμιὰ μπόρα;

—Μπά! μαυρίλα περαστικιὰ εἶνε, οὔτε σταγόνα θὰ ρίξει! Φέρε μας τώρα, ἕνα ποτηράκι θερμαντικό, καὶ ἄσε τὶς μπόρες! Ἐμεῖς μιὰ δικιά μας τὴ διαλύσαμε!.

—Ποιά;

—Μωρέ, φέρε κεῖνο καὶ μὴν εἶσαι περίεργος!. Στὴ θέση μας!..

Διευθυνθήκανε σὲ μιὰ γωνιά στὸ βάθος, ὅπου κοντὰ εἶταν ἕνα σιδερόφραχτο παραθυράκι μὲ κουρτίνα.

—Θεία εἶνε δῶ! εἶπε ὁ Βίγγας ἅμα κάθισαν, στὸ Μιχαλάκη, ὅταν εἶμαι δῶ νομίζω ὅτι εἶμαι στὸν παράδεισο! Παράδεισος! Γιὰ νὰ πᾶς στὸν παράδεισο, ποὺ λένε, πρέπει πρῶτα νὰ τὰ τινάξεις, καὶ ἂς λείπει καὶ ὁ παράδεισος καὶ τὸ καλό του.

Ὁ κὺρ Ζούμης τοὺς ἔφερε τὰ θερμαντικά.

Ὁ Μιχαλάκης εἴτανε συλλογισμένος καὶ δὲ μιλοῦσε. Ξαφνικὰ εἶπε στὸ Βίγγα:

—Νὰ σοῦ πῶ, ὅλο τὸ σκέπτομαι τὸ λεξικό!.

—Ἄλλο τοῦτο! Μὰ τί νὰ τὄκανες, βρὲ βλάκα; ἢ στὸ βιβλιοπώλη εἶνε ἢ στὸ δωμάτιό σου τὸ ἴδιο εἶνε! Ἅμα σοῦ τύχουνε λεφτὰ καὶ τὸ χρειάζεσαι, παίρνεις ἕνα! Δὲ σκέπτεσαι ὅμως, βρὲ κουτέ, πῶς γιὰ νἄνε τώρα, στὸ βιβλιοπώλη ἔχεις λεφτὰ στὴν τσέπη; Καὶ τ' εἶνε ἀποκρηὲς δίχως πεντάρα; Ποὺ νὰ ξέρεις ἐσύ! Ἐγὼ λέω νὰ εὐλογᾶς τὸ Θεὸ καὶ τὴ σπιτονοικοκυρά μου, ποὺ μἔδιωξε καὶ ἦρθα νὰ σὲ σώσω! Νὰ μάθεις ἄλλοτε νὰ μὴν παίζεις καὶ νὰ μὴ σὲ παρασέρνει ὁ Νεράτζας κ' ἡ Νεράτζενα!.

Ἤπιανε σιγὰ τὰ θερμαντικά, χωρὶς νὰ μιλοῦνε.

Ὁ κὺρ Ζούμης περπατοῦσε σιγὰ καὶ ἀργὰ πάνω-κάτω, στὸ μαγαζί του.

Ὁ Μιχαλάκης σὲ λίγο, ρώτησε:

—Καὶ τὰ ρούχα σου;

—Τὰ ρούχα μου; Νάτα, τὰ φορῶ!

—Μὰ δὲ λέω γιαὐτά, γιὰ τἄλλα, δὲν εἶχες ρούχα, πράμματα!

—Ἄ, ναί, μιὰ βαλίτσα! Τὴν ἄφησα κεῖ γιὰ τὸ νοίκι!

—Μὲ τὰ ρούχα;

—Πάλι μὲ τὰ ρούχα! Τὰ ρούχα μου σοῦ εἶπα τὰ φορῶ! Τώρα, τί ἔχει ἡ βαλίτσα μέσα, αὐτὸ θέλεις νὰ μάθεις; Αὐτὸ δὲ στὸ λέω τώρα, γιὰ νὰ μάθεις νὰ μὴν εἶσαι περίεργος σὰν τὸν κὺρ Ζούμη!.

Πάψανε. Ἄκουσαν φωνὲς μασκαράδων στὸ δρόμο. Ἕνα γέλιο γυναίκας.

—Νά, αὐτοὶ γλεντοῦνε!.

—Πῶς νὰ μὴ γλεντήσουν! Αὐτοὶ δὲν πάνε...

Σταμάτησε ἀπ' τὴν εἴσοδο πολλῶν νέων, ποὺ μπήκανε στὸ μαγαζὶ μὲ θόρυβο καὶ φωνές.

—Νάτοι, νάτοι! Ἐδῶ εἶνε!

—Εὐτυχία, πλοῦτος!.

—Ἡ φτώχια θὰ ψοφήσει!

—Μὰ τί πάθανε αὐτοί, ἔκανε ὁ Βίγγας στὸ Μιχαλάκη, ἀλλοῦ ἔπρεπε νὰ τοὺς πάνε, τί τοὺς φέρανε δῶ;

Αὐτοὶ σταθήκανε στὴ γραμμὴ ἐμπρός τους σὰν κόρο μελοδράματος, καὶ ἀρχίσανε νὰ λένε ὅλοι μαζί:

—Μάλιστα κύριοι, πάει ἡ φτώχια, πλοῦτος κ' εὐτυχία τώρα! Ἡ φτώχια...

—Μὰ θὰ μοῦ πῆτε τί διάολο, πάθατε; τοὺς ρώτησε ὁ Βίγγας.

—Τί πάθαμε; Κάποια εὐτυχία πάθαμε! τοῦ ἀπάντησε ὁ Πανάρας.

Καὶ ὁ ἀδύνατος, μὲ τὸ μακρὺ λαιμὸ Καρόπουλος πλησιάζοντας καὶ γέρνοντας στὸ τραπέζι τους:

—Ὁ Πανάρας, ὁ Ντάμης καὶ ὁ Φαρδάκης, τοὺς εἶπε, πιάσανε δουλιὰ σὲ μιὰ ἐφημερίδα νέα, ἀπογευματινή, ποὺ θὰ βγεῖ αὐτὲς τὶς ἡμέρες.. Πήρανε καὶ μπροστάντζα!

—Θεῖο, θεῖο πράμμα! Μὰ τότε, θὰ τὸ κάψουμε ἀπόψε!

—Ρώτημα θέλει.

Ἡ γραμμὴ χάλασε. Κάνανε συμβούλιο τί θὰ φωνίσουν.

—Μαρίδες, μαρίδες! τοὺς συμβούλεψε ὁ Βίγγας.

Δυὸ φύγανε νὰ πάνε νὰ ψωνίσουν. Οἱ ἄλλοι καθίσανε, καὶ γιὰ νὰ περάσει ἡ ὥρα, ἤπιανε ἕνα θερμαντικό.

Ὁ Βίγγας εὐχαριστημένος ὅλο μιλοῦσε:

—Νὰ προσέχετε τώρα, τοὺς ἔλεγε, τὸ Νεράτζα! Ἅμα αὐτὸς μυριστεῖ πὼς ἔχετε λεφτά, θὰ τὸν δεῖτε νὰ παρουσιαστεῖ γιὰ νὰ παρασύρει κανένα στὸ χαρτοπαίγνιο, ὅπως ἔκανε τοῦ φουκαρᾶ τοῦ Μιχαλάκη..

—Ἔλα, πάψε πιά!

—Τί νὰ πάψω, ψέμματα λέω; Νὰ εὐχαριστᾶς τὸ Θεό, φουκαρᾶ, καὶ τὴ σπιτονοικοκυρά μου ποὺ μἔδιωξε καὶ μ' ἔκανε νὰ ζητήσω καταφύγιο στὸ δωμάτιό σου. Καὶ καλὰ ποὺ εἶνε χειμώνας, γιατὶ ἀλλοιῶς θὰ προτιμοῦσα τὸ ξενοδοχεῖον τῶν ἀστέρων...

Τὰ ψώνια δὲν ἀργήσανε νἄρθοῦν. Τὰ ὑποδεχτήκανε μὲ φωνὲς καὶ ριχτήκανε πάνω τους σὰν πεινασμένοι λύκοι σὲ πρόβατο. Καθὼς τελείωναν ὁ Βίγγας στράφηκε στὸν κὺρ Ζούμη, ποὺ πάλι, πέρα καθισμένος, διάβαζε τὴν ἐφημερίδα του:

—Κὺρ Ζούμη! τοῦ φώναξε, ἄκου κὺρ Ζούμη; Τί καλὸ θἆτανε νἄχες ἕνα τζακάκι μ' ἕνα τηγανάκι καὶ μαρίδες, σηκοτάκια! Ἄ, θἆτανε θεία! Τώρα μάλιστα, ποὺ πιάσαμε ὅλοι δουλειά!.

Ὁ κὺρ Ζούμης φαινόταν εὐχαριστημένος, ποὺ βρήκανε τὰ παιδιὰ δουλειά. Καὶ εἶχε μεγάλο δίκαιο. Πρῶτον τὰ παιδιὰ θὰ πίνανε περισσότερο, καὶ δεύτερο θὰ πλήρωναν! Εἶταν ὅμως καὶ εὐχαριστημένος, γιατὶ

ἀγαποῦσε καὶ σεβόταν τὰ παιδιά. Τὰ σεβότανε, γιατὶ εἴτανε δημοσιογράφοι, ποιητές, γλύπτες, ζωγράφοι καὶ ἂς ἐργαζόντουσαν κάθε φεγγάρι μιὰ φορά. Εἴτανε κεῖ τὰ γράμματα καὶ ἡ καλλιτεχνία! Καὶ τἀγαποῦσε, γιατὶ εἴτανε καλὰ παιδιά, πίνανε χωρὶς νὰ μαλώνουν καὶ τραγουδοῦσαν τόσο ὡραία! Ἐδῶ ὅμως ἄρχιζε πάλι τὸ συμφέρο.

Ὅταν τραγουδοῦσαν τὰ παιδιά, εἴταν ἀδύνατο νὰ μὴ μποῦνε στὸ μαγαζί του διάφοροι φιλόμουσι γιὰ νἀκούσουν τὴν ὡραία τους ἁρμονία. Κἔτσι τὸ μαγαζί γέμιζε κόσμο καὶ ὁ κὺρ Ζούμης εἶχε δουλιά. Οἱ φιλόμουσοι κερνοῦσαν τὰ παιδιά, καὶ τὰ παιδιά, ὅσο πίνανε, ρουφοῦσαν, τόσο φωνάζανε, ἄνοιγε τὸ λαρύγγι τους περισσότερο. Καὶ τὸ μαγαζί ἀκόμα γέμιζε.

Καὶ αὐτὴ τὴ βραδιὰ πάλι, τραγούδησαν καὶ τραγούδησαν καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη βραδιά. Τὸ μαγαζί γέμισε ἀπὸ κόσμο ποὺ δὲν εὕρισκε πιά, καρέκλα νὰ καθίσει.

Ὅταν τελείωσε τὸ γλέντι, καὶ σὲ ὥρα περασμένη, καθὼς φεύγανε τὰ παιδιὰ καὶ καλονυχτοῦσαν τὸν κὺρ Ζούμη, ὁ Βίγγας τὸν πλησίασε καὶ τοῦ εἶπε σιγά:

--Τὸ τζακάκι εἶνε ἀπαραίτητο!.

Τὴν ἄλλη βραδιὰ εἴταν πάλι ἐκεῖ. Ἀλλ'ἔλειπε ἕνας. Ὁ χοντρο Πανάρας.

—Μὰ τί νάγινε; ρωτοῦσε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

—Μὴ τὸν παρέσυρε κεῖνος, ὁ Νεράτζας; ἔλεγε ὁ Βίγγας.

Ἤπιανε λίγο περιμένοντας τὸν Πανάρα. Ἀλλ'αὐτὸς δὲν ἐρχόταν.

—Ἐγὼ σᾶς τὄπα! Ὁ Νεράτζας, αὐτὸς ὁ διάβολος, θὰ τὸν παρέσυρε, τοὺς εἶπε ὁ Βίγγας, αὐτός, αὐτός!.

Εἶχαν ἀπελπιστεῖ ὅτι θὰ ἔρθει ὁ Πανάρας, ὅταν ἀκούσανε τὴ φωνή του. Σκύψανε ἀπ' τὸ παραβὰν, γιατὶ ὁ κὺρ Ζούμης τοὺς ἔκρυβε μὲ παραβάν, καὶ εἶδαν:

Εἶταν ὁ Πανάρας ναί, ἀλλ' ὄχι μόνος! Πίσω του ἔσερνε κάτι ἀγνώστους, ἕνα νέο ψηλὸ μὲ γκέτες, ἕναν ἄλλο μὲ χοντρὰ μουστάκια ξανθὰ καί... ἕνα μασκαρά, ἢ καλύτερα μιὰ γυναίκα μὲ μάσκα καὶ σαλβάρια.

Οἱ σύντροφοι συγκινήθηκαν ταράχτηκαν. Ἔκαναν θέση μὲ βία.

Εἶδαν δυὸ μάτια ποὺ ἔκαιαν, ἕνα λαιμὸ κάτασπρο, δυὸ σειρὲς δοντιῶν σὰ ριζάκια, καὶ κάτι χείλια σὰ φκιαγμένα γιὰ φίλημα. Γρήγορα ὅμως συνήρθανε. Μαζέψανε τὸ σάλιο, ποὺ εἶταν ἕτοιμο νὰ κατρακυλίσει, καὶ στάθηκαν μὲ ἀξιοπρέπεια.

—Κρασί! Κὺρ Ζούμη! Φέρε ποτήρια καὶ κρασί! φωνάξανε.

Καὶ κοιταχτήκανε.

—Πήγαινε σύ!

Κ' ἔκαναν νὰ σηκωθοῦν.

—Γιατί; τί τρέχει; ρώτησε ὁ νέος μὲ τὰ χοντρὰ ξανθὰ μουστάκια.

—Γιὰ κανένα μεζέ!

—Ὄχι, θὰ στείλω γώ!.

—Νά, Ἀντρέα, εἶπε στὸ νέο μὲ τὶς γκέτες, δίνοντάς του λεπτά, πήγαινε στὸ μαγαζὶ ποὺ περνούσαμε,

ξέρεις, νὰ πάρεις λίγο γουρουνόπουλο ψητό, καὶ σηκοτάκια!.

—Πάω κἐγὼ μαζί! εἶπε ὁ Πανάρας.

Ὁ νέος μὲ τὶς γκέτες καὶ ὁ Πανάρας φύγανε.

Ἔγινε σιωπὴ στὴν παρέα. Περίμεναν.

Κάποτε μιὰ κρυφὴ ματιὰ κάποιου ἀπ' τὴ συντροφιὰ πήγαινε στὴ γυναίκα, ποὖχε κρυμένο τὸ πρόσωπο, κοίταζε τὰ χείλια της, ζητοῦσε τὴ λάμψη τῶν ματιῶν της..

Ὁ Πανάρας μὲ τὸ νέο μὲ τὶς γκέτες, δὲν ἀργήσανε νὰ φανοῦνε. Ἦρθανε γεμάτοι φώνια.

—Ἐμπρός, παιδιά, τρῶτε!. τοὺς εἶπε ὁ Πανάρας.

Τὰ χέρια τῶν συντρόφων πήγανε στὰ σηκοτάκια. Δὲν τολμήσανε ν' ἁπλώσουνε στὸ γουρουνόπουλο.

Καὶ τὸ κρασὶ εἶχε ἔρθει μπόλικο..

Ἀρχίσανε καὶ τὸ τραγουδάκι τους. Ἡ φωνή τους ἔτρεμε στὴν ἀρχή, ἀλλὰ στερεώθηκε μόλις προχώρησαν.

—Ὤχ! φώναξε ὁ νέος μὲ τὶς γκέτες σὰ νὰ τὸν εἶχε πιάσει ξαφνικὸ κόψιμο.

Τὸν κοίταξαν καὶ ξακολούθησαν:

Τὰ κοραλένια χείλη σου...

—Θεέ! φώναξε πάλι, ὁ νέος μὲ τὶς γκέτες, ὑψώνοντας τὰ χέρια σὰ νἄθελε νὰ προσευχηθεῖ.

Ὁ Βίγγας δὲν τραγουδοῦσε, ἡ ματιά του εἶχε στηλωθεῖ στὸ γουρουνόπουλο. Καὶ ἅμα εἶδε ὅλους νἄχουν τὸ νοῦ τους στὸ τραγούδι, ἅπλωσε τὸ χέρι του καὶ πῆρε λῆγο. Στὴν ἀρχὴ εἶχε ἁπλώσει δειλά, ἔπειτα πῆρε θάρρος καὶ βουτοῦσε ἄγρια.

—Γουρουνόπουλο, εἶνε αὐτό, ἢ ἀρνάκι; σκέφθηκε. Μὰ τί σὲ μέλει, βρὲ βλάκα, τί εἶνε, δὲν κοιτᾶς νὰ τὴ γεμίσεις!.

Τὰ ποτήρια ἄδιαζαν. Ἡ νέα ἔβγαλε τὴ μάσκα της.

Τὰ μάτια ὅλων στηλώθηκαν στὸ προσωπάκι, ποὺ φάνηκε. Εἴταν ἀληθινὰ ὡραῖο! Κάτι μαγουλάκια ξαναμμένα...

Τὰ κοραλένια χείλη σου...

Οἱ σύντροφοι τραγούδησαν πάλι, ἀλλὰ μὲ δύναμη τώρα μεγάλη.

Ὁ Βίγγας εἶχε καταφέρει τὸ γουρουνόπουλο κ' εἶχε ριχτεῖ τώρα στὰ σηκοτάκια.

—Ἂν καὶ κρύα, καλὰ εἶνε! ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του. Θὰ τὴν γεμίσω τὴν παραδαρμένη μου, γιὰ μιὰ βδομάδα!..

Πάνω σαὐτὸ ἄκουσε τὸν κὺρ Ζούμη νὰ τὸν φωνάζει:

—Κύριε Βίγγα!.

Σηκώθηκε λίγο δυσαρεστημένος καὶ πῆγε.

—Ἄκου δῶ, τοῦ εἶπε ὁ κὺρ Ζούμης, τὸ σκέφθηκα, θὰ κάνω τὸ τζάκι!. Θὰ σὲ παρακαλέσω ὅμως, ἂν θέλεις, ἔλα αὔριο νὰ μοῦ δώσεις μιὰ ἰδέα πῶς θὰ γίνει καὶ πού...

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Βίγγας μὲ τὸ Μιχαλάκη εἴτανε στὸ μαγαζὶ τοῦ κὺρ Ζούμη, καὶ τοῦ ἔδινε σχέδια, πῶς θὰ χτιζόταν τὸ τζάκι καὶ σὲ ποιὸ μέρος. Θὰ τοὔφερνε κι' αὐτὸς μάστορα ἕναν, ποὺ γνώριζε, γέρο, ἀλλὰ σπάνιο γιὰ τζάκια...

Καὶ ἄρχισε μετὰ μιὰ μέρα, τὸ τζάκι νὰ χτίζεται ἀπ' ἕνα γέρο βραδυκίνητο, μουρμούρη, ποὺ ἔκανε μιὰ ὥρα νὰ βάλει τὄνα τοῦβλο πάνω στἄλλο.

Τὸ βράδι ὅλη ἡ παρέα ἐπιθεωροῦσε τὸ ἔργο κἔλεγε τὰ δικά της, τὶ ἔπρεπε νὰ γίνει ἀκόμα, καὶ τὶ ἔπρεπε νὰ πέσει καὶ νὰ ξαναχτιστεῖ.

Μετὰ καθόταν καὶ ριχνότανε στὸ κρασὶ καὶ στὸ φαΐ. Καὶ ὅταν πήγαιναν νὰ φωνίσουν, γύριζε ὁ Βίγγας κἔλεγε στὸν κὺρ Ζούμη:

—Βλέπεις τὶ χάνεις;

—Τὸ βλέπω, παιδί μου, ἀπαντοῦσε αὐτός, τὸ βλέπω, ἀλλὰ τὶ νὰ σοῦ κάνω! ἕνας νοῦς κι'αὐτὸς ρωμέϊκος!.

Κάποτε ἐρχόταν καὶ ὁ φευγάτος ἀπ' τὴν παρέα, Νεράτζας. Κἐρχότανε χωρὶς νὰ καθίσει, κουδουνίζοντας στὄνα του χέρι δυό, τρία φράγκα. Κἔλεγε:

—Θἄρθει κανεὶς νὰ μοῦ κάνει συντροφιά;.

—Φεύγα, φεύγα, Νεράτζα, τοῦ φώναζε ὁ Βίγγας, μὴ σὲ μπολιάσω καὶ σὲ κάνω γλυκολέμονο! Τὶ θέλεις νὰ κάνεις τὰ παιδιὰ νὰ τρῶνε ψωμοτύρι; Ἐδῶ κάνουμε τζάκι!..

Καὶ ὁ κὺρ Ζούμης, ποὺ εἶταν πάντα γαλήνιος καὶ μὲ πρόσωπο γελαστό, σὰν ἀνοιξιάτικος οὐρανός, φαινότανε νἀγριεύει στὴ θέα τοῦ Νεράτζα, ὁ ἀνοιξιάτικος γελαστὸς οὐρανὸς νὰ συννεφιάζει καὶ νὰ κοιτάζει σκοτεινός, σκοτεινός, ἕτοιμος νὰ ρίξει βροντὲς καὶ ἀστραπές.,

Καὶ ὁ Νεράτζας ἔφευγε γρήγορα ἐνῷ πίσω του γινότανε βουὴ μεγάλη,.

Τὸ τζάκι εἶχε τελειώσει. Ἕνα καθαρὸ τιγάνι ἔλαμπε πάνω. Δὲ θὰ τἄναβαν ὅμως, ἀκόμα, θὰ περίμεναν τὸ σάββατο. Τότε ἤθελε ὁ κὺρ Ζούμης.

Ὁ κὺρ Ζούμης ὅμως, αὐτὴ τὴ βραδιὰ ποὺ τελείωσε τὸ τζάκι, ἀντὶ νἄνε εὐχαριστημένος, γελαστός, εἴταν ἀνήσυχος, σκυθρωπός. Καὶ στὸ Βίγγα εἶχε πεῖ:

—Μοῦ μυρίζει μπαρούτι!.

Ὅταν ἦρθαν οἱ δημοσιογράφοι τοὺς ζήτησε πληροφορίες. Τοῦ εἴπανε τί ξέρανε. Εἴταν κιαὐτοὶ γεμάτοι ἀνησυχία.

Σὲ λίγο ὅμως, αὐτοί, πνίξανε τὴν ἀνησυχία τους μεσ' στὸ κρασὶ καὶ μείνανε ἐλεύθεροι νὰ ποῦνε τὸ τραγουδάκι τους.

Ἀλλ' ὁ κόσμος δὲν ἔμπαινε μεσ' στὸ μαγαζάκι, ὅσο καὶ ἂν τραγουδοῦσαν καλά. Κανεὶς δὲν πάτησε. Καὶ ὁ κὺρ Ζούμης γύριζε μέσα, στεκότανε στὴν πόρτα συλλογισμένος καὶ ἀνήσυχος.

Ξαφνικὰ φωνές, θόρυβος ἀκούστηκε πέρα.

—Κάτι τρέχει! φώναξε ὁ κὺρ Ζούμης.

Ὅλοι σηκώθηκαν καὶ βγήκανε στὴν πόρτα. Ἄκουσαν πάνω ἀπ' τὸ θόρυβο νὰ βγαίνουν φωνὲς παιδιῶν, ποὺ κάτι φώναζαν.

—Τὶ τρέχει; ρώτησε ὁ κύρ Ζούμης κάποιον ποὺ περνοῦσε βιαστικά.

—Πρόσκληση δέκα ἡλικιῶν! τοῦ ἀπάντησε αὐτὸς χωρὶς νὰ σταθεῖ.

Τὸ σάββατο, ποὺ εἴτανε νἀνάψει τὸ τζάκι καὶ θὰ κάνανε τὰ ἐγκαίνεια, μόνο ὁ Βίγγας πῆγε. Οἱ ἄλλοι

εἴχανε πάει νὰ παρουσιαστοῦν. Τὸ Μιχαλάκη πάλι, εἶχε ἔρθει ὁ πατέρας του καὶ τὸν πῆρε. Κ'ἔτσι τὸ τζάκι δὲν ἄναψε!

Ὁ Βίγγας, πoὺ πάντα εἴτανε εὔθυμος, αὐτὸ τὸ βράδι εἶχε πέσει σὲ συλλογή.

—Ἄλλο δὲν εἶνε, εἶπε, ἀφοῦ ἔμεινε ὥρα σκεπτικός, νὰ πάω κ'ἐγώ! Δὲ χωρεῖ ἄλλο! Καὶ νὰ δεῖς, θὰ μὲ πάρουν καὶ γιὰ πατριώτη!. Πατριώτης!.

Μετὰ λίγες μέρες τὸ μαγαζάκι ἔκλεισε.

Η ΜΑΥΡΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

Αὐτὴ τὴ βραδιὰ εἶχε σελήνη, μιὰ σελήνη ὁλόγιομη εἴτανε ψηλὰ φωτίζοντας δυνατὰ τὰ μνήματα τὰ μαρμαρένια, τοὺς σταυροὺς καὶ τὰ δέντρα. Σὰ νἄτανε μέρα. Ἀλλὰ τί μέρα! μέρα ποὺ θἄπρεπε ὅμως νἄνε κεῖ, σαὐτὸ τὸ μέρος μόνο.

Ὁ Ζαλῆς καθόταν κοντὰ στὸ παράθυρο, ποὺ ἔβλεπε στὸ δρόμο. Τὸν τάραζε ἡ θέα τῶν τάφων. Καὶ δὲ μιλοῦσε. Εἶχε ἀπὸ ὥρα βουβαθεῖ.

Ἐγὼ περπατοῦσα πάνω κάτω στενοχωρημένος. Κ' ἐγὼ δὲν ἤθελα ὁμιλία. Ὁ ἐξαδελφὸς τοῦ Ζαλῆ, Κυριάκος ποὺ εἴταν ἰδιοχτήτης τοῦ μαγαζιοῦ, δὲν εἶχε φανεῖ ἀκόμα. Εἶχε πάει στὴ χώρα γιὰ νὰ δεῖ πῶς θὰ μπορούσαμε νὰ μπαρκαριστοῦμε γιὰ τὸ ἐξωτερικό... Ἔπρεπε νὰ φύγουμε ἀπ' ἐκεῖ, ἀπ' αὐτὸ τὸ καταφύγιό μας.

Καὶ ἡ νύχτα εἶχε ἔρθει. Ὁ μάγκας ποὺ ἀναπληροῦσε τὸν Κυριάκο, ἕνας μεγαλόσωμος μάγκας μὲ μαλλιὰ μεγάλα καὶ ἀχτένιστα, εἶχε φύγει. Καὶ μέσα στὸ σπίτι καὶ μαγαζί, βρισκότανε μόνο ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυριάκου, ὁ Σωτήρης ὁ νεκροθάφτης, ἕνας μπέκρος πρώτης. Ποτὲ δὲν τὸν εἶχα δεῖ, αὐτὲς τὶς πέντε μέρες ποὺ μέναμε κεῖ, νηστικό, ἀλλὰ πάντα πιομένο. Πιομένος

ἔσκαβε, πιωμένος τοποθετοῦσε στὸ λάκκο τὸ νεκρό· πιωμένος ἔπειτα, ἅμα τελείωνε, πήγαινε πάλι νὰ ξαναπιεῖ ἕνα γιὰ ξεκούρασμα, μὲ τὸ γέρο βοηθό του.

Ὁ Ζαλῆς ἐπὶ τέλους μίλησε:

—Μὰ γιὰ πές μου, ἔτσι θὰ μένουμε μὲ τὸ φῶς τῆς σελήνης καὶ νηστικοί! Αὐτὸ ὑπερβαίνει τὰ ὅρια! Ἂμ περιμένουμε τὸν Κυριάκο, ὁ Κυριάκος μπορεῖ νἄρθει κι' αὔριο!

Φώναξα τότε, πηγαίνοντας στὴν πόρτα, ποὺ συγκοινωνοῦσε μὲ τὴν ἀποθήκη:

—Βρὲ Σωτήρη, κοιμήθηκες;

—Τώρα, τώρα! ἀκούστηκε ἀπ' τὸ βάθος ἡ φωνή του.

Καὶ δὲν ἄργισε νὰ φανεῖ.

—Τ' εἶνε; μᾶς εἶπε.

—Τί, εἶνε! Ἄναψε τὸ φῶς, βρὲ ἀδελφέ, καὶ φέρε μας κάτι νὰ φάμε! Καὶ τἄλλο, τί ἀφίνεις τὸ μαγαζὶ ἔτσι, μπορεῖ νἄρθει κανείς, νὰ πάρει ἕνα κρασί, νὰ τσιμπίσει τίποτα!

—Ἄ, γι' αὐτό; Γι' αὐτὸ νὰ μένεις ἥσυχος! Δὲ θάβουνε τὴ νύχτα!

Κι' ἀλήθεια, τὸ μαγαζάκι μόνο οἱ ἄνθρωποι τῆς κηδείας καὶ οἱ λυπημένοι τὸ ἐπισκεπτόντουσαν.

Τὸν βοηθήσαμε ν' ἀνάψει τὴ λάμπα, γιατὶ πῆγε δυὸ φορὲς νὰ πέσει ἀπ' τὴν καρέκλα, ποὔχε ἀνεβεῖ γιὰ νὰ τὴ φτάσει. Τὸν κρατούσαμε νὰ σταθεῖ.

Μᾶς ἔφερε ὕστερα νὰ φάμε καὶ μᾶς ἄφησε μόνους.

—Ἐγὼ νὰ μείνω μιὰ βδομάδα ἀκόμα, δῶ, θὰ πάθω! μοῦ εἶπε ὁ Ζαλῆς, καθὼς κάθισε ἀντικρύ μου

—Ἔχεις δίκιο, τοῦ εἶπα, μὰ πῶς νὰ κάνουμε;

—Ἄστα!...

Τρώγαμε σιωπηλοί. Κανεὶς κρότος ἔξω, μιὰ σιωπὴ ἀπέραντη, ποὺ μ' ἐνόχλησε ὅταν τὴν πρόσεξα.

—Κοίτα μιὰ σιωπή!

—Φρίκη εἶνε!...

—Γιὰ νὰ δοῦμε τὶ θὰ κάνει ὁ Κυριάκος!

Αὐτὸς κούνησε τὸ κεφάλι κ'ἔκοψε τὸ ψωμί του μὲ τὸ χέρι του. Στάθηκε ὅμως, κρατῶντας τὸ κομμάτι τοῦ ψωμιοῦ, ποὔκοψε:

—Μὰ κρασὶ αὐτὸς δὲ θὰ μᾶς φέρει; ρώτησε.

—Τὸν παλιάνθρωπο! μὰ τὶ κάνει μέσα κεῖ τρυπωμένος;...

—Σίγουρα θὰ πίνει... Βάζω στοίχημα!

Καὶ πάλι τὸν φώναξα. Τίποτα, καμμιὰ ὅμως ἀπάντηση.

—Βρὲ Σωτήρη, ποὺ νὰ σὲ θάψουνε σένα ζωντανό, πού εἶσαι;

—Μὴν ἀναφέρεις τὰ θαψίματα! εἶπε ὁ φίλος μου, μ'ἕνα σήκωμα τῶν χεριῶν.

—Γιατί;... Μπά!

Καὶ γέλασα:

—Ἔχει γοῦστο, Ζαλῆ μου, νὰ πάθεις καμμιὰ νευρασθένεια, ἐδῶ;...

—Ὅλα μπορεῖ νὰ τὰ πάθει κανεὶς ἐδῶ!...

—Τώρα, τώρα, θὰ σοῦ ἔρθει τὸ γιατρικό!...

Καὶ σηκώθηκα καὶ πῆγα στὴν πόρτα, καὶ φώναξα τὸν Σωτήρη ὅσο μποροῦσα δυνατά.

Μιὰ φωνὴ τώρα ἀπὸ κατάβαθα, σὰ νἄβγαινε ἀπὸ κανένα ντάφο, μοῦ ἀπάντησε. Καὶ σὲ ὄχι πολύ, εἴδαμε τὸ Σωτήρη νὰ μᾶς ἔρχεται. Μὰ σὲ τὶ κατάσταση; Μόλις κρατιώτανε στὰ πόδια του...

—Μωρέ, τοῦ εἶπα, μεσ' στὴν ἀποθήκη τὰ ρουφᾶς; Βρῆκες τὴν εὐκαιρία, ποὺ λείπει ὁ Κυριάκος, γιὰ νὰ παλαβώσεις τὸ κρασὶ καὶ νὰ παλαβωθεῖς καὶ σύ;...

—Σούτ!... ἔκανε αὐτός, φέροντας τὸ δάχτυλο στὰ χείλια καὶ κοιτάζοντας δίπλα του.

—Τὶ σούτ, βρέ, λέω, ἀλήθεια;

—Σούτ! ἔκανε αὐτὸς πάλι.

—Ἄ στὸ διάολο!...

Αὐτὸς προσπάθησε νἄρθει κοντὰ στὸ τραπέζι.

—Τώρα... τί... τί... θέλετε;.. ρώτησε.

—Τί, τὶ θέλουμε, μωρέ; Κρασί! Μὴν τὄπιες ὅλο;

Σήκωσε τὸ χέρι του κι' ἄνοιξε τὸ στόμα:

—Ἄ, ὄχι!... Ἔχει κ' ἔχει!...

Καὶ γέλασε.

Ἐγὼ στράφηκα στὸ Ζαλῆ:

—Πάρτον καὶ βάλετε λίγο κρασί! Θὰ σοῦ πεῖ ἀπὸ ποὺ πιάνει! Καὶ προσοχὴ σ'αὐτόν, μὴν ἀφήσει τὴν κάνουλα ἀνοιχτὴ καὶ πάει τὸ κρασί!..

Ὁ Ζαλῆς σηκώθηκε, καὶ παίρνοντας ἀπ'τὸ μπράτσο τὸ Σωτήρη τὸν ἔσυρε πρὸς τὴν ἀποθήκη.

—Ἔχει φῶς; τὸν ρώτησε.

—Πῶς δὲν ἔχει!...

Ἔμεινα μόνος. Ἡ ἴδια ἡσυχία ποὺ μ' ἐνόχλησε. Μπά! Παράξενα ὅμως, πῶς μοῦ φάνηκε ξαφνικά, ὅτι ὅλη κείνη ἡ ἡσυχία νὰ γέμισε ἀπὸ φωνές, φωνὲς ἄπειρες, ποὺ ἐρχόνταν ἀπ' ἐκεῖ, ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο!...

Εὐτυχῶς ἄκουσα θόρυβο. Καὶ σὲ λίγο φάνηκε ὁ Ζαλῆς, μ' ἕνα κανάτι γεμάτο κρασί:

—Φέρνω, εἶπε, τὴν παρηγοριά!..

—Ἄ, θεία! Φέρτο δῶ! ἔκανα γὼ σὰν ὁ ἐρχομός του νὰ μὲ γλύτωνε ἀπὸ κάποιο μαρτύριο.

Κοιμηθήκαμε κεῖ, μέσα στὸ μαγαζί πάλι. Εἶχε εὐτυχῶς καλοὺς καναπέδες, μὲ μουσαμᾶ, καὶ ξαπλωνόμαστε καλά. Μιὰ κουβέρτα καὶ ντυμένοι. Ὁ Ζαλῆς σ' ἕναν ἀντικρὺ καναπέ. Ὁ Κυριάκος δὲν εἶχε φανεῖ.

Αὐτὴ τὴ βραδιὰ περισσότερο ἀπ' ἄλλοτε, ἤθελα τὴ συντροφιὰ κι' αἰσθανόμουν εὐχαρίστηση ποὺ εἶταν ἐκεῖ, κοντά μου, ὁ Ζαλῆς. Ἀλλὰ κι' αὐτός, ὅπως κατάλαβα, τὸ ἴδιο εἶχε πάθει, ἴσως καὶ περισσότερο. Ἀφοῦ δὲν ἤθελε οὔτε τὸ φῶς νὰ σβύσουμε. Ἐγὼ τὄσβυσα καὶ τὸ μαγαζὶ φωτίσθηκε ἀπ' τὸ φῶς τῆς σελήνης, ποὺ σὰ νὰ παραμόνευε στὸ νεκροταφεῖο, ἁπλώθηκε μέσα.

Μὲ δυσκολία ὁ ὕπνος μὲ πῆρε, ἀφοῦ γιὰ πολλὴ ὥρα κάτι λέγαμε, κάθε τόσο, μὲ τὸ Ζαλῆ..

Πήγαινα κάπου καὶ εἶτανε νύχτα. Ὁ δρόμος εἶταν ἕνας μεγάλος τῶν Ἀθηνῶν, μὲ δέντρα. Κανεὶς δὲν ὑπῆρχε, εἶταν ἔρημος. Ἀλλὰ νά, εἶδα τὸν ἀδελφό μου νὰ ἔρχεται γρήγορα.

Στάθηκα καὶ τὸν περίμενα. Κι' αὐτὸς μὲ εἶδε καὶ μὲ πλησίασε. Πρὶν ὅμως μοῦ μιλήσει πέφτει κάτω. Ὁρμῶ τότε τὸν ἁρπάζω καὶ ζητῶ νὰ τὸν συνεφέρω. Τίποτα. Βλέπω μὲ ἀπελπισίαν μου, πὼς αὐτὸς μένει ἀκίνητος καὶ οὔτε ἀναπνέει..

Ἄνοιξα τὰ μάτια. Πῆρα βαθυὰ ἀναπνοή.

—Εὐτυχῶς εἶνε ὄνειρο! σκέφτηκα.

Εἶδα τὸ φῶς τῆς σελήνης ν' ἁπλώνεται μέσα στὸ μαγαζὶ ἀπ' τὰ μεγάλα γιαλιά, κι' ἄκουσα τὸ ροχαλητὸ τοῦ Ζαλῆ. Πάλι σὲ λίγο μὲ πῆρε ὁ ὕπνος.

Βρισκόμουνα σ' ἕνα νεκροταφεῖο, ἕνα μνῆμα ὑψωνόταν ἐκεῖ, ἄσπρο, μαρμαρένιο, μὲ σχῆμα πυραμίδας. Εἶταν τοῦ ἀδελφοῦ μου. Πλησίασα ἐνῶ δάκρυα μοῦ ἐρχόντουσαν...... Ἀλλὰ ἐκεῖ βλέπω τὸν ἀδελφό μου τὸν ἴδιο, νὰ σκαλίζει στὸ μνῆμα ἕνα ὄνομα. Καὶ διάβασα: Βασιλική!

Αὐτὸ χάθηκε, κ' ἕνας τάφος ἀνοιχτὸς παρουσιάστηκε. Μόλις τὸν εἶχαν ἀνοίξει. Γυναῖκες, γριές, στεκόντουσαν κοντά. Εἴχανε βγάλει τὰ ρούχα τοῦ νεκροῦ, ποὺ εἶταν καινούργια, καὶ γι' αὐτὸ εἶχαν ἀνοίξει τὸν τάφο. Καὶ ὁ νεκρὸς εἴμουνα ἐγὼ ὁ ἴδιος. Ἀλλὰ τὰ ρούχα τὰ καινούργια, πάλι θὰ τἄδιναν σὲ μένα νὰ τὰ φορέσω, ποὺ εἶμουν ἐκεῖ καὶ κοίταζα! Καὶ βρέθηκα μὲ μιᾶς νὰ φορῶ τὰ ρούχα τοῦ νεκροῦ, ποὺ θὰ τοῦ φοροῦσαν τὰ ρούχα τὰ σχισμένα τὰ δικά μου. Καὶ μιὰ στενοχώρια μ' εἶχε πιάσει γιὰ τὰ καινούργια ρούχα ποὺ φοροῦσα, γιατὶ εἶταν τοῦ νεκροῦ καὶ εἴχανε μείνει μαζί του θαμένα τρεῖς, ἢ τέσσαρες μέρες.....

Ξύπνησα ταραγμένος καὶ ἱδρωμένος καὶ κοίταξα ποὺ βρισκόμουνα. Κάθισα στὸν καναπέ, πετῶντας τὸ σκέπασμα.

Τ' ὄνειρο σὰ νἆταν κοντά μου, ὁ λάκκος, οἱ γυναῖκες...

Σκέφθηκα μὴν εἶχε πάθει τίποτα ὁ ἀδελφός μου, καὶ μὲ βασάνισε αὐτό. Ἡσύχασα λίγο, πῶς τὄνειρο περισσότερο γιὰ μένα ἔλεγε. Κ' ἔπειτα ὁ ἀδελφός μου εἶταν μὲ τὴν ἀντίθετη μερίδα, κείνη ἴσα-ἴσα ποὺ μᾶς κυνηγοῦσε...

Θέλησα νὰ δῶ τὴν ὥρα, μὴ ἔχοντας ὄρεξη νὰ πέσω στὸν ὕπνο πάλι, νὰ παραδοθῶ στὰ ὄνειρά του, καὶ ση-

κώθηκα καὶ πῆγα κοντὰ στὰ γιαλιά. Τὸ κατώρθωσα. Ἦταν τρεῖς καὶ μισή . . .

Ἀλλά, καθὼς ἔκανα καὶ κοίταξα μέσ' στοὺς τάφους, τρόμαξα.

Δυὸ ἄνθρωποι ἐρχόντουσαν φωτισμένοι ἀπ' τὸ δυνατὸ φῶς τῆς σελήνης.

Ἔκανα μέσα, καὶ λίγο ἔλειψε νὰ ξυπνήσω τὸ Ζαλῆ. Κρατήθηκα ὅμως καὶ πλησίασα πάλι στὰ γιαλιά.

Εἴτανε δυὸ ἄνθρωποι, ὁ ἕνας κοντός, κι' ὁ ἄλλος ψηλός, κάτι κρατῶντας. Καὶ ὅταν πλησιάσανε καλὰ διέκρινα τὸν ἐξάδελφο τοῦ Ζαλῆ τὸν Κυριάκο, καὶ τὸ γέρο βοηθὸ τοῦ Σωτήρη . . .

Ξύπνησα σὲ λίγο τὸ Ζαλῆ. Χωρὶς νὰ τοῦ πῶ τίποτα γι' αὐτὸ ποὺ εἶδα. Δὲ θέλησα. Ὁ Κυριάκος μᾶς εἶχε δώσει μέρος νὰ κρυφτοῦμε, ἔτρεχε γιὰ μᾶς . . .

Καὶ περιμέναμε νὰ ξημερώσει, καπνίζοντας. Καὶ ἡ μέρα ἄρχισε νὰ φαίνεται. Τὸ φῶς τῆς σελήνης ὠχρίασε, ἔκοψε καὶ χάθηκε σιγὰ μπρὸς στὴν ἐρχομένη μέρα.

Ὁ Κυριάκος μπῆκε καὶ μᾶς εἶπε τὰ νέα. Δὲ μπόρεσε νὰ βρεῖ κεῖνον ποὔθελε, ἄδικα εἶχε πάει. Θὰ πήγαινε ὅμως αὐτὴ τὴ μέρα πρωΐ, γιὰ νὰ τὸν βρεῖ . . .

Ἡ μέρα προχωροῦσε. Ἀλλὰ μαζὶ ἀρχίσαν κ' οἱ κηδεῖες.

Καθισμένοι σ' ἕνα ἰδιαίτερο, σ' ἕνα χώρισμα ἀπὸ σανίδες, ποὔχε μιὰ πορτούλα στὸ μαγαζὶ καὶ μιὰ ἄλλη στὸ καμαράκι τῶν δύο ἀδελφῶν, ἐβλέπαμε ἀπ' τὶς χαραματίδες τί γινότανε στὸ μαγαζὶ καὶ ἀκούγαμε τὶς ὁμιλίες τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἐρχόντουσαν ἀπ' τὶς κηδεῖες.

Καὶ πάντα στὴ μέση ὁ Σωτήρης.

—Ρέ, Σωτήρη, κοίταξε ἅμα πεθάνω, τοὔλεγε ἕνας, νὰ μὴ μὲ χώσεις πολὺ μέσα!

—Ἔννοια σου, ἔννοια σου, τοῦ ἀπάντησε αὐτός, θὰ σὲ περιποιηθῶ!

Μιλούσανε γιὰ τὶς ἀρετὲς τοῦ πεθαμένου, χύνανε κρασὶ στὸ πάτωμα, καὶ πίνανε χωρὶς νὰ χτυποῦν τὰ ποτήρια. Ὁ Σωτήρης; Ὁ Σωτήρης, καθὼς τὄπινε, θὰ ἐρχόταν ὁ γέρος καὶ θὰ τοῦ φώναζε ἀπ' τὴν πόρτα:

—Ἀκόμα! Ἔλα ντὲ ἔξω, ἔχουμε δουλειά!..

—Ἔλα, γέρο, καὶ σὺ νὰ πιεῖς ἕνα! τοῦ φώναζαν οἱ ἄλλοι.

Κι' αὐτὸς ἔμπαινε βιαστικός:

—Ἔλα γρήγορα!... ἔλεγε.

Καὶ ἅρπαζε τὸ ποτήρι καὶ ρουφοῦσε τὸ κρασὶ μὲ μιᾶς.

Κἄποιος τοὖπε:

—Εἰς ὑγείαν τῶν πεθαμένων!

Καὶ ὁ γέρος:

—Αὐτοὶ εἶνε καλὰ ἐκεῖ! ἐμεῖς νὰ δοῦμε!

Ὁ Κυριάκος ἔφυγε, ἀφίνοντας στὸ πόδι του τὸ μάγκα τὸ μεγαλόσωμο, τὸν ξυπόλυτο, μὲ τὰ μαλλιὰ τὰ μεγάλα καὶ ἀχτένιστα. Ἐμεῖς μέναμε κεῖ στὸ χώρισμα, κοντὰ στὰ κουτιὰ τῆς σαρδέλλας, σὲ τυριά, κοιτάζοντας κάποτε ἀπὸ τὶς χαραμίδες καὶ τοὺς ρόζους τοὺς ἀνθρώπους, ποὔμπαιναν μέσα.

Ξαφνικά, ἀκούσαμε ἄνοιγμα πόρτας καὶ βῆμα μέσ' στὸ δωμάτιο τὸ μικρὸ, τῶν δυὸ ἀδελφῶν, καὶ κοιτάξαμε νὰ δοῦμε ποιὸς εἶταν. Ὁ Κυριάκος ἐρχόταν σιγὰ καὶ βιαστικός. Κάτι ἔτρεχε...

—'Ελάτε δῶ, ἐλάτε δῶ! μᾶς εἶπε. Καὶ καθὼς τὸν ἀκολουθούσαμε περνῶντας ἀπ' τὸ δωμάτιό του:

—Κάτι καρδερίνες ἔρχονται καὶ δὲ μοῦ πολυαρέσουν! .. μᾶς ἐξήγησε.

Ἤξερα πὼς καρδερίνες λένε τοὺς χωροφύλακες, καὶ τὸ εἶπα στὸ Ζαλῆ. 'Απ' τὸ δωμάτιό του περάσαμε στὴν ἀποθήκη, ποὖχε τὰ κρασιά.

—'Εδῶ! ἐδῶ!...

Νόμισα πὼς θὰ μᾶς ἔκρυβε πίσω ἀπ' τὰ βαρέλια, ἀλλ' αὐτὸς ἅρπαξε καὶ κατέβασε κάτω ἕνα ὄρθιο, ἄδειο, καὶ μᾶς εἶπε:

—'Απὸ δῶ! περάστε γρήγορα!...

Εἴτανε μιὰ τρύπα στὸν τοῖχο ποὺ μαύριζε...

Χωρὶς νὰ ποῦμε λέξη, σκύψαμε καὶ περάσαμε, καὶ βρεθήκαμε κάπου..

Ἡ τρύπα ἔκλεισε.

—Μὰ ποὺ μᾶς ἔκλεισε αὐτός; ἔκανε σιγὰ ὁ Ζαλῆς.

Μιὰ ἀκτίνα ἔμπαινε ἀπ' τὰ κεραμίδια καί, σὰ σωλήνα, ποὺ στριφογύριζε, φώτιζε ἕνα κομματάκι τοῖχο... 'Αλλ' ἀπὸ κεῖ κάπου, δίπλα, ἄλλες ἀκτίνες, μικρούτσικες αὐτές, μπαίνανε μέσα λίγο, σὰ χρυσᾶ κερατάκια τοῦ ἡλίου, ποὺ φώτιζε λαμπρὸς ἔξω.

'Αρχίσαμε νὰ βλέπουμε καλὰ ποὺ εἴμεθα. Χωρὶς ἄλλο, αὐτὸ εἴταν σταῦλος κάποτε. Ἕνα μακρὺ καὶ στενό. Κι' ὅλο πράμματα παλιά. Κοφίνια, κασόνια, παλιοκαρέκλες.

Κάτι πῆγε νὰ πεῖ ὁ Ζαλῆς, ἀλλ' ἐγὼ τὸν σταμάτησα. Εἶχα ἀκούσει ὁμιλία μεσ' στὴν ἀποθήκη.

—Πάψε!... κάποιοι ἔρχονται!.

Βουβαθήκαμε. Κάποιοι εἶχαν ἔρθει στὴν ἀποθήκη.

Καὶ μιλούσανε δυνατά. Ἄκουσα κάτι ὅμως, καὶ ἡσυχασα. Γιὰ κρασὶ λέγανε...

Οἱ ὁμιλίες πάψανε. Μέσ' στὴν ἡσυχία, ποῦχε γίνει, ἄκουσα φωνὴ μύγας, ποὺ θἄχε πιαστεῖ σὲ δίχτυα ἀράχνης, καὶ πάλευε νὰ γλυτώσει.

Πάλι νέα ὁμιλία. Φεύγοντας ὅμως, εἶχα καταλάβει πὼς εἶχαν ἔρθει γιὰ κρασί, γιὰ νὰ δοῦνε ἀπὸ ποὺ τὸ πιάνει καὶ μὴν εἶνε ἀποπιόματα...

Μέναμε ἀκίνητοι, σιωπηλοί. Ἡ φωνὴ τῆς μύγας ξακολουθοῦσε πιὸ ἀδύνατη τώρα. Καὶ θἆταν κάπου κεῖ κοντά μου, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπα πού. Ἡ ἀκτίνα σὰ νἆταν ἀπὸ μυριάδες μικροζωές, γύριζε, γύριζε...

Ἄκουσα τὸ Ζαλῆ νὰ λέει:

—Τώρα;...

—Σώπα, βρέ! Δὲ μπορεῖς νὰ κλείσεις αὐτὸ τὸ στόμα;...

—Μὰ ἐσὺ περισσότερα εἶπες τώρα.

—Βρὲ θὰ πάψεις;

Πατήματα ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σταύλου, ποῦβγαινε στὸ δρόμο. Κάποιοι πέρασαν. Ἕνα ξεφωνητὸ ἦρθε ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο...

Μιὰ κασόνα εἴταν ἀνοιχτὴ δίπλα ἐκεῖ, ποὺ στεκόμουνα. Ἔβαλα τὸ χέρι μέσα κ' ἔσυρα ἕνα ροῦχο. Ἦταν σακκάκι. Μὲ μιὰ τρεμούλα πῆρα ἄλλο: Φόρεμα γυναικεῖο μεταξωτό! Πάλι ἔσυρα ἄλλο...

—Τ' εἶνε αὐτά, τ' εἶνε αὐτά; μοῦ εἶπε ὁ Ζαλῆς.

Τἄφησα γρήγορα.

—Κάτι παλιόρουχα, τοῦ ἀπάντησα.

Βαρὺ πάτημα στὴν ἀποθήκη, ἔπειτα τὸ βαρέλι νὰ φεύγει ἀπ' τὴν τρύπα καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Κυριάκου νὰ λέει:

—'Ελάτε!...

'Ο Κυριάκος, άφοῦ μᾶς ἐξήγησε πὼς δὲν εἴταν τίποτα καὶ ὅτι οἱ χωροφύλακες ζητοῦσαν κάτι χασισοπότες, ἔφυγε γιὰ νὰ πάει γιὰ τὴ δουλειά μας. 'Εμεῖς πήραμε τὴ θέση μας στὸ χώρισμα, κοντὰ στὰ τυριὰ καὶ στ' ἄλλα ποῦχε γιὰ μεζέδες. Τὸ μαγαζί, καθὼς πήγαμε στὴ θέσι μας, εἴταν ἄδειο, ἀλλὰ σὲ λίγο γέμισε κόσμο.

'Εγὼ κοίταζα ἀπ' τὶς χαραματίδες, μιλοῦσα σιγὰ στὸ Ζαλῆ, ἀλλ' αὐτὸς δὲν εἶχε ὄρεξη γιὰ ὁμιλία κ'ἔμενε σιωπηλός, σκεπτικός.

Ξαφνικὰ σηκώθηκε καὶ μοῦπε πὼς θέλει νὰ μοῦ πεῖ. Πήγα μαζί του στὸ δωμάτιο τῶν δυὸ ἀδελφῶν.

—Δὲ μοῦ λές, τί ρούχα νᾶταν ἐκεῖνα; μὲ ρώτησε.

—Ποιὰ ρούχα;

—Νά, ἐκεῖνα, μέσα κεῖ!..

—Ρούχα, παλιόρουχα, ξέρω γώ!..

—"Αστα! Δὲν εἴταν παλιόρουχα! Τᾶδα κ' ἐγὼ καθὼς ἔδγαινες!..

—"Ε, καλά, τώρα τί θέλεις;

Τὸν εἶδα ταραγμένο.

—Γιατὶ κάνεις ἔτσι; τὸν ρώτησα.

Κούνησε τὸ κεφάλι χωρὶς νὰ μ' ἀπαντήσει εὐθύς. "Υστερα:

—Τὸ πιστεύεις, φοβοῦμαι!

—Τί φοβᾶσαι!

—Μὴν εἶνε ἀπὸ πεθαμένο!

—"Ε, καί;

—"Ε, καί! Κι' αὐτὰ τὰ ρούχα τότε, ποὺ μοῦ δώσανε;

—"Ε, τί, σπουδαῖο!.. Κι' ἂν εἶνε;

—Μὴ μοῦ τὸ λές!

—Βρέ, εἶνε ὕφασμα πρώτης, θἄχει τώρα, στὴν ἀκρίβεια, αὐτὴ ἡ φορεσιὰ πεντακόσες δραχμές!..

—Ἄστα, ἄστα!..

Φαινότανε νὰ ταράζεται τὸ σῶμα του μέσα στὴ μαύρη του φορεσιά.

Πήγαμε πάλι στὸ χώρισμα καὶ καθίσαμε.

—Θὰ μάθω!.. μοῦ εἶπε.

Καὶ ἡ ὥρα περνοῦσε. Ἦρθε τὸ μεσημέρι. Ἡ κίνηση ξακολουθοῦσε. Μετὰ ἔπαψε. Τὸ μαγαζὶ ἐρήμωσε καὶ ὁ μάγκας μὲ τὰ γυμνὰ πόδια γύριζε μέσα.

Ἐγὼ πεινοῦσα κι' εἶχα ρημάξει τὸ τυρί. Ὁλόκληρο κεφάλι τὄχα πάρει στὰ χέρια μου καὶ τὄκανα σὰ νὰ τὄχαν καταφάει μεγάλοι ποντικοί.

Τὸ παιδὶ ἦρθε καὶ μᾶς ἔφερε νὰ φάμε καὶ μιὰ κανάτα κρασί. Ὁ Ζαλῆς ὅμως, ἀντὶ ν' ἁπλώσει στὸ φαΐ, ρώτησε τὸ μάγκα ποὺ εἶταν ὁ Σωτήρης.

—Μέσα στὴν ἀποθήκη εἶνε, τ' ἀπάντησε τὸ παιδί, τἄχει πιεῖ γιὰ καλά...

—Μιὰ στιγμή! μοῦ εἶπε ὁ Ζαλῆς καὶ σηκώθηκε..

—Μὲ τρόπο..

—Ξέρω γώ...

Ἔτρωγα, σιγά, σιγά, καὶ περίμενα νἄρθει.

Καὶ δὲν πέρασε πολύ, καὶ νάτος, φάνηκε νἄρχεται ὁρμητικά.

—Ποῦνε τὰ παλιά μου ρούχα, γρήγορα, Θάνο μου, γρήγορα! Ψάξε, φέρτα! μοῦ εἶπε, πετῶντας τὰ μαύρα ρούχα. Αὐτὰ εἶνε πεθαμένου! Καὶ μείνανε καὶ μαζί του, στὸ χῶμα, δυὸ μέρες!.

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΓΛΕΝΤΙΟΥ

Εἶνε χρόνια πολλά, ποὔχα πάει στὸ σπίτι αὐτό, πολλά. Θυμᾶμαι εἴτανε χειμώνας, βράδι καὶ φυσοῦσε δυνατὸς ἄνεμος. Τὸ σπίτι βρισκότανε στὸ βάθος μιᾶς μεγάλης αὐλῆς, ποὺ δέντρα ψηλά, κυπαρίσσια τὴ στόλιζαν. Μὲ πείραξε ἡ θέα τους ἡ μαύρη, τὸ βουητό, ποὺ ἔκαναν. Ἀλλὰ δὲν εἶπα τίποτα στὸ φίλο μου ποὺ μὲ ὁδηγοῦσε. Μοῦ εἶχε πεῖ ὅμως, αὐτός, πὼς θὰ περνούσαμε μιὰ ὡραία βραδιά.

Μέσα, ὅταν μπήκαμε, τὸν δικαίωσα. Βρέθηκα σ' ἕνα παράδοξο μάζεμμα νέων καὶ κοριτσιῶν, ποὺ καθόντουσαν σὲ καναπέδες, καρέκλες, γύρο γύρο, ἀφίνοντας ἕνα μέρος ἐλεύτερο ἐμπρός.

Πέρα σὲ μιὰ ἄκρη, κοντὰ σ' ἕνα τραπέζι ποὺ πάνω εἶχε ποτήρια μὲ κρασὶ καὶ διάφορα φαγώσιμα, ἕνας ἄνθρωπος μὲ ψαρρὰ γένεια μακρυά, καὶ μιὰ γυναίκα ἡλικιωμένη, καθόντουσαν στραμμένοι πρὸς τοὺς νέους. Εἴταν ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἡ κυρία του.

Τρεῖς δεσποινίδες καὶ δυὸ νέοι, ποὺ βρισκόντουσαν στὸ γύρο κεῖνο, καὶ ποὺ γιὰ λίγο, τὸν ἄφησαν, καὶ μᾶς πλησίασαν, ὅταν ὁ φίλος μου μὲ σύσταινε, εἴταν παιδιά τους.

Τὸ ἔμπασμά μας τοὺς εἶχε κόψει κάτι ποὺ λέγανε, κάτι ποὺ συζητοῦσαν.

Μετὰ τὴ σύσταση, ποὺ κάθισα κ' ἐγὼ μὲ τὸ φίλο μου, κοντὰ ὅμως, στὸ τραπέζι, φανήκανε νὰ μιλοῦνε σιγά. Καὶ δὲν πέρασε πολὺ κ' ἕνα κομπανιάρισμα κιθάρας καὶ μαντολίνου ἄρχισε, καὶ φωνὲς ξεπεταχτήκανε μὲ μιᾶς, φωνὲς ἀντρικές, γλυκὲς κοριτσιῶν, ἀργυρόηχες, χρυσές, ψάλλοντας:

Ἡ ἀγάπη εἶνε καρφίτσα
κι' ἀγκελώνει τὴν καρδιὰ
καὶ μἀγκέλωσε καὶ μένα
καὶ δὲν ἔχω γιατριά...

Μοῦ φάνηκε πὼς πολὺ πήγαιναν οἱ καρφίτσες ἐκεῖ, γιατί, καθὼς μοὖχε πεῖ ἀπὸ πρὶν ὁ φίλος μου, οἱ περισσότερες ποὺ σύχναζαν στὸ σπίτι αὐτό, εἴτανε μοδιστροῦλες.

Καὶ τὸ τραγούδι ξακολουθοῦσε.

Πρόσεξα τὸ γέρο. Ξαπλωμένος στὸ καθισμά του, μὲ τὸ κεφάλι νάκουμπάει στὸν τοῖχο, καὶ μὲ τὴ μύτη, μιὰ μεγάλη μύτη, κατακόκκινη, ἀπολάμβανε τὸ τραγούδι, τὴ μουσική. Ἡ γυναίκα του μὲ μικρὸ χαμόγελο, σκυφτή, κοίταζε τοὺς τραγουδιστές.

—Μπράβο, μπράβο, παιδιά!, εἶπε ὁ γέρος καὶ χειροκρότησε, ὅταν πάψανε.

Χειροκροτήσαμε καὶ μεῖς. Ἔπρεπε κάτι νὰ κανουμε.

Πάλι τραγούδι ἑτοιμαζότανε.

Οἱ νέοι βήχανε γιὰ νὰ καθαρίσει ὁ λαιμός, οἱ νέες κελαϊδοῦσαν κοντά τους. Μιὰ παχουλή, μὲ ὡραῖα καστανὰ μάτια, κόρη τοῦ οἰκοδεσπότη, ὅλο ἔλεγε, ἔλεγε

σ' ἕνα νέο μὲ γιαλιά, ποὖχε ἀνάψει τσιγάρο καὶ κάπνιζε.

—Τί νὰ τοῦ λέει ἄραγε; σκέφθηκα.

Ὑποπτεύθηκα ἔρωτα καὶ σὰ νὰ ζήλεψα. Ὅλοι ὅμως εἴχανε θάρρος μεταξύ τους, μιλοῦσε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο σὰ νἄτανε συγγενεῖς. Ἀλλά, ἀλλά..

Πάλι τὸ τραγούδι.

Ὁ γέρος φαινότανε βυθισμένος σὲ μιὰ ἀπόλαυση οὐράνια. Στὸ τέλος πάλι, χειροκρότησε καὶ μαζὶ κἐγὼ χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ἀναγκάζοντας τὸ φίλο μου νὰ κάνει τὸ ἴδιο.

Ὁ γέρος μίλησε:

—Ἕνα κρασάκι τώρα!. Πηνελόπη!

Δυὸ δίσκοι μεγάλοι σὲ χέρια δεσποινίδων, ὁ ἕνας μὲ ποτήρια γεμάτα κρασί, καὶ ὁ ἄλλος μὲ σαλάμι καὶ τυρί, ἀρχίσανε νὰ γυρίζουν. Ἂν καὶ οἱ δίσκοι τρέξανε δρομαία πρὸς τοὺς νέους καὶ τὰ κορίτσια, σὲ μᾶς πρόσφεραν πρῶτα ἀπὸ μιὰ φωνὴ τοῦ γέρου, ποὺ εἶδε τὸ παράτυπο.

Εἴμαστε σὰν ξένοι μέσα σὲ κείνη τὴ χαρά, καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια, τὸ κέρασμα ἂς ἔλειπε. Γιατὶ καθὼς ἅπλωσα νὰ πάρω ἕνα ποτήρι, τὄρριξα.

—Γούρι, γούρι! εἶπε ὁ γέρος.

Τί γούρι, ποὺ ἐμένα μοῦ εἶχαν ἔρθει ὅλα ἄνω, κάτω!

Τὸ κρασὶ εἶχε γεμίσει τὸν δίσκο. Εὐτυχῶς ἐκεῖνοι πέρα δὲν κατάλαβαν πολλά, καὶ μόνο τὴ ματιὰ τοῦ νέου μὲ τὰ γιαλιά, εἶδα στηλωμένη πάνω μου.

Σὲ λίγο πάλι τὸ μαντολίνο καὶ ἡ κιθάρα. Ἀλλὰ τώρα παίζανε πόλκα. Καὶ μὲ μιᾶς κορίτσια καὶ νέοι

σηκώθηκαν, άγκαλιάστηκαν καὶ ἀρχίσαμε νὰ χορεύουνε, νὰ στριφογυρίζουν.

Ἡ ματιά μου ἀκολούθησε μιὰ ἀπ' τὶς κόρες τοῦ οἰκοδεσπότη. Εἴταν κατάξανθη μὲ τριανταφυλλένια μάγουλα, κομψή, λυγερή, ποὺ χόρευε μὲ χάρη μεγάλη. Ἄ, ζήλεψα τὸ χορευτή της!

Εἶδα ὕστερα καὶ τὴν ἀδελφή της τὴν παχουλὴ μὲ τὰ ὡραία καστανὰ μάτια. Ξακολουθοῦσε νὰ μιλᾶ στὸ νέο μὲ τὰ γιαλιά..

Κοίταξα καὶ τὸν πατέρα της. Αὐτὸς εἶχε ἀποβλακωθεῖ κοιτάζοντας τοὺς χορευτές. Καὶ ἡ μάνα; Κι' αὐτὴ τὰ ἴδια, τὰ ἴδια εἶχε πάθει. Τὸ μόνο ποὺ ἀπ' τὸ πρόσωπό της, δὲν εἶχε φύγει τὸ χαμόγελο.

Ἐκεῖ χαμογελοῦσε.!

Ἔτσι τελείωσε ἡ πρώτη βραδιὰ ποὺ πήγα.

Εἶχα πεῖ σὲ μιὰ στιγμή, ὅταν βρισκόμουνα μέσα κεῖ, κἔβλεπα ὅλους δεμένους, ἑνωμένους, νὰ μὴ ξαναπάω, ἀλλ' ὕστερα μετανόησα. Καὶ πήγα πάλι. Ἡ ξανθιὰ κόρη τοῦ Τριβίλη, ἔτσι λεγόταν ὁ οἰκοδεσπότης, μἔσυρε. Μοῦ εἶχε φανεῖ ψυχρή, σεμνή. Ἴσως...

Καὶ εἶχα μάθει ἀπ' τὸ φίλο μου, ὅταν φύγαμε, πὼς αὐτὴ εἴταν ἡ πρώτη. Ἡ ἄλλη μὲ τὰ ὡραία μάτια, ποὺ ὅλο μιλοῦσε στὸ νέο μὲ τὰ γιαλάκια, ἡ δεύτερη, καὶ μιὰ κοντή, παχυά, μὲ μεγάλο στῆθος, ἡ τρίτη.

Αὐτὸ μἔκανε νὰ ξαναπάω. Ἀλλὰ μὲ εἶχαν καὶ παρακαλέσει πολὺ γι' αὐτό. Εἶχα γνωριστεῖ καλὰ μὲ τοὺς γέρους καὶ μὲ τὰ παιδιά τους τἀρσενικά.

Ἀπογοήτεψη ὅμως, μὲ περίμενε. Ἡ ψηλή, ξανθιὰ κόρη, μ' ἄλλον τάχε. Τὄδα. Μὰ τί διάβολο ὅλες! Ἄλλη

μοῦ χτύπησε στὸ μάτι, ἀλλὰ καὶ κεῖ τὰ ἴδια ἔπαθα. Αλλη....

Καὶ ξαναπῆγα.

῾Ο φίλος μου προσπαθοῦσε νὰ χωθεῖ μέσ᾽ στὸν κύκλο καὶ νὰ μὴν εἶνε πέρα, μακρυὰ σὰ θεατής. Κ᾽ἔφυγε ἀπὸ κοντά μου καὶ πῆγε καὶ κάθισε δίπλα στὸ μεγάλο γιὸ τοῦ οἰκοδεσπότη. Ἂν καὶ οἱ νέοι πολὺ ψυχρὰ μᾶς φερόντουσαν. Αὐτὸς ὅμως, ζητοῦσε καὶ νὰ τραγουδήσει. Τὄχα καταλάβει. Ὅταν εἴχαμε φύγει τὴν πρώτη βραδυά, στὸ δρόμο, δὲν ἔπαψε νὰ κατηγορεῖ τὶς φωνὲς τῶν νέων.

—Μωρὲ φωνὲς εἶνε κεῖνες, ἔλεγε, τσακάλια, φίλε μου, τσακάλια, ποὺ φωνάζουν!.. Αὐτοὶ θέλανε ἕνα μάθημα, γιατὶ τὄχουν πολὺ πάρει ἐπάνω τους! Νὰ τοὺς δείξει κανείς...

Καὶ μιὰ βραδιά, τὴν τρίτη, νομίζω, τραγούδησε. Ἀλλὰ τὸ πῆρε τόσο ψηλὰ ποὺ δὲ μπόρεσε νὰ τὸ βγάλει. Καὶ σταμάτησε ἀπότομα, γιατὶ πῆγε νὰ πνιγεῖ.

Στὸ δρόμο ἔπειτα, μοὔλεγε, πὼς τοῦ τὄκαναν ἐπίτηδες καὶ τοὔδωσαν τόνο ψηλό....

Χωρὶς νὰ μπορέσω κὲγώ, νὰ πιάσω καμμιὰ ἀγάπη, ἀπογοητευμένος πῆγα ἀκόμα. Ὅλες εἶχαν τοὺς δικούς τους, ὅλες! Πήγαινα ὅμως ὄχι πιὰ συχνά, ἀλλὰ κάποτε-κάποτε. Πῆγα καὶ τὴ βραδιά, ποὺ θἄφευγα, γιὰ νὰ τοὺς ἀποχαιρετήσω.

Καὶ φυσοῦσε κι᾽ αὐτὴ τὴ βραδιὰ ὅπως τὴν πρώτη, ποὺ πῆγα, ἄνεμος δυνατός, ποὺ ἔκανε τὰ δέντρα τῆς μεγάλης αὐλῆς τοῦ σπιτιοῦ, νὰ βουΐζουν, νὰ σφυρίζουν. Πέφτανε ὅμως καὶ σταγόνες βροχῆς.

῾Ο φίλος μου εἶταν ἐκεῖ στὴ μέση, ζητῶντας νὰ τραγουδήσει. Καὶ τἆλλα ὅπως εἶταν πάντα. ῾Ο γέρος τραβηγμένος καὶ ξαπλωμένος στὸ θρονί του, νἀπολαμβάνει τὴ μουσική, τὸ τραγούδι, ἡ γρηὰ κοντά του, στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ, καὶ οἱ νέοι καὶ τὰ κορίτσια νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ χορεύουν. Τὴ βραδιὰ αὐτὴ ὅμως, ὁ νέος μὲ τὰ γιαλιά, ἔλειπε, καὶ παρατήρησα τὴν παχουλῆ κόρη νἆνε μελαγχολικιά.

῞Οταν τοὺς ἀποχαιρέτησα καὶ βγῆκα ἔξω στὸν ἄνεμο, τὴ βροχή, μέσα στὴ βουὴ τῶν δέντρων, σὰ νἄσυρα τὸν ἐαυτό μου νὰ βαδίσει καὶ νὰ φύγει ἀπ᾽ τὸ φωτισμένο σπίτι, ἀπ᾽ τὴ χαρά, ποὺ πάλι τραβιότανε νὰ γυρίσει. Καὶ κείνη μάλιστα, τὴ στιγμὴ φωνὲς πολλὲς ἀκουστήκανε νὰ ψάλλουν ὅλες μαζί, τὸ τραγούδι κεῖνο, ποὖχα ἀκούσει ὅταν πρωτοπῆγα:

῾Η ἀγάπη εἶνε καρφίτσα
κι᾽ ἀγκελώνει...

Τἆλλο δὲν τἄκουσα, τὄσβυσε ἕνας μεγάλος θόρυβος, μιὰ μεγάλη βουὴ τῶν δέντρων, τοῦ ἀνέμου. Τὸ εἶπα ὅμως μὲ τὸ νοῦ μου:

Καὶ μ᾽ ἀγκέλωσε καὶ μένα
καὶ δὲν ἔχω γιατριά!.

Τέσσαρα χρόνια πέρασαν, τέσσαρα χρόνια ποὺ εἶμουνα μακρυὰ ἀπ᾽ τὴν πρωτεύουσα. Καὶ ὅταν πάλι πῆγα, θέλησα νὰ περάσω ἀπ᾽ τὸ φιλόξενο σπίτι, ἀπ᾽ τὸ σπίτι τοῦ γλεντιοῦ, ὅπως τὄλεγα, γιὰ νὰ δῶ τοὺς καλοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους. Κ᾽ ἕνα ἀπόγευμα ξεκίνησα.

Ἡ ἐξώπορτα, ὅπως πάντοτε, εἴταν ἀνοιχτή. Τὰ δέντρα τὰ ψηλά, τὰ γεραλέα, δὲ βούζανε δὲν κουνιόντουσαν. Ἥσυχα ψώνονταν, ὕψωναν τὶς κορυφές τους στὸ γαλάζιο οὐρανό, καὶ ἀπ' τοὺς κόλπους τους πουλάκια ξεπετάγονταν.

Ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, μὲ τὰ γιαλιά, εἴταν κλειστή.

Καθὼς στάθηκα νὰ χτυπήσω καὶ γύρισα δίπλα, εἶδα ἀπ' ἄλλη πόρτα νὰ προβάλλει ἕνα κεφάλι μ' ἕνα σκοῦφο μαῦρο..

Ἡ πόρτα ἄνοιξε ἀπ' τὴ γρηὰ Τριβήλη.

Δυσκολεύτηκε νὰ μὲ γνωρίσει, ἀλλ' ὅταν τῆς ἦρθα στὸ νοῦ ἔδειξε χαρὰ μεγάλη.

Κάθισα σ' ἕναν καναπὲ μεγάλο, βούλιαξα μέσα, ποὺ ἄλλοτε καθόντουσαν διάφοροι νέοι καὶ κορίτσια. Δὲν εἴταν ὅμως, σ'αὐτὴ τὴ θέση, εἴταν στὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ τοίχου.

Τὸ τραπέζι, ποὺ τὸ τραβούσανε στὴν ἄκρη, βρισκότανε τώρα στὴ μέση, ἐκεῖ ποὺ χόρευαν.

Ἀλλὰ γιατὶ ἡ γρηὰ φοροῦσε μαῦρο μαντίλι στὸ κεφάλι ;..

Βρακιὰ παιδιοῦ μικροῦ, φασκὲς εἴτανε στὰ καθίσματα πάνω. Καὶ μιὰ ἀκαταστασία!

Μὲ ρώτησε, ποὺ εἶμουν, πῶς πέρασα. Ρώτησα κἐγὼ ἕτοιμος νἀκούσω τὸ κακό, ποὺ εἶχα ὑποπτευθεῖ.

Καὶ τὄμαθα, δὲν εἶχα πέσει ἔξω. Ὁ γέρος, ποὺ ἀγαποῦσε τόσο τὸ γλέντι, καὶ ποὺ τόσο χαιρότανε νὰ βλέπει τὰ νιάτα νὰ διασκεδάζουν, εἶχε πεθάνει! .

Κἔμαθε κ' ἄλλα. Οἱ δυὸ γιοί της εἶχαν παντρευτεῖ, εἶχαν πάρει δυὸ ἀπ' τὰ κορίτσια, ποὺ σύχναζαν ἐκεῖ.

Ἀπ' τὰ λόγια της, καθὼς μοῦ τὄλεγε αὐτό, φαινό-

τανε νὰ μὴν εἶνε εὐχαριστημένη διόλου γι' αὐτό, γιὰ τὴν παντριά τους. Εἴτανε μικροὶ ἀκόμα...

Ἦρθε ἔπειτα, ἡ σειρὰ τῶν κορισιῶν. Οἱ δυὸ εἶχαν παντρευτεῖ ὄχι καὶ καλά, ἀλλά.. Ἡ μιά, ἡ μεγαλείτερη ἔμενε μαζί της...

Πάνω στὴν ὁμιλία μας εἶδα ξαφνικά, τὸ κεφάλι κεῖνο μὲ τὸ μαῦρο σκοῦφο νὰ προβάλει ἀπὸ μιά πόρτα καὶ νὰ μὲ κοιτάζει. Μόλις τὄδα, κρύφτηκε.

—Μὰ τἶναι αὐτό; εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου.

Εἴταν πρόσωπο γυναίκας μὲ βαθουλὰ μάτια, κίτρινο..

Τὸ ἔμπασμα τῆς κόρης τῆς μεγάλης, μᾶς διέκοψε.

Πόσο εἶχε χαλάσει! Τὸ χρώμα της τὸ ρόδινο, εἶχε χαθεῖ, τὰ μαγουλά της μαραμένα καὶ τὸ σώμα της χαλασμένο.

Μοὔκανε ἐντύπωση ἀλόγου καλοῦ, ποὺ τὸ χάλασε τὸ ζέψιμο σὲ κάρρο.

Εἴπαμε πολλὰ γιὰ τὰ περασμένα. Πάνε, πάνε!. Κανεὶς ἀπ' τοὺς τόσους δὲν πατοῦσε πιά, κανείς!.

Πόσο λυπόταν! Τώρα παρατήρησα πῶς ἔλειπαν ἀπ' τὴ θέση τους ἡ κιθάρα καὶ τὸ μαντολίνο καὶ πῶς στὸ ἀνθογιάλι δὲν ὑπήρχαν πιὰ ἄνθη.

Κ' εἶδα πάλι τὴν ἀκαταστασία, βρακάκια παιδιοῦ, φασκές, ρούχα πεταμένα στὶς καρέκλες πάνω.

Ἀλλὰ νὰ τὸ κεφάλι κεῖνο μὲ τὴ σκούφια τὴ μαύρη, νὰ προβάλλει..

Αὐτὴ τὴ φορὰ ὅμως, ποὺ τὴν εἶδα, δὲν ἔφυγε γρήγορα. Ἔμεινε κοιτάζοντάς με μιὰ στιγμή, καὶ κρύφτηκε σιγά.

—Μὰ ποιὰ εἶνε αὐτή; ρώτησα τὴ γρηά, ποὺ εἶχε στραφεῖ καὶ τὴν πρόφτασε καθὼς κρυβόταν.

—Δὲν τὴν γνωρίζεις;

—Ὄχι!. ἂν καί..

Ἡ γρηὰ κουνοῦσε τὸ κεφάλι.

—Ἄ, παιδί μου, εἶπε καὶ πῆρε βαθειὰ ἀναπνοή, ποὺ νὰ τὴ γνωρίσεις, καθὼς ἔγινε!. Εἶν' ἡ κόρη μου ἡ δεύτερη, ἡ Ἐρυφίλη! Θυμᾶσαι πῶς εἶταν!. Ἔπαθε, παιδάκι μου, μιὰ μεγάλη νευρασθένεια καὶ δὲν εἶνε πιὰ γιὰ κόσμο!.. Γιατρούς; Ἄλλο τίποτα! Ξοδέψαμε καὶ ξοδέψαμε! Τὰ μαλλοκέφαλά μας!. Καὶ τίποτα, τίποτα, καμμιὰ γιατριά! Ἄχ, αὐτὰ εἶνε τὰ βάσανα, αὐτά! Μὰ αὐτὸ ἔκανε καί τὸ Μιχάλη μου νὰ πάει πρὶν τῆς ὥρας του! Τὄχε πάρει κατάκαρδα, ὁ καϋμένος!

Μοῦ φέρανε γλυκό, καφέ, κονιάκ. Δὲν ξέρανε πῶς νὰ μὲ περιποιηθοῦνε. Μὰ κἐγώ, ἂν καὶ ἤθελα νὰ φύγω, ἔμενα γιατὶ νόμιζα πῶς αὐτὸ τὶς εὐχαριστοῦσε, τὶς ἔφερνε ἕνα κομμάτι ἀπ' τὴν παλιά τους χαρά.

Μέσα στὸ σπίτι ἄρχισε νὰ πέφτει ἕνα μικρὸ σκοτάδι.

Ἔπρεπε νὰ φύγω.

Ἀλλ' ὅταν εἶχα σηκωθεῖ ἦρθε ὁ ἄντρας τῆς μεγάλης κόρης.

Εἶταν αὐτὸς ἕνας παχουλός, κοντός, ἄνθρωπος μὲ μεγάλα ξανθιὰ μουστάκια.

Καὶ ἀναγκάστηκα νὰ μείνω λίγο ἀκόμα.

Σὲ μιὰ στιγμή, ποὺ οἱ γυναίκες φύγανε, τοῦ ἀνέφερα γιὰ τὴν Ἐρυφίλη.

Κούνησε τὸ κεφάλι:

—Σαὐτὸ ἔφταιγε ὁ μακαρίτης, ποὺ ἔμπαζε στὸ σπίτι του ὅποιον καὶ ὅποιον! μοῦ εἶπε. Εἶχε καλὴ καρδιά, χρυσή, ἀλλὰ τί νὰν τὴν κάνεις! Δὲν πρέπει νἄνε κανεὶς ἔτσι. Κεῖνος ὅμως ὁ ἄτιμος ἤθελε κρέμασμα! Φέρ-

θηκε ἄτιμα καὶ ἄτιμα! Γιὰ πῶς τὴν κατάντησε! Καὶ νὰ σοῦ πῶ, καλύτερα νὰ πήγαινε, ὅταν πῆρε τὸ φαρμάκι! Τί τὴν ἤθελε τέτοια ζωή. Δὲν τὴν ἀφίνανε!..

Τοὺς ἄφησα κἔφυγα. Δὲν εἶχα κάνει πολλὰ βήματα καὶ στράφηκα καὶ κοίταξα πίσω. Εἶδα ἀπ' τὴ διπλανὴ πόρτα πάλι, νἄχει βγεῖ κεῖνο τὸ πρόσωπο, ἡ Ἐρυφίλη μὲ τὸ μαῦρο σκοῦφο, καὶ νὰ μὲ βλέπει ποὔφευγα.

Ἔξω στὸ δρόμο, καθὼς βάδιζα μὲ γρήγορο βῆμα, στὸ νοῦ μου, ἦρθε τὸ τραγούδι, κεῖνο, ποὔχα ἀκούσει τὴν πρώτη βραδιὰ ποὺ πῆγα, καὶ τὴν τελευταία ποὔφευγα. Καὶ σὰ νἄκουσα μοῦ φάνηκε, πλῆθος φωνές, κρυσταλένιες, χρυσές, φωνὲς ἀντρικές, λεπτές, βαριές, ὅλες μαζὶ νὰ τραγουδοῦνε:

Ἡ ἀγάπη εἶνε καρφίτσα
κι' ἀγκελώνει τὴν καρδιά...

ΜΑΧΗ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΩΝ

Ἔκανε περισσότερο κρύο κεῖνο τὸ βράδι. Εἴταν ἀδύνατο «νὰ μὴν τὸ στρώσει» κατὰ τὰ λόγια τοῦ γέρο Πουλαρᾶ. Ἐγὼ καὶ ὁ συντροφός μου Χερίτης, εἴχαμε κολήσει στὴ γωνιά, ὅπου ὑπῆρχε μιὰ μικροσκοπικὴ κόλαση. Δὲν ξέρω ἂν ἀνάβουν καὶ κεῖ, στὴ μεγάλη κόλαση, μὲ ξύλα τὴ φωτιά, ἀλλ᾽ ἐγὼ φαντάστηκα τὰ ξύλα νἆνε οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ οἱ τριγμοί τους, οἱ τριγμοὶ καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων τους.

Τὸ σπιτάκι δὲ μᾶς ὑπεράσπιζε τόσο ἐναντίον τοῦ ἀνέμου. Ἀπὸ χίλιες μεριές, μπορῶ νὰ πῶ, αἰσθανόμεθα τὰ σουβλερά του νύχια νὰ μπαίνουν. Ἡ στέγη ἔτρεμε, καὶ κάποτε, ἀπὸ δυνατὸ χτύπημα τοῦ ἀνέμου, ἔρριχνε σκόνη καὶ πετρίτσες κάτω.

Ὁ Χερέτης διάβαζε ἐφημερίδα στὴ λάμψη τῆς φωτιᾶς. Ὁ γέρο Πουλαρᾶς πάλι πέρα ἀπ᾽ τὴ φωτιά, τυλιγμένος στὴ μαύρη κάπα του, μὲ τὸ κατάλευκο κεφάλι του ξεσκούφωτο, μοῦ φαινότανε σὰ βράχος μαῦρος μὲ τὴν κορυφὴ χιονισμένη. Οὔτε κουνιόταν ἀπ᾽ τὴ θέση του. Ἐκάπνιζε καὶ φαινόταν νὰ σκέπτεται. Τί νὰ σκεπτόταν; Τὰ περασμένα; Κάποτε τὸν εἶχα ρωτήσει. Ὁ βίος του εἶχε περάσει μέσα στὶς ἐρημιές.

Σαὐτὴ τὴ ζωὴ τὴν ἔρημη, μιὰ βασκοπούλα σὰν ὄαση ποὺ παρουσιάστηκε, τοῦ μετέβαλε τὴν ἐρημιὰ σὲ χώρα ἀνθόσπαρτη καὶ ὅλο ζωή. Δὲν τὴ χάρηκε ὅμως, πολὺ αὐτὴ τὴ ζωή, γιατὶ ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια ἡ γυναῖκα του αὐτή, πέθανε.

Καὶ δὲν τοῦ ἄφησε οὔτε ἕνα παιδί, γιατί, καθὼς ἔλεγε μὲ παράπονο, δυὸ ποὺ εἶχε κάνει τὰ πῆρε μαζί της. Κἔμεινε πάλι ἔτσι ὁ γέρο Πουλαρᾶς, μόνος, μόνος!.

Καθὼς τὸν κοίταζα ἄκουσα τὸ σύντροφό μου νὰ λέει:

—Λαμπρά, ἀριστούργημα!.

—Τί εἶνε;

—Συμμαχία μὲ τὴν Τουρκία θὰ κάνουμε!. Εἶνε λέει, βέβαιο τελειωμένο σχεδόν!.

—Τί κάνει λέει!. Μὲ τοὺς Τούρκους θὰ πάμε μεῖς!

Ἡ φωνὴ τοῦ γέρο Πουλαρᾶ δυνατὴ μπῆκε στὴ μέση. Εἶχε πετάξει τὴν κάπα του καὶ φαινόταν ἡ φουστανέλα του ἡ ἄσπρη καὶ τὸ σελάχι του.

Ὁ Χερίτης τοῦ ἐξήγησε τί συνέβαινε καὶ τοῦ εἶπε πολλὰ γιὰ νὰ καταλάβει ὁ γέρο Πουλαρᾶς, τὸ καλὸ τῆς συμμαχίας. Ἀλλ' ὁ γέρο Πουλαρᾶς ἔδειξε φρίκη καὶ ἀπέχθεια:

—Μὲ τοὺς Τούρκους! Μὲ τοὺς Τούρκους οἱ Ἕλληνες! Τί λέτε! Εἶσαστε στὰ καλά σας;

Ὁ Χερίτης κἐγὼ τοῦ εἴπαμε πάλι, τὶ καλὰ θὰ ἔφερνε ἡ συμμαχία αὐτὴ ἂν γινόταν, καὶ προσπαθήσαμε νὰ τὸν πείσουμε σὰ νὰ ἐξαρτότανε ἀπ' τὸ γέρο Πουλαρᾶ νὰ γίνει, ἢ νὰ μὴ γίνει ἡ συμμαχία. Ἀλλ' ὁ γέρο Πουλαρᾶς ἐκεῖ, στὸ μίσος του, στὴν ἔχθρα του, νὰ μὴ θέλει νἀκούσει γιὰ Τοῦρκο..

—Οἱ Ἕλληνες μὲ τὸν Τοῦρκο, μᾶς εἶπε, οὔτε πε-

θαμένοι δὲ φιλιόνουνται! Θὰ σηκωθοῦν οἱ σκοτωμένοι νὰ σᾶς πνίξουν, ἂν γίνει αὐτό!.

Μοῦ φάνηκε σὰ νἄχε δίκαιο ὁ γέρο Πουλαρᾶς. Τὰ λόγια του τὰ αἰσθάνθηκα νὰ δίνουνε ζωὴ σ' ἕνα ἑτοιμοθάνατο μίσος· ὁ Χερίτης ἔμεινε σιωπηλός.

—Τὸ ξέρετε, μᾶς εἶπε ὁ γέρος, αὐτὸ τὸ μέρος ποὺ μένετε; Ἐδῶ αὐτό, ποὺ εἶνε ἡ καλύβα μου!. Ὄχι; Θὰ τὸ μάθετε τώρα, γιὰ ἀκοῦτε!.

Ἐδῶ καὶ γύρο, στὴν Ἐπανάσταση, εἶχε γίνει ἕνας μεγάλος πόλεμος μὲ τοὺς Τούρκους. Ὥρες πολεμούσανε στὰ στενὰ καὶ στὰ πλάγια τῶν βουνῶν! Κὔστερα, στὸ τέλος, ἔπεσε τέτοιο σπαθὶ στοὺς Τούρκους ποὺ λίγοι σωθήκαν ἀπ' αὐτούς!

Εἴμουνα πολὺ μικρὸ παιδί τότε. Ἡ μάνα μου μὲ κρατοῦσε ἀπ' τὸ χέρι, κρυμμένη μἄλλες γυναῖκες καὶ παιδιά. Μοῦ φαίνεται ἀκόμα νὰ βλέπω, χωρὶς νὰ ξεχωρίζω πρόσωπα, γυναῖκες νὰ πέφτουν ἡ μιὰ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς ἄλλης καὶ νὰ κλαῖνε, καὶ ἄλλες νἄνε γονατισμένες στὸ χώμα. Ἔκλαιγα κἐγώ. Ἕνας κρότος ἀκουγότανε πέρα λίγο ἀπ' ἐκεῖ καὶ μιὰ βουή, ἕνας ἀχὸς τρομερός, ποὺ ὅταν δυνάμωνε, οἱ γυναῖκες κλαίγαν περισσότερο. Νικήσαν οἱ δικοί μας ὅταν πιὰ εἶχε σκοτεινιάσει κ' εἶχαν πιαστεῖ χέρια μὲ χέρια. Στὴ μάχη αὐτὴ ἔχασα τὸν πατέρα μου..

Περάσαν χρόνια πολλὰ ἀπὸ τότε. Εἶχε πεθάνει ἡ γυναίκα μου καὶ τὰ δυό μου παιδιά.. Μιὰ βραδιὰ ἐπέστρεφα ἀπ' τὸ χωριό.

Εἶχα ἀργήσει σ' ἕνα φιλικό μου σπίτι. Εἴτανε μιὰ βραδιὰ σκοτεινή, ἀλλὰ γεμάτη ἀστέρια. Ὁ οὐρανὸς ὅλος ἔλαμπε. Καὶ δὲν ἔκανε κρύο καὶ περπατοῦσα σι-

γά. Ὅταν ἔφτασα στὸ στενὸ κοντά, εἶχα κουραστεῖ λίγο, καὶ κάθισα νὰ ξεκουραστῶ.

Κλαρί, φύλλο δὲν κουνιότανε, οὔτε σούρσιμο τίποτα δὲν ἀκουγόταν. Τἀστέρια ψηλὰ φωτίζανε. Σιγὰ σιγὰ κοιτάζοντας τἀστέρια, μὲ πῆρε ὁ ὕπνος. Δὲν ξέρω πόσο θἆχα κοιμηθεῖ, ὅταν ξαφνικὰ πετιέμαι τρομαγμένος. Καὶ τὶ βλέπω! Ὅλον τὸν κάμπο, ὅλο τὸ σκοτάδι, νἄχει γεμίσει ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ πάλευαν, πολεμοῦσαν χωρὶς φωνή, χωρὶς μιλιά νὰ βγάζουν! Εἶταν Τούρκοι κ' Ἕλληνες! Καὶ κανεὶς κρότος δὲν γινόταν, τίποτα, σὰ νὰ μὴν ὑπῆρχε αὐτὸς διόλου, καὶ μόνο τὴν ὁρμή τους ἔβλεπα καὶ τὴ λάμψη τῶν τουφεκιῶν τους τῶν πιστολιῶν τους κάποτε..

Καὶ τὸ πλῆθος ἐκεῖνο πλησίαζε σὲ μένα, περισσότερο. Οἱ χτυπημένοι κυλιόντουσαν χάμω καὶ οἱ ἄλλοι τοὺς πατοῦσαν ἀλύπητα, ἄλλοι πάλι ἀγκαλιασμένοι πέφτανε κάτω, στὴ γῆ, καὶ χανόντουσαν γρήγορα ἀπ' τὸ πλῆθος, ποὺ ἐρχόταν καὶ τοὺς σκέπαζε. Οἱ φουστανέλες καὶ τὰ χρωματιστὰ ρούχα τῶν Τούρκων φαινόνταν καθαρά..

Καὶ σιγά, σιγὰ ὅλο μὲ πλησίαζαν. Ἔκανα νὰ σηκωθῶ ἀπ' ἐκεῖ, ἀλλὰ στάθηκε ἀδύνατο! Δὲ μποροῦσα νὰ κάνω τὸ παραμικρὸ κίνημα. Μοῦ φάνηκε ὅμως πὼς ἐγὼ εἶμουν ὅμοιος μ' ἕνα βράχο, ποὺ εἶτανε δίπλα μου, κἔτσι θὰ μὲ βλέπανε κιαὐτοὶ ποὺ πολεμοῦσαν. Καὶ τὸ πλῆθος ἐρχόταν κοντά μου. Ἔβλεπα τὶς μορφές τους. Γέροι, ἄντρες, καὶ ἀμούστακοι νέοι πάλευαν, γιὰ νἀφήσουν τὴ θέση τους σὲ ἄλλους, ποὺ φαινόνταν νἄρχονται σὰν κάποιος πέρα νὰ ἔφκιαχνε ἀπ' τὸ σκοτάδι ἀνθρώπους !.

Ξαφνικὰ μὲς' στὸ πλῆθος ποὺ πάλευε, βλέπω ἕναν ψηλό, ἕνα γίγαντα μὲ φουστανέλες νὰ χωρίζει καὶ νὰ γονατίζει χτυπημένος.

Κ' εἶταν κοντά μου πολύ. Ἕνας τοῦρκος ὥρμησε πάνω του καὶ ὁ γίγαντας στηρίχτηκε μὲ τὄνα του χέρι στὴ γῆ, καὶ μὲ τἄλλο σήκωσε τὸ σπαθί του. Ὁ τοῦρκος ἔκανε γύρο καὶ ὁ ἕλληνας στράφηκε.. Εἶδα τότε τὸ πρόσωπό του καὶ τὸ γνώρισα σὰ νἄχα μιὰ μέρα νὰ τὸ δῶ. Εἶταν ὁ πατέρας μου! Βγάζω μιὰ φωνὴ θηρίου καὶ κάνω μιὰ καὶ κεῖνο ποὺ μὲ κρατοῦσε δεμένο ἔσπασε, καὶ πετιέμαι ὀρθός!.

Εὑρέθηκα μόνος, κατάμονος! Οἱ ψυχές, τὰ φαντάσματα τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τούρκων εἶχανε χαθεῖ σὰ νἄτανε ζωγραφιὰ στὸν ἀέρα, στὸ σκοτάδι, καὶ ἡ φωνή μου τἄσβυσε!.

Θυμήθηκα ὕστερα, ὅτι εἶταν ἡ μέρα τῆς μάχης τῆς μεγάλης, ποὖχε γίνει μέσα στὰ στενὰ καὶ γύρο στὰ βουνά!..

1902.

ΤΟ ΚΟΥΦΙΟ ΔΕΝΤΡΟ

Ἡ χώρα ὅλη τὸ ἀπεφάσισε ἐπὶ τέλους! Ἔπρεπε νὰ πολεμήσει. Τὸ κούφιο δέντρο ἔπρεπε νὰ καεῖ, καὶ ὁ Δράκοντας, ποὺ εἶταν μέσα, νὰ σκοτωθεῖ.

Ζήτησαν ἕνα τολμηρό· καὶ βρῆκαν καὶ πῆραν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, τὸ Σμυρτιᾶ! Αὐτὸς εἶταν ἀληθινὸ παληκάρι, καὶ ἀπὸ καιρὸ πάντα ὀνειρευότανε νὰ πολεμήσει τὸν Δράκοντα, γιὰ νὰ σώσει τὴ χώρα, καὶ τὸ εἶχε πεῖ καὶ τὸ ἔλεγε καὶ τώρα.

Ἄρχισαν τότε νὰ τὸν ἑτοιμάζουν γιὰ τὸ πόλεμα. Τὴ νύχτα, τὰ καμίνια τῶν σιδηρουργείων, ἐκείνων ποὺ ἔκαναν τὰ μαχαίρια, ἔβγαζαν μεγάλες λάμψεις καὶ σπίθες, καὶ φώτιζαν τὸ χωριό, καὶ μαζὶ ἀκούγονταν καὶ τὰ μανισμένα σφυροκοπήματα τοῦ ἀτσαλιοῦ! Ὅλοι ἐργαζόντανε νὰ κάνουν καὶ νὰ δώσουν τὸ καλύτερο σπαθὶ στὸ Σμυρτιᾶ..

Καὶ ἔπρεπε τὸ σπαθὶ νὰ πελεκᾶ τὰ σίδερα, νὰ κόβει τὸ ἀτσάλι καὶ νὰ θρυμματίζει τὸ βράχο!

Γιὰ τὸ βάψιμο ἔτρεξαν καὶ ἔφεραν σκουλίκια μακρυά, σκορπιοὺς μέσα σὲ λάδι, καὶ κάποιος πῆρε τὰ φαρμακερὰ φίδια καὶ μὲ τὸ φαρμάκι τους ἔκανε τὸ βάψιμο τοῦ σπαθιοῦ! Καθὼς γινόντανε αὐτὰ ἀπ᾽ τοὺς

σιδηρουργοὺς καὶ μαχαιράδες, στὰ σπίτια δούλευαν οἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια πλέκοντας στολίδια στὸ μαντία του καὶ στὰ ρούχα του πάνω! Καὶ δούλευαν μόνο τὶς νύχτες, γιατὶ φοβόντανε μὴ τὸ μυριστεῖ ὁ Δράκοντας τὴν ἡμέρα. Τὴ νύχτα κοιμώτανε βαθειά, καὶ μόνο ἀπὸ περπάτημα κοντὰ στὸ κούφιο δέντρο θὰ ξυπνοῦσε.

Ἦρθε ἡ ἡμέρα, ποὺ εἶταν ὅλα ἕτοιμα καὶ τὰ δοκίμασαν. Ἐκεῖνο τὸ σπαθὶ μὲ τὰ φαρμακεμένα φείδια κατακομμάτιασε τὰ ἄλλα, καὶ ἕνα μόνο, τοῦ σκορπιοῦ μέσα σὲ λάδι, ἀντιστάθηκε. Δοκίμασαν καὶ τοὺς θώρακας χτυπῶντας αὐτοὺς μὲ βέλη δυνατά. Κ' εἶδαν πιὸ γερὸ καὶ ἐλαφρὸ ἕναν θώρακα, ποὺ εἶχε κάνει ὁ πατέρας μιᾶς κόρης ἄσπρης μὲ μαύρα μαλλιὰ καὶ μὲ σώμα σὰν κυπαρίσσι!

Τὰ ντύθηκε αὐτὰ ὁ Σμυρτιᾶς καὶ τράβηξε γιὰ τὸ κούφιο δένδρο, ἀφοῦ πρῶτα ὁρκίσθηκε στὴ νέα, πού ὁ πατέρας της τοῦ ἔκανε τὸν θώρακα, πίστη, νὰ τὴν θυμᾶται!

Τὸ κούφιο δέντρο εἶταν ἕνα μεγάλο θεόρατο δέντρο, χωρὶς κλαδιά, ἕνας κορμὸς μόνο, φυτρωμένο στὴ μέση τοῦ μεγάλου δρόμου καὶ πιάνοντας σχεδὸν ὅλον. Οἱ γέροι ἔλεγαν, καθὼς εἶχαν ἀκούσει ἀπὸ ἄλλους γέρους καὶ αὐτοὶ ἀπ' ἄλλους, ὅτι πρὸ χρόνων πολλῶν τὸ εἶχαν φυτέψει ἐκεῖ γιὰ νὰ σκιάζῃ τοὺς ὁδοιπόρους. Αὐτὸ, ἀφοῦ πρῶτα μεγάλωσε κ' ἔκλεισε τὸν δρόμο, μαράθηκε!

Ποιὸς ὅμως νὰ τὸ κόψει, νὰ τὸ κάψει, ποὺ εἶχε κατοικήσει ἕνας Δράκοντας μέσα στὴν κουφάλα του; Καὶ δὲ μποροῦσε νὰ περάσει κανεὶς ἀπ' τὸ δρόμο χωρὶς

τὴν ἄδειά του, χωρὶς νὰ τοῦ ἀφίσει τὰ περισσότερα πράγματά του καὶ τὰ καλύτερα! Καὶ ὁ Δράκοντας, καθισμένος στὴν πόρτα τῆς κουφάλας μ' ἕνα μακρὺ τσιμπούκι, ἔρριχνε μιὰ λοξὴ ματιὰ καὶ κοίταζε τὰ πράγματα ποὺ τοῦ ἄφιναν. Ἂν τύχαινε καὶ ἔβλεπε πὼς ζητούσανε νὰ τὸν γελάσουν, νὰ τοῦ πάρουν τὸ δίκαιό του, καθὼς ἔλεγε, πεταγόταν ἄγριος καὶ ἅρπαζε ὅλα παίρνοντας καὶ τὸ κεφάλι τοῦ ὁδοιπόρου!.. Ἂν πάλι ἔβλεπε ὅτι εἶταν καλὰ καὶ πολλά, ἄφινε μιὰ ρουφιξιὰ καπνὸ ἀπ' τὸ στόμα του καὶ γέμιζαν τότε ὅλα, σὰ νὰ γινότανε σύννεφο, καὶ τὰ κόκκαλα ποὺ εἴτανε σωροί, σωροί, γύρο ἀπ' τὸ κούφιο δένδρο δὲ φαινόνταν.

Ὁ Σμυρτιᾶς ἀρματωμένος ἔτσι καλὰ μὲ τὸ φαρμακεμένο σπαθὶ καὶ φορῶντας τὸ θώρακα τῆς μαυρομαλλούσας καὶ ψηλῆς λιγνῆς, σὰν κυπαρίσσι, κόρης, πετοῦσε γρήγορα πάνω στἄλογό του νὰ φτάσει στὸ κούφιο δέντρο. Στὸν δρόμο ἄλλαξε σκέψη νὰ πάει καβάλα καὶ κατέβηκε κα' ἄρχισε νὰ περπατᾶ. Θὰ πλησίαζε στὸ κούφιο δένδρο, ὄχι σὰν ἐχθρός, ἀλλὰ σὰν ἔμπορος, σὰ διαβάτης ἀβλαβής! Τὸ Δράκοντα δὲν τὸν εἶχε ἰδεῖ ἄλλοτε, παρὰ μιὰ φορά, ποὺ εἴτανε μικρὸς καὶ περνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ μὲ τὸν πατέρα του. Τότε ὁ Δράκοντας ἀνάγκασε τὸν πατέρα του νὰ τοῦ δώσει ὅ,τι εἶχε, γιὰ νὰ τὸν ἀφήσει νὰ περάσει. Ἐπειδὴ εἶταν μικρός, δὲν τὸν θυμότανε καλὰ πὼς εἶταν. Πλησίαζε λοιπὸν ὁ Σμυρτιᾶς στὸ κούφιο δένδρου καὶ τὸ ἔβλεπε μαῦρο, μαῦρο σὰ μαλλιαρὸ γιγάντιο τέρας, φάντασμα ποὺ εἶχε πιάσει ὅλο τὸν δρόμο!..

Ἕνα πράγμα ἔξαφνα χτύπησε στὰ πόδια του. Ἔ-

σκυψε καὶ εἶδε ἕνα σκελετὸν ἀνθρώπου, ἀκέφαλον ὅμως, καὶ κοντὰ ἐκεῖ ἄλλους, ἄλλους πολλούς, πλῆθος, ἔπειτα στίβες κόκκαλα! Ἔμοιαζε κεῖ μὲ ἀκτὴ γεμάτη βότσαλα ποὺ τὰ μαζεύει, τὰ στιβάζει ἡ μεγάλη ἐργασία τῆς θάλασσας.

Ἐτρόμαξε λίγο, ἀλλὰ σκέφθηκε τὰ ὅπλα του, τὴν κόρη ποὺ τὸν περίμενε μαζὶ μὲ τὴ Δόξα, καὶ προχώρησε πιὸ γρήγορα γιὰ νὰ τελειώσει καὶ γιὰ νὰ μὴ μπορέσει ὁ φόβος νὰ δασκαλέψει τὸ νοῦ του...

Καθὼς ἔφθασε κοντὰ στὸ κούφιο δέντρο, εἶδε τὸ Δράκοντα. Εἴταν ἕνας γίγας μαλιαρός, μὲ φτερὰ μαύρα, στὴν περικεφαλαία καὶ ζωσμένος ἀστραφτερὸ σπαθί. Ὁ θώρακάς του εἴταν ἀπὸ λαμπερὸ μέταλλο καὶ σκέπαζε τὸ στῆθος του. Κρατοῦσε τὸ τσιμποῦκι του στὰ χέρια καὶ ἑτοιμαζότανε νὰ τὸ βάλει στὸ στόμα του. Ἀπὸ πολὺν καιρὸ εἶχε συνηθίσει νὰ μὴ τοῦ ἀντιστέκωνται. Ἐκοίταξε μόνο μὲ μιὰ λοξὴ ματιὰ τὸ Σμυρτιᾶ, νὰ δεῖ τί θὰ τοῦ ἔδινε. Ἀντὶ ὅμως νὰ δεῖ δῶρα, πράγματα πολύτιμα, βλέπει τὸ Σμυρτιᾶ νὰ πετᾶ τὸν μαντύα, ποὺ εἶχε ρίξει πάνω του, γιὰ νὰ κρύβει τὰ ὅπλα του, καὶ νὰ ὁρμᾶ ἐναντίον του μὲ σπαθί, ποὺ ἄφησε μονομιᾶς χίλιες δυὸ ἀστραπές! Θέλησε νὰ σηκωθεῖ κ' αὐτός, ἀλλὰ τὸ ἕνα του πόδι πιάστηκε σὲ μιὰ ρίζα τοῦ κούφιου δέντρου καὶ πρὶν προφθάσει νὰ σταθεῖ καλά, ὁ Σμυρτιᾶς ἐλαφρός, τοῦ βύθισε τὸ σπαθί του στὴν κοιλιὰ καὶ τοῦ ἔκοψε τὸ κεφάλι! Τὸ σήκωσε ἔπειτα καὶ τὸ κράτησε ἔτσι δείχνοντάς το στὰ κεφάλια τῶν σκελετῶν, ποὺ εἴταν σωροὶ ἐκεῖ, κ' ὕστερα τὸ πέταξε μαζί τους!...

Μπῆκε μέσα στὴν κουφάλα. Εἶταν σκοτεινιὰ κι'ἄναψε φῶς καὶ κοίταξε. Εἶταν γεμάτη ἀπὸ ὅ,τι πολύτιμο ὑπάρχει στὸν κόσμο. Καναπέδες χρυσοί, στρογγυλοί, βελουδένιοι, πολυθρόνες ἀσημένιες μὲ βελούδα καὶ ἀπὸ μεταξωτὸ, στέμματα γεμάτα διαμάτια, ρουμπίνια, ζαφείρια καί, καί...

Πλάγιασε καὶ κοιμήθηκε. Ἔξαφνα ξύπνησε. Τοῦ φάνηκε σὰ νὰ ἄκουσε μιὰ σιγαλὴ μουσική, ποὺ φαινόταν, σὰ νἄθελε νὰ τὸν ξυπνήσει καὶ νὰν τὸν νανουρίσει μαζί! Καὶ μὲ μιᾶς εἶδε ὅλο τὸ κούφιο δέντρο νὰ λάμπει ἀπὸ φῶτα, ἕνα τραπέζι καλοστρωμένο μὲ κάθε εἶδος φαγητὰ καὶ γύρω σαὐτὸ γυναῖκες, κορίτσια μὲ μάτια ποὺ ἔκαιαν καὶ ἄφιναν τέτοιες λάμψεις, ποὺ ἔβαζαν κάτω ὅλους τοὺς χρωματισμοὺς καὶ τὶς λάμψεις τῶν διαμαντιῶν καὶ τῶν ρουμπινιῶν, καὶ ὅλων τῶν πολύτιμων λίθων!.. Μιὰ μόνο θέση, ἡ πιὸ ψηλή, εἶταν ἄδεια... Ὅλοι εἶχαν τὰ μάτια σαὐτὸν στραμμένα καὶ ὅλες μὲ μιᾶς τραγούδησαν, ὅταν τὸν εἶδαν νὰ ξυπνήσει. Εἶταν ἕνα τραγοῦδι ἀπὸ μάγισσες, ἀπὸ σειρῆνες, ποὺ μαζὶ μὲ τὸ ἀγγελικὸ εἶχε καὶ κάτι ἀπὸ δαίμονα!

—Ἡ θέση σου! Ἡ θέση σου! τοῦ ἔλεγαν, ὅταν ἔπαυαν, γιὰ νὰ ξαναρχίσουν, δείχνοντας, ὅλες μαζί, ψηλὴ ἕδρα, ποὺ ἔμοιαζε μὲ θρόνο...

Τὸ πρωὶ ὁ Σμυρτιᾶς ἀνέβηκε πάνω στὴν κορυφὴ τῆς κουφάλας. Ἐκεῖ εἶταν ἕνας μεγάλος καθρέπτης, καὶ ὁ Σμυρτιᾶς εἶδε τὸ κορμί του. Τὸ θαύμασε γιὰ τὸ ὕψος ποὺ πῆρε καὶ θαύμασε καὶ τὰ χέρια του, ποὺ ἅμα σκότωσε τὸν Δράκοντα, ἔβγαλαν ἕνα τρίχωμα ὅμοιο μὲ κείνου!...

—Εἶμουν γεννημένος γιὰ Δράκοντας! σκέφτηκε

καὶ τοῦ φάνηκε πὼς δὲν εἶχε σχέση καμμιὰ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ἔτσι μὲ δυσαρέσκεια τοὺς σκέφθηκε καὶ τοὺς εἶδε μικρούς, μικρούς! Μαζὶ σκέφθηκε καὶ τὴν ὑπόσχεση πού τοὺς εἶχε δώσει, νὰ κάψει τὸ κούφιο δέντρο καὶ ὅτι θὰ περίμεναν νὰ δοῦν φλόγες! Ἐγέλασε.

—Θὰ περιμένουν πολύ!... εἶπε. Εἶδε τὰ χέρια του τὰ τριχωτά, πού εἶχαν καὶ χοντρίνει ἀπὸ τὴν ὥρα πού κοιμήθηκε στὸ κούφιο δέντρο, καὶ εἶπε πάλι:

—Ἤμουν γεννημένος γιὰ Δράκοντας!...

Η ΕΠΙΚΥΡΗΞΗ

Τὸ ἀπόγευμα πέσανε σύννεφα στὸν οὐρανό, ἀλλὰ πάλι στὰ βουνὰ εἴταν πλαγιασμένα σὰν τέρατα πελώρια καὶ φαινόντανε νὰ βόσκανε, ἢ νὰ ρουφοῦσαν κάτι μὲ μυριάδες στόματα..

Ὁ Θωμᾶς βγῆκε νὰ ποτίσει τὴν κατσίκα του κρατῶντας ἕνα μαστέλο νερό. Εἶχεν ἀπελπισθεῖ γιὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ ληστή. Ἔρριξε ἄθελα μιὰ ματιὰ πέρα καὶ τὸ μαστέλο, τότε λίγο ἔλειψε νὰ τοῦ πέσει ἀπ' τὰ χέρια. Ἀπὸ ἕνα ὕψωμα εἶδε νὰ κατηφορίζει ἕνας ἁρματωμένος καὶ νὰ ἔρχεται πρὸς τὰ ἐκεῖ..

—Νάτος, νάτος! ὁ Ράλας, εἶπε, αὐτὸς εἶνε! Κι' ἄφησε τὸ μαστέλο κάτω.

Ὁ ἁρματωμένος πλησίαζε γρήγορος. Ὁ Θωμᾶς τὸν περίμενε μὲ χαμόγελο.

—Νάμε πάλι, Θωμᾶ μου! τοῦ φώναξε, πρὶν πλησιάσει ὁ Ράλας.

Εἴταν ψηλὸς νέος, ξανθὸς σχεδόν, ἡλιοκαμμένος.

Ὁ Ράλας σταμάτησε γιὰ νὰ πηδήσει ἕνα χαντάκι, καὶ ἅμα τὸ πέρασε:

—Ἐσένα προτίμησα ἀπ' ὅλους τοὺς φίλους, Θωμᾶ μου!..

—Γιά σου!..

Ἅπλωσε καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι.

—Καλῶς ὅρισες! Τὸ σπίτι μου εἶνε σπίτι σου! τοῦ ἀπάντησε ὁ Θωμᾶς σφίγγοντας τὸ χέρι του.

—Θὰ τἄμαθες καὶ τὰ μαντάτα, ἔ;

—Τί; ρώτησε ὁ Θωμᾶς.

—Δὲν ξέρεις! Γιὰ τὸ κεφάλι μου δά, ποὺ τὸ βάλλανε γιὰ εἴκοσι χιλιάδες!

—Ἄ ναί. Γιαὐτὸ πρέπει νὰ προσέχεις ποὺ πηγαίνεις! Ὁ κόσμος εἶνε γεμάτος Ἰούδες!...

—Ἔχεις δίκαιο Θωμᾶ μου, μὰ τὸ ξέρεις κεῖνο; Ὅπου τοῦ μέλει νὰ πνιγεῖ...

—Ἄ, ναί, ναί..

Ὁ Ράλας μπῆκε μέρα στὸ σπίτι.

—Ἀμ' τἀνίψι σου ποὺ εἶνε; ρώτησε.

—Θἄρθει!...

Ὁ Ράλας ἄφησε κάτω τ' ἅρματά του, ἔβγαλε τὴ φουστανέλα του, πέταξε τὰ τσαρούχια του καὶ πατῶντας κατὰ γῆς μὲ τῆς μάλλινες κάλτσες του:

—Λάφρωσα μωρὲ Θωμᾶ! εἶπε. Καὶ κάθισε στὴν κάπα πάνω σταυροπόδι.

Ὁ Θωμᾶς τοῦ ἔφερε γάλα σ' ἕνα τσανάκι, ψωμὶ καὶ νερό, ἔπειτα, ἀφοῦ στάθηκε καὶ μιλήσανε λίγο, βγῆκε ἔξω.

Ὁ Ράλας ἔμεινε μόνος.

Ἔκοβε τὸ ψωμὶ σιγά, σιγὰ σκεπτικὸς καὶ τὸ ἔριχνε στὸ γάλα. Ἄξαφνα σταμάτησε κ' ἔμεινε ἀκίνητος. Ἕνα δάκρυ φάνηκε στὰ μάτια του, κύλισε στὰ μουστάκια του.

Ἐδῶ καὶ τέσσαρες, πέντε ὧρες στὴ ράχη ἑνὸς

ψηλοῦ βουνοῦ, βρισκόταν τὸ χωριό του. Ἐκεῖ γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε. Μιὰ μέρα ἔτυχε νὰ γίνει φονιᾶς. Ἐπῆρε ἀπὸ τότε τὰ βουνὰ καὶ τὰ δάση, γιὰ νὰ μὴ πιαστεῖ, καὶ εἶχε ἔτσι τέσσαρα χρόνια ποὺ ζοῦσε μέσα σ'αυτά. Γιὰ νὰ ζήσει ἅρπαζε ὅταν δὲν τοὔδιναν. Τὰ ἀποσπάσματα τὸν κυνήγησαν, τὸν χτύπησαν καὶ αὐτὸς ἀναγκάστηκε νὰ χτυπήσει καὶ ἔτσι ἔγινε ὀνομαστὸς πολὺ καὶ τὸ κεφάλι του ἐπικηρύχθηκε γιὰ εἴκοσι χιλιάδες! Αὐτὴ εἴτανε ἡ ἱστορία του ἴσαμε δῶ!

Καὶ ὁ νοῦς τώρα τοῦ Ράλα θὰ τρέχει στὸ χωριό του, κοντὰ στοὺς γονιούς του. Ἀκόμα ἴσως θὰ τρέχει μακρύτερα, θὰ θυμᾶται σχέδια, ὄνειρα χαμένα, γιὰ πάντα γιὰ μιὰ μαχαιριά, ποῦ ἔδωσε...

Ὁ Θωμᾶς ποὺ ἐρχότανε μὲ τὸν κίτρινο ἀνυψό του μέσα, πιὸ κίτρινο τώρα, τὸν ἔκαμε νὰ ξακολουθήσει νὰ ρίχνει ψωμὶ στὸ γάλα.

—Ὁ καιρὸς ποὺ εἶταν γιὰ βροχή, γύρισε καὶ σηκώθηκε ἕνας ἄνεμος, ποὺ εἶνε τρομάρα! τοῦ εἶπε.

Ὁ κίτρινος νέος ἔδωσε τὸ χέρι στὸ Ράλα.

—Εἶσε καλὰ καπετάνιε;

Κ'εἶχε σηκωθῆ ἄνεμος, καὶ ἄκουσε ὁ Ράλας τὸ οὔρλιασμά του. Μαζὶ καὶ ἡ νύχτα ἔδγαινε ἀπ' τὰ βάθη της, ποὺ εἶχε κρυφτεῖ φεύγοντας τὴν ἡμέρα..

Ὁ Θωμᾶς πλάγιασε στὴν πόρτα κοντά, δίπλα του ὁ ἀνεψιός του καὶ στὴ γωνιὰ ὁ Ράλας.

Πρὶν πλαγιάσει ὁ Ράλας, πρὶν ἀκουμπίσει τὸ κεφάλι κάτω, ἀκροάστηκε.

Ὁ ἄνεμος εἶχε δυναμώσει καὶ ἀκουγόταν νὰ βογκᾶ καὶ νὰ βουΐζει καὶ νὰ κάνει πάταγο σὰ νὰ περνοῦσαν γραμμές, γραμμὲς δαίμονες καβαλάριδες. Φαινόταν ὁ

ἄνεμος νὰ προσπαθοῦσε νὰ ἁρπάξει τὴ στέγη, νὰ ρίξει τοὺς τοίχους, τὸ σπίτι ὅλο νὰ γκρεμίσει, νὰ τὸ σκορπίσει... Τὸ παράθυρο, ἡ πόρτα στέναζαν στὸ κτύπημά του καὶ πετρίτσες πέφτανε ἀπ' τὴ στέγη.

—Χαλασμὸς κόσμου! εἶπε καὶ σκεπάσθηκε.

Ἕνα λιχναράκι φώτιζε τὸ δωμάτιο.

Ὁ Ράλας δὲν ἐβράδυνε νὰ κοιμηθεῖ. Κυνηγημένος σὰ θηριὸ εἶταν κατάκοπος. Ἀκούσθηκε ἡ βαριὰ ἀναπνοή του.

Ἔξω ξακολουθοῦσε ὁ ἄνεμος μανισμένος νὰ φυσᾶ, νὰ κλαίει.

Ἄξαφνα ὁ Θωμᾶς κινήθηκε καὶ κάθησε ἥσυχα. Ὁ Ράλας κοιμώταν τώρα μ' ἕνα μικρὸ χαμόγελο στὰ χείλια. Ἴσως ἔβλεπε ὅτι βρισκόταν στὸ σπίτι του καὶ εἶταν ὄνειρο ὅτι σκότωσε..

Ὁ Θωμᾶς ἔσκυψε καὶ σκούντησε τὸν ἀνεψιό του. Αὐτὸς ἔκανε νὰ σηκωθεῖ, ἀλλ' ἕνας κρότος ἔγινε στὴ σκεπή, καὶ ὁ Ράλας κινήθηκε καὶ πῆρε βαθειὰ ἀναπνοή. Ὁ Θωμᾶς χαμήλωσε καὶ πλάγιασε γρήγορα, ὁ ἄλλος ἔμεινε ἔτσι, καθὼς ἔκανε νὰ σηκωθεῖ. Ὁ Ράλας δὲν ξύπνησε, κοιμώταν. Ὁ προδότης ὕπνος γελῶντας σαρκαστικὰ θὰ τοῦ ἔρριξε ἄλλα ὄνειρα πιὸ ὡραῖα...

Ὁ Θωμᾶς σηκώθηκε, ἐπίσης καὶ ὁ ἀνεψιός του. Τὰ μάτια τους εἶταν ὅμοια μὲ πεινασμένου θηρίου.

—Ἐμπρὸς μωρέ!

Μιὰ πιστολιὰ στὸ κεφάλι, ἕνα χτύπημα μὲ τσεκούρη στὸ στῆθος ἐβρόντησαν καὶ μαζὶ μαὐτὰ μιὰ φωνή, ἕνα βογκιτό!

1901.

ΤΟ ΒΟΥΒΟ ΣΠΙΤΙ

Ἔκανε ψύχρα κεῖνο τὸ βράδι, ποὺ πῆγα στὸ μικρὸ καφενεδάκι τῆς γειτονιᾶς. Δὲν εἶταν ὅμως, κανεὶς ἀκόμα ἀπ' ἐκείνους ποὺ συχνάζαν ἐκεῖ, ὅλοι νοικοκυρέοι, ποὺ εἶχαν κοντὰ καὶ τριγύρω στὸ καφενεδάκι τὰ σπίτιά τους, καὶ ποὺ μαζευόντουσαν νὰ τὰ ποῦνε, νὰ συζητήσουνε.

Εἴμουν εὐχαριστημένος ἀπ' τὴ νέα μου γειτονιὰ, καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ δυὸ πρόσωπα συμπαθητικὰ δυὸ ἀδέλφιῶν, ποὺ στὸ σπίτι τους καθόμουνα. Μοῦ εἴχανε νοικιάσει ἕνα δωμάτιο στὸ ἐπάνω πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ τους.

Αὐτά, τἀδέλφια, καθόντουσαν στὸ κάτω πάτωμα, ἕνα ὑπόγειο ὑγρό, μὲ τὴ γριὰ μάνα τους. Στὸ ἐπάνω πάτωμα, στὰ ἄλλα δυὸ δωμάτια, ἔμεναν ἕνας γέρος συνταξιοῦχος, κουφός, καὶ ἡ ἀδελφή του γριὰ κιαὐτὴ καὶ σιωπηλὴ τόσο, ποὺ στὴν ἀρχὴ τὴν εἶχα πάρει γιὰ μουγκή. Εἶταν ὅμως τρομερὰ βραδύγλωσση.

Αὐτὸ τὸ βράδι κοντὰ ἀπὸ μένα, ἦρθε ὁ μεγαλείτερος ἀδελφός, ἕνας ἀδύνατος νέος, μὲ ἄσπρες τρίχες στὸ μουστάκι του καὶ μὲ στίγματα βλογιᾶς στὸ πρόσωπο.

—Οἱ ἄλλοι: τὸν ρώτησα.

—Οἱ ἄλλοι; Κανείς! Μόνο ἐγὼ καὶ σεῖς. Δὲ φθάνουμε;

Καὶ δὲν εἴταν κι' ἄλλος στὸ καφενεῖο.

Ὁ καφετζῆς μοῦ ἔφερε τὸν καφέ, πάνω σαὐτό.

—Λοιπόν, εἶπα στὸ νέο μου φίλο, παίρνοντας τὸ φλυτζάνι, πότε μὲ τὸ καλό;

Εἶχα μάθει πῶς κάποια ἀγαποῦσε καὶ ἐπρόκειτο νὰ τὴν πάρει...

Ταράχτηκε στὴν ἐρωτησή μου.

—Δὲν ξέρω, δὲν ξέρω. Κάτι παρουσιάστηκε καὶ θὰ ργίσει ἀκόμα λίγο! μοῦ ἀπάντησε.

—Κακό! Τὰ χρόνια περνοῦν, τὸ ξέρεις.

Κουνήθηκε νευρικὰ καὶ ἀναστέναξε, ἔπειτα γέρνοντας τὸ κεφάλι ἔμεινε..

—Τὸ καϊμένο, τὸ καϊμένο! εἶπε σὲ λίγο, σὰ νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτό του. Μὰ τὶ νὰ κάνω;.

—Τι νὰ κάνεις! τὴν ἀγαπᾶς; τὸν ρώτησα γώ.

—Τὸ ρωτᾶς!

—Ἔ, τότε τὶ κάνεις ἔτσι; Θέση ἔχεις, χρήματα ἔχεις, τὶ κάθεσαι; γιὰ νὰ γεράσεις πρῶτα; Ἐκτός, καὶ μὲ συγχωρεῖς γιὰ τὴν ἐρώτησή μου, μὴ δὲ σὲ ἀγαπᾶ αὐτή;

—Αὐτή, αὐτή! ἔκανε μὲ χαμόγελο καὶ τὰ μάτια του λάμψανε, μά, γιὰ ἐλάτε, ἐλάτε μιὰ στιγμούλα!

Καὶ σηκώθηκε.

—Ἐδῶ κοντὰ κάθεται! Ἐλάτε κάτι θὰ σᾶς δείξω! Μιὰ στιγμούλα, Νίκο, εἶπε στὸν καφετζῆ, ποὺ τοῦ ἔφερνε τὸν καφέ, βάλτον ἐδῶ, ἔφτασα!.

Ἀλλὰ καθὼς ἔκανε νὰ στραφεῖ μετανόησε:

—Ὄχι, ὄχι, βάλτον μέσα, ὄχι ἐδῶ!. Καὶ μὴ λὲς

σὲ κανέναν, οὔτε, ξέρεις, πῶς καί... ξέρεις ἐσύ!..

Καὶ βγήκαμε ἔξω στὸν ψυχρὸν ἀέρα καὶ προχωρήσαμε μεσ᾽ στὸ σκοτάδι.

—Γιά, μοῦ εἶπε σὲ λίγο, σταματῶντας καὶ δείχνοντας ἕνα παράθυρο φωτισμένο δυνατά, ἕνα παράθυρο ποὺ πίσω ἀπ᾽ τὶς γρύλλιες ἔκαιε, ἢ ὑπῆρχε βαλμένο τὸ φῶς, τὸ βλέπεις;.. Μὲ περιμένει!.. Εἶνε δυὸ χρόνια ποὺ λάμπει ἔτσι, κάθε βράδι! Μοῦ τὄχει πεῖ! Μὲ περιμένει!.

Στεκόμαστε κοιτάζοντάς το.

—Τὸ πουλί μου, τὸ πουλάκι μου! εἶπε αὐτός. Ὕστερα, ἀφοῦ στάθηκε λίγο βλεποντάς το, γύρισε σὲ μένα:

—Πάμε τώρα, πάμε!

Καθισμένοι στὴ θέση μας κοντὰ στὴν κλειστὴ πόρτα, κοιτάζαμε ἀπ᾽ τὰ γιαλιά της κάποτε, καὶ βλέπαμε ἔξω τοὺς ἀραιοὺς διαβάτες καὶ τὰ κλειστὰ παράθυρα ἑνὸς γιγάντιου σπιτιοῦ, ποὺ ζωηρὰ φωτίζονταν ἀπ᾽ τὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ τοῦ δρόμου.

Δὲ μιλούσαμε. Αὐτὸς φαινότανε σκεπτικὸς ἢ σὰ νὰ εἶχε βυθιστεῖ σὲ ἀναμνήσεις. Ξαφνικὰ ἀπ᾽ ἔξω εἴδαμε νὰ ἔρχεται μὲ γρήγορο βῆμα καὶ σκυφτὸς ὁ ἀδελφός του.

Αὐτός, ὁ μικρότερος, εἴτανε ξανθός, μικρόσωμος μὲ μικρὸ μουστάκι. Δὲν ἔκανε τίποτα, καμμιὰ ἐργασία, ἔμενε στὸ σπίτι. Κάποτε ποὺ θέλησε ν᾽ ἀνακατωθεῖ μὲ κάτι, νὰ κάνει κι᾽ αὐτὸς μιὰ δουλειά, πῆγε κακὴν κακῶς.

Στὴ θέα του, ὁ μεγάλος, ποὺ λεγότανε Κυριάκος, στράφηκε καὶ μοῦ εἶπε σιγὰ καὶ γρήγορα:

—Μή, μὴν ἀναφέρεις τίποτα γιὰ κεῖνο ποὺ σοῦδειξα, τίποτα!

Ὁ ἄλλος ἄνοιξε τὴν πόρτα καὶ πλησίασε στὸ τραπέζι μας βγάζοντας τὸ καπέλο του καὶ χαιρετῶντας μ'εὐγένεια. Ἔπειτα στράφηκε στὸν ἀδελφό του:

—Γιατὶ δὲν ἦρθες νὰ φᾶς; τὸν ρώτησε.

—Θὰ πάω τώρα.

—Νὰ πᾶς! Κάνει καὶ κρύο καὶ σὺ μοῦ κάθεσαι ἔξω. Ἂν ἤσουν κανένας γερὸς, καλά!... Νὰ πᾶς γρήγορα.

—Τώρα, τώρα.

Κινήθηκε, σὰ νὰ κλονίστηκε στὸ καθισμά του καὶ σηκώθηκε.

—Πάω, μοῦ εἶπε, χαίρετε.

Κ'ἔφυγε πρῶτος. Ὁ ἀδελφός του πάλι μὲ χαιρέτησε βγάζοντας τὸ καπέλο του καὶ τὸν ἀκολούθησε.

Μὲ συγκινοῦσε πολὺ ἡ ἀγάπη τοῦ μικροῦ ἀδελφοῦ ποὺ εἶχε στὸ μεγάλο.

Τὸν πρόσεχε σὰ νὰ εἴταν αὐτὸς μικρός, ἢ καλύτερα πολὺ μικρός, ἔτρεχε, κατακοδόταν ὅταν ἀρρώσταινε.

Θυμοῦμαι τὶς πρῶτες μέρες ποὺ πῆγα στὸ σπίτι αὐτό, ἔτυχε ὁ μεγάλος νὰ εἶνε ἄρρωστος. Πωπώ! ὁ μικρὸς πῶς ἔκανε! Ἀλλὰ γιατὶ ὁ μεγάλος φοβόταν τόσο, μὴ μάθει τίποτα ὁ μικρός, γιὰ κεῖνο;... Μὴ αὐτὴ ἡ κόρη......

Ἔξω οἱ διαβάτες εἴχανε γίνει πιὸ ἀραιοί. Τοὺς ἔβλεπα νὰ περνοῦνε, γρήγορα τρέχοντας σχεδὸν γιὰ νὰ βρεθοῦνε στὰ σπίτια τους, ὅπου, σκεπτόμουνα, θὰ τοὺς περίμενε ἡ γυναίκα τους, τὰ παιδιά τους, καὶ μελαγχόλησα. Ἐκεῖνο τὸ δωμάτιο τὸ δικό μου, μοῦ

ἦρθε στὴ μνήμη, ψυχρό, βορεινὸ ὅπως εἴτανε, μὲ τὰ ἄλλα τὰ διπλανά του, τὰ βουβά, ποὺ δὲν ἀκουγότανε φωνὴ καὶ μόνο περπάτημα σιγαλό, κοῦφο. Τὸ κάτω πάλι μὲ τὴ γριά, μὲ τὸ ζαρωμένο ἄσπρο, χαλασμένο, μοῦτρο καὶ τὰ κόκκινα σχεδὸν μαλλιὰ καὶ τὰ μάτια ποὺ μοιάζανε τρομαχτικὰ μὲ τοῦ γιοῦ της τοῦ μικροῦ, καὶ ποὺ ἄλλο δὲν ἔκανε παρὰ νὰ φκιάχνει μαλλιὰ ψεύτικα καθισμένη κοντὰ στὸ παράθυρο. Χωρὶς θόρυβο κανένα κι' αὐτό, ἢ κάποτε, κάποτε τὴ φωνὴ τοῦ γιοῦ της τοῦ ἄεργου, νὰ διώχνει τὴ γάτα, ἢ νὰ τὴ φωνάζει νὰ τῆς δώσει πλεμόνι. Ἀλλὰ λησμόνησα. Ὑπῆρχε καὶ κάτι ποὺ ἔδινε μιὰ ζωή, μιὰ ὀμορφιὰ στὸ βουβὸ σπίτι. Καὶ αὐτὸ εἴταν τὸ κελάδημα ἑνὸς καναρινιοῦ ποὺ βρισκότανε στὸ σπίτι τῶν δύο ἀδελφῶν.

Πάνω στὴ μελαγχολία μου, φανήκανε πολλοὶ γείτονες νὰ ἔρχονται.

Εἶχαν πάει πρῶτα νὰ φάνε κὴρχόντουσαν γιὰ τὸν καφὲ καὶ τὴ συζήτηση.

Ὅλοι γύρο στὰ τραπέζια τὰ δυό, μὲ τὸ μάρμαρο, μιλούσαμε τώρα. Τὄνομα τοῦ χειμώνα ποὺ ἦρθε, αὐτὸ ἄνοιξε τὴ συζήτηση. Ἄ, θἄκανε πολὺ κρύο, θἄχαμε χειμώνα τρομερό!

Πολλοὶ εἶχαν, ἔτσι πίστευαν, δύναμη προφητικιά, καὶ ἄλλοι πάλι, ἐπειδὴ ὁ προπάπος τους εἴτανε ναυτικός, ταξίδευε, ἢ βρισκότανε στὴ θάλασσα μὲ καΐκι, βάρκα, ἢ φελούκα, ξέρανε ἀπὸ καιρούς. Κάποιος θέλοντας νὰ τοὺς δικαιολογήσει ἴσως, εἶπε, πὼς ἡ αἰτία εἴταν ἡ κληρονομικότης, αὐτὴ τοὺς ἔκανε νὰ τὰ ξέρουν ὅλα αὐτά, αὐτὴ ἔφταιγε!

Δὲν ξέρω πὼς ἦρθε ἡ ὁμιλία, ἢ καλύτερα πὼς κα-

τρακύλησε, στοὺς δυὸ ἀδελφούς. Τότε εἶδα πὼς ξέρανε πολλὰ αὐτοί.

Στὸ σπίτι τῶν δυὸ ἀδελφῶν εἴχανε γίνει φασαρίες. Ὁ μεγάλος, ποὺ ἤθελε νὰ παντρευτεῖ ἐμποδιζότανε νὰ τὸ κάνει, ἀπ' τὸ μικρότερο καὶ τὴ μάνα του. Αὐτοὶ δὲ θέλανε!

Θέλησα, καὶ μοῦ ἦρθε καὶ θυμός, νὰ χτυπήσω αὐτὸ ποὺ τοὔκαναν, ἀλλ' εἶδα μὲ μιᾶς πὼς ὅλοι δώσανε δίκαιο στὸ μικρὸ ἀδελφό.

—Ἄ, μοῦ εἶπε ἕνας κοντὸς καὶ παχύς, ἔχουνε δίκαιο, δίκαιο! Ὁ Κυριάκος δὲν εἶνε γιὰ γυναίκα! Εἶνε ἄψυχος, ἄρρωστος, ψεύτικος ἄνθρωπος!. Μπορεῖ αὐτὸς νὰ κουμαντάρει μιὰ γυναίκα, ζωηρή, ὄμορφη; Καὶ στὴ σημερινὴ περίσταση, ποὺ θέλει δυνατὸ χέρι!. Γρήγορα θὰ τὸν καταστρέψει!...

Ὅταν ἔφυγα καὶ βρέθηκα στὸ δρόμο, γιὰ νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ στὸ παγωμένο δωμάτιό μου, πέρασα κ' εἶδα ἀπὸ μακρυὰ τὸ σπίτι, ποὺ μοὔχε δείξει ὁ Κυριάκος.

Τὸ φῶς ἔλαμπε πίσω ἀπ' τὶς γρύλλιες.

Τὸ πρωΐ, καθὼς κατέβαινα, εἶδα νὰ βγαίνει ἀπὸ κάτω, τὸ κεφάλι τῆς μάνας καὶ νὰ μέ κοιτάζει:

—Κύριε Σαράμη, μπορῶ νὰ σᾶς πῶ; μοῦ εἶπε.

—Εὐχαρίστως!

Μπῆκε μέσα καὶ περίμενε.

—Ὁρίστε! ἄκουσα τὴ φωνή της νὰ μοῦ λέει.

Κατέβηκα δυὸ σκαλοπάτια καὶ βρέθηκα σ' ἕνα δωμάτιο χαμηλό, ποὺ εἶχα πάει ἄλλη μιὰ φορὰ ἀκόμα. Εἴτανε στολισμένο ὅλο μὲ ρεκλάμες.

—Καθῆστε, καθῆστε!.

Κάθησα σ' ἕνα τραπεζάκι κοντά.

—Μὲ συγχωρεῖται, μοῦ εἶπε, ποὺ σᾶς ἐφώναξα, ἀλλ' ἤθελα νὰ σᾶς ρωτήσω μὴ σᾶς εἶπε τίποτα αὐτός, ὁ προκομένος μου ὁ μεγάλος.

—Τί νὰ μοῦ πεῖ; τὴ ρώτησα, κοιτάζοντας τὰ κίτρινα μάτια της καὶ τὸ ξασπρισμένο προσωπό της, ποὺ στρώμα πούδρας εἶχε ἁπλώσει.

—Τί νὰ σᾶς πεῖ; Γιὰ τὴν παντρειά του δά! παιδί μου, γιὰ τὴν παντρειά του! Ἔχει τίποτα ἄλλο στὸ νοῦ του, νὰ πεῖ;.. Ξεμυαλίστηκε, παιδί μου, ξεμυαλίστηκε μέ τὰ καμωματά της! Ἄ, ἐκεῖνες οἱ γλῶσσες! μᾶφαγαν, μᾶφαγαν οἱ γλῶσσες! Ὅλοι στὸ στόμα τους μᾶς εἶχαν! Πῶς περνούσαμε!. Ἡ γλωσσοφάγια, παιδί μου! Ἔ, τὶ εὐτυχισμένη αὐτή, ποὖχει τόσο καλὰ παιδιά, ποὺ νὰ ζητήσει καὶ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα θὰ τῆς πάνε! Κι' αὐτή, ποὺ τἄμπλεξε, τὶ νομίζεις, βαλτὴ εἴτανε ἀπὸ μιά,ποὺ καθότανε δίπλα μας.—Πάρτης τον, μωρή, τῆς ἔλεγε, πάρτης τον, εἶνε καλός, καλὸς θὰ τὸν κάνεις ὅπως θέλεις! Κ' ἔτσι αὐτὴ τοῦ ρίχτηκε καὶ μιά, δυὸ τὸν ξεμυάλισε!. Καὶ σοῦ εἶνε μιὰ ράτσα αὐτή! Τὴν ἔχετε δεῖ; Μπά, δὲ θὰ σᾶς ἀρέσει! Μιὰ μελαχρινή, ἀντιπαθητικιά! Ἀλλὰ εἶνε!... κάλτσα, κάλτσα, παιδί μου! Καὶ μὴ εἶνε κανένας γερὸς ἄντρας, νἄχει δύναμη; Αὐτόνα ἅμα τὸν φυσίξεις θὰ πέσει χάμω! Ἀλλὰ τ' ἀκούει; Θέλει καλὰ καὶ σώνει νὰ τὴν πάρει; Καὶ μὴ παίρνει τίποτα; νἄπαιρνε χρήματα, κτήματα μεγάλα, σπίτια, ἔ, τότε θἄλεγε κανείς, ἂς τὴν πάρει καὶ ἂς γίνει ὅ,τι γίνει, θἄκλεινε τὰ μάτια του!. Ἀλλὰ πού, πού! Ἄχ, παιδί μου, τὶ καλὰ ποὺ περνούσαμε,

ἀλλὰ τὰ στόματα, τὰ στόματα!—Γιὰ κοίτα πῶς τὴν ἀγαποῦν τὰ παιδιά της, κοίτα φρεσκάδα, ποὺ τὴν ἔχει, δὲ γερνάει! Ὅλο ζήλια καὶ κακό!--Τί βάζει καὶ εἶνε ἔτσι ἄσπρη, γιατὶ τὰ μαλλιά της δὲν ἀσπρίζουνε;... Καὶ στενοχωριέται καὶ ὁ μικρὸς καὶ πάει νὰ σκάσει ἀπ' τὴν κακοκεφαλιὰ τοῦ ἀδελφοῦ του! Ἄ δὲν εἴτανε νἄχε τὴ θέση του αὐτός, νὰ τὴν ἔχει ὁ Παυλάκης μου!. Μιὰ στιγμή..

Σηκώθηκε κἔφυγε. Ἔμεινα μόνος. Ἤθελα νὰ φύγω, ἀλλὰ πῶς νἄκανα;

Κοίταζα γύρο τὸ δωμάτιο, τὴ χαμηλὴ ὀροφή. Ἕνα γιαλὶ τοῦ παραθύρου ποὔβλεπε στὸν κῆπο, εἴταν σπασμένο.

Ἄκουσα τὸ βῆμα τῆς γριᾶς. Καὶ τὴν εἶδα νἄρχεται φέρνοντας ἕνα φλυτζάνι καφὲ βαλμένο μέσα σὲ πιάτο. Ἀλλὰ καθὼς τὸν πῆρα καὶ ρούφηξα λίγο, κάτι στάματησε στὰ δόντια μου. Πῆρα μὲ τρόπο κ' εἶδα πῶς εἴτανε μύγα! Ἐκοίταξα τότε μέσα καὶ ἀνακάλυψα καὶ ἄλλες..

Ἐβεβαίωσα τὴ γριὰ πῶς διόλου δὲ μοῦ ἀνάφερε ὁ γιός της ὁ μεγάλος, γιὰ τὴν κόρη ποὺ ἀγαποῦσε, καὶ ὅτι, ἂν ἤθελε συμβεῖ, θὰ τὸν συμβούλευα νὰ πάψει καὶ νὰ κοιτάξει τὸ σπίτι του. Καὶ σηκώθηκα. Τῆς εἶπα καὶ πῶς ἔπρεπε νὰ πηγαίνω, γιατὶ εἶχα δουλιά..

Ἔξω, ἅμα βγῆκα, πῆρα βαθειὰ ἀναπνοή. Μοῦ εἶχε φέρει ἀηδία ἡ ὁμιλία της.

Ἀμ' ἐκεῖνα τὰ μάτια της! Νόμιζα πῶς μὲ κοίταζε ὁ γιός της ὁ μικρὸς μὲ πρόσωπο γρηᾶς!

Ὁ καιρὸς εἴτανε ψυχρός. Ὁ χειμώνας εἶχε ἔρθει.

Τὸ δέντρο τὸ ψηλό, ποὺ εἴτανε στὴν αὐλὴ καὶ ποὺ πλῆθος σπουργίτες φώλιαζαν καὶ φώναζαν πολλὲς φορές, όλα μαζί, σὰ νὰ προσπαθούσανε νὰ συναγωνισθοῦνε μὲ τὸ καναρίνι, γυμνονότανε. Εἶδα φύλλα νὰ πέφτουνε, πλῆθος φύλλα, σὲ μιὰ πνοὴ τοῦ ἀνέμου, ποὺ τὰ χτύπησε ἄγρια.

Ἂν καὶ ἔβλεπα πὼς ἡ γριὰ εἶχε ἴσως δίκαιο, δὲ μποροῦσα νὰ νὸ πῶ.

Θυμήθηκα καὶ τὶς πνιγμένες μύγες καὶ γέλασα.

Πάλι σκεφτηκα τὸν Κυριάκο καὶ εἶπα κἐγὼ τώρα:

—Ἔτσι ἀδύνατος, ἀγαθὸς θὰ μποροῦσε νὰ κρατήσει μιὰ γυναίκα γερὴ καὶ ζωηρή; Καὶ ἂν εἴταν καὶ ὅπως..

Ἀλλὰ τὸ φῶς, τὸ φῶς ποὺ ἔκαιε δυὸ χρόνια, κ' ἔλεγε:

—Σὲ περιμένω!.

Ἔβρεχε σιγαλά. Μιὰ λεπτὴ βροχὴ ἔπεφτε καὶ χτυποῦσε τὰ γυαλιὰ τοῦ παραθύρου τοῦ δωματίου μου.

Δὲν εἶχα πάει ἀπ' τὸ καφενεῖο, γιατὶ ἔπρεπε νὰ γράψω μιὰ ἐπιστολή..

Ὅταν ἐρχόμουνα στὸ δωμάτιό μου εἶδα πάλι τὸ σπίτι κεῖνο. Τὸ φῶς ἔκαιε πίσω ἀπ' τὰ παραθυρόφυλλα.

Τελείωνα τὴν ἐπιστολή, όταν ξαφνικὰ ἄκουσα μιὰ ταραχὴ νὰ γίνεται κάτω, φωνές, θόρυβο..

Ἄνοιξα τὴν πόρτα καὶ βγῆκα. Κάποιος ὅμως, μ' εἶχε προλάβει καὶ βρισκόταν ἐκεῖ κρυφακούοντας. Εἴταν ἡ ἀδελφὴ τοῦ κουφοῦ συνταξιούχου.

Σκυμμένος κ' ἐγὼ προσπάθησα νἀκούσω μὲ τὸ κεφάλι ἔξω ἀπ' τὴ γαλαρία, ποὺ δὲν εἴταν κλεισμένη

μὲ γυαλιὰ καὶ ἡ βροχὴ ἡ λεπτὴ μᾶς χτυποῦσε στὸ κεφάλι.

Ὁ θόρυβος, οἱ φωνὲς πάψανε καὶ μόνο ἕνα βογκιτὸ ἔφθασε σταὐτιά μου, ἔπειτα μιὰ φωνή, τοῦ μικροῦ ἀδελφοῦ, νὰ λέει ὑπόκωφα:

—Θὰ σὲ σκοτώσω νὰ τὸ ξέρεις, δὲ θὰ ζήσεις στιγμή! θὰ σὲ πνίξω! Στὄπα! ἀπ' ἐκεῖ δὲ θὰ περάσεις πιά! Κατάλαβες; Δὲ θὰ περάσεις πιά! Χτυκιάρη!

Καὶ ἡ φωνὴ τῆς μάνας:

—Ἄστον τώρα, Παυλάκη μου, ἄστον! ποὺ νὰ τὸν πάρει ὁ Σατανᾶς! Καλὰ νὰ σοῦ κάνει, μωρέ, καλὰ νὰ σοῦ κάνει! Μὴ μοῦ θέλεις παντριές!

Ἡ φωνὴ τοῦ ἀδελφοῦ πάλι τοῦ μικροῦ:

—Μὲ ξέρεις ἐμένα! Τὸ καπότο μου τὸ ξέρεις, τὄχω ἀπὸ χρόνια γιὰ τὴ φυλακὴ ἕτοιμο! Στὄπα καὶ θὰ τὸ κάνω! Μὲ ξέρεις, θὰ σὲ στείλω νὰ βρεῖς τὸν πατέρα σου γιὰ νὰ τοῦ κάνεις τὰ παράπονά σου!.

Καὶ ἡ φωνὴ τῆς μάνας:

—Βλέπεις, βλέπεις, μωρέ, συφορὲς θὰ μᾶς φέρεις, συφορὲς θὰ μᾶς βάλεις στὸ κεφάλι μὲ τὴν παλιαγάπη σου!. Μὰ γιὰ στάσου! καλὰ ποὺ βρέχει ἀπόψε κιάπὲ τὰ στόματα!. Εἶνε κι' αὐτὸ τὸ τζάμι τὸ σπασμένο! Κλεῖστο Παυλάκη μου, γιὰ νὰ ρίξω μιὰ ματιὰ ἐγώ..

Τὰ κεφάλια μας ποὺ τὰ ράντιζε ἡ βροχὴ μπήκανε μέσα, γιατὶ ἀκούσαμε καὶ τὴν πόρτα νἀνοίγει, καὶ χαμηλώσαμε ὅσο μπορούσαμε.

Πάλι ἡ πόρτα σὲ λίγο, ἀκούστηκε νὰ κλείνει καὶ τότε σηκωθήκαμε καὶ κοιταχτήκαμε.

Ἔκανα νὰ μιλήσω, ἀλλ' αὐτὴ μὲ πρόλαβε:

—Εἶνε, εἶνε κακοῦργοι! μοῦ εἶπε μὲ ἀγανά-

χτηση καὶ μοῦ γύρισε τὶς πλάτες καὶ μπῆκε μέσα.

Σηκώθηκα πολὺ πρωῒ καὶ βγῆκα. Ὁ οὐρανὸς εἶταν καθαρός, καθαρότατος σὰ νἆχε πλυθεῖ μὲ τὴ βροχὴ τῆς νύχτας. Σύννεφο δὲν ὑπῆρχε, οὔτε ἴχνος.

Ὅταν κατέβηκα τὴ σκάλα, στάθηκα νὰ κουρδίσω τὸ ῥωλόϊ μου. Κείνει τὴ στιγμὴ ἄκουσα κάποιο θόρυβο κι' εἶδα νὰ παρουσιάζεται ὁ μικρός, ὁ Παυλάκης, ξεσκούφωτος, μὲ τὸ πουκάμισο μόνο, δίχως κολάρο καὶ μὲ παντοῦφλες κεντιτὲς στὰ πόδια. Κοίταζε δῶ καὶ κεῖ.

—Μὴν εἴδατε τὸν Κυριάκο; μὲ ρώτησε ἔπειτα.

—Ὄχι.

Στὴ θέα του ὅλα μοῦ ἦρθαν, ἢ ξανάρθανε δυνατὰ στὸ νοῦ μου καὶ μ' ἐμποδίσανε νὰ τοῦ πῶ περισσότερα. Τοῦ γύρισα τὶς πλάτες κ' ἔφυγα.

Στὸ δρόμο σκεπτόμουνα τὸν Κυριάκο. Εἶχα μάθει καὶ πὼς τὸ σπίτι εἶτανε δικό του, τὄχε φκιάξει ἀπ' τὶς οἰκονομίες του. Εἶταν ὅμως λίγο χρεωμένο καὶ προσπαθοῦσε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸ ξεχρεώσει. Ἄνθρωπος ποὺ δὲν εἶχε νοιώσει τὴ χαρά, δὲν ἤξερε τὴ διασκέδαση, ἀλλὰ ἐργασία, ἐργασία!.

Θυμήθηκα σὲ λίγο, τὸν ἀδελφό του τὸν Παυλάκη πὼς βγῆκε καὶ τὸν ζητοῦσε μὲ μιὰ ἀνησυχία, κ' ἔκανα νὰ τὸν λυπηθῶ, ἀλλὰ μὲ μιᾶς σὰ νἄκουσα μοῦ φάνηκε, τὴ φωνὴ τῆς βραδύγλωσσης γρηᾶς νὰ λέει μὲ ἀγανάχτηση:

—Εἶνε, εἶνε κακοῦργοι!

Μετὰ τὸ φαῒ ἐτράβηξα γιὰ τὸ σπίτι. Ἤθελα ν' ἀναπαυθῶ λίγο. Βάδιζα σιγὰ χωρὶς σχεδὸν νὰ σκέπτομαι

τίποτα. Ἀλλὰ κάθε τόσο, μοῦ παρουσιαζότανε στὸ νοῦ, ἕνα παράθυρο φωτισμένο... Στὸ τέλος μ' ἐνόχλησε τόσο, ποὺ σχεδὸν ἐθύμωσα. Καὶ ἡ μέρα χαλοῦσε.

Πάλι σύννεφα πέφτανε στὸν οὐρανὸ καὶ ἄλλα πελώρια, βουνὰ χιονάτα προβάλλανε πίσω ἀπ' τοὺς λόφους.

Ὅταν μπῆκα στὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ τῶν δύο ἀδελφῶν, εἶδα κόσμο ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι τους. Ἡ καρδιά μου χτύπησε δυνατὰ καὶ στὸ νοῦ μου ἦρθαν τὰ λόγια τοῦ μικροῦ..

Προχώρησα μὲ κομμένα γόνατα, γρήγορα ὅμως, γιὰ νὰ φτάσω.

Κοντά ἄκουσα φωνές, γυναίκα νὰ ξεφωνίζει...

Ἡ μπασιὰ εἴτανε γεμάτη κιαὐτὴ κόσμο. Νὰ ὅμως μιὰ μορφὴ γνωστὴ μαζὶ ἐκεῖ. Εἴταν ἕνας ἀπ' ἐκείνους ποὺ συχνάζανε στὸ καφενεδάκι.

—Τί τρέχει, τί συμβαίνει; τὸν ρώτησα.

—Δὲν τὸ ξέρεις! Δυστύχημα μεγάλο! Ὁ Κυριάκος ἔπεσε στὸ πηγάδι! Τώρα, τώρα τὸν βγάλανε!. Πὼς τὄκανε πὼς τὄκανε!

—Ζεῖ;.

—Ζεῖ, λέει! ἀφοῦ εἶχε ὧρες μέσα στὸ νερό!..

Προχώρησα νὰ μπῶ σπρώχνοντας τὸν κόσμο. Δὲ θὰ πήγαινα νὰ τὸν δῶ, ἀλλὰ νὰ τρυπώσω στὸ δωμάτιό μου.

Καθὼς ἔφθανα στὴ σκάλα, ἄκουσα πάλι, τὴ γρηὰ νὰ ξεφωνίζει:

—Πώ, πώ, συφορέλια μας, τί θὰ γίνομε τώρα, συφορέλια μας!..

ΕΣΥ ΜΠΟΡΕΙΣ;..

Ὅταν ὁ Σαμᾶς μὲ τὸ κουρασμένο του βῆμα, σὰ νὰ ἐρχόταν ἀπὸ πολὺ μακρυά, μπῆκε μεσ' στοῦ κουφοῦ, οἱ φίλοι του εἴχανε φύγει.

Στὴ γωνιά του τὴ συνειθισμένη, ὁ ἀγωγιάτης ὁ Καλόγερος, μεθυσμένος, μιλοῦσε μὲ τὸν Κοῦκο, ποὺ καθότανε μακρυά, στὴν ἄλλη ἄκρη, καὶ κοντὰ στὴν πόρτα τοῦ ὑπογείου. Εἶχε σηκώσει ὁ Καλόγερος τὸ πουκάμισό του τὸ σκοῦρο, κ' ἔλεγε χτυπῶντας τὴ μελαφὴ κοιλιά του:

—Ἔφαγα, ἔφαγα ἔφαγα!.. Καὶ γιατὶ δουλεύω: Τί, σὰν καὶ σένα; Θὰ στὰ φάνε, βρὲ κορόϊδο, ἄλλοι, ἄλλοι!.. καὶ θὰ λένε, ἐδίδα τοῦ κουτοῦ!.. Ἄλλοι ἔξυπνοι!.. Νὰ ἐγώ!.. Τούτη, τούτη νἄνε καλά!.. Ἄ, στάσου! καὶ ἡ γυναίκα μου ἡ Καλλιοπίτσα!. τὴ λησμόνησα τὴν καϋμένη!..

Καὶ τραβῶντας τὸ πουκάμισό του γιὰ νὰ σκεπάσει τὴν κοιλιά του, ἄρχισε νὰ λέει ἀνοιγοκλείνοντας γρήγορα τὰ μάτια του:

—Μωρέ, καὶ πού νὰ σοῦ πῶ!.. Δὲν ξέρεις τὶ ἔπαθε ὁ φίλος σου!.. ὁ φίλος σου ντέ!. ὁ κολοκύθας, ἐκεῖνος ὁ φασούλας! Κεῖνος μὲ τὰ γενάκια, λησμόνησα τὄνομά του, ποὺ κάνει ντέ τὰ παπούτσια τὰ ὅμορφα καὶ δὲ βαστοῦνε οὔτε δυὸ βδομάδες!.. Μπῆκες;

—Ὁ Γκλάκος; εἶπε ὁ Κοῦκος.

—Ναί, ντέ!.. αὐτός, αὐτὸς ὁ καράφλας! γιὰ νὰ σοῦ

πῶ τί ἔπαθε χτές.—Χτές;—Ναί, ναὶ χτές, ποὺ πῆγα νὰ ζέψω... Μοῦρχεται ὁ γενάκιας, ποὺ λές, μὲ τὸ πάσο του καὶ κάνει νὰ χαϊδέψει τὴν Καλλιοπίτσα στὰ καπούλια!.. Βρὲ τὸ κούτσουρο! Μή, τοῦ λέω. Τὸ χαβᾶ του ὁ παστρουμᾶς! Ἔ, ρέ, τότε καὶ νἄσαστε!, τσάπ, τσάπ, τσάπ, κάνει ἡ Καλλιοπίτσα! . ὲ, ρέ, μάτια μου, κάτι κλωτσές!.. ποὺ νὰ τὸν ἔπαιρνε καμμιὰ πάει ὁ γλόμπος! Τὄβαλε στὰ πόδια ὁ γενάκιας καὶ ἀκόμα θὰ τρέχει!.. Ὁ χαλβᾶς!..

Ὁ Σαμᾶς ἤξερε πὼς ἡ Καλλιοπίτσα τοῦ Καλόγερου, εἴταν τ᾽ ἄλογό του. Ἔγινε σιωπή. Ὁ Καλόγερος πῆρε μιὰ ἐφημερίδα ποὖχε πάνω στὸ τραπέζι του καὶ διάβαζε. Ὁ Κοῦκος ρουφοῦσε σιγὰ τὸ κρασί του γουλιές, γουλιές, σὰ νἄπινε καφέ.

—Καλὰ λέω, σκέφτηκε ὁ Σαμᾶς, τί ἤθελε ὁ πατέρας μου νὰ μὲ μάθει γράμματα; Καὶ γιατὶ νἄχω αὐτὸ τὸ μυαλό; Δὲν εἴταν καλύτερα νὰ μὴ σκέπτομαι ἄλλο παρὰ τὸ φαΐ καὶ νἆμαι σὰν τὸν Καλόγερο;

Κάποιο σκοτάδι ἔπεσε στὸ μαγαζὶ καὶ πάλι σὲ λίγο φωτίστηκε.

Ὁ Σαμᾶς κοίταξε ἔξω καὶ εἶδε σύννεφα νἄχουν πέσει στὸν οὐρανό. Εἶδε καὶ πέρα τὸ γέρο Ὑμηττὸ καὶ τὸν πρόσεξε.

Εἶχε γεμίσει αὐτὸς χρώματα, τόσα χρώματα καθὼς ἀλλοῦ φωτιζόταν ἀπ᾽ τὸν ἥλιο καὶ ἀλλοῦ σκιαζόταν ἀπ᾽ τὰ σύννεφα, ποὺ εἴτανε σὰν ὁ πλάστης, φκιάχνοντας τὰ χρώματα ποὺ στολίζουνε τὴ φύση, σ᾽ αὐτὸν ἐπάνω νὰ νὰ ἑτοίμαζε, αὐτὸν νἄχε γιὰ παλέτα...

Γύρισε τὴ ματιά του μέσα. Ὁ Καλόγερος εἶχε ἀποκοιμηθεῖ μὲ τὸ καφάλι ἀκουμπισμένο στὸν τοῖχο. Δυὸ ἐφημερίδες, δίχως ἄλλο δικές του, εἶχαν πέσει κάτω, στὰ πόδια τοῦ στρογγυλοῦ τραπεζιοῦ του. Ὁ χοντρο-Κοῦκος εἴταν ὄρθιος κ᾽ ἔψαχνε τὶς τσέπες του. Καὶ ὁ Νικόλας εἶχε πάρει τὴν πέννα κ᾽ ἔγραφε.

Ὁ κὺρ Νικόλας σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ κοίταξε δῶ καὶ κεῖ.

—Βλάχο!.. έλα δῶ!.. φώναξε ζητῶντας τὸ παιδὶ τοῦ μαγαζιοῦ.

Αὐτὸ ξετρύπωσε ἀπὸ κάπου ποὺ εἴτανε χωμένο, καὶ πλησίασε μὲ τὸ δάχτυλο μὲς στὴ μύτη του.

—Γιὰ ἔλα, τοῦ εἶπε ὁ ἀφεντικός του, ἔλα δῶ,.. σὺ θὰ ξέρεις πῶς γίνεται τὸ καθαρευουσιάνικο ἕξη.

Ὅ,τι σκεπτόταν ὁ Σαμᾶς ἢ βρισκόταν πάνω στὸ νοῦ του, χάθηκε μὲ μιᾶς καὶ πρόσεξε.

—Ναί, ναί, ἀπάντησε τὸ παιδί, ξέρω, φέρε δῶ!

Καὶ παίρνοντας τὴν πέννα ἔσκυψε, ἄνοιξε τὰ μάτια του πολύ, κ'ἔγραψε.

—Ἄ, ὡραία, ὡραία! ἔκανε ὁ κουφο-Νικόλας, ἐγὼ τὄχα λησμονήσει, μὰ ποὺ νὰ θυμοῦμαι! μὴν εἶνε ἕνας ἀριθμός; Μοὔχε ξεφύγει!.. Πρέπει ὅμως νὰ τραβᾶς πιὸ ψηλὰ τὴ γραμμή!. γιά, γιά, γιὰ κοίτα νὰ μάθεις!. γιὰ δὲς ἐδῶ!.

Αὐτὸ ἔκανε τὸ Σαμᾶ νὰ γελάσει σιωπηλά. Θυμήθηκε ἔπειτα τὸ Δαγούνα τὸ φίλο του, ποὺ τοὔλεγε γιὰ τὸν κουφο-Νικόλα:

—Σ'αὐτὸν τὸν ἀγράμματο τὸν κουφό, τὸ βλάκα, ὁ Θεὸς χρωστᾶ λεπτὰ καὶ τοῦ δίνει!.

Κ'ἔλεγε τὴν ἀλήθεια. Ὁ κουφο-Νικόλας εἶχε κάνει περιουσία μ' ὅλη του τὴν κουφαμάρα, γιατί δὲν ἄκουγε καλά, καὶ πολλὲς φορὲς διόλου, καὶ μ' ὅλη του τὴ βλακεία. Εἶχε τὸ μαγαζί του καὶ δυὸ ἄλλα μεγαλείτερα κεῖ, στὴ γειτονιά, εἴτανε δικά του.

Στὸ νοῦ τοῦ Σαμᾶ ἦρθε κι' ἕνας ἄλλος ἔμπορος γνωστός του, πού, τὸν ἤξερε φτωχότατο, καὶ τώρα βρισκότανε μὲ χτίρια, μαγαζιά, περιουσία μεγάλη. Ἀλλὰ τὶ ζωὴ περνοῦσε, τότε, ποὺ τὸν γνώρισε, τὶ τυραννίες γιὰ νὰ κάνει αὐτὴν τὴν περιουσία!

—Ἐσὺ μπορεῖς νὰ τὸ κάνεις; ρώτησε ὁ Σαμᾶς τὸν ἑαυτό του. Καὶ μὲ τὸ νοῦ του ἔφερε μιὰ ζωή, τὴ ζωὴ αὐτουνοῦ τοῦ ἐμπόρου σὰ νὰ τὴν ἤξερε καλὰ ὅλη, εἶχε ὅμως ἀρκετὰ ἀκούσει καὶ γιὰ τὴν τρομερή του τσιγγουνιὰ καὶ τὴ στερησή του, καὶ ἀντικρὺ εἶδε τὸν

ἑαυτό του σὰ νὰ τὸν ζύγιζε. Αἰσθάνθηκε ἀδυναμία νὰ ὑποφέρει τόσα καὶ τόσα γιὰ τὸ χρῆμα!

Θυμήθηκε καὶ ἄλλους πολλούς, ποὺ ἔκαναν ἑκατομμύρια καὶ ἀκόμα μοχθοῦσαν, ἕνα μάλιστα μπακάλη τῆς ἀγορᾶς, ποὺ κλεισμένος στὸ μαγαζί του ἔμενε ἀπ' τὸ πρωῒ ἕως τὸ βράδι χωρὶς ποτέ, καθὼς λέγανε ὅσοι τὸν ξέρανε, νὰ βγεῖ κι' αὐτὸς ἔξω νὰ δεῖ κόσμο, νὰ διασκεδάσει.

Καὶ γέρος τώρα μὲ ἄσπρα μαλλιὰ καὶ βαριὰ κάτασπρα μουστάκια, περνοῦσε ὅλη τὴ ζωή του, ἐνῶ εἶταν πλούσιος πιὰ πολύ, κλεισμένος σὰ φυλακισμένος ἀπ' τὸ πρωῒ ἕως τὸ βράδι μὲσ' στὰ σακκιὰ τῆς ζάχαρης, τοῦ καφέ, τοῦ ρυζιοῦ!

—Ἄ, εἶνε ἀδύνατο, ἀδύνατο! εἶπε, ἐγὼ νὰ κάνω ἔτσι! Τὶ λές! Γιὰ λεφτὰ νὰ κάνω ἔτσι!. Γιὰ τὸ Θεό!.. Καὶ εἶνε ζωὴ αὐτή;

Καὶ ὅμως, σκέφτηκε πάλι, μὴ δὲν εἶνε κάτι αὐτὸ ποὺ κάνουν; Αὐτὸ θελήσανε, τὸ χρῆμα, καὶ τὸ κατώρθωσαν. Ναί, θυσίασαν τὴ ζωή τους, ἀλλὰ τὸ ἀπολαύσανε! Αὐτὸ εἶταν ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦσαν, ἡ εὐτυχία τους! Ἐσὺ ὅμως, νὰ δοῦμε τὶ ζητᾶς;

Ἔσκυψε λίγο τὸ κεφάλι μὲ σουφρωμένα φρύδια:

—Ἀλήθεια τὶ ζητῶ; εἶπε. Κάτι ὅμως ζητῶ, κάτι, τί, τί; Ὅτι σκέπτομαι, τὸ βαριοῦμαι, βλέπω ὅτι δὲν εἶνε αὐτὸ ποὺ ζητῶ!...

ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Ἡ βροχὴ εἶχε σταματήσει. Οὔτε σταγόνα δὲν ἔπεφτε πιά. Τὰ σύννεφα φαινόντουσαν νὰ φεύγουνε γρήγορα. Ἀλλὰ τώρα, ψυχρὸς ἄνεμος ἄρχισε νὰ φυσᾶ καὶ σὰ νἄσπρωχνε τὸν Κουνάβα, ποὺ φορτωμένος περνοῦσε ἀπ' τὰ πρασινισμένα χωράφια, νὰ περπατήσει πιὸ γρήγορα.

Στὴν ἄκρη ἑνὸς μικροῦ ρεματιοῦ, ποὺ χώριζε τὴ γειτονιά του ἀπ' τὰ χωράφια, στάθηκε ἀφίνοντας τὸ φόρτωμά του κάτω.

—Στὸ διάολο! ἔκανε. Βροχή, ἄνεμος ὅλα! Οὔ!!

—Γιά, κοίτα, γιὰ κοίτα! εἶπε ἔπειτα, ψάχνοντας τοὺς ὤμους, τὰ ρούχά του, μούσκεμα ἔγινα! Μὰ εἶνε πράμματα αὐτά:

Στ' αὐτιά του ἦρθε μιὰ βουὴ μακρυνή, ἕνας θόρυβος μεγάλος, ὁ θόρυβος τῆς πόλης.

—Ἔ, ἔ! ἔκανε. Καὶ καθὼς γύρισε πρὸς τὴν πόλη, εἶδε ἕναν ἄνθρωπο νὰ περνᾶ κι' αὐτὸς φορτωμένος, τὰ πρασινισμένα χωράφια...

Τὸν γνώρισε ποιὸς εἶταν... Πῆρε γρήγορα τὰ ψώνιά του καὶ ἑτοιμάστηκε νὰ πηδήσει τὸ ρεματάκι, ποὺ σχεδὸν τώρα, εἶτανε γεμάτο ἀπὸ νερό, ποὺ κατέβαινε μ' ὁρμή. Κείνη τὴ στιγμὴ ὅμως, ἄκουσε ἕνα τραγοῦδι καὶ κοίταξε. Πέρα λίγο εἶδε, ἕνα παιδάκι κοκκινόμαλλο, χωρὶς καπέλο, νὰ κάθεται στὴν ἄκρη τοῦ ρεματιοῦ, καὶ κοιτάζοντας τὸ νερό, ποὔτρεχε βουΐζοντας, νὰ τραγουδᾶ...

—Ὁρίστε το! ἔκανε, κοιτάτε το! Καὶ ὑγρασία! Νὰ πάρει ὁ... Κ' ἔπειτα δυνατά:

—Βρὲ κοκκινοτρίχικο, ἄτιμο παιδί, βρὲ μαϊμοῦ! τὶ κάθεσαι κεῖ βρέ!.. ἄτιμο παιδί!. Ἔλα δῶ, βρέ, μὴ φεύγεις, σὲ σκότωσα! ἄτιμο παιδί! ἔλα δῶ γρήγορα νὰ πάρεις αὐτά!... νά!..

Καὶ πήδησε τὸ ρέμα κι ἄφησε τὰ ψώνια κάτω. Ἀλλὰ τὸ παιδί φοβώτανε νὰ πάει κοντὰ ὡς ποὺ ἀναγκάσθηκε νὰ τραβηχτεῖ ἀπ' τὰ ψώμια γιὰ νὰ πλησιάσει αὐτὸ καὶ νὰ τὰ πάρει.

—Ἄντε, πήγαινε! ἀλλά μὴ νομίζεις πὼς θὰ τὶς γλυτώσεις; εἶπε στὸ παιδί του, καθὼς αὐτὸ ἔφευγε φορτωμένο.

Καὶ γύρισε καὶ περίμενε τὸν ἄνθρωπο ποὔχε δεῖ νἄρχεται γρήγορα φορτωμένος, μέσ' ἀπ' τά πρασινισμένα χωράφια. Καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶχε πλησιάσει πιὰ κοντά.

—Τί, τὶ βλέπω μὲ τὸ γιό σου τἄχες; τοῦ εἶπε ὁ φορτωμένος ἄνθρωπος, πλησιάζοντας.

—Δὲν τἀφίνεις, γείτονα, δὲν τἀφίνεις! παιδιὰ εἶν' αὐτά! Μαὐτὸ τὸ κρύο...

Ὁ γείτονας ἔφθασε στὸ ρέμα καὶ τὸ πήδησε καὶ πῆγε κοντὰ στὸν Κουνάβα, ἀφίνοντας τὰ ψώνια κάτω.

—Κατακόπηκα, εἶπε.

—Μὴ κ' ἐγὼ πήγα πίσω;

—Τὶ νὰ κάνουμε; Αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος! Καὶ τὶ καλὰ ψώνισες ἐσύ;

—Ἐγώ; Ἀρνάκι, φίλε μου, τοῦ γάλατος! Θαύμα! Πῆρα τρεῖς ὀκαδίτσες, μὰ εἶνε θαύμα! Βρὲ ἀκόμα ἐκεῖ εἶσαι; κούνα τὰ ξεράδια σου!

—Ἄστο! Ἐγὼ πῆρα χοιρινό! Γιά! αὐτὸ τὸ μπούτι!

—Ἄ!...

—Κι' αὐτὲς τὶς μπριζόλες!. Καὶ μένα μ' ἀρέσει τὸ ἀρνάκι τοῦ γάλατος, ἀλλ' ἡ γυναίκα μου προτιμᾶ τὸ χοιρινὸ τὸ μικρό!

—Γι' αὐτὸ χοντραίνει! σκέφτηκε ὁ Κουνάδας. Κ' ὕστερα στὸ γειτονά του:

—Καὶ μένα ἡ γυναίκα μου τρελαίνεται γιὰ τὸ ἀρνὶ τοῦ γάλατος πάλι.

Εἶπαν ἀκόμη λίγα. Ἔπειτα ὁ γείτονας πῆρε τὰ ψώνια του.

—Πάω, πάω! εἶπε στὸν Κουνάδα. Αὐτὸς ὁ ἀέρας δὲν ὑποφέρεται!

Κ' ἔφυγε, ἐνῶ ὁ Κουνάδας πήγαινε σιγά, σκεπτικὸς στὸ σπίτι του. Εἶδε τὸ γειτονά του νὰ μπαίνει στὸ σπίτι του, ποὺ εἴτανε δίπλα στὸ δικό του.

—Δὲ μ' ἀφίνεις βρὲ ἀδελφέ, εἶπε στὸν ἑαυτό του ὁ Κουνάδας, τὰ ὑστερνὰ νὰ δοῦμε! Καὶ μὴ εἶνε κρύο; Αὔριο θὰ κάνει καλοκαιρινὴ μέρα, θὰ τὸ δεῖς! Νά!

Καὶ κοίταξε ψηλά.

Τὰ σύννεφα εἴχανε φύγει. Καὶ ἐνῶ ἀκόμα εἴτανε μέρα, ἕνα ἄστρο εἶδε νὰ λάμπει μόνο, κατάμονο, στὸ γαλάζιο ροῦχο τ' οὐρανοῦ, σὰν ἀνθάκι φωτεινό, ἢ σὰν κόσμημα, καρφίτσα πάνω του.

Τοὺς βρῆκε ὅλους στὸ μαγεριό, γυναίκα παιδιά. Καὶ ὅλους κοντὰ στὸ τζάκι, σιωπηλοὺς σὰ νἄκουγαν τὸ τσουκάλι, ποὺ πάνω στὴ φωτιὰ εἴτανε καὶ φλυαροῦσε σὰν Πυθία στὸ σκαμνὶ τὸ περίφημο, νὰ τ' ἄκουγαν καὶ νὰ ζητούσανε νὰ καταλάβουν τί ἔλεγε, νὰ βγάλουνε νόημα....

Πάνω, κοντὰ στὴν πιατοθήκη, ψηλά, τρία κεφάλια μὲ γενειάδα μυτερή, ὅμοια μὲ κεφάλια καλογερικὰ σὲ καλύβα ἀνθρωποφάγου, εἴταν κρεμασμένα σ' ἕνα μεγάλο τσεγγέλι...

Ἀπὸ κάτω δύο γάτες, μιὰ ἄσπρη καὶ μιὰ ραβδωτή, καθόντουσαν κοιτάζοντάς τα.

Στὸ ἔμπασμά του μόλις κινηθήκανε. Ἡ γυναίκα του μίλησε, ἀφοῦ πέρασε ἀρκετὴ ὥρα:

—Μὰ τί τἄθελες αὐτά! καὶ τραγίσια!... τοῦ εἶπε δείχνοντας τὰ κεφάλια τὰ κρεμασμένα.

Ὁ Κουνάβας κούνησε τὸ κεφάλι μ᾽ ἕνα μικρὸ χαμόγελο:

—Ναί, καὶ τραγίσια, καὶ τραγίσια! γι᾽ αὐτὸ τὰ πήρα ἴσα, ἴσα!... Μὰ δὲ στὄχω πεῖ, βρέ χριστιανή μου, δὲ στὄχω πεῖ! Ναὶ ὑπάρχουν πολλοὶ λόγοι, ἀλλ᾽ ἂς ἀφήσουμε τοὺς πιὸ πολλοὺς καὶ ἂς πάρουμε ἕναν! χίλιες φορὲς στὄχω πεῖ: Τὸ τραγὶ εἶναι τὸ καλύτερο ἀπ᾽ ὅλα! Δὲν τὸ πιάνει ἀσθένια. Κατάλαβες τώρα; Κ᾽ ἔτσι εἶνε! Τὸ βλέπεις μιά, δυὸ καὶ σοῦ ἀνεβαίνει στὶς πιὸ ἀπάτητες μεριὲς καὶ τρώει τὸ καλύτερο χορτάρι, τὸ καλύτερο βοτάνι!.... Καὶ δὲ μοῦ λὲς; Ἀπὸ τὶ γίνονται τὰ φάρμακα; Δὲ γίνονται ἀπ᾽ τὰ βότανα;

—Ναί, Μιχαλάκη μου, ἀλλὰ τὸ μάδημα; Καλύτερα νἄπαιρνες κρέας.

—Οὔμ! τὸ μάδημα, κρέας; Τὸ μάδημα, ἕναν κόπο θέλει! τὶ ἄλλο; Γιὰ τὸ κρέας, θὰ σοῦ πῶ! Λησμονᾷς, μὰ στὄχω πεῖ κι᾽ αὐτὸ νομίζω! πὼς ἕνα μεγάλο ἰατρικὸ βιβλίο λέει, πὼς πολλοί, ποὺ πάσχουν ἀπ᾽ τὰ πόδια τους, πρέπει νὰ τρῶνε ποδαράκια, ἄλλοι πάλι, ἀπ᾽ τὰ χέρια τους....

—Χεράκια;

—Ὄχι, ποδαράκια τὸ ἴδιο κάνει! Τί γελᾷς; Ἄλλοι ἀπ᾽ τὰ πλευρά τους, πλευρά! Ἐμεῖς δόξα νἄχει ὁ Κύριος, δὲν ἔχουμε ἀνάγκη ἀπ᾽ αὐτά!..

—Ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ κεφάλι;

—Μὰ γιὰ στάσου!.... Τί, τὶ νομίζεις; Ὅλος ὁ κόσμος δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κεφάλι, ἀπὸ μυαλό;... Γιὰ ἄκου, γιὰ ἄκου!.. Μὰ στάσου ν᾽ ἀκούσεις ντέ! ποὺ νὰ πάρει ὁ διάβολος!... Μὰ τὶ εἶσαστε σεῖς!., Μωρὲ ἄκουσε τὶ σοῦ λέω! Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ μυαλό, ὅλοι! Ποιόνα βλέπεις νἄνε στὰ καλά του, πές μου;.. Ἀπ᾽ τὸ μεγαλείτερο ὡς τὸ μικρότερο! Τὸ ἔχουνε ὅλοι λειψό! Τὸ κατάλαβες τώρα:... Τί; δὲν ἔχεις ἀνάγκη σύ; Ὁρίστε τη.. ὁ πάνσοφος!.. Ἐσύ....

—Στάσου νὰ κοιτάξω τὸ φαΐ!...

Κοίταξε τὸ φαΐ, ἔπειτα τὸν ρώτησε:

—Ὁ Στάμος μοῦπε, πὼς μιλοῦσες μὲ τὸν Πετράλα... Τί εἶχε ψωνίσει αὐτός;
—Αὐτός; Γουρουνίσιο!.... Ἕνα παλιογουρουνίσιο ὅλο ξύγκι!...
Αὐτὴ δὲ μίλησε. Αὐτὸς ὅμως ζητοῦσε νὰ τραβηχτεῖ, καὶ ρώτησε:
—Εἶνε ἀναμμένο τὸ φῶς μέσα;....
—Ὄχι!... Ἀλλὰ νὰ τὸ φαΐ εἶνε ἕτοιμο.

Ἡσυχία. Ὁ κρότος μόνο τοῦ κουταλιοῦ, καὶ τὸ ρούφιγμα τῆς φασουλάδας ἀκουγόταν. Κανεὶς δὲ μιλοῦσε. Ὁ Κουνάδας κοίταζε τὴ γυναίκα του καὶ τοῦ φαινότανε θυμωμένη.
—Μὰ τὶ νὰ τῆς κάνω; ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του, ἂν δὲν κάνεις καὶ οἰκονομία....
Καὶ ὅταν τελείωσε τὸ φαΐ κανεὶς δὲ μιλοῦσε. Τὰ παιδιὰ κάτι εἴπανε ἀναμεταξύ τους σιγὰ πολύ.
Ἐπὶ τέλους μίλησε ἡ γυναίκα του χωρὶς νὰ τὸν κοιτάζει καὶ σὰ νὰ μιλοῦσε σὲ κάποιον ἐκεῖ ποὺ δὲ φαινότανε.
—Ὅσο σκέπτομαι χρονιάρα μέρα, τραγίσια κεφάλια!... Καὶ πέρσι τὸ ἴδιο...
—Ὄχι μὲ συγχωρεῖς! πέρσι εἶταν ἀρνίσια!...
—Τὸ ἴδιο κάνει!. Δὲν ἔπαιρνε λίγο κρέας!...
—Ἐγὼ φταίω, ποὺ σοῦ εἶπα πὼς ψώνισε ὁ Πετράλας γουρουνόπουλο...
—Βλέπεις; ἔκανε ἡ γυναίκα του κοιτάζοντάς τον τώρα, γουρουνόπουλο;. Ἕνα γουρουνίσιο παλιογουρουνίσιο, ὅλο ξύγκι!..
—Ἔ, ναί, εἶχε πάρει γουρουνόπουλο! Ἀλλὰ θὰ τὸν δοῦμε κι᾿ αὐτὸν καθὼς πάει!.. Τὰ ὑστερινὰ νικοῦν τὰ πρῶτα!...
—Ὅλο αὐτὸ ἔμαθες νὰ λές!..
—Ἐγώ;...
—Βρέ, εἶσαι τσιγγούνης! Ὅσο πᾶς πιὸ τσιγγούνης γίνεσαι!

Τὰ παιδιὰ τοὺς κοίταζαν. Ἡ κόρη ἡ μεγάλη προσπαθοῦσε νὰ τὴν κοιτάξει ἡ μάνα της, γιὰ νὰ τὶς νέψει. Ὁ καυγᾶς εἶταν ἕτοιμος. Ἀλλὰ πάνω σ' αὐτό, νὰ ἡ πόρτα χτύπησε....

—Μὰ ποιὸς διάολος νἆνε!...

—Παιδιὰ θἆνε γιὰ τὸν ἁγιοΒασίλη.

Ὁ Κουνάδας σηκώθηκε καὶ ἄνοιξε τὸ παράθυρο. Ἡ γυναίκα του δὲν εἶχε κάνει λάθος.

—Νὰ τὰ ποῦμε; ἄκουσε τὰ παιδιὰ νὰ τοῦ λένε.

—Πηγαίνετε κατὰ διαβόλου στρίγγλικα!

Κ' ὕστερα κλείνοντας τὸ παράθυρο:

—Αὐτοὶ νομίζουν ὅτι τὰ βρίσκουμε στὸ δρόμο! Ἂς πάνε στοῦ Πετράλα!

Κανεὶς δὲ μιλοῦσε πάλι. Ἀλλὰ νὰ ὁ Στάμος ὁ κοκκινόμαλλος γιός τους, μίλησε σὲ λίγο, παρουσιάζοντας μιὰ φυλλάδα ποὔχε ξετριπώσει ἀπὸ κάπου:

—Μπαμπᾶ, νὰ σᾶς διαβάσω κάτι... Εἶνε ὡραῖο!

—Ἔ, διάβαστο! Τί θὰ χάσουμε ἂν τ' ἀκούσουμε! Καὶ πῶς τὸ λένε πρῶτα;

—Παραμονὴ πρωτοχρονιᾶς...,.

—Ἆ, ὡραία!

Ὁ Στάμος ἔσκυψε στὴ φυλλάδα, ἀνοίγοντας ὑπερβολικά, γουρλόνοντας τὰ μάτια του σὰ νἆθελε νὰ χάψει τὰ γράμματα μ' αὐτά, καὶ ἄρχισε....

Ὁ γέρος ἀφοῦ ἔβαλε δυὸ ξύλα ἀκόμη στὴ φωτιά, τυλίχτηκε στὴ κάπα του καὶ κάθισε κοντά.

Ἡ φωτιὰ ἔτρωγε τὰ ξύλα, οἱ πύρινες γλῶσσες της τἄγλυφαν, τὰ τύλιγαν καὶ κρότοι ἀκούγονταν κάποτε σὰν νὰ τὰ σύντριβε μὲ τὰ πύρινα δόντια της....

Ἔξω σιωπή, σιωπή. Καὶ θὰ πλησίαζαν μεσάνυχτα. Καὶ ὁ γέρος ἔμενε κεῖ χωρὶς νὰ κοιμᾶται, βυθισμένος στὶς σκέψεις. Ξαφνικὰ σὰ νἄκουσε κρότο, σηκώθηκε κι' ἄνοιξε ὁρμητικὰ τὴν πόρτα.

Τὸ χιόνι εἶχε πάψει καὶ στὸν οὐρανὸ ἀστέρια λάμπανε. Ὅλο τὸ μέρος φαινόταν καθαρὰ καθαρά, ὡς

πέρα, ἴσαμε κεῖ ποὺ ἡ ἀνηφοριὰ ἡ ἀπότομη φαινόταν νἀκουμπᾶ στὸν οὐρανό. Στὴν ἀνηφοριὰ ἕνας ἄνθρωπος, ἕνας γίγαντας σκοτεινὸς παράδοξος, ἀνέβαινε....

Ἀλλὰ καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ ἕνας ἄλλος ἄνθρωπος ψηλὸς πολὺ κ' αὐτός, ἴσαμε τὰ ψηλὰ γιγάντια δέντρα, καὶ σκοτεινὸς ἐρχόταν.. Ὁ γέρος γύρισε κ' εἶδ στὴν ἀνηφοριά, πάλι. Ὁ ἄνθρωπος κεῖνος ἀνέβαινε γρήγορα στὸ ὕψωμα ποὺ φαινότανε νἀκουμπᾶ στὸν οὐρανό! Καθὼς ὅμως ἔφτασε πάνω σαὐτὸ ἀντὶ νὰ χαθε στάθηκε καὶ ἀνοίγοντας τὰ χέρια ἔμενε σὰ σταυρός.

Ἀλλὰ δὲν εἶταν πιὰ ἄνθρωπος, εἶτανε σταυρός, κι σταυρὸς κόκκινος ἀπὸ αἷμα.... Καὶ τὸν ἔβλεπε σὰ νὰ πλησιάσει κοντά, κοντά.

—Ὁ σταυρὸς τοῦ μαρτυρίου! εἶπε ὁ γέρος μὲ νοῦ του.

Ἀλλὰ τώρα, μὲ τὰ λόγια αὐτά, εἶδε πὼς δὲν εἶτ ἕνας σταυρός, ἀλλ' εἶταν κι' ἄλλοι, καὶ ὅλοι κόκκιν ἀπὸ αἷμα!

Καὶ μὲ μιᾶς τότε, εἶδε ὅλο τὸ μέρος νὰ κοκκινίζ τ' ἄσπρο τοῦ χιονιοῦ νὰ χάνεται καὶ νὰ παίρνει τ αἵματος....

Καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ γίγαντας, ποὺ ἐρχόταν κ' εἶ πλησιάσει πιά, κι' αὐτὸς πατοῦσε στὸ ματωμένο χιό ματωμένος κι' αὐτὸς ἴσα μὲ τὰ γόνατα....

Ὁ γέρος τρόμαξε, ταράχτηκε πολύ, καὶ ξύπνησε